

İSLAM'A ADANAN BİR ÖMÜR

EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN
HAYATI, SANATI VE ROMANLARI



Rabia TOK



İSLAM'A ADANAN BİR ÖMÜR
EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN HAYATI, SANATI VE ROMANLARI

Rabia TOK



İslam'a Adanan Bir Ömür

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları



YAYIN NU/No: 88

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/
Certificate Number: 82658

ISBN: 978-625-92163-2-4

DOI: 10.5281/zenodo.20533816

Kapak-Dizgi/Cover-Design:

Umay Yayınevi

Rabia TOK

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. baskı, Umay Yayınevi, iv+211 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller yok, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, iv+211 pages, no index, bibliography included, no images, Samsun, 2026. Language: Turkish and included extended abstract in English.

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Emine Şenlikoğlu, 2. roman sanatı, 3. İslami roman, 4. toplumsal olgular



Web Sitesi/ Web Page:

<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/
Türkiye

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayınevi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütünü benzerlik ve yazay zekâ tespit yazılımlarıyla taranmıştır. Çalışmanın bütün hukukî sorumluluğu yazara aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and ai detection software. The author bears full legal responsibility for this work.

Atıf/Cite: Tok, R. (2026). İslam'a adanan bir ömür-Emine Şenlikoğlu'nun hayatı, sanatı ve romanları. Umay Yayınevi.

ÖN SÖZ

Emine Şenlikoğlu, 1980'den sonra Türk İslam edebiyatı alanında roman başta olmak üzere şiir, öykü, deneme, tiyatro ve gezi yazılarıyla eserler üreten sanatçılardan biridir. Cumhuriyet sonrası özellikle Çok Partili dönemde ortaya çıkan Türk İslam edebiyatı, Hekimoğlu İsmail, Ahmet Günbay Yıldız, Halime Toros, Şule Yüksel Şenler ve Cihan Koç gibi sanatçılarla temellerini atmaya başlamıştır. Şenlikoğlu, bu sanatçıların açtığı yolu izleyerek araştırmamızda kullandığımız romanlarında üslup özgünlüğü yaratarak Türk İslam Edebiyatı'na katkıda bulunmuştur. Çalışmamızda 1980'den sonra popülerleşen Şenlikoğlu'nun İslamî romanları incelenmiş sanatsal özgünlüğünü nasıl yansıttığı ve toplumsal olayları okuyucuya nasıl aktardığı soruları araştırmamızın temel yapı taşlarını oluşturmuştur. Sanatçının eserlerinde edebî dil ile sanatın, insan yaşamının sorunlarına değinerek çözümler sunmak adına birer araç olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Sanatçının, edebiyatın temel taşları olan metafor, imge, betimleyici unsur, dolaylı anlatım ve alegorik ifade gibi roman öğelerini kullanmak yerine daha çok halkın anlayabileceği bir dil kullandığı ve eserlerinde edebî değeri arka plana attığı belirlenmiştir. Kadın, çocuk, aile, eğitim, evlilik ve çalışma hayatı gibi toplumsal sorunları eserlerine taşıyan Şenlikoğlu'nun, bu sorunlara çözüm olarak İslam'ı anlamayı ve ona göre yaşamayı teşvik ettiği tespit edilmiştir.

Şenlikoğlu, Anadolu coğrafyasında yaşanan acı, keder, baskı ve adaletsizlikleri ele almakla kalmamış; konferanslar ve seyahatler gibi nedenlerle ziyaret ettiği ülkelerin sorunlarını romanlarında işleyerek yazışmalar, yüz yüze ve telefon görüşmeleri aracılığıyla okurla kardeşçe bir bağ kurmuş ve onların acılarını ve sevinçlerini kaleme aldığı anlaşılmıştır. Şenlikoğlu incelediğimiz romanlarında Kur'an ayetlerinden, hadislerden ve bilimsel araştırma kitaplarından yararlanmıştır. Romanda hayal dünyası ve

duyguların yanı sıra akıl ve İslam'ın da yer alması gerektiğini savunduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda Şenlikoğlu'nun romanları ve farklı türlerdeki eserlerinin yanı sıra söyleşileri ve röportajlarından da yararlandık. Araştırmamız öncelikle Şenlikoğlu'nun hayatını ele almaktadır. Ardından, fikirlerinin ve sanatsal anlayışının şekillendiği dönem, önemli şahsiyetler, sanatı ve İslam romanına katkısı anlaşılmaktadır. Ayrıca, araştırmamıza dahil edilen romanları incelenerek, sosyal sorunlar, olgular ve olaylar belirlenmiş ve alt başlıklar altında listelenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bilimsel araştırmada doğru düşünmenin ve bilimin kıymetini bana hatırlatan, lisans eğitimimden bu yana sorduğum sorular karşılığında verdiği cevaplarla düşünme kabiliyetimi geliştiren sayın hocam Prof. Dr. Selçuk ÇIKLA'ya; lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle ışık tutan, yüreklendirici sözleriyle bana akademik yolda yürüme şevki kazandıran Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki sayın hocalarıma; yaşantısından, ilminden feyz aldığım ve iç dünyamı irfanla doldurmuş olan rahmetle andığım büyükbabam Cevat TOK'a; maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen, hayatımın her aşamasında yanımda olan değerli babama, anneme, neneme, halama, amcama, ablalarım, abime ve yeğenlerime; dostlarıma; kalbî teşekkürlerimi sunarım.

Rabia TOK

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN HAYATI	3
3. EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN SANAT ANLAYIŞI VE EDEBÎ KİMLİĞİ	7
3. 1. Şenlikoğlu'nun İslami Türk Edebiyatı İçindeki Yeri	7
3. 2. Şenlikoğlu'nun Eserlerine Yansıyan Sanat Anlayışı	12
3. 2. 1. Şenlikoğlu'nun Edebî Gelişimi ve İlham Kaynakları	14
3. 2. 2. Şenlikoğlu'nun Yazar Adayından Beklediği Roller ve Nitelikler	20
3. 2. 3. Şenlikoğlu'nun Yazara Tavsiyede Bulunduğu Genel Kültür Bilgileri	29
3. 2. 5. Şenlikoğlu'na Göre Yazarlığa Ait Başarı Hikâyeleri	30
3. 2. 6. Şenlikoğlu'nun Yazarın Duygu ve Fikir Dünyasını Şekillendiren Kitap Listesi	30
3. 2. 7. Yazar Adaylarının Eser(ler)ini Topluma Ulaştırma Çabası	31
3. 2. 8. Yazar Adayının Eserlere Yansıtması Beklenen İnanç ve Edebî Dili	32
3. 2. 9. Sanatçının Taşınması Gereken Hasletler: Şuur ve Dava	35
3. 2. 10. Şenlikoğlu'nun Romanlarda Olmasını İsteddiği Yazar, Aşk ve Okuyucu İlişkisi	37
3. 2. 11. Şenlikoğlu'nun Romanlarında Rastlanan İslam Milliyetçiliği	38
4. EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN ROMANLARINDA İŞLENEN MESELELER	40
4. 1. Seküler Çağda Aile Mefhumunun Korunması ve Birey İçin Gerekliliği	40
4. 1. 1. Çocuğun Tasavvur Dünyası ve Ruhsal Hâlleri	59
4. 1. 2. Sevenleri İslam'da Birleştiren Aşkın Kutsallığı	72
4. 1. 3. Evliliğin Bireyler Arası İlişkideki Rolü	83
4. 3. İslam'ın Modern Dönem İçindeki Yeri	115
4. 4. Modern Yaşamdaki Deizm ve Ateizmin Yansımaları	135
4. 5. Bireyin Tarikat ve İdeoloji Fikirleri Arasında Kalan İnanç Duygusu	144
4. 6. Hurafelerin Gerçek Hayatla İlişkisinin Dine Göre Sorgulanması	159
4. 7. Irkçılığın Yaşamdaki Tezahürleri ve İnsanoğlunun Çektiği Izdıraplar	173
SONUÇ	189
KAYNAKLAR	192

EMINE ŞENLİKOĞLU'S LIFE, ART, AND THE SOCIO-IDEOLOGICAL ANALYSIS OF HER NOVELS	199
1. INTRODUCTION AND THEORETICAL FRAMEWORK OF THE STUDY	199
2. PURPOSE OF THE STUDY	200
3. SCOPE AND METHODOLOGY OF THE STUDY	201
4. FINDINGS AND CONTENT ANALYSIS	202
4.1. Biographical Findings and Intellectual Development Process	202
4.2. Understanding of Art and Criteria of "Theme Writing"	204
4.3. Muslim Authorship Theory: Beyaz Devrim Kalemle Başlar	204
4.4. Socio-Ideological Analysis of Thematic Findings in the Novels	206
4.4.1. The Concept of Family, Marriage, and the Exploitation of Legal Women's Rights in the Secular Age	206
4.4.2. Faith Crises in the Youth Generation: The Origins of Deism, Atheism, and Superstitions	207
4.4.3. Global Conservative Consciousness: February 28, the Halabja Massacre, East Turkestan, and Western Missionaries	208
5. CONCLUSION AND DISCUSSION	209

1. GİRİŞ

Emine Şenlikoğlu 1980'li yıllardan bu yana İslami Türk edebiyatı alanında başta romanları olmak üzere birçok türde eserleriyle ön plana çıkmış yazarlarımızdandır. Sanatçının, eserlerinde işlediği toplumsal sorunlar ve bunlara çözüm önerileri sunması etrafında okuyucu kitlesinin oluşmasını sağlamıştır. Kadın, çocuk, evlilik, aşk, bireylerin inanç karmaşası, eğitim ve çalışma hayatının romanlarda işlenmesi okuyucunun kendi hayatına dair izler bulmasını sağlamıştır. Özellikle toplumsal olayların yaşandığı dönemlerde yazarın, halkın yanında sahada olması onların sevgisini kazanmasına yol açmıştır. Bu olaylardan bazıları da 12 Eylül ve 28 Şubat olaylarıdır.

12 Eylül 1980 ve 28 Şubat 1997 olaylarının yaşanması toplumun inanç buhranını meydana çıkarmıştır. Yönetim ve halkın İslami yaşam alanında kimi zaman karşı karşıya gelmesi vatandaşların inançlarına olan bağlılıklarını ortaya çıkarmıştır. Tam da bu zamanlarda yazdıkları ve verdiği vaazlarla popüler olan Şenlikoğlu, halkın belli bir kesiminin beğenisini toplamıştır.

Romanlarının konusunu okuyucuların hayatından seçen Şenlikoğlu, onlarla kurduğu gönül bağıny yazı vasıtasıyla devam ettirmiştir. Mektuplaşma, telefonla görüşme ve verilen konferanslar sonrası yazarla okur arasında kurulan bağ; gerçek hayatta olduğu gibi romanlarda da varlığını devam ettirmiştir. Sanatçı, İslami hayatta ve toplumda oluşan krizleri yan yana getirerek İslami roman içinde İslam'ı tebliğ etmiştir. Şenlikoğlu'nun kitaplarının milyonlarca satmasına rağmen akademik dünyada yeterince incelenmemiş olması, araştırma sebeplerimiz arasındadır.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Biz de araştırmamızın konusu olan Şenlikoğlu'nun hayatı, sanatı ve romanları başlığından hareketle yazarın romanlarını metin analizi yöntemi kullanarak ve diğer türlerdeki eserlerinden istifade ederek sanatçıyı, sanatını ve İslami romanlarındaki temaları anlamaya çalıştık. Ayrıca Şenlikoğlu'nun sanatını, toplumsal olayları ve İslami romancılığın ne şekilde yorumladığını anlamaya çalıştık.

Türkiye'de İslami edebiyat Cumhuriyet Dönemi'nden sonra ilham alınan Mehmet Akif Ersoy'dan hareketle Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Akif İnan, Erdem Bayazıt, Alâeddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu ve İsmet Özel gibi sanatçılar aracılığıyla Türk edebiyatında görünürlük kazanmıştır. İslam edebiyatı, sanatçıların verdiği hikâye, şiir, köşe yazısı, deneme, piyes vb. türlerle okuyuculara sunulmuştur. Ancak roman türünde İslam'ı anlatan eserlerin olmaması edebiyatımızda boşluk oluşturmıştır. Biz de bu çalışmamızdan hareketle Şenlikoğlu'nun romanlarını ele alarak yazara has roman sanatını, Türk İslam edebiyatındaki yerini ve eserlerinde işlediği toplumsal konuları anlamaya çalışacağız.

"Cumhuriyet Dönemi Türk romanında hidayet romanları türünün yükselişi ve bu türün en popüler temsilcisi olan Emine Şenlikoğlu'nun eserlerinin edebî ve toplumsal karşılığı nedir?" sorusuna cevap vermeye çalışacağız.

Çalışmamız, Şenlikoğlu'nun hayatı, sanatı, romanlarında işlediği toplumsal meseleler ve sonuç bölümünden oluşmaktadır.

2. EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN HAYATI

Emine Şenlikoğlu, 1953 yılında Giresun'un Dereli ilçesine bağlı Anbaran köyünde dünyaya gelmiştir. Adapazarı'nın Sinanoğlu, Karaçalı, Hoca köylerinde yedi yaşına kadar bulunan Şenlikoğlu on yaşında İstanbul'a yerleşmiştir. Günümüzde ise "Antalya Akseki'de bir köyde yaşamını devam ettirmektedir. "¹ Yazar, evli ve iki çocuk annesidir.

Sanatçı, yirmi yaşından sonra ilkokulu, kırk yaşından sonra ortaokulu ve İstanbul İmam Hatip Lisesi'ni dışarıdan okumuş olup elli yaşından sonra Kahire'deki El-Ezher Üniversitesi'nde İslam üzerine araştırmalar yapmıştır. Newport Üniversitesi'nde insan ilişkileri üzerine okumalarda bulunan yazar; Nevro-Linguistic Programming gelişim seminerleri alıp *Eşler Arası İlişkide İletişim Stratejisi* başlıklı yüksek lisans tezi hazırlamıştır. ² Babasının, Şenlikoğlu'nu küçükken okula göndermemesi onun ileriki yaşlarında okuma serüvenine dahil olmasına sebep olmuştur.

Yazarın eğitim hayatına ve okumaya önem vermesindeki hususlardan biri de yaşadığı çevrede Müslüman kimliğine sahip olan insanların davranışlarında ve sözlerindeki çelişkili davranışlarıdır. Bu çelişki sanatçının bir süre deist olarak yaşamasına neden olmuştur. Yazar, okudukça kafasında sorular oluşmaya ve hayatı sorgulamaya başlamıştır. Kafasında oluşan sorular neticesinde inanç krizleri yaşamış ve uykusuz geceler geçirmiştir. Kur'an kurslarına gitmiştir. Ancak yazarın sorduğu bazı sorulara hocaları cevap verememiştir.

Gençlik yıllarında inanç buhranı geçiren yazar, aldığı eğitimle birlikte Kur'an devamında ise İncil ve Tevrat'ı okumuştur. İslami ilimler üzerine eşi Recep Özkan'dan ve özel hocalardan ders alıp kendini geliştirmeye çalışmıştır. Hâlen akait ve hadis usulü gibi ilim

¹ Emine Şenlikoğlu, *Gerçek Medeniyet Tesettürle Başlar*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 4.

² Emine Şenlikoğlu, *Eşler Arası İlişkide İletişim Stratejisi*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 7.

dallarında kendini geliştirmektedir. ¹ Sanatçı, öğrencilerine bu alanda dersler düzenlemekte ve katıldığı sohbet ve konferanslarda İslam'ı anlatmaktadır. Fen bilgisinin akait kitaplarına konulmasını gerektiğini savunan yazar; Müslümanlığı kabul etmiş birinin ömründe akait kitaplarını her zaman elinin altında olması gereken harita olarak görmüştür. Şenlikoğlu'na göre İslam insan fıtratına en uygun dindir. Hurafeler konusunda ise sanatçı, son derecede hassastır. O, insana ve İslam'a leke çalan söz ve davranışlar karşısında kalemini savunma unsuru olarak kullanmayı seçmiştir.

Bir televizyon programında muhabirin; "Hayalinizdeki tahsil neydi, nasıl bir şeydi?" sorularına Şenlikoğlu şöyle cevap verir:

Hayalimdeki tahsil Kur'an- ı Kerim ayetlerini böyle hallağ hamburu gibi beynimden geçirmek böyle süzgeç gibi. Sonra Dünya medeniyetini, medeniyet tarihlerini çok merak ediyorum. Ama daha çok dünyanın sıfır noktasından maksimum noktasına kadar dünya nasıl bir hayat geçirmiş? Onu tarih kitaplarından daha çok fiziksel açıdan da merak ediyordum, fizikte ele almak istiyordum. İsterdim yani. Bilmiyordum bundan sonra yapabilir miyim? Ama böyle insanı farklı açılardan ele almak... Kimya, fizik, din, hayat olarak ele almak... Yani böyle insanın her yönünü yakından tanımak...²

Yazı türünde eserlerinde Kur'an ayetlerini, hadisleri, çeşitli dinî bilgileri kullanan yazar, hayaline yakın eğitim anlayışını eserlerinde göstermektedir. Tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji ve sağlık bilimlerinden yararlanan Şenlikoğlu, eser içeriklerini zenginleştirmiştir.

Sanatçının kaleme aldığı ilk eseri *Mezarlıktaki Randevu*'dur. İlk yayınlanan kitabı ise *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar* deneme kitabıdır. Kenan Evren'in muhafazakâr kesime hakaretleri, Yehova Şahitleri'nin kapı kapı gezerek Hristiyanlığı tebliğ etmeleri ve Müslümanların gamsız duruşları yazarın *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar* kitabını yazmasının önünü açmış; hapse girmesine sebep olmuştur. Yazar bu kitabın yayınlanmasının ardından 1985 yılında

¹ Şenlikoğlu, *Gerçek Medeniyet Tesettürle Başlar*, s. 4.

² https://www.youtube.com/watch?v=sq_yGX50wrcp (05. 08. 2025).

sekiz buçuk yıl hapis cezası almıştır. Sağmalcılar (Bayrampaşa), Sakarya ve Çanakkale cezaevlerinde kalmıştır. Şenlikoğlu, Turgut Özal'ın getirdiği yasayla birlikte Anayasa'nın 163. maddesinin kalkmasının ardından hapiste iki buçuk yıl yatıp çıkmıştır. Sanatçı bu dönemde dinî düşünceleri sebebiyle hapse atılan ilk kadındır ve terörist kimliğiyle yargılanmıştır. Cezaevinde kaldığı süre boyunca yedi kitap yazan Şenlikoğlu, yazdığı eserlerin müsveddelerine el konulması sebebiyle onları yayımlayamamıştır.¹

12 Eylül 1980 darbesinden sonra başörtüsü yasağının Türkiye gündeminde olması yazarın başörtüsünü savunan kadınların yanında yer almasını sağlamıştır. 1980-1990'lı yıllarda başörtüsü yasağının yoğunlaştığı dönemde Şenlikoğlu, yazıları ve verdiği konferanslarla tesettürü savunmuştur. Televizyon programlarına çıkarak laikliğin din ve vicdan özgürlüğüne karşı olarak uygulamasını eleştirmiş ve kadınların başörtüsü yüzünden kamu alanında çalışamamaların ve eğitim alamamalarının sebeplerini sorgulamıştır.

Şenlikoğlu, 28 Şubat 1997 sonrası başörtüsü yasağının kamusal alanlarda uygulanır hâle gelmesiyle başörtüsünü savunan kadınların yanında olmuştur. İkna odalarına giren kız öğrencilere destek olma yolunda kalemini kullanmıştır.

Bu dönemde Şule Yüksel Şenler'den etkilenen Şenlikoğlu, ondan aldığı fikirleri geliştirerek İslam'a ait özgün duruşunu oluşturmıştır. Çevresine toplanan genç kızlara, üniversite öğrencilerine ve ev kadınlarına manevi anlamda destek olmuştur.

2002 yılında Ak Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte kamusal alanda başörtüsü yasağının kaldırılması, kadınların eğitim ve çalışma hayatında erkeklerle aynı haklara sahip olması yazar tarafından desteklenmiştir. Ancak yazar toplumun aksayan yanlarını da yazın alanına taşıyarak yönetimde dine uygun olmayan davranışları da eleştirmiştir. Şenlikoğlu, devletin İslam ve laikliğe dayalı ılımlı yaklaşım ve uygulamalarını eleştirilip,

¹ Emine Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?* Mektup Yayınları, İstanbul 2021, s. 4.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

İslam'dan taviz verilmesini uygun görmemiştir. Sanatçı, toplumun hafızasında yer alan başörtüsü yasağı, laiklik tartışmaları, İslam'ı savunan fikirleriyle Müslümanların sesi olmuştur.

Kimi eleştirmen ve okuyucular tarafından oluşturulan feminist, fanatik radikal İslamcı vb. gruplandırmalara karşı olan yazar; Müslüman kimliğinden başka isimlendirmeleri kabul etmediğini belirtmiştir.¹ Şenlikoğlu İslam kaynaklarıyla okunduğu zaman ve dünyanın bir imtihan yeri olduğu anlaşıldığı takdirde mükemmel insan olunacağını savunmuştur.

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=gsWUmMxxLHI> (18. 12. 2025).

3. EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN SANAT ANLAYIŞI VE EDEBÎ KİMLİĞİ

3. 1. Şenlikoğlu'nun İslami Türk Edebiyatı İçindeki Yeri

Türk kültür ve geleneği asırlardır İslamiyet ile içi içe yaşamıştır. İslam'ın emir ve yasakları sanat dili olan edebiyata yansımış olup verilen eserlerde halka sunulmuştur. Ahmet Hamdi Tanpınar dinin, toplum içindeki bireyin iç dünyasındaki yolcuğunu şu şekilde anlatır:

Din bireyi mukaddes duygu, ortak şuur ve vicdan etrafında birleştirir. Bunu da büyük oranda sözün büyüğü gücünden yapar. Her şeyden önce, her dinin bir kutsal metni vardır. Kutsal metin bir yandan okuyana dinin temel ilkelerini öğretirken öte yandan da onu metafizik gerçeklikle buluşturur. Böylece dindar kişi, kutsal kitabı okurken edebî bir bilince ve dil zevkine de ulaşır. Ulaşılan bu bilinç ve dil zevki, sanatın merkezinde yer alan estetik duyguyu ifade eder. Din, metafizik problemlere getirdiği çözümler, hayata yüklediği anlam, varlık, bilgi ve ahlak anlayışıyla estetik duygu besleyen önemli kaynaktır.¹

İnsanın inanç dünyasını dile getiren Tanpınar, dini öğrenen kişinin içindeki ruhî boşluğu maneviyatla doldurduğunu ve bunu yaparken de kutsal metinden yansıyan estetik hazdan yararlandığını ifade eder. Maddi ve manevi iç âlemini irfan ışığıyla dolduran birey edebiyata dahil olur ve halkın içinde yaşamaya hazır duruma gelir. Dolayısıyla din, edebiyatla iç içe geçmiş vaziyette bireyin inanç ve sanat ihtiyacına cevap vermektedir.

Türkiye'de edebiyat eleştirisi ve edebiyat teorisi üzerinde çalışmaları bulunan Adem Çalışkan "İslami edebiyat" kavramını şu şekilde tanımlar:

Konusuna İslami optikle yaklaşan sanatkarların, dünya üzerindeki mevcut edebiyatlar ile meydana gelen olay ve

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, haz. Abdullah İlman, Dergâh Yayınları, 19. bs. , İstanbul 2012, s. 9.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

hadiselerle kayıtsız kalmaksızın Müslümanların şuurlarını, onların tavrı, davranış, fikir ve hayalleri ile ruhî cevherlerini aksettirecek tarzda Asr-ı Saadet'ten bu yana manzum, mensur ve manzum-mensur karışımı biçiminde meydana getirdikleri sözlü ve yazılı ürünler ya da bunları inceleyen bilim dalına İslami edebiyat denir.¹

İslam edebiyatı, Osmanlı devletinin desteğiyle yaşamın her alanına yansıtılan İslam'ın edebiyatta var olmasıyla birlikte sanat eserlerinde görünürlük kazanmıştır. Müslüman hayatının görünürlüğü kayıt altına alınmıştır. Halk ve İslam sanat ortamında bir araya gelmiştir. Edebiyattaki bazı türler tebliğ sorumluluğunu yüklenmeye başlamıştır. Hz. Peygamber dönemine ait yaşam felsefesi şemailini alan hasletler, klasik Türk İslam edebiyatı olarak adlandırılan dönemde sanatkârların işçiliğini yansıtmıştır. Nitekim hayat görüşleri verilen eserlere yansımıştır. Ancak Tanzimat Fermanı'ndan sonra dil ve sanat alanında meydana gelen edebî zevk anlayışıyla beraber edebiyatta İslam'ın anlatımı ve görünürlüğü değişmeye başlamıştır. Kaside, gazel, mesnevi, müstezat gibi Divan edebiyatı türlerinin yanına roman, hikâye, makale, eleştiri, tiyatro gibi Batı menşeli türlerde yer almıştır. İslami bakış açısının yanına farklı bakış açıları da eklenmiştir. Dolayısıyla “devlet yıkılmaya başlayınca müesseselerini ve hayata bakış tarzını yeniden tanzim etmek ve bu esnada da ister istemez, din karşısında almış olduğu tavrı da çağın şartlarına uydurmak zorunda kalmıştır.”² Böylelikle Türk edebiyatında sanatçılar arasında fikir ayrılıkları olmasından ötürü edebiyat grupları oluşmaya başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde modernleşmenin ve Batılılaşmanın artması sebebiyle edebiyata yansıtılan Batılı yaşamın tezahürleri günlük hayatla da tamamlanmış görüntüsü vermiştir. Lakin modern Türk edebiyatının içinde var olduğu unutulmuş İslami

¹ Adem Çalışkan, *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı (1960-2000)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Samsun 2002, s. 33.

² Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2*, Dergâh Yayınları, 5. bs. , İstanbul 2002, s. 57.

söylemler yavaş yavaş Batıya ait olan türlerde görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde;

“Klasik İslami edebiyat teorisi ile modern İslami edebiyat teorisi arasında bir boşluktan söz etmek gerekir. Bin yılı aşkın bir zamanda yürürlükte olan edebiyat ve edebî gelişme, Batılı modern edebiyatın meydan okumalarına cevap verecek bir edebiyat teorisi geliştirmekte geç kalınmıştır. Bu durum mazi ve hal arasındaki edebî ve kültürel bağları kopma derecesinde tahrip etmiş ancak 1940’lardan sonra güçlü biçimde yeniden ortaya çıkmıştır”¹

İslami Türk edebiyatı, Cumhuriyet Dönemi’nden sonra Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt, Mehmet Akif İnan, Ali Kutlay, İsmet Özel, Nurullah Genç, Abdürrahim Karakoç gibi sanatçıların şiir, hikâye, hatıra, deneme, eleştiri, gezi yazısı vb. türlerdeki eserleriyle varlığını devam ettirmiştir.

Geçmiş dönemlerin edebiyatı (İslami edebiyat) aslında kendi uygarlık değerlerinin bir türevi olarak meydana getirilmişken bugünkü edebî hayatımızda daha çok ideolojik basat rol oynamaktadır. Yani İslam uygarlığına özgü o uygarlığın türevi olarak ortaya çıkacak bir edebiyatın başarılmaması söz konusu değildir. Tersine, çalışmalar İslam uygarlığının yeniden yaşanır plana aktarılması çabalarına dönüktür. Böylece çünkü İslami edebiyatla bugünkü Müslüman yazarların edebiyat çalışmaları arasında temel bir çıkış yolu mevcuttur. Çıkış noktasındaki bu farklılık edebiyat eserinin yapısal karakterini de etkilemekte hatta ona geçmişte görülmeyen bambaşka, yeni bir karakter kazandırmaktadır.²

Mehmet Akif Ersoy’un sahip olduğu İslamcılık anlayışı Necip Fazıl’ı takip eden ve edebiyat ortamında yedi güzel adam olarak isimlendirilen Karakoç, Özdenören gibi sanatçılar arasında farklı imgeler yoluyla şiir, makale, deneme, hikâye gibi türlerde bu anlamın devamını getirmişlerdir.

¹ Adem Çalışkan, *Edebiyat Bilimi ve Türk Modern Edebiyatında Edebiyat Teorisi I*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2022, s. 958.

² Çalışkan, *Cumhuriyet Dönemi İslami Türk Edebiyatı (1960-2000)*, s. 55.

Mehmet Akif, edebiyatımızda hayatı, mücadelesi, dünya görüşü ve inancıyla sanatının bütünüyle örtüştüğü ender şahsiyetlerden biridir. Sanatçı, kâinat, hayat ve olaylara İslami bir perspektiften yaklaştığı gibi sanat ve edebiyat anlayışı da bundan bağımsız değildir. Çünkü O'nun doğrusu, yanlışı, güzeli çirkini, iyi ve kötü ayırım ve kıstası, hep sahip olduğu İslam'ın yüce prensiplerine kıyasla ortaya konmaya çalışılmıştır. Beşer olmanın verdiği zaafı bir yana bırakılırsa, Akif, hafız-ı Kur'an ve Müslüman bir şairdir. ¹ Necip Fazıl, Mehmet Akif bir tarafa bırakılacak olursa çağdaş/günümüz İslami Türk edebiyatının öncü şahsiyetlerinden biridir. Gerek hayatının ikinci evresinden ölümüne kadar gerekse ortaya koymuş olduğu sanat görüşlerini içeren poetikasıyla Necip Fazıl, kendisinden sonraki dönemde İslami bir şair, yazar ve sanatkâr kadrosunun yetişmesinde büyük ölçüde emeği geçmiş ve onlara teoride ve pratikte rehberlik etmiştir. ² *Büyük Doğu Dergisi* İslami edebiyat ya da İslami Türk edebiyatının yayın organlarından ilkidir. *Çile* adlı şiir kitabında sanatla ilgili düşüncelerini ortaya koyan yazar sanatın asıl gayesinin Allah'ı aramak olduğunu belirtmiştir.

Yeni İslamcılık 1955-1965 yılları arasında modern sanat akımı olarak Karakoç'un önderliğinde edebiyat alanında Tek Parti Dönemi'nden sonra yer almaya başlamıştır. Yeni İslami akım uzun yıllar susturulmuş iman ve duyguların yeniden dirilişi ve saldırganlıkları kırmak heyecanıdır. ³Sanatçı, kurduğu *Diriliş Dergisi* ile birlikte yazdığı şiir, deneme gibi eserlerinde İslami yaşamı anlatmıştır. Necip Fazıl'dan sonra edebiyata İkinci Yeni şairleriyle birlikte sanat hayatına atılan, ancak dünya görüşüyle onlardan ayrılan Karakoç, 1960'lı yıllardan sonra filizlenerek günümüze kadar gelen İslami Türk edebiyatının öncü şahsiyetlerinden olmuştur.

¹ Çalışkan, *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı (1960-2000)*, s. 62.

² Adem Çalışkan, *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı (1960-2000)*, s. 97.

³ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı IV*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 13. bs. , İstanbul 2006, s. 30.

Özdenören Türk edebiyatında İslam konulu deneme ve hikâyeleriyle tanınmakta ve 1970’li yılların hikâyeye ustası olarak bilinmektedir. *Gül Yetiştiren Adam* adlı eseri İslami roman alanında eser verecek sanatçılara yol gösterdiği söylenebilir. Bu eserde modern ve İslam hayatı değerleri arasında kalmış savaş mağduru gül yetiştiren bir bahçıvanın dramını anlatır.¹

Necip Fazıl, Karakoç, Özdenören gibi İslam davasına gönül vermiş fikir adamlarının roman türünde eserleri olmadığından Türk İslam edebiyatındaki boşluk bu şahsiyetler takip edilerek; fikirleri ve hayal dünyaları geliştirilerek İslami roman alanında eserler verilmesinin önünü açmıştır.

1960’lardan sonra İslami söylem taklit düzeyindeki batılılaşma ile geleneksel yaşamın ve bu yaşama özgü değerler manzumesinin karşı karşıya getirilmesi şeklinde varlığını sezdirebilir.

Hekimoğlu İsmail, *Minyeli Abdullah* eseriyle İslami roman alanında yeni bir çığır açar. Bu roman 1960 sonrası Türkiye’de dinî değerleri ön planda tutan bir toplumun sanat ihtiyacını karşılamak amacıyla yazılmıştır. Yazar, *Maznun* romanının sunuş bölümünde İslam’a hizmet bakımından bir vazife olarak silah olarak kalemi; cephane olarak da kâğıdı kullanarak İslami roman² yazmadaki gayesini ifade etmektedir. Sanatçı, oluşturduğu eserin yapı taşlarını şu şekilde sıralar: “Romanın meşrutiyetini, Kur’an ve hadislerdeki kıssalardan çıkarıyorum. Haramı reklam etmeyen roman İslam’ın hizmetindedir”³ sözleriyle yazar İslami edebiyat felsefesini açıklamakta ve Kur’an ve hadislerdeki kıssalardan beslendiğini ifade etmektedir.

Çalışkan, bu felsefenin temelinde “İslam inancı ve bakış açısının”⁴ olduğunu şu şekilde ifade eder:

¹ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı V*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 12. bs. , İstanbul 2006, s. 676.

² Osman Gündüz, “Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839- 2000*, ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yayınları, 9. bs. , Ankara 2014, s. 490, 491.

³ Kabaklı, *Türk Edebiyatı V*, s. 657.

⁴ Adem Çalışkan, *Edebiyat Bilimi ve Modern Türk Edebiyatında Edebiyat Felsefesi*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2018. s. 229.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

İslami edebiyat ve İslami edebiyat felsefesinde insanın konumu son derece önemlidir. İslam'ın öngördüğü insan ile sanat ve edebiyat eserlerindeki insan anlayışı birbiriyle uyumlu olmalıdır. İslam'ın ve ona paralel olarak İslami edebiyat felsefesinin öngördüğü insan anlayışı Yaradan ile yarışan, O'na muhalefet için mücadele eden ve üreten sanat anlayışı değil O'na kul ve teslim olarak sanatını icra eden bir insan anlayışıdır... O'na inanarak teslimiyeti esas alan insan ve sanatı kutsala yaklaşır ve kendi manevi mahiyetini anlar.¹

Hekimoğlu İsmail, Mustafa Miyasaoğlu, Mustafa İslamoğlu, Ahmet Günbay Yıldız, Cihan Koç, Halime Toros, Şule Yüksel Şenler, Şerif Benekçi, Hüseyin Yılmaz, Mehmet Göktaş, İbrahim Ulvi Yavuz, Recep Seyhan gibi isimler roman türündeki eserlerinde İslami edebiyat felsefesine yer vermişlerdir. Böylece Türk edebiyatında İslam'ın anlatılması ilk defa roman türüyle olmaya başlamıştır.

Emine Şenlikoğlu da 1980'den günümüze Türk İslam edebiyatı içinde İslami roman alanında yer alan sanatçılarımızdan biridir. Roman başta olmak üzere hikâye, şiir, deneme, mektup, gezi yazısı, anı türlerinde toplam doksan beş eseri olan Şenlikoğlu; yazmaya başladığı en güzel döneminin altmış yaşından sonra olduğunu söylemektedir. Sanatçı, popüler İslam edebiyatı camiasında özgün fikirleriyle ve oluşturduğu sanat anlayışıyla okurların karşısına çıkmıştır. Eserlerinde yapı malzemesi olarak; Kur'an ayetleri, hadisler, sosyoloji, psikoloji, eğitim, bilim ve sanat kavramlarının yanı sıra okurlarına ait hayat hikâyelerini de kullanmıştır. Diğer romanlarından farklı olarak sadece *Aşkın Ağladığı Ada* romanını hayal ürünü olarak yazmıştır.

3. 2. Şenlikoğlu'nun Eserlerine Yansıyan Sanat Anlayışı

Şenlikoğlu'nun sanatını bazı romanlarından ve *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* deneme kitabından hareketle anlamak mümkündür. Yazar, romanlarını oluştururken okuyucularına ait olan mektupları

¹ Çalışkan, *Edebiyat Bilimi ve Modern Türk Edebiyatında Edebiyat Felsefesi*, s. 231, 232.

ve verdiği konferans, vaaz sonrası dinlediği hayat hikâyelerini kullanmıştır. “Modern kentlerin insanı yutan bunalımlı ortamında”¹ toplumsal konuların işlendiği bu türdeki eserlerde hidayete erme yolculuğu geçiren baş karakterler aracılığıyla İslam ve sünnete ait davranışlar içinde oluşan olumsuzluklar giderilmeye çalışılmıştır. Dolaylı anlatım yerine doğrudan anlatımın seçildiği bu eserlerde yazar, toplumu ve İslam’ı ortak paydada buluşturmayı amaç edindiğinden kullanılan sanat dili zayıf kalmıştır. Nitekim “İslami romanlarda konu ve bu konu aracılığıyla iletilmek istenen mesaj ön plandadır. Sanat- estetik kuralları popüler İslami romanlarda pek önemsenmez. Sanat-estetik kuralları ifade eden “romanda yapı” yönünden bu romanların durumu son derece zayıftır.”²

Aşk etrafında oluşturulan olay örgüsü; zaman, mekân ve kişinin anlatış özelliğinden ziyade kahramanın duygu ve düşüncelerinden oluştuğu gerekçesiyle roman içindeki dil yavanlığı ön plana çıkmıştır.

Şenlikoğlu, sanatını ve yazarlığını icra ederken birçok zorluklarla karşılaşmıştır. Bundan dolayı tecrübelerini *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* denemesi; *Çingene*, *Binbaşının Kürt Kızı*, *Çin İşkencesi*, *Müslüman Kadın Avrupa’da*, *Mösyö Mimo*, *Bize Nasıl Kıydınız?*, *Maria*, *Hristiyan Gülü* romanlarıyla okura sunmuştur.

Yazarın romanlarında kişi, olay, mekân ve zaman unsurların ön planda olmasından ziyade ağırlıklı olarak ayetler, hadisler, kutsal kitaplar, hurafeler, başörtüsü, abaya, ilim, namaz gibi dinî semboller kullanılmıştır. Kullanılan sembollerin yanında romanları besleyen unsurlar; kent insanı ve onun oluşturduğu yaşam kültürüdür. Şehir yaşamını eleştiren sanatçı; eserlerinde her fırsatta İslam’ı tebliğ etmiştir. Bu tebliğle birlikte okuruna seslenen yazar, modern Türk edebiyatı romanında kentsel yaşamların haricinde dinin de anlatılabileceği fikrini geliştirmiştir.

¹ M. Fatih Andı, *Güneşe Tutulan Ayna*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018, s. 127.

² Şaban Sağlık, “Kitle Kültürü ve Popüler İslami Romanlar”, *Dergâh*, S. 107, 1999, s. 19.

Dini anlatma, yayma sorumluluğunu üstlenen Şenlikoğlu'nun etkilenip ilham aldığı birçok şahsiyet vardır. Necmettin Erbakan'ı “beynimizin mimarı” olarak nitelendirmesinin yanında yazar; Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Ömer Nasuhi Bilmen, Cemil Meriç, Nurettin Topçu, Şule Yüksel Şenler, Hekimoğlu İsmail, Ahmet Günbay Yıldız, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, İsmet Özel, Hasan El-Benna, Malcolm X, Seyyid Kutub gibi isimlerden cesaret alarak İslami bakış açısını zenginleştirmiştir.

Yazarın etkilendiği kişilerin mücadele azmi, onun içinde olan hakikat penceresini açmıştır. Bunun yanında sanatçının kendi emeği ile inanç düzlüğüne çıkması, babasının küçüklüğünde ona sağlamış olduğu ayrıcalıklar sayesinde. Şenlikoğlu babasının okula göndermemesine her ne kadar üzülmüş olsa da babasının onu sevmesi ve değer vermesi gibi özellikleri yaşamına dahil etmiştir. Geçirmiş olduğu çocukluk, sanatçının yazı dünyasına atılmasına olanak sağlamıştır. Köyde çocukluğunu geçiren Şenlikoğlu, yaşından büyük gösterdiği gerekçesiyle babası tarafından okula gönderilmemiştir. ¹Okuma ve yazma şevki küçüklüğünden başlayan yazar, okula giden arkadaşlarının bilgilerinden istifade ederek öğrenmenin peşine düşmüştür. Toprağı defter; çiviye kalem niyetine kullanan sanatçı, harfleri öğrenmesiyle birlikte evinin bahçesinde mektebini kurmuştur. Babasının gazete küpürlerini sesli olarak okuması, onun zihninde genel kültür bilgilerinin oluşmasını da sağlamıştır.

3. 2. 1. Şenlikoğlu'nun Edebî Gelişimi ve İlham Kaynakları

Yazarın, küçüklüğünden beri içinde yaşadığı toplumda İslami kurallarının, keyfi olarak uygulanması onun bir süre deist olarak yaşamasına sebep olmuştur. Kur'an ve hadislerde gördüğü İslam ile gelenek görenekle birleşmiş İslam arasında çelişki yaşayan sanatçı buhranlı zamanlar geçirmiştir. Bununla birlikte yazarın dinleri araştırmaya başlamasının ardından Kur'an, İncil, Tevrat'ı okuması

¹ Emine Şenlikoğlu, *Burası Cezaevi*, Mektup Yayınları, İstanbul 2005, s. 9, 10.

neticesinde İslam'a yönelmesi; onun edebiyatçı ve dava kimliğinin oluşmasına yol aralamıştır.

Yazar, *Yeni Şafak* gazetesine verdiği röportajda yazı hayatına nasıl başladığını şöyle anlatır:

Benim yazma hikâyem 1978 yılına dayanıyor. İlk yazımı *Cihat* isimli bir dergiye göndermiştim. Güzel bir yazı değildi. Ama çok heyecan vericiydi. Ardından yine o yıllarda *Bursa Marmara* gazetesinde yazmaya başladım. O zamanlar halka nasıl konuşuyorsam öyle yazıyordum. Yazılarımı gazetede editör kardeşler düzeltirdi. Çünkü imla kurallarını hiç bilmiyordum. İlkokula bile gitmemiştim.¹

Sanat hayatına 1978 yılında *Cihat* dergisine göndermiş olduğu yazılarla başlayan sanatçı, daha sonra *Bursa Marmara Gençlik*, *Sur*, *Ribat*, *Yeni Devir*, *Milli Gazete*, *Marmara*, *Yeni Asya*, *Mektup*, *Vahdet ve Akıncı* gibi gazete ve dergilerde de yazmıştır.

1985 yılında eşi Recep Özkan ile birlikte *Mektup Dergisini* çıkaran sanatçı, bu derginin genel yayın yönetmenliğini yapmıştır. 1985-2010 yılları arasında faaliyet gösteren dergi “İslamcı kadın dergilerine nazaran oldukça farklı bir kadın profili sunmuştur. Müslüman kadınların sorunlarını ele almıştır.”² Birçok yazar aday ı dergiye yazılarını göndererek ilk deneyimlerini yaşamışlardır.

Şenlikoğlu'nun dergilerde aktif olması onu tatmin etmez. Kitap yazarak büyük kitlelere seslenmek ister. Sanatçının kitap yazma serüveni ise şöyledir;

Hristiyan olmuş bir Türk ailenin evinde dini tartışmalar neticesinde İncil'den sorulan sorulara cevap veremeyen Şenlikoğlu, İslam'ı yeterli derecede bilmediği düşüncesine kapılmıştır. Tartışmanın sonunda sabah ezanı evine dönerken “Ya Rabbi bu sorulara birinin cevap vermesi lazım. Benim Türkçem kuvvetli değil. Ama istersen tesir verirsin. Bu kitabı okuyuculara

¹ <https://www.yenisafak.com/hayat/yazarlik-hikayem-bir-gozyasiyla-basladi-4762210> (01. 11. 2025).

² Şeyma Aykut, *Yakın Dönem İslamcı Dergilerde Kadın imajı: Mektup Dergisi Örneği*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022, s. 82.

sunacağım”¹ niyazında bulunur. Eve gelip sabah namazını kıldıktan sonra “Bismillah” diyerek *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar* deneme kitabını yazmaya başlar. Bu kitapla birlikte derin araştırmalara yönelen sanatçı, vaaz ve sohbetlerinde araştırdığı İslam’ı dinleyicileriyle paylaşır.

1980-1997’li yıllarda 12 Eylül ve 28 Şubat olaylarının yaşanması ve bu esnada yazarın romanlarıyla ön planda olması, belli bir kesim okurun ihtiyaç duyduğu inanç gereksinimini karşılamıştır. Sanatçının romanlarda kullanmış olduğu yer, zaman, mekân, olay ve şahsiyetlerin gerçek hayattan alınmış olması eserlerin tercih edilme sebepleri arasındandır. 1980-2000’li yıllarda popüler İslami romancılar arasında yer alan sanatçı, halkın içinde bilinmesi gereken bir şahsiyet olarak değer kazanmıştır. Yazar, toplumun hafızasında ve duygularında yer alan olay ve olguları sanatında yoğurarak insanlara, kendilerini izleyebilecekleri toplumsal bir ayna tutmuştur. Bu aynada “karakter, duygu, motif ve kurgu gibi unsurlar sürekli bir değişim içinde olmuştur.”² Belirlenen tema etrafında olay örgüsünün ve kişilerin rol dağılımı okuyucuları etkilemiştir. Okurlar kendi yaşamlarına dair izler bulmuşlardır. “Ortaya çıkan sanat eseriyle duygu ve düşünceler estetik bir şekilde anlatılırken insanların davranışlarını ve bakış açılarını etkileme amacı da güdülmüştür.”³

Romanlarda her kesimden okuyucu kitlesine ulaşılmasında İslami değerlerin savunulması da etkili olmuştur. Bununla birlikte “hidayet romanlarında arayış içindeki insanların dini fark etmesi ve eski yaşantılarından koparak dindar bir hayat sürmeleri okurları etkilemiştir.”⁴ Şenlikoğlu, eserlerinde farklı ülkelerdeki insanları bir araya getirerek İslam şemsiyesi altında toplar. Yazar, “Hayattan

¹ <https://www.yenisafak.com/hayat/yazarlik-hikayem-bir-gozyasiyla-basladi-4762210> (01. 11. 2025).

² Hasan Gürgen, “Mimêsis Kavramı, Üç Yansıma Kuramı ve Bu Kavramın Temel Sanat Akımları Üzerine Etkisi”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 51, 2021, s. 349.

³ Cavit Erdem, “Din Eğitimi Olarak Sanat ve Edebiyatın Kullanımı”, *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Dergisi*, C. 8, S. 2, 2022, s. 201.

⁴ Veli Uğur, “Kadın Kimliği ve Modernizm Karşıtlığı: Hidayet Romanlarının İdeolojisi”, *Researcher*, C. 5, S. 4, 2017, s. 1.

aldığını kendi mantığına göre yeniden yorumlar. “¹Sanatçı, eserlerinde kurgu ve gerçek hayatı birleştirmekte ve toplumun İslam’ı aktarmadaki yetersizliğini eleştirerek araştırılmış dini dünyaya sunmaktadır. Yazar, romanın anlatım zenginliğinden yararlanıp modern yaşantının problemlerine çözüm olarak İslami şuuru sunmuştur. Duygu ve fikirlerini sunan yazarın sesi romanın önüne geçmiştir. Bu sebeple yazar, üslup yazarı olmaktan ziyade “tema yazarı” olmayı seçmiştir.”²

Tema yazarı olmayı önemseyen sanatçı; edebiyat alanında Yaşar Kaplan’dan ders almış, yazdığı yazıları ona okutup eleştiriler ışığında kendini geliştirmeyi amaçlamıştır. Devamında Hüseyin Ükmez, Hekimoğlu İsmail gibi eleştirmenlerden eserleri hakkında yorumlar almıştır. Bunun yanında Mustafa Armağan, İskender Pala, Nuriye Akman, Beşir Ayvazoğlu, Ali Bulaç, Ali Yıldız, Cemil Güzey’den de edebiyat ve yazma dersleri almıştır.

Şenlikoğlu’nun sanat anlayışındaki etkileri *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* adlı eserinde anlatır. Yazarın sanat kaynağı; Kur’an ve davasına olan yüce duygusudur. “Her romancının eseri içinde roman tarihinin yüksek sesle söylenmemiş bir yansımaları, romanın ne olduğuna dair bir düşünceyi barındır.”³

“Öğrenme ve öğretme aşkım rüyalarım taşıyordu. Rüyamda güneş kitap olurdu bana. Kendisine hayran olduğum İmam-ı Azam, bana fıkıh kitabı okuturdu zaman zaman. Öğretme aşkım beni, gördüğüm rüyalarla aldatabilirdi. Uyandığımda gördüğüm güzel rüyalara sevinir yine de rüyada öğrendiğim bilgilerin doğruluğunu gözden geçirirdim.”⁴ Sanatçı, yaşadıklarıyla birlikte insanların “kişilik ve karakter özelliklerine ait *mimêsisini* anlatır.”⁵

¹ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2002, s. 8, 9.

² Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, Ankara 1995, s. 65.

³ Milan Kundera, *Roman Sanatı*, çev. Aysel Bara, Can Yayınları, 3. bs. , İstanbul 2009. s. 8.

⁴ Emine Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, İstanbul 2005, s. 8.

⁵ Hasan Gürgen, *Mimêsis Kavramı, Üç Yansıma Kuramı ve Bu Kavramın Temel Sanat Akımları Üzerine Etkisi*, s. 356.

Şenlikoğlu, modern dönemde İslami edebiyat alanında romanlar yazmış bir sanatçıdır. Sanatçı “Allah’ım senin yadın, ruhumun en yakın arkadaşıdır. Dilimde yalnız senin adın vardır”¹ duygusuna bürünerek eserlerini oluşturmuştur. Onun 1980-1990’lı yıllarda Türkiye’de yaşanan inanç krizlerinde insanların inançsızlığa düşmelerine engel olmaya çalıştığı ve İslam davası uğruna kalemini kullanarak topluma manevi alanda destek olduğu söylenebilir. “Müslümanca sanat için öncelikle İslam’ın çok iyi bilinmesi gerekir. Sadece konuyla ilgili helal-haram ahkâmını bilmek de yeterli değildir. Bütüncül bir anlayışla, dinin prensiplerini, bakış açısını, hayat görüşünü, hikmetlerini bilmek, tefekkür ve tefakküh kabiliyeti kazanmak, olay ve eserlere tevhide yorum getirmek de lazımdır.”² Bununla birlikte Şenlikoğlu, insanların dünya ve ahiret yaşantısına fayda vermeyen bilgi ve davranışları modern kültür olarak reddetmekte ve romanlarında bu kültürün götürdüğü değerleri işleyip tema olarak yaşanmış hikâyeleri okura sunmaktadır. Dolayısıyla sanat eserlerinde işlenen temanın kaynağı toplumdur. “Yapıt, sanatçının iç dünyasını dışa yansıtan ayna olduğu gibi toplumunda aynasıdır. Toplum ile sanat arasında öyle yakın bir münasebet vardır ki bir toplumun bütün özelliklerini sanatından çıkarmak mümkün olur. Sanatçı içinde bulunduğu toplumu etkilediği gibi toplumdan da büyük ölçüde etkilenir.”³ Dolayısıyla sanatçı toplumun gözü ve kulağı olmuştur. Nurettin Topçu’ya göre eserini yalnız başına ve hür çalışma ile meydana koyan sanatkârın, içinde yaşadığı cemiyet, onu hayaller dünyasına tesir yapmak suretiyle hürriyetini sınırlandırmakta ve kendi acılarıyla sanatkârın ruhunu dağlayarak onu sanatın dünyasında harekete geçirmektedir.⁴ Sanatla toplumu birleştiren değerlerden olan inanç; insanla beraber var olan ve yaşayan bir gerçektir. Ferdi ve sosyal bir realitedir. İnsanın yaratılışına bağlı tarihin her devrine ve dünyanın her köşesinde fertlere ve

¹ Necip Fazıl Kısakürek, *Edebiyat Mahkemeleri*, Büyük Doğu Yayınları, 5. bs. , İstanbul 2013, s. 138.

² Ahmet Kalkan, *Müslümanın Sanat Anlayışı*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2007, s. 31.

³ Kalkan, *Müslümanın Sanat Anlayışı*, s. 54.

⁴ Nurettin Topçu, *Sosyoloji*, Dergâh Yayınları, 13. bs. , İstanbul 2020, s. 198.

toplumlara hakim olan ilahi bir kanundur. ¹ Yazar, oluşturduğu eserlerde inanç figürünü ve yaşanmış hayatları bir araya getirmiştir. “Sanatçı kendine özgü bir bakış açısı ve duyarlılıkla var olanı seçer, ayıklar, yorumlar sonra da yine dönemine ve kendisine özgü bir teknikle bu malzemeden yeni bir yapı ortaya çıkarır. “²

“Romanın fertten topluma geçişi insan ve medeniyet ilişkisine bağlıdır. Roman konusunu fertten veya sosyal ortamlardan seçer. “³ Şenlikoğlu fikir, belgesel ve gezi romanlarının yanında “gözyaşı döktürüp okuru duygulandıran popüler romanlarda yazmıştır. “⁴Yazarın eserlerine baktığımızda konuların yaşanmış hayat hikâyelerinden alındığına ve okunduğuna şahit olmaktayız. “Çünkü bu romanlar esasen modern kent yaşamından geçerler ve İslami kimliğin en fazla zorlandığı en fazla çatışma yaşadığı bir çevrede nasıl Müslüman kalınabileceğini anlatma iddiasını taşırlar. “⁵ Bununla birlikte romanlarında bireyi ele alan yazar, onu; toplumdaki inancıyla tanımlar. Akay, sanatçının; şiir, edebiyat, felsefe gibi alanlarda insanla daima ilişki içinde olduğunu söylemektedir. ⁶ Dili sade ve söylemek istediğini kahramanlar aracılığıyla söyleyen Şenlikoğlu, kalemini Allah için kullandığını belirtir. Eserlerinde sade ve doğrudan anlatım vardır. Romanda “Batının dinine bağlılığı övülmekle birlikte şuurlu Müslüman olmadan önceki dönem cahiliye devri olarak anlatılır. Müslümanın şuurlu ve araştıran olması ön plana çıkarılır. “⁷ Toplumun inanç sorunlarının yanı sıra eğitim, çalışma hayatı, kadın, çocuk, aile gibi konuları da işleyen Şenlikoğlu, romanlarında aşk unsurunun

¹ Kemal Timur, *Türk Romanında Dinler ve İnançlar*, Elips Yayınları, İstanbul 2006, s. 18.

² Şerif Aktaş, “Edebi Metin ve Özellikleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 15, S. 39, 2009, s. 10.

³ Mustafa Ayyıldız, *Roman- Tanım- Tarihçe- Teknik*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s. 84.

⁴ Şaban Sağlık, *Popüler Roman Estetik Roman*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, s. 127.

⁵ Ekin Kadir Selçuk, “Kemalizm’in ve İslamcılığın Kadın İmgesini Romanlar Üzerinden Okumak”, *TAM Akademi Dergisi*, C. 2. S. 3, 2023, s. 12.

⁶ Hasan Akay, *İzleri Temizlemek; Yapisökümcü Bakış Tarzı ve Metin Yorumlama*, Şule Yayınları, İstanbul 2021, s. 32.

⁷ Koray Çalışkan, “Özenilesi Yaşamlar/İslamî Romanlar Üzerine Bir İnceleme”, *Birikim*, S. 92, 1996, s. 92.

yanında bireyin fikirlerini ve duygularını da anlatır. Bireyin kalabalık içinde kaybolmasına izin vermez ve acılarını, sevinçlerini, umutlarını önemseyerek eserlerinde çözüm yolları arar. Nitekim “cemiyetin maddi ve manevi kımıldanışlarının sanat üzerinde müessir olduğu anlaşılmaktadır.”¹

3. 2. 2. Şenlikoğlu'nun Yazar Adayından Beklediği Roller ve Nitelikler

Yazar, dış dünya ile iç dünya arasında bağlantıyı sağlayan etmenlerden biridir. Tasarladığı hayallerle birlikte insanlara bambaşka hayatlar sunulmasının ardından fikir ve duygu zenginliği sağlanması sanatçının değerini belirlemektedir. Nitekim edebî akımlar ve yaşanan toplumsal olaylardan dolayı yazarın varlığı edebiyat dünyasında tartışmalara neden olmuştur. Postmodernizmin etkisiyle bireyin parçalanması, metinde yazarın silikleşmesine yol açmıştır. Ancak Şenlikoğlu, yazarı yeniden metne davet ederek onu modern dönem içinde sıkışmış bireye kurtarıcı olarak sunmuştur. Kalkan, sanatçının toplum içindeki var olma sebeplerini Doğulu ve Batılı sanatçı açısından ikiye ayırmıştır:

Tanzimat'tan beri daha çok iki tür mücadelesini görürüz Anadolu topraklarında. Bir taraftan Doğulu olduğunun farkında ve bundan utanç duymayan, geleneksel kalıplarda bile olsa Müslüman sanatçı; diğer taraftan da Batılı olamayışına üzülen ve Müslümanlıktan başka her şeye sempati duyan yabancılaşmış sanatçı vardır. Bu ikisi arasındaki savaş, egemen güçlerin ve rejim desteğiyle, batılı savunan ve Batılı olmaya çalışanın lehine ivme kazanarak gelişmiştir. İslam'dan olduğu kadar toplumdan da bağlarını koparabilme riskini göze alabilmiştir sanatçı.²

İnancına göre Doğu ve Batılı olarak isimlendirilen sanatçıları bu şekilde anmayan Şenlikoğlu; insanlık için üreten kişilerin yazar

¹ Ali Nihad Tarlan, *Edebiyat meseleleri*, Akçağ Yayınları, İstanbul 2021, s. 69.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 55.

vasfı kazanabileceğini belirtmiştir. Medeniyetin toplumları birleştiren ortak payda olduğuna göre medeniyete hizmet eden her kişi kalem sahibi olmaya adaydır. Şenlikoğlu bu adayın sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralar:

Yazarın akide bilgisi, aşkı, hayalleri ve morali olmalıdır. O, bakış açısını ve bilgisini vahyin ırmağında yıkamalı, kalemını vahyin mürekkebinden doldurarak yola girmelidir. Öğrenmeye ve değişime açık olmalıdır. Yazarın gönül gözü açık olmalı ve güncel olaylardan haberdar olmalıdır. Onun misyonu olmalı ve bunu yazılarında korumalıdır. Ayrıca eserlerinde kullandığı kelimelere, karakterlere önem vermeli, onları metinde niçin kullandığını unutmamalıdır. Yazarın hayata karşı prensipleri olmalı ve yaşamında ölçülü davranmalıdır. Yazar, karakterleri arasında taraf tutmamalı, kalemını şöhret için kullanmamalıdır. Yazar ancak okumayı ve yazmayı sevebilirse yazı sanatında başarılı olabilir. Bununla birlikte sanatçı edebî türler hakkında fikir sahibi olmalı ve bunları eserlerinde kullanmalıdır. O, yazacağı roman türünü belirleyerek eserin gerçek hayata uygunluğuna dikkat etmeli, okura umut yüklemelidir. Yazar, umut ettiği okuyucuyu, imza günleri, konferanslar, okuyucudan gelen mektuplar gibi yöntemlerle iyi tanımalıdır. Böylelikle okuruyla hemhâl olan yazar; istikrarına, tutarlılığına ve şahsiyetine gölge düşürmeden yazmaya devam etmeli ve değerini korumalıdır.¹

Beyaz Devrim Kalemle Başlar eserinin, yazar adayı merkeze alınarak oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Yapıtta, gerek dil bilgisinin gerek edebiyat bilgilerinin ara kesit olarak sunulduğu bölümler olduğu kadar kendi anılarını anlatıp yazdıklarını inandırıcı kıldığı bölümlerde vardır. Şenlikoğlu'na göre yüzlerce yanlış kalemle yayılmıştır. O hâlde doğrularda kalemle yayılacak ve

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 96, 117.

kalplerde beyaz devrim öyle başlayacaktır. ¹ Bu devrimin olması için eserin yazılması adına ortamın düzenlenmesi gerekmektedir. Sanat yaratmaktır. Yaratmak ise tutsak olmayan zihinle olur. Gerçek sanatçı, eserlerini şu veya bu yaşamın baskısı altında bırakmaz. Onun kaleminden veya fırçasından kendini doyuran tek baskı sanatın baskısıdır. Ona; şöyle yazacaksın, şunları veya bunları anlatacaksın denildiği gün ne sanattan ne de sanatçıdan eser kalır. ² Her ne olursa olsun yazar, sanatının arkasında durmalı, eserinde hata yapmamalı ve her fikrini okuyucusuyla paylaşmamalıdır.

“Siz, siz olun aciz kaldığınız dönemleriniz olursa asla yazmayın. Aciz kalabilecek bir insan olduğunuzu okuyucunuzdan saklamayın. Ama özel dertlerinizi benim kadar açmayın”³ sözlemleriyle sitemini dile getiren Şenlikoğlu, bazı okurlarına kırgınlığını belirtir. Yazar, okuyucu ile çay içecek samimiyeti kurmalı ancak derdini anlatacak yakınlıkta olmamalıdır. Yazar, okura karşı açık olmalı ancak anlatacağı konularda samimiyetini korumalı, arada ciddiyetsizlik oluşmamalıdır. O, her ne kadar halkın içinde olmuş olsa da kalem sahibi olduğunu unutmamalıdır. “Okurlar, en çok roman kişileri ve onların yaşadıkları olaylarla ilgilenirler. “⁴ Ancak yazarı da eserden ayrı tutmazlar. Dolayısıyla “bir sanat olayında rol oynayan sanatçı, eser, okur ve toplum unsurları vardır. “⁵ Bu unsur parçaları bir araya gelerek anlam bütünlüğü oluşmaktadır.

Karakteri, hayal dünyası ve duygularıyla ön plana çıkan yazar adayı, pergelini sabitlemeli ve iç dünyasının çizdiği doğrultudaki alanı okuyucuya sunmalıdır. Eserlerinde savunduğu düşüncelerde tutarsızlık ve belirsizlik olmamalıdır. “Halk tüm ülke insanlarını

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 63.

² Suut Kemal Yetkin, *Edebiyat Üzerine Denemeler*, Palme Yayıncılık, Ankara 2007, s. 46.

³ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 66.

⁴ Sevim Gündüz, *Öykü ve Roman Yazma Sanatı*, Toroslu Kitaplığı Yayınları, İstanbul 2003, s. 33.

⁵ Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, Cem Yayınevi, 4. bs. , İstanbul 1981, s. 5.

içine alıyorsa, aydınları onlardan ayırması ne kadar doğrudur?”¹ Nitekim sanatçı halkın sesi olduğu için fikir yapısı millete bağlanmış durumdadır.

Duygu, düşüncesini kontrol eden, kendi kültürünü toplayan ve nesilden nesile aktaran, ufku bütün dünyayı kapsayan sanatçılar ancak tarih defterine ismini yazdırmaktadır. Yazar adayı İslam dünyaya nasıl anlatılabilir?, endişesi içinde olmalı ve kendini İslam kültüründe yetiştirmelidir. Bu kültür içinde sanatçı, şahsiyetini yalnız kalemle değil dış görüntüsüyle de oluşturduğunu bilmelidir. O, günlük yaşamında temiz giyimli ve bakımlı olmalıdır. İçerikli ve güzel konuşmak yoruyorsa daha sade, kendi olarak konuşmasına dikkat etmelidir. ² Bilhassa aday; toplum edebini, nezaketini üzerinde taşımalıdır. Onun sanatı, sadece yazı dilinde değil beden dilinde de kendisini yansıtmalıdır. Yazar; kültür, ilim ve irfan alanında önde olan bilgidir. Bilgili olmak kültür göstergesidir. Gelenek temsilidir. Bundan dolayı Şenlikoğlu; yazar adayında bilgi ve sanatın hemhâl olduğunu görmekte ve onun inanç prensiplerinde İslam kültürünün yansıması gerektiğini savunmaktadır. ³

Şenlikoğlu, beyaz devrimin “insani yön” olduğunu savunur. O, evrensel doğruların sade, yalın anlatıldığı toplumun ve bireyin beyaz çember içinde bulunduğu bir sanat anlayışını benimser. Onun sanat anlayışının temelinde kültür vardır. Koç’un dediği gibi “Bir kültürü, bir dünyayı anlamamanın en kısa yolu sanattan geçer. Hakikat anlayışının, dünya görüşünün çeşitli dil ve ifade düzeyindeki bir tezahürü olan İslam sanatı İslam’ı anlamamanın en kısa yollarından biridir. “⁴Bu sanat, Allah’ın var olduğunu ve yaratma gücünün ancak O’na mahsus olduğunu kanıtlar.

Yirmi yıl sonra öğrenen kişiye dünyada ahiretlik bilgi sağlamıyorsa o kültür modern kültürdür. Ondan uzak durmalıyız

¹ Sezai Karakoç, *Gün Saati Günlük Yazılar IV*, Diriliş Yayınları, 4. bs. , İstanbul 2011, s. 284.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 73.

³ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 173.

⁴ Turan Koç, *İslam Estetiği*, İSAM Yayınları, 2. bs. , İstanbul 2009, s. 76.

ve bunu yazılarımızda farklı farklı yerlerde işlemeliyiz, düsturuna sahip olan Şenlikoğlu; kültürü, *insanın doğasıyla çatışmayan unsur* olarak eserlerine serpiştirmiştir. Özdenören, esere serpiştirilen değer hakkında şu yorumu yapar: “Batılı, her ne pahasına olursa olsun kendi kültürünün korunmasını ister. Müslümanca her ne olursa olursa değil gerektiği ölçüde kendi geçmiş kültürünü sahiplenir. Gerekli yerde de bu kültürü reddetmekte tereddüt etmez. “¹Asıl olan yazarların eserlerinde yeniden inşa edecekleri insan fitratıyla barışık olan kültürdür. Romanlarda aşk, ihtiras, macera, entrika, gizem, din ve tarihsel temalar geçmesine rağmen kalemini inandığı dava uğruna kullanan Şenlikoğlu, örnek verdiği kahraman ve olaylarla insanlarda arınma duygusunun oluşmasını amaçlar. Adayların samimi ve şahsiyetli olmalarını tavsiye ederek eserlerinde özgün olmaları gerektiğini söylemektedir. ²

“Klişe kurgusuyla ve birbirini tekrar eden yaklaşımlarıyla popüler edebiyat ürünü olarak da değerlendirebileceğimiz hidayet romanları sosyolojik anlamda devrin toplum yapısına uygun söylemlerle ortaya çıkarlar. “³Popüler romanlarda toplumun ihtiyacına uygun organize edilen karakterler sunulup yol gösterilmektedir. Ancak önce kendimiz olacağız hiç kimsenin yerinde olmak istemeden. Beğendiklerimizi örnek almak başka şey olmadığımız kişi görünmek başka şeydir. Bizim bilgimiz, ihlasımız, gayretimiz, heyecanımız, kaygımız ve istikrarımız olsun, bu cevherler bize yeter diyerek ideal olan karakterin insanlara yansıtılması gerektiğini belirtmektedir. ⁴ Yazar adayı, okuyucuya hakiki olan duygu ve davranışları yansıtmalıdır. Dölek’e göre “kültürün bir parçası olan din, edebî esere olan etkileri bağlamında yazarın ve eserin anlaşılmasına katkı sağlayarak okuyucunun

¹ Rasim Özdenören, *Müslümanca Düşünce Üzerine Denemeler*. İz Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 159.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 54-74.

³ Sevgül Türkmenoğlu, “Türk Romanının Din Algısında Popülist Bir Durak: Hidayet Romanları”, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, C. 3, S. 2, 2015, s. 273.

⁴ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 76.

anlam dünyasını zenginleştirir. “¹Yani anlamın tamamlanmasında din ideal olanı desteklemektedir.

Popüler romanlarda hitap edilen kitlenin halk olarak seçilme nedenleri arasında mutsuzluktan kurtarma, oyalama gibi nedenler yer almaktadır. Ancak bu tür romancıların ekonomik kazanç elde etmek için bilgi seviyesi düşük insanları tercih etmesinden dolayı onları sanatçı olarak görmeyen eleştirmenler vardır. Buna karşılık Şenlikoğlu; popüler edebiyat dilini önemsemeyen eleştirmenlere; “Herkes akademik seviyede yazarsa onlar nasıl okuyacak? Nedir bu halk seviyesine inmeme kompleksi? Bunu yaparken halkın çok daha aşağılara düştüklerini neden göremiyorlar? Doğrusu bu konuda artık sabretmek istemedim. Halkı eğitecek kitaplar gökten mi yağacak? Siz yazarlar ordusu dostlarıma içimi döktüm. Oh be rahatladım”² cevabını verir.

Şenlikoğlu; yazar adayının halkı daha iyi anlaması için ana dili, yazı dili, konuşma dili, hâl dili, susma dili, tabiat dilini bilmesini roman ve hikâyede yeri geldiğinde özellikle tasvirlerde bu dili kullanmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Yazar adayını, popüler romanın hayal dünyası olan betimleme dillerini yeri geldiğinde, isteğine bağlı olarak kullanmalıdır. ³Onun için betimleme sanatı bir hüner ve eser için vazgeçilmez unsurdur.

Her yazarın, eserini yazdığı bir atmosfer vardır. İlham perilerinin gelmesi için uygun şartların olması gerekmektedir. Şenlikoğlu, yazarken kullandığı metotları yazar adayıyla paylaşır ve ona tavsiyelerde bulunur: Odamızın havasını sık sık değiştirmeliyiz, kendimize moral vermeli ve düşünmenin en iyi güç bulma aracı olduğunun idrakiyle hareket etmeliyiz. Sık sık su içmeliyiz. Kambur oturmamalıyız. Sinirliyken ve haddinden fazla üzgünken yazı yazmak hatalıdır. Masanızda bütün altyapı

¹ Emine Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 339, 340.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 106.

³ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 107.

doneleriniz hazır olmalı. Tenha bir yere çekilmelisiniz. Şartlarınız buna uygun değilse eğer zihninizi kalabalık ortamda yazmaya alıştırmalısınız. ¹ Nitekim aday yazmaya başlamadan önce ön hazırlığını yapmalıdır.

Aday, yazmaya başlamadan önce zihninde “Neden yazıyorsun, niye yazıyorsun, nasıl yazıyorsun, neyi hedefliyorsun”² gibi sorularına cevap vermiş olarak yazma yolculuğuna çıkmalıdır. Şenlikoğlu, “Okuyucunun kitabınızdan neyi öğrenmesini istiyorsunuz? Bu sorununuzun cevabını elinize kalem aldığınızda biliyor olmalısınız”³ diyerek adayın planlı olmasını istemektedir.

Yazara göre “İnsanlığa veya tabiata faydası olan her meslek sanattır. Bundan dolayı iyi bir yazarlık; iyi bir zanaattır. “⁴ Yaşanabilir dünya için kalemini kullanan, kullanacak olan tüm sanatçılar kıymetlidir. “İleri gelenlerin değil de ileri gidenlerin alkışlandığı tek ülke ise sanatınkidir. “⁵

Romanın topluma yol gösteren kılavuz olduğunu belirten Şenlikoğlu: sanatçının toplumun nasıl olmasını istiyorsa bu isteğini romanında ve hikâyesinde göstermeyi başarabilmesini; toplumdan neleri talep ettiğini ya doğrudan söylemesini ya da hissettirmesi gerektiğini belirtir ve romanın yazılış amacını şöyle anlatır: “Bir romanın ve hikâyenin mesajı ya da tavsiyesi açısından derdi yoksa neden yazılsın ki? Bizim sırf heyecan olsun diye yazma lüksümüz yok. Yazar dayı, gizlice faydalı olacağına inandığı tavsiyesini yazmalı. Fakat okuyucuya hiçbir şey bilmiyor yerine koyarak yapmamalı bunu. “⁶ Nitekim okurla arasındaki ilişkiyi korumalıdır.

Yazar, topluma hitap etmemeli, bireyin beynine giden kıvrımların mümkünse en incisini öğrenerek kişiye hitap etmelidir. Okuyucu bir kitabı okurken, kendisine seslenişi hissetmezse,

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 138, 139.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalem Başlar*, s. 137.

³ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 137.

⁴ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 150.

⁵ M. Kayahan Özgül, *Seke Seke Ben Geldim*, Hece Yayınları, Ankara 2008, s. 34.

⁶ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 54.

elindeki kitabı arkadaşı olarak göremez. ¹ Bu nedenle yazarın, seslendiği bireye yakın olması ve onun ruh hâlini bilmesi gerekmektedir. Roman yazarı insanın psikolojisinin her yönünü bilmeli ardından sanatını, disiplini, ibadetini, cihadını, okumasını oluşturmaktadır. Bununla birlikte Wallek/ Warren; romanların ve tiyatro eserlerinin insan psikolojisi bakımından bilgi vermek gibi değerli yönlerinin olduğunu ifade ederler. ²

Yazar olmak belirli bir yaş, emek ve tecrübe ister. Bundan dolayı yazar olacak kişi, önce bir sanatkârın öğrencisi olmalı, ondan ders almalı ve kitaplarını dersi gibi çalışarak öğrenci olmayı başarmalıdır. Yazar; öğrenci olduğunu unutmamalı, başka yazarların bilgisine ve özgünlüğüne kendi tecrübesini ekleyerek yükselmelidir. ³

Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı* romanında Yalnız Kadın rolüne bürünerek Bahar ile arasında geçen konuşmasında ona yazar olmanın şartlarını söyler:

Bahar: Yazar olmanın şartları nelerdir?

Yalnız Kadın: Kişi önce ne konuda yazacağına güzelce karar vermelidir. Teknik konularda bilgi sahibi olmalı ki eleştiriler onu diriltsin. Kendisini bile eleştirebilmelidir. Kelimeleri yerinde kullanılmalıdır. Kişi hangi inancı savunuyorsa o inancın çatısını çok iyi bilmelidir. Özellikle İslam davası bilinmeden hiç yazılamaz. Günlük konuları, olayları iyi takip etmeli, meselelerin İslam'daki çözümü nedir? Onu araştırmalıdır. Davasında çok samimi olmalıdır. Alkış için şöhret için yazar olunmaz. Bu yolda yazar veya yazar olmayan dava adamları, ihlasları bittiği yerde kendileri de sanatları da biter. Kişinin ruhunda bazı insani özellikler tam olmalıdır. Çok okumalı; az yazmalıdır. Kur'an'ı çok iyi okuyup öğrenmelidir. Tefsir, hadis, fıkıh, akait, Müslümanların tarihini öğrenmelidir. Davayı dert etmelidir. Yalnız önce hangi safta hizmet edeceğini belirle. Bu iş biraz

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 54, 55.

² R. Wellek- A. Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri*, çev. Ahmet Uysal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, s. 37.

³ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 53.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

yetenek ister. Düşünebilmelisin. Gözlem yapabilmelisin.
Bunları kâğıda dökkebilmeli ve hayal kurabilmelisin.¹

Yazar adayı, inancına ait olan değerleri, oluşturacağı eserlere yansıtmalıdır. İnanç, duygu ve düşüncelere yansıyacağından okur; yazarın niyetini ve inanç dinamiğini anlayabilmektedir. Bunun için aday, yazma konusunda bilinçli olmalı ve okura karşı donanımlı olmalıdır.

Şenlikoğlu, bazı romanlarında yazar karakterine bürünerek yazar olmak isteyenlere tavsiyeler vermektedir. Bununla birlikte Şenlikoğlu, adayın bir danışmana ihtiyacı olduğunu, yaşadığı bir pişmanlığı dile getirerek şöyle ifade eder: “Bende bulunan aşk, samimiyet ve heyecan güzel yazı için yeterli miydi? Bunu düşünmedim bile. Ben bir tek noktaya odaklanmıştım. Cihat etmeliydim. Akideyi ve İslam’ı bilerek cihat. Bunlardan pişman değilim. Olmazsa olmazlarımız bunlar. Fakat bir de yazma sanatı üzerine biraz bilgim olsaydı güzel olmaz mıydı? Olurdu. Ama bilemedim.”² Bundan dolayı bilgi ve hayalin yanında tekniğe, eğitime de ihtiyaç vardır. Şenlikoğlu, teknik konusunda zayıflığını *Bize Nasıl Kıydınız?* romanında şöyle ifade eder: “Elinizdeki kitabı gençlik yıllarımda kitap tekniği ve türü konularında bilgi sahibi değilken yazdım. Akide bilgim, gayretim ve samimiyetim az da olsa vardı. Bunlar kitap yazmak için yeterlidir, sanıyordum. Ama değilmiş.”³

Yazar, kitap tekniği ve türü konusunda bilgisi olmadığı hâlde yazdığını ancak yazı için niyetin ve bilginin yeterli olmadığını nitekim kitap yazma tekniklerinin bilinmesi gerektiğini belirtir. “Adeta monologdan ibaretmiş gibi yazmışım. Bu durumdan romanı pek kurtaramadım. Yazar olmak isteyenlerin bu hataya düşmemelerini öneririm. Hatalarını düzeltmeye çalışmak, yazarlar için de aynı değerde bir eylemdir.”⁴ Aday yazma eğitimleri almalı

¹ Emine Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 57, 58.

² Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 42, 43.

³ Emine Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 9.

⁴ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 32.

ve oluşturduğu eserlerinde gördüğü hatalarını düzeltmeyi erdem olarak görmelidir.

3. 2. 3. Şenlikoğlu'nun Yazara Tavsiyede Bulunduğu Genel Kültür Bilgileri

Sanatçı adayının, eserini icra etmeden önce bilmesi gereken birtakım genel bilgiler vardır. Aday öncelikle inandığı dinin akidesini bilmeli; bireyi anlatacağından onu her yönüyle tanımalıdır. Hayal dünyasını karşı tarafa aksettirmek isteyen sanatçı; romanın önemli yapılarından olan mekân unsurundan yararlanması için dünya haritasını bilmesi gerekmektedir. Bunun yanında tarihi olayları ayrıntılı bilmeli, ansiklopedi kullanmalı ve olayları yorumlama kabiliyetini genişletmelidir. Şenlikoğlu, yazarken kullanılacak kelimelerin sözlük bilgisi olmasına önem verir ve her adayın en az bir sözlüğe sahip olması gerekliliğini vurgular.¹

Yazar adayında belirli bilgilerin oluşmasının ardından Şenlikoğlu, okuyucuya iki aylık çalışma programı oluşturur. Bu zaman diliminde Fuzuli, Nâbi, Şeyh Galip, Ahmet Haşim, Tevfik Fikret, Necip Fazıl Kısakürek, Nurettin Topçu, Yaşar Kaplan gibi isimler dönem özelliklerine göre değerlendirilir. Eserleri okunur ve anlaşılmaya çalışılır.² Tavsiye edilen çalışma programının ardından okurdan, belirtilen şahsiyetlerin dünya görüşlerinden hareketle kendisine ait fikirlerini oluşturması beklenir.

3. 2. 4. Şenlikoğlu'na Göre Yazar Adaylarının Toplumsal Sorunlar Karşısında Bilinçlendirilmesi

Yazarlığı çileli bir meslek olarak gören Şenlikoğlu; okurlarını, yaşadığı tecrübelerle bilgilendirir:

Bir aday hapse atılabilir. Bazı gruplar tarafından düşman ilan edilebilir. Yazdığı gazete ve dergide yazısı hiç

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 201.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 201.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

okunmayabilir. Piyasada olan kitabı hiç satılmayabilir. Tam tersi kitabı satılır. Çok okunur. Ama yazar hiç sevimli olabilir. Toplum içinde çok aşağılanabilir. İmza günlerine gider de bir kitap imzalayamadan geri dönebilir. Umduğu ve hayal ettiği etkiyi göremeyebilir okuyucudan. Aç kaldığı günler olabilir. ¹

Sanatçı, toplumdan olumsuz tepki alabilir. Yaşadığı topluma başarılı eser sunduğu hâlde beklediği ilgiyi onlardan göremeyebilir. Ancak Şenlikoğlu, yazar olmak isteyenlerin karşısında mücadeleci tavrını takınır ve yaşadıklarıyla onlara rol- model olur.

3. 2. 5. Şenlikoğlu'na Göre Yazarlığa Ait Başarı Hikâyeleri

Yazar, çevresinde tanıdığı sanatçılarla telefon görüşmesi yaparak onların edebiyata yönelme sebeplerini öğrenir.

Abdurrahman Dilipak, Afet İlğaz, Ali Bulaç, Ali Erkan Kavaklı, Ayşe Kulin, Canan Ceylan, Cemil Tokpınar, Demet Tezcan, Emine Işın, Fatma Tuncer, Hakan Albayrak, Hayrunisa Doğru, Hüseyin Üzmez, İbrahim Tenekeci, İhsan Eliaçık, İnci Beşol, Mehmet Emin Kazıcı, Mine Ezgi, Mustafa İslamoğlu, Mustafa Miyasaoğlu, Mustafa Özel, Mürşide Uysal, Nevval Sevindi, Nuriye Akman, Nurullah Genç, Ömer Lekesiz, Recep Özkan, Senai Demirci, Sibel Eraslan, Şule Yüksel Şenler, Yaşar Kaplan. ²

Yazar adaylarına, bu sanatçıların iç dünyasını açarak bilinç oluşturmak isteyen Şenlikoğlu; onları, edebiyat deneyimlerine davet eder. Böylelikle birden fazla yazarın tecrübesi edebiyata kazandırılarak *yazma sanatı* oluşturulur.

Yazar adayı, edebiyat hayatına atıldıktan sonra zorlandığı herhangi bir konuda yukarıda bahsedilen sanatçıların başarı hikâyelerini okuyabilir, onlarla yüz yüze görüşebilir.

3. 2. 6. Şenlikoğlu'nun Yazarın Duygu ve Fikir Dünyasını Şekillendiren Kitap Listesi

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 78, 79.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 239, 273.

Şenlikoğlu, yazar adaylarına;

Edebiyata Dair, Türk Hikâyecilerinin Hikâyeleri, Edebiyat Dersleri, Edebiyatta Üslup ve Problemleri, Huzur, Edebiyat Kuramları, Edebiyat Üzerine Düşünceler, Roman Tekniği, Biz Biz Yapan Hikâyeler, Türk Dili Dergisinin Roman, Eleştiri, Hikâye Özel Sayıları, Türkçenin Sırları, Düşüncenin Dinamikleri, Edebiyat Üzerine, Edebiyat Dersleri, Edebiyat Yazarları I, II, III, İslam Estetiği ve İnsan, Yazarlar Sözlüğü...¹

kitaplarını önerir. Dinî roman alanında öne çıkan Şenlikoğlu, yazarlık mesleğini güçlendirmek ve içinde bulunduğu sanat alanını; edebiyat ve dil bilgisi yönünden incelerek anlamaya çalışmıştır. Özellikle yazarın, *Türkçenin Sırları* eserini tavsiye niteliğinde ele alması onun Türk diline verdiği önemi göstermektedir.

3. 2. 7. Yazar Adaylarının Eser(ler)ini Topluma Ulaştırma Çabası

Her sanatçının meydana getirdiği eser topluma ulaştığı takdirde amacına ulaşmaktadır. “Yazar, belli bir niyet doğrultusunda konu seçmekte ve kendi sanatsal yeteneğini kullanarak seçtiği konuyu çeşitli araçlar vasıtasıyla okura görünür kılmaktadır.”² Bu doğrultuda aday tarafından oluşturulan yapıt, içinde barındırdığı niyet doğrultusunda okuyucuya ulaşmalıdır.

Şenlikoğlu, yazdığı kitapları bastırmak adına göstermiş olduğu gayretiyle eserini oluşturan adayı şu şekilde yönlendirir:

İlk zamanlar bir yıl yazdığınız kitabı bir köşede saklayın. (sonraki kitaplar için üç ay yeterli olabilir.) Bir yıl sonra tekrar okuyun. Bir edebiyat öğretmenine kontrol ettirin. Daha sonra her kültür düzeyindeki kişilere okutun. Görüşünü alın. Dizgi ve tashihten sonra en az üç kez okuyun. . . Daha sonra kitabınızı bir yayınevine götürün. Sizi destekleyen yazar olursa iyi olur. Yayınevi basmazsa bir yayınevine daha gidin. Sizi tanımadıkları için basmazlarsa kendi imkânlarınızla

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 232, 233.

² Dursun Ali Tökel, “Niyet Boyutundan Okumak: Yazarın Niyeti”, *Hece*, S. 65, 66, 67, 2017, s. 235, 236.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

basmaya çalışın. Tabii yazdığınız kitaplar ihtiyaca cevap veriyorsa yapın bunu.¹

Özdenören, modern çağda yazarların karşılaştığı sorunları şu şekilde belirtir: “Dünkü Müslüman yazar, tamamen İslam içi değerlerle eserini kurarken, bugünkü Müslüman yazar ayrıca İslam dışı çevre şartlarıyla savaşım görevini de yüklenmiştir.”² Dolayısıyla adayın, sesini topluma ulaştırması zor olabilir. Ancak o, elde ettiği eserini insanlara ulaştırmak adına her yolu denemeli ve emeğine saygı duyarak karşılaştığı engelleri aşmalıdır.

3. 2. 8. Yazar Adayının Eserlere Yansıtması Beklenen İnanç ve Edebî Dili

Halk arasında sanatçının, toplum ve Yaratıcı ile arasında ilhamla iletişim kurduğuna inanıldığından o değerli, örnek alınacak şahsiyet olarak görülmüştür. Bilgi, kültür, ilim ve irfan kabiliyetleri bulunan sanatçılar, eserlerinde insanları ayırtıracak, birbirlerine yabancı kalmalarına sebep olacak ifadeler kullanmamalıdır. Dolayısıyla yazmak eylemi, bizim dışımızda bir olgu değil içimizdeki yaşantının dışı vurumudur. Çevremizde gördüğümüz kişileri, onların yaşam ve deneyimlerini gözlemleyip içimize alır; birikimimiz, dünya görüşümüz, deneyimlerimizle harmanlar, o kişiliklere belki yeni nitelikler yükler, onlarla kendi içimizde yaşayarak onları biz yaparız. Sonra da o yaşantıyı dışı vururuz.³Nitekim sanat ve okur arasındaki ilişkiyi Necip Fazıl *Öfke Ve Hiciv* adlı eserinde ifade etmiştir. Verilen eserle birlikte aşılın zaman ve mekân engelinden sonra ruhlar arasında bir birlik kurulur. Birbirinden ayrı, şahsiyetlerini muhafaza eden insanlar arasında sağlanan duygu ve düşünce iştiağı aşk kadar derin ve kuvvetlidir.

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Kalem Devrimle Başlar*, s. 174.

² Özdenören, *Müslümanca Düşünce Üzerine Denemeler*, s. 55.

³ Gündüz, *Öykü ve Roman Yazma Sanatı*, s. 15.

¹ Yazar ve toplum arasında oluşan duygu iştihakına inanan Şenlikoğlu, edebiyatta inanç ayrılığını reddeder.

Yazar, eserlerinde; Müslümanların haksız yere kötülendiğinden şikâyet etmektedir. İnancın kişinin şahsında değerli olduğunu belirten yazar; okurun rencide edilmemesi gerektiğini savunur ve Müslüman bakış açısını yansıtan romanın gerekliliğini belirtir. ²

Özdenören, geçen yüzyıl öncesine ait Müslüman romanının olmadığını şu şekilde ifade eder: “Edebiyatımızda hikâyenin ve romanın aşağı yukarı yüz yıllık bir geçmişinin olmasına rağmen bu geçmişte Müslüman hikâyeciye ve Müslüman romancıya yardım edebilecek belli başlı bir tek örneğin bile bulunmadığını söylemek hiç de abartılı bir iddia değildir. Bu konuda mesnevi bir tür olarak sık sık öne sürülen bir örnek diye gösteriliyor. Mesnevi ve hikâyeyi yahut romanı özdeş saymak birtakım yüzeysel benzerlikleri zorlamak kimseye yarar sağlamaz. ³

Müslüman Kadın Avrupa’da romanında Şenlikoğlu, Avrupa’ya gider. Oranın yaşam şeklini anlatan bir romanı Müslüman bakış açısıyla yazacağını söyler:

Avrupa’ya gitmeliydi. Araştırmalıydı ve Avrupa’nın romanını yazmalıydı. Çünkü Avrupa, Türkiye’nin ve İslam âleminin romanını çoktan yazmıştı. Üstelik abartıları, iftiraları da vardı yazılan romanlarda. İslam’ın geçmişine hep yanlı bakıyor, gördüğü gibi anlatıyordu. Batının düşman ruhunu tanımayan okuyucu, İslam âlemi hakkındaki yalanlara şartlanıyordu. Batının yazdığı romanlar Müslümanların hakkını yiyordu. Batının romanını Müslüman adaletiyle yazacağım, diyordu yazar. Batının verdiği Oscar ödüllерinin yarısı Müslümanların onurunu rencide edici kitaplardı. İslam

¹ Necip Fazıl Kısakürek, *Öfke ve Hiciv*, Büyük Doğu Yayınları, 15. bs. , İstanbul 2022, s. 161.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 11.

³ Rasim Özdenören, *Ruhun Malzemeleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 74.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

dünyası bu duruma karşılık hâlâ Batı tahlili yapan ciddi bir roman yazamamıştı.¹

Şenlikoğlu, Batı edebiyatı türü olan romanın onun gelenek göreneklerini, inançlarını yansıttığını ve bu etmenlerin Müslümanların kültürüne uygun olmadığını belirtmektedir. Yerli ve dinî bakış açısını yansıtacak bir bakış açısı olmadığı serzenişinde bulunan sanatçı; *Müslüman Kadın Avrupa'da* eserini yazarak farklı bir roman teorisi oluşturur. Müslüman yazarın, nasıl Batının inancına saygı duyarak romanını yazdıysa; aynı hassasiyeti Batılı yazarından da İslam dünyasını anlattığı romanından beklemektedir.

Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da* romanında Hollanda, Almanya, Avusturya, İtalya, İsveç, İsviçre, Danimarka'yı gezer. Nadire örneğiyle; Avrupa'da Müslüman kadını evden çıkarır, çalışma hayatına sokar, gayrimüslimlerle iletişim kurdurur ve İslam'ı temsil eden sembol hâlinde okuyucuya sunar.

Nadire'nin Müslüman kimliğiyle Avrupa'da var olması, İslam'ın Batı zihniyeti karşısındaki duruşunu göstermesi açısından kıymetlidir. Yazar, diğer romanlardan farklı olarak *Müslüman Kadın Avrupa'da* romanıyla Müslüman kimliğini tanıyan Batılıların da olduğunu kanıtlayarak İslam'ın yüceliğini dile getirir.

Şenlikoğlu, edebiyatın insanları birleştiren bir yol olduğunu hatırlatmakta ve Batı sanatçılarının, eserlerinde taraf tutmalarını eleştirmektedir. O, eserlerinde farklı inançtan olanları İslam başlığı altında toplayarak tarafsız şekilde okurlara yansıtmıştır. Salih ve salihane sanatçılar insanları inançları doğrultusunda değil değerleri ve yaratılış farklılıklarına göre ele almalı ve sanat ikiye bölünmemelidir. Dünya kültürlerinin bulunduğu edebiyat alanı objektif şekilde kullanılmalıdır. Bundan dolayı Şenlikoğlu için hizmet edilen edebiyat, dava şuurundan ve hayat prensiplerinden oluşmuştur.

¹ Emine Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 22, 24.

3. 2. 9. Sanatçının Taşınması Gereken Hasletler: Şuur ve Dava

Şenlikoğlu, hayatı boyunca kendini çalışmaya adanır. “O tarafa, yani ahirete gidince buradaki hayatımızın filmini göreceğiz. Kendimi izlerken ve hep dava üzerinde çalışırken görmek istiyorum. O yüzden zamanımı lüzumsuz işlerle geçirmek istemiyorum. Ya okurken ya yazarken ya da vaaz verirken görmek istiyorum kendimi.”¹ Şenlikoğlu’nun hayatı; okumak, yazmak ve vaaz vermek olarak üç bölümden oluşmaktadır. O, yazı hayatının dışında verdiği sohbetlerle sanatını icra etmekle birlikte kendisini İslam’ı anlatma, aktarma ve tebliğ etme vazifesinden sorumlu tutarak yaşamaktadır.² Yazar, verdiği vaaz ve konferanslar sebebiyle okurları tarafından abla, anne, teyze, öğretmen ve hoca rolünde görülmüştür. “Roman eğitim, eğlendirme, estetik haz ve propaganda amacıyla yazılır.”³ Ancak Şenlikoğlu yazma amacını, davasının içeriğini, okuyucularıyla olan bağını ve kalemini insanlık için kullandığını belirtir: “Onlar çok ilginç bir şey olsa bana yazıyorlar. Ben de ilginç bir şey görsem onlara yazıyorum. Ben romanı sanat için yazmam. İnsanlık için yazarım. Gayem edebiyat olsa sanat için yazacak olsam Allah’ın izniyle onu da başarırım. Fakat şimdilik sanat için yazıp edebiyat güzelliği uğruna yorulmayı düşünmüyorum. Ama edebî olmasını da önemsiyorum.”⁴

Şenlikoğlu, edebî eser vermeden önce İslam medeniyeti üzerinde çalıştığını ve öğrendiklerini okura aktardığını ifade eder: “İslam medeniyetini çok güzel anlamalı ve anladığım İslam’ı tüm dünyaya haykırmak için çalışmalıyım. Kaç kişiye gücüm, sesim ulaşırsa o kişileri İslam ile tanıştırmalıyım. Dünyayı düzeltmeye niyet etmeliyim.”⁵ Sanatını; *İslami tebliğ* olarak inşa eden Şenlikoğlu, İslam’ın fikir ve yaşam zenginliğini ifade ederek dünyada yanılırlara maruz kalmış inancın önünü açmak ister. O

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa’da*, s. 108.

² https://www.youtube.com/watch?v=5_9U3CKqAsA (28. 11. 2025).

³ Nurallah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap Yayınları, 13. bs. , Ankara 2013, s. 101, 102.

⁴ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa’da*, s. 108, 109.

⁵ Emine Şenlikoğlu, *Hristiyan Gülü*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019, s. 143, 145.

hâlen okuyucularıyla sosyal hayatta da görüşerek İslam'ı aktarmaya devam etmektedir.

Yazar; kadın ve erkek ayrımı yapmadan tüm insanların yaşanılabilir bir gezegen için çalışmasının gerekliliğini vurgular:

Evet, geçmişte çok kötü çağlar görmüştü dünya. Dünyada bir yenilik yapıp gelecek çağlara örnek çağlar hazırlanmalıydı. Herkes üzerine düşeni yapmalıydı mutlaka. İnsanların birbirine benzemeyen parmak izleri olduğu gibi her birinin zihin yapıları da farklıdır. Bu çağda Yehova Şahiti'yle, Hristiyanıyla, Budistiyle kısaca ne kadar din ve ideoloji varsa bir araya gelip biz insanlık olarak bir değişiklik yapalım.¹

Sanatçı; inanç farklılıklarını zenginlik olarak görmekte iyilik ve güzellik adına insanların bir araya gelebileceklerini vurgulamaktadır.

Yazar, *Mösyö Mimo*'ya seslenerek yazılarında niyetini yineler:

Masaya oturdum. Bay Mimo. Yine size döndüm. Mösyö Mimo. Birçok dinsizle tartışmış bir insanım. Ben estetik bir yazar değilim. Eğer estetik bir yazar olsaydım size anlatacağım çok farklı şeyler olurdu. . . Size hurafesiz dini anlatmak istiyorum. . . Benim Müslüman olmam için mi çalışıyorsunuz?, dersiniz ilk etapta sizin İslam'ı doğru anlamanızı istediğim için yazıyorum. İslam anarşizm değildir. İslam faşizm değildir. İslam adaletsiz bir sistem değildir. İslam Batı'nın anlattığı değildir. İslam bilime kör ve karşı hiç değildir. İslam kaderci değildir. O kadar iftira atıldı ki İslam'a. İslam melek gibi olduğu hâlde iftiralarla kötü gösterildi.²

Şenlikoğlu, eserini yazdığı muhatabını karşısına alarak onunla konuşmaktadır. Sanatçı, diğer yazarlardan farklı olarak estetik olmadığını söyler. Hurafesiz dini anlatmak için edebiyatı araç olarak kullandığını ifade eder. Sanatçı, yazılarında İslam'ı anlatarak okuyucularını yönlendirmek gibi gayesinin olmadığını sadece İslam'ın düzgün anlaşılması için çabaladığını belirtir. Dinin yanlış

¹ Emine Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023, s. 168.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 7.

aktarıldığını ifade eden Şenlikoğlu, okuyucularından ateist ve deist olanlara seslenerek İslam'ın berraklığını ve atılan iftiralarla birlikte karalanmış olan İslam'ın temiz olduğunu savunmaktadır.

Şenlikoğlu, romanlarında İslam'ın yanlış anlaşılması sebebiyle inanç boşluğuna düşen insanların deizme, ateizme, Yehova Şahitleri'ne yöneldiklerini dile getirir. Eserlerde toplumun inanç problemlerinin sadece bunalım olarak adlandırılmasına karşı çıkan yazar, deist ve ateist figürlere yer vererek inanç bulanıklığına dikkat çekmek ister.

3. 2. 10. Şenlikoğlu'nun Romanlarda Olmasını İstediği Yazar, Aşk ve Okuyucu İlişkisi

Şenlikoğlu, romanlarında aşk unsurunu kullanır. Helal-haram dairesinde bu unsurun nasıl yaşandığını kahramanlar aracılığıyla ifade eder. Okurlara "Aşkı arama. Aşkı içinde yaşa kimseye vermeden. Nasılsa kimse kimsenin aşkının tam değerlendirmesini yapamaz. Nasıl olsa aşk bir gün biter. Bitmese de içinde yaşat. Oyalanma. Aşkın peşinde zaman kaybetme"¹ nasihatinde bulunur. Yazar, aşkın sonlu olduğunu savunur ve okurun içinde olan aşkını gizli yaşamasını tavsiye eder.

Yazar adayına, eserlerinde aşk konusunu işlenmesini tavsiye eden Şenlikoğlu şöyle seslenir: "Sakın ola ki okuyucuna kıyma. Asla hayatı aşktan ibaret gösterme. Senaryonda, güftelerinde ne yazıyorsan onda da dengeli olmayı, Allah'ın sunduğu çizgide aşktan da bahsetmeyi ama orta yol üzerinde durmayı prensip hâline getir. "² Netice itibarıyla aşk, eserlerde his ve düşünce dengesini bozacak vaziyette işlenmemelidir.

Aşk, insanların gönül ve beden yorgunluğunu alan ancak tanımlanamayan bir formüldür. Yazar, genç ruha sahip olanlara aşk nazarında hitap ederek bunu araç olarak kullanmaktadır.

¹ Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 277.

² Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, s. 277.

Şenlikoğlu, gençlerin problemleriyle yakından ilgilenerek onları sosyal ve yazı hayatında yalnız bırakmayacağını dile getirir:

Yazar çok iyi biliyor ki romanın içinde bir aşk varsa gençler o romanı daha iyi okurlardı. Kendilerini bulmak istiyorlardı o romanda. O hâlde diyordu yazar; ben de o aşkın etrafında verilecek mesajlarımı veririm. Gençler gönüllerini terbiye ederler de önüne gelene âşık olma hastalığı olanlar daha dikkatli olur. Artık İnternet çağında yaşıyoruz. Gençliğin beynine giden yolu meşru donelerden bulmalıyız, diyordu.¹

Aşk, romanda olayların devam etmesini sağlayıp durağanlığı kıran bir dizgedir. Bu kavram, zamanla toplumda yüklenen anlamların değişmesiyle birlikte farklılıklara neden olmuştur. Şenlikoğlu, duygu ve düşüncelerde *denge* unsurunu önemser ve aşka saygı duyar. Bu unsuru İslam prensiplerine göre şekillendirir ve olay örgüsünde kullanır.

3. 2. 11. Şenlikoğlu'nun Romanlarında Rastlanan İslam Milliyetçiliği

Şenlikoğlu, pergelin sabit ayağını yaşadığı ülke topraklarına koyar, onun hareket ettiği istikamette başka coğrafyanın toprağına ayağını basar. Millî olan sanatçı, eserlerinde ırk ayrımcılığı yapıp diğer milletlerden ayırmaz. Bütün insanlar kardeştir. Ülke toprağı her birey için namustur. Şenlikoğlu'nun milliyetçiliği vatan söz konusu olduğunda ön plana çıkar.

Şenlikoğlu, eserini oluştururken farklı coğrafyalarda olan toplumsal sorunlara gözünü yummamıştır. Eserlerinde zulüm altında olan milletleri de işlemiştir. Bunlardan bir tanesi de Doğu Türkistan Türklerinin katliamını anlattığı *Çin İşkencesi* romanıdır. Yazar bu eseri Doğu Türkistan'da Çin zulmü altında olan Uygur Türklerine yazdığını söyleyerek eserini bu millete sunmaktadır:

Ben, Türkî devletlerden kardeşlerime karşı vazifesini yapmadığından dolayı mahcup olan bir Müslümanım. O yüzden bir fert olarak üzerime düşen görevimi yapmak için

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 88.

ilk adım olsun diye elinizdeki eserimi takdim ediyorum. Bu eserimi beni affetmeleri dileğiyle komünizmin zulmü altında yaşayan tüm mazlumlara ithaf ediyorum. Ve diyorum ki bütün işkenceler, adı ne olursa olsun dinsizliğin ürünüdür. ¹

Şenlikoğlu, haksızlık olarak gördüğü toplumsal acılara merhem olmak için kalemini kullanır. Kaan'ın hikâyesi etrafında şekillenen olay örgüsüyle birlikte yazar, bir milletin yok olmasına karşı çıkmakta ve Uygur Türklerine manevi anlamda destek olup yapılan bu zulmü edebiyatla dünyaya haykırmaktadır. Yazar, yaşanan hikâyenin gerçek kahramanlarının yer aldığı Ahmet'in *İgamberdi Gazatesinde*; Sevimgül'ün *Süyümbike Dergisindeki*² fotoğraflarını paylaşarak yaşanan soykırımı ve romanın gerçekliğini belgeler.

¹ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 7.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 8.

4. EMİNE ŞENLİKOĞLU'NUN ROMANLARINDA İŞLENEN MESELELER

Şenlikoğlu'nun romanlarında işlenen konular toplumu yakından ilgilendiren olaylardır. Toplum kendi içerisinde kurallar bütünlüğü olan bir sistemdir. Gelenek görenek, örf âdetlere bağlı olarak inançlarla bir araya gelmiş olan bu yapı, bireyin gelişimini ve psikolojisini koruyabilmesi açısından ihtiyacı olan gereksinimleri karşılamaktadır.

Yazar, eserlerini çevresinde dolaylı yollarla öğrendiği hayat hikâyelerinden oluşturarak okurları aynı his ve düşüncelerde birleştirmeyi amaçlamıştır. Eserde anlatılan bireyden hareketle okurun kendi yaşamına dair izler bulması, duygu ve düşüncelerin önemini ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte okur, yazar ve kahraman arasında empati anlayışı oluşmaya başlamıştır.

Toplumsal sorunların işlendiği romanlarda aile, aşk, evlilik, eğitim hayatı, çalışma hayatı, inanç sorunları, İslami değerler, ateizm, deizm, hurafeler gibi konulara akıl ve İslam'a uygun çözümler sunulmuştur.

4. 1. Seküler Çağda Aile Mefhumunun Korunması ve Birey İçin Gerekliliği

Aile, toplumun en küçük yapı birimidir. Modern öncesi geleneksel aile modeli görülürken modern sonrası modern, geleneksel ve bu iki tür aile yapısının karışımı olan aile oluşmuştur.

Modern zaman öncesi aile; anne, baba, hala, amca, nene, dede vb. bireylerden oluşurken modern zamanla birlikte bu kurum anne, baba ve çocuktan oluşmaya başlamıştır. Yani geniş aileden çekirdek aileye geçiş olmuştur. Devamında çekirdek ailenin yanına babasız aile(fatherless family), üvey aile(step families), tek ebeveynli aile (single parent family), lezbiyen aile gibi kavramlar da eklenmiştir.

Modern hayatla birlikte modanın, şehirleşmenin, hızlı tüketimin artması yaşam dengesini bozmuştur. İnternetin, sosyal medya kullanımının fazlaşması bireyin yalnızlaşmasına neden olmuş bundan dolayı ailenin seküler çağda kendisini muhafaza etme tehlikesi oluşmaya başlamıştır.

Aile, dışarıda devam eden modern yaşantının etkisinden bireyi koruyan yapıdır. Kadının eşine eş; çocuklarına anne; erkeğin karısına koca, çocuklarına baba olması çok değerlidir. Eşler arasında ihtiyaç ve psikolojilerin anlaşılması toplumda yalnızlaşmanın ve ötekileşmenin önüne geçen etken olarak görülmektedir.

Aile, bireylerin toplum içinde var olmasını sağlamaktadır. Aile bireyleri, birbiri için fedakârlık yapar. Kendi istek ve tercihlerinden diğeri için vazgeçer. Ailede beraber sofraya oturulur. Muhabbet, sohbet eşliğinde yemek yenilir. Beraber vakit geçirilir. Ev içerisinde herkes rollerinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirir. Çocuklar eğitimlerini tamamlar. Baba işe gider. Anne çalışırsa çalışır çalışmazsa ev hanımlığı yapar. Ailede herkes okuyarak değişen şartlara göre kendini geliştirir. Akraba ziyaretleri yapılır. Bayramlar kutlanır. “Aile sosyalleşmenin düzenleyicisi konumundadır.”¹

Bireylerin bir araya gelmesiyle aile oluşurken modern zamanda aileler bir araya gelerek bireyi oluşturmaktadır. Aile bireyleri arasında, bencillik bildiren duygu artarken; beraber vakit geçirme, ortak anı oluşturma, hayatı paylaşma, rollerin yüklediği sorumlulukları yerine getirme, saygı ve hoşgörü azalmaktadır.

Modern dünya enstrümanlarından olan internet, televizyon, sosyal medya alışkanlıkların bağımlılığa dönüşmesi aileler arasında ilişkilerin kalitesini düşürmüştür. Amaçsız kullanılan Instagram, TikTok, Facebook sosyal medya platformları; insanları gerçek hayattan soyutlamaya, hayatın gerçekleriyle yüzleşmemelerine sebep olmuştur. Bununla birlikte ailede ilgi, sevgiyi bulamayan

¹ Mahmut Hakkı Akın, “Sosyal Etkileşim ve Sosyal Benlik Kaynağı Olarak Aile”, *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, C. 3, S. 1, s. 3.

gençler; sigara, alkol, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklara yönelmişlerdir.

Ailede eşler arasındaki ilişki modern yaşantının getirdiği olumsuzluklardan etkilenmiştir. Boşanma sebebi olarak; “Erkeğin kadına itaat ettirme hakkı, namus anlayışını erkeğin oluşturması”¹ uyuşturucu, içki, kumar, sosyal medya kullanımı, duygusal istismar, ekonomik istismar, eşine ilgisizlik, ruhsal rahatsızlık, aile içi şiddet, kıskançlık, aldatma, geçimsizlik, tahammülsüzlük ve doyumsuzluk gibi davranışlar gösterilmektedir. Uyumlu ve birbirine denk evliliklerin yapılamaması, dini ve kültürel unsurların bilinip uygulanmaması, sosyal medyayla birlikte mahremiyetin açık hâle gelmesi davranışsal değişimlere sebep olmaktadır. Bundan dolayı suça karışma, şiddet ve intihar olayları artmaktadır.

Boşanma nedenlerini ortadan kaldırmak adına çözüm sunan uzmanlar erkeklerin kadın psikolojisini anlamalarını; eşlerin birbirlerine empati² kurmalarını önermektedir.

Şenlikoğlu'nun romanlarında işlenen konuların başında aile olduğu görülmüştür. Aile toplumun yapı taşıdır. Bu kurumun değer yargıları eksik olduğu zaman yönetim, eğitim, ekonomi ve sağlık gibi alanlarında sorunlar oluşmaktadır. Nitekim toplum kültürel anlamda yozlaşmaya başlamaktadır.

Şenlikoğlu'nun romanlarında aile bireyleri arasında anne, baba, evlat en önde gelmektedir. Karı-koca, evlat-anne, evlat-baba arasındaki bazı iletişim biçimleri yazar tarafından eleştirilmiştir. Bununla birlikte toplum içinde aile bireylerine biçilen değer yargısı kişilerin birbirlerine karşı göstermiş olduğu değer yaklaşımını etkilemiştir.

Romanlarda kadın, toplum içinde çözülmesi gereken bir problem olarak görülmektedir. Onun yeri halk içinde şöyle tasvir edilmiştir: Kadının; anne ve babasına; evlenince de eşine hizmet etmesi gerekir. Çalışma hayatına girmesi önemli değildir. Okuması

¹ Gülseren Ünal, “Aile İçi Şiddet”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, S. 8, 2005, s. 8.

² İhsan Çapcıoğlu, “Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile”, *Turkish Studies*, C. 13, S. 2, 2018, s. 18.

gerekmez. Çocuğuna bakması yeterlidir. Dışarı çıkarken süslenmesi uygun değildir. Saçı uzun aklı kıttır. Şenlikoğlu'nun eserlerinde kadın imgesini bu şekilde kurulmaz. Kadına dayatılan bakış açısını İslam'ın ışığında yeniden yorumlar. Yazara göre kadın, sadece fiziksel güç olarak erkekten sonra gelir. O, eğitim imkânlarından yararlanır, eşine eş, çocuğuna anne olur ve çalışma hayatına katılarak dünyanın güzelleşmesine katkı sunar.

Şenlikoğlu'nun romanlarında kadın, eşinden boşanmışsa eğer dul damgası yer. İnsanlar tarafından dışlanır. İş hayatına giremez. Yazar bu duruma karşı çıkar ve baş karakterler aracılığıyla kadınışine, eşine, evladına sahip çıkar resminde okura sunar.

Yazar romanlarında yer yer modern aile tipi bir kadın imajı oluşturur. Bu imaj kendisinin sadece cazibesi olduğundan sevildiğini düşünen, sahip olduğu güzellikten daha güzel olmayı isteyen kadındır. Bu tür kadınlar eşine ve çocuğuna ilgi göstermeyip zevkleri için yaşarlar.

Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı, Sorma Nasılsa Cevabı Yok, Sabıkalı ve Dul romanlarında modern aile içindeki kadınla; geleneksel aile içindeki kadın karşılaştırılmıştır. *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı* romanında tarihte milletlerin kültürlerine gidilmiş ve kadının varlığı araştırılmıştır. Yazar bazı romanlarında aile içindeki kadın imajını İslam geleneğinde sunmuştur. Bu gelenekteki kadın okuyan, araştıran; dinine, çocuğuna ve eşine bağlıdır.

Gelenek ve modern kültür içinde erkekler, güç gösterme, söz söyleme eylemlerinde kadınlardan önce gelmektedir. Bunlar eşlerine şiddet uygulayan, eğitimsiz, kadınlara düşkün, içki içen, kumar oynayan, çocuğuyla ilgilenmeyen rolündedir.

Yazar aile içindeki erkeği İslam geleneğine göre yeniden inşa ederek okuyucuya sunar. Onlar; eğitilmiş, kadın psikolojinden anlayan, eşini aldatmayan ve çocuğuyla ilgilenen modeldedir. Bu modellerden biri de *Sorma Nasılsa Cevabı Yok* romanındaki Murat'tır. Murat eşini aldattıktan sonra pişman olur. Evine dönmek ister. Ancak eşi kabul etmez. Murat evine dönmek için kadın psikolojisini

anlatan kitaplar okur. Büyük bir değişimle eşine ve çocuğuna kavuşur. *Sevgide Hiç Vefa Yok mu?* romanında Kemal, eşi Asile'nin üzerinden atamadığı çocukluk travmalarına şahit olur. Asile onu evden kovar. Ancak Kemal karısını anlayışla karşılayarak onun iyileşmesine yardımcı olur.

Geleneksel aile içindeki çocuklar, anne ve babaya saygılıdır. Onlara karşı vicdanlıdırlar. *Müslüman Kadın Avrupa'da* romanındaki Nadire ailesinde sevgi ve merhamet olan eğitimin içinde çocukluğunu geçirmiştir. Modern aile içindeki çocuklar ise asabi, anne-baba sevgisi almamış, kötü alışkanlıklara bulaşmıştır. Onlar inanmış oldukları din hakkında fazla bilgiye sahip değillerdir. Bu çocukların merhamet duyulmaya, sevmeye, dinlenilmeye ihtiyaçları vardır. *Ben Kimin Kurbanıyım* romanındaki Gülsen ile *Hristiyan Güllü* romanındaki Cemile ailede anlaşılmayan çocuk rolünde olarak okurun karşısına çıkarlar. Aile, bireylerin doğdukları kültür içindeki var olan inancın sorgulanmaya başladığı kurumdur. Anne, baba davranışlarının ve düşüncelerinin belirli yaş aralığına geldiği vakit çocuk tarafından sorgulanmaya başlanması birey ve ebeveyn arasında çatışmalara sebep olmaktadır.

Şenlikoğlu, romanlarında yaşanan din ile gerçek din arasında sıkışmış olan insanları işleyerek din eğitimi hususunda aileleri eleştirmektedir. *Mösyö Mimo* romanında Kadriye Ali'nin uyuşturucu bağımlılığından namaz kılmasıyla kurtulmasına karşı çıkar. Oğlunun namaz kılmasını istemez.

Kadriye: Hemen namazı bırakmalısın?

Ali: Neden anne?

Kadriye: Çünkü ben istiyorum.

Ali: Anne sadece şeytanlar ibadeti engellenmiş. Sen şeytan mı olmak istiyorsun?

Kadriye: Bak bak. Şimdiden gerici lafları öğrenmiş! Ben razıyım sen uyuşturucuya dön. Ben genç yaşta namaz kılan evlat istemiyorum.

Ali: Ben kendimi buldum anne! Bırak beni Rabb'ime döneyim. Şeytana aldanma. . . Anne insanın pasını, kirini silen İslam'a dönmemiz lazım anne. Sen istesen de istemezsen de Allah'ın izniyle dönmeyeceğim.¹

Ali, Almanya'da yaşayan bir gençtir. Üvey babasının onu sevmemesinden dolayı uyuşturucuya başlamıştır. Yazar kahraman rolünde onun hayatına girmesiyle birlikte Ali İslam'ı yaşamaya ve araştırmaya başlar. Hayata döner. Bu romanda dini bilgilerin ilk verildiği yer aile olmasına rağmen anne ve babanın İslam'ı tanıtmaya sorumluluğunu yazar üstlenmiştir. Kadriye inançsız olduğundan Ali'nin namaz kılmasına izin vermez. Namaz kılmayı gerici hareket olarak yorumlar. Ali ailesinden göremediği psikolojik desteği ve alamadığı sevgiyi İslam'da bulduğu için namazı bırakmayacağını savunur.

Şenlikoğlu; "Gençler özgür ama yerlerde yuvarlanıyor. Babası belirsiz çocuk doğuruyor. Ayyaş ama babasını tanımıyor. Aşırı eğlenceden çıldırmış genç kız hayat kadınlığı yapıyor... Şu gençlerin hâline bakıp özgür ama ne hâle geldiklerini görmek lazım. Krizde ama özgür(!)Dinsizliğin insanlığı nasıl çürüttüğünü anlamak lazım ki dinin önemi anlaşılsın"² ifadeleriyle modern aile yapısını eleştirmektedir. Anne babanın seçtiği inanç, benimsediği değerler ve yaşama amaçları yetiştirdikleri çocuklara sirayet etmektedir. Çocuklara, serbest yaşama imkânının sunulması aile bireylerinin din eğitimi verme misyonunu değiştirmiştir. Avrupa'da kilisenin sosyal, siyasi, eğitim alanından çekilmesiyle bu alanları laiklik anlayışı doldurmuştur. Batı, tarihî yapılanmalar içinde zamanla kültürünü ve düşünme sistemini oluşturarak kimliğini yenilemiştir. Bu kimlikle birlikte Avrupa'da ve Avrupalılaştırmış ülkelerde gençler özgür ama aile bağları kopmuş vaziyette yaşamaktadır. Uyuşturucu, alkol, kumar, gece hayatı, ateizm, deizm vb. özellikler birey olmanın ayrıcalıkları olarak görülmeye başlanmıştır. Bireyin hayatına ve aldığı kararlara, aile saygı göstermektedir. Onun on sekiz yaşından sonra ayrı eve çıkması

¹ Emine Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 169, 170.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 147.

normal karşılanmaktadır. Özgürlük adı altında eşcinsel, tek ebeveynli aileler kabul görmektedir. Herkesin hayatı kendi çabasına bağlıdır, düşüncesiyle birey değer ve değersizlik arasında kalmıştır. Nitekim anne- baba çocuğa birey gözüyle bakıp üzerinde otorite kurmadığından dolayı onu hem inanç hem de modern yaşamın boşluğuna itmiştir.

Aşka Yenilmeyeceğim romanında Yunus, annesinin dinî görüşünden etkilenmiş dolayısıyla çevresindeki başörtülü kızlardan nefret etmiştir. “Annemin planları ve dindarlardan özellikle imam hatiplerden nefret edişi beni çok etkiledi. Dindar erkekleri ayırt etmiyorduk ama başörtülerinden dolayı dindar kızları hemen tanıyor bakışlarımızla bile onlara nefret kusuyordum”¹ diyen Yunus annesinin duygu ve düşüncelerine göre bakış açısının şekillendiğini ifade etmiştir.

Aile, bireyin hayata bakışında kullandığı kılavuzudur. Benimsenen düşünceler, insanlarla olan iletişim, yemek kültürü ve çevreye uyum sağlama yönleri aileden öğrenilmektedir. Bu kurum içinde güven duygusunun fikirlere yansımaları bireyin sorgulamasını olumsuz yönde etkilemektedir. Yunus da annesinin sevgisine ve ilgisine güvenip onun kabul ve reddettiği düşünceleri benimsemiştir.

Asuman’a âşık olmasıyla birlikte İslam’ı yakından tanımaya başlayan Yunus, annesinin anlattığı din ile Asuman’ın yaşadığı dini karşılaştırmaya başlamasıyla birlikte kendini sorgulamaya başlar ve annesine karşı çıkar: “Anne, lütfen benim yirmi yaşında bir iş adamı olduğumu unutma! ... Senin anlattığın dinde, şiddet, peçe ve cinsellik hakim. Böyle bir dine neden ve nasıl döner bir insan?”² Sorusunu sorar.

Asuman’ı tanımaya başladıktan sonra yaşadığı hayatı gözünden geçiren Yunus “Ben bekârim. Hayatımı kız arkadaşlarımla sürdürüyorum. Milletin kızları cariyemiz olmuş. Neden evleneyim?, derdim. Fakat son yıllarda bu yaşam tarzının

¹ Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 10.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 76.

etik olmadığını düşünmeye başladım. Aile mefhumunu öldürüyor flört hayatı"¹ düşüncesini kabul ettiğini fark eder.

Yunus hayatını özgür yaşayan bir gençtir. Asuman'ı tanımadan önce arkadaş çevresi kızlardan oluşmaktadır. Aileden aldığı terbiyeyle birlikte kızları küçümsemekte ve onları cariye olarak görmektedir. Çünkü kadın olarak ailesinden ilk annesini görmüştür. Babasının annesine karşı davranışları, onun çevredeki kızlara yaklaşımını etkilemiştir. Karşısına çıkan Asuman karakteri fikirlerini değiştirmiş ve flört hayatını sorgulamaya başlamıştır.

Hristiyan Güllü romanındaki Cemile Almanya'da büyümüş bir Türk ailesinin kızıdır. Babası onu İstanbul'a okumaya göndermiştir. İstanbul'da dedesi ve babaannesiyle yaşamaktadır. Cemile Yehova Şahitleri'ni tanımaya karar vermiş onların sevgi ve merhametlerine hayran kalmıştır."Her biri hareketleriyle mükemmel insanı tasvir ediyorlardı. Sanki bu defa erkekleri İsa; kadınları da birer Meryem Ana'ydı. Büyülenmişim. . . İlgiye muhtaçtım. Sevgiye susamıştım. . . Onlar benim susuzluğumu kana kana gideriyorlardı"² söylemini dile getiren Cemile'nin, ailesinden göremediği sevgiyi ve dini yaşantıyı dışarıda aradığı anlaşılmaktadır.

Ailesinden uzakta yaşayan Cemile Almanya'daki evini hiç özlemez. O, ailesinden yeterince ilgi görmemiş bir çocuktur. Çevresinde İslami yaşantı içinde oluşan inanç boşluğunu Yehova Şahitleri'nin ilgisiyle doldurmak istemiştir. Onların samimiyeti ve merhameti Cemile'de eksik olan şefkat ve inanç eksikliğini gidermektedir.

Şenlikoğlu, fıtratta olan sevmek, sevilme, Yaratıcı'yı bulmak, inanmak ihtiyacını ailesinde göremeyen bireyleri romanlarında işlemiştir. Cemile karakteri İslami değerlerin olduğu bir yuvada büyümemiştir. Okumak için Türkiye'ye geldiğinde yalnız kalması onu Allah'ı aramaya itmiştir. Yehova Şahitleri'ne katıldıktan sonra Allah'ı aradığı dinin Hristiyanlık olduğu yanılışına yapılan Cemile, Filiz Hoca sayesinde İslam'ı tanımış ve Yehova

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 28.

² Emine Şenlikoğlu, *Hristiyan Güllü*, Mektup yayınları, İstanbul 2019, s. 17.

Şahitleri'nden öğrendiği inancının gerçek din olmadığına farkına varmıştır. Şenlikoğlu, *Hristiyan Güllü* romanıyla modern zamanda Hristiyanlığı yayan Yehova Şahitleri'nin İslam'a, aileye ve gençlere verdiği zararı göstermiştir. Cemile'nin ailesi tarafından temsil edilen geleneksel İslam uygulamaları onun içindeki inanç boşluğunu dolduramamıştır. Hatalar yapsa da onu araştırılmış İslam'a yönlendirmiştir.

İmanın Manken Kızı romanında Fatma karakteri ailesinin yanlış İslam'ı aktarmasından dolayı evinden ayrılır ve mankenlik yapmaya başlar. Dekolteli elbiseler giyip podyumda yürür. İçki içer, gece kulüplerine gider. Arkadaş çevresiyle kurmuş olduğu hayatı ve mesleği zamanla onu mutlu etmemeye başlar. İçindeki Allah sevgisi bulunduğu ortamda onu rahatsız eder. Fatma'nın ısıltılı yaşamı, içinde olan inanç boşluğunu dolduramaz.

Babası tarafından hafızlığa yönlendirilen Fatma, imam bir babanın kızıdır. O, dinî romanlar, fıkıh, akait kitapları da okumuştur. Ancak ailesinde ve çevresinde kitaplardan öğrendiği İslam'ı göremediğinden ısıltılı hayat merakına kapılarak modern bir hayat yaşamaya heveslenir. Hayatını yaşamasına engel olan İslam'ı ve ailesini kenara koyarak mankenlik yapmak için evden ayrılır. Yakup İmam, kızı evden ayrıldıktan bir müddet sonra kendi kendine neden kızına "istediği şuuru veremediğini, nerede hata yaptığını"¹ sorgulamaya başlar. Ailesini, babalık rolünü ve yaşadığı dinî hayatı eleştirir.

Fatma, söyledikleri ve yaptıkları tutarsız olan çevrede ve ailede bulunduğu için inancı arasında karmaşa yaşar. Daha sonra geçmişte okumuş olduğu kitaplardan ve hayatı sorgulamasından dolayı evine tesettürlü şekilde geri döner. Onun geri dönmesinde babası Yakup İmam'ın ona karşı sevgisinin tesiri vardır.

Ben Kimin Kurbanıyım romanındaki Gülsen, ailesinin sahip çıkmadığı için sokaklarda kalan kız çocuğudur. Ankara'ya akrabasının yanına giden Gülsen kuzeni tarafından bir parkta

¹ Emine Şenlikoğlu, *İmanın Manken Kızı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023, s. 32.

birakılır. Ankara'nın yabancı olduğu için havanın kararmasıyla evi bulamaz. Bir adam gelir arabasıyla onu teyzesine bırakır. Ancak teyzesi Gülsen'i iffetsiz gördüğü için evine almaz. Gülsen şoförle birlikte İstanbul'a gider. Şoförün evinde kalamaz. Bir ev tutar ve fabrikada çalışmaya başlar. Ev sahibinin onu rahatsız etmesiyle tanımadığı birisiyle evlenmeye karar verir. İş arkadaşıyla arasında şu konuşma geçer: "Ayşe: . . . Bu genci reddetme. Gülsen: Etmem abla. İsterse yaşlı olsun. Ben kötü yola düşmekten korkuyorum. Sabaha kadar uyku uyumadığım zamanlar oluyor. Beni teyzem ya da ablam kabul etseydi böyle söyler miydim? Ama şimdi mecburum... Tek çarem evlenmek olsa gerek."¹

Gülsen on üç yaşında sokağa atılmış bir kız çocuğudur. Akrabası tarafından üzerine atılan iffetsizlik suçlaması onun köyündeki evine gitmemesine neden olmuştur. Çalışma arkadaşlarından Ayşe, uygun bulduğu eş adayıyla onu evlendirmek ister. Gülsen evlenir ancak eşi onu döver, içki içer. Ailesi Gülsen'i sahiplenmediği için eşi tarafından küçümsenir. Bir akşam kumar borcu yüzünden borçlular evi basar. Gülsen'in eşini öldürürler. Suç onun üzerine kalır ve katil damgası yiyerek hapishaneye girer.

Gülsen ailesinden en çok da babasından ayrı kaldığı için üzülmemektedir. Onunla mektuplaşır. Kendisini bırakmamasını ve zor durumda olduğunu belirtir:

Ne olur, bu yavruna sahip çık! Senden başka benim kimsem yok. . . . Dayanıyorum ciğerim kavruluyor baba. . . Sağımda ve solumda katiller var. Beni öldürecekler diye korkudan uykularım kaçıyor. . . Öyle küfür ediyorlar ki aklın durur baba. İyi insanlar da çok. Ama burada parası olan bey gibi yaşıyor. Parası olmayan da benim gibi sürünüyor, ellerin pisliklerini temizliyor. . . Çocukken ihtiyarladım. Her şey Ankara Gençlik Parkı'nda unutulduğum gün başladı baba.²

Gülsen düştüğü hapishanede suçlulardan korkmaktadır. Kiminin katil olduğunu, kiminin masum olduğunu belirtmektedir.

¹ Emine Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023, s. 36.

² Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım?*, s. 104.

Parayı zor şartlar altında kazandığını belirtmektedir. Babasından yardım istemektedir. Baba, çocukları için koruyucu, kahraman rolündedir. Gülsen yaşadıklarını kaldıramayacak kadar küçüktür. Olması gereken yer anne, babasının yanındır. Ancak ailesi Gülsen'i şereflerine laf getirdiği için kabul etmemektedir.

Babası cevap olarak yazdığı mektupla kızını reddeder ve onu tek başına bırakır: "Zaten sen hapisten çıkarsan daha beter işler yaparsın. Sen orada kal oğul. Kal! Ben evlat diye zaten senin yüzüne bakamam artık. Kocaman gazetelere çıktın! Yalan olsaydı. Onlar bunu yazmazdı. Çıkıp da nereye gideceksin? Ben zaten seni yanıma alamam. Alsam da ağabeylerin izin vermez!"¹

Babası Gülsen'i reddeder. Onun masum olduğuna inanmaz. Cinayet haberini okuduğu gazeteye inanır. Kızını evine götürmekten ziyade hapishanede kalmasını uygun görür. Babaya, toplumun ve oğullarının baskısı kızına olan sevgisinden daha ağır gelmektedir.

Gülsen aldığı cevaba şöyle karşılık verir: ". . . Bana yaşatılan hayata dayanamadığım için intihara mecburum. . . Benim idamım isteniyor. Benim bir akrabam hâlimisormuyor. Bu nasıl insanlık baba? Senin inandığın din böyle mi söylüyor?! . . ."²

Gülsen babasının onu reddetmesinden sonra İslam'ı sorgular. Babasından ve akrabalarından sonra inancına küser. Yaşadığı hayatın acılarına dayanamayarak banyoda jiletle bileklerini kesmeye yeltenir. Ancak ölümden korktuğu için ağlayarak vazgeçer. Yaşadığı hayata ve ezildiği sisteme karşı açık kıyafetler giymeye başlar. İsmi Hülya olarak değiştirir. Hapishaneye gelen hoca/yazar verdiği sohbetlerle Gülsen'i hayata tutundurur. Bununla birlikte o, İslam'ı yeniden sevmeye başlar. Yalnız ailesinin varlığını kabul etmez. Onları içinde öldürür:

Hoca: Annen baban seninle ilgileniyor mu bari?

¹ Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım?*, s. 126.

² Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım?*, s. 131.

Hülya: Annem babam öldüler!

Hoca: Vah vah!. . . Allah cennette kavuştursun.

Hülya: Beni asıl onlar yaktılar! Savcı beni dört yüz elliye dörtte yani idamla yargılarken bile annemin babamın ateşi kadar yanmadım! Anne- babanın evladına sırtını dönmesi ne kadar acı bilemezsiniz. Ben bunu çektim ve sonunda Müslüman buysa ben Müslüman değilim, dedim. Yıllardır din adına ben de sadece içten içe ve gizlice okuduğum Ayetü'l kürsi'm kalmıştı. O da çoğu kez isyanlarım arasında kayboluyordu.¹

Gülşen'in ailesi tarafından reddedilmesi ve yok sayılması onda travmalar oluşturmakta çevresine öfkeli ve saldırgan hareketlerde bulunmaktadır. Dinini ve ailesini kaybettikten sonra kimlik bunalımı yaşayan Gülşen kendisini yalnız hissetmektedir.

Aile göğsü yükselen bir ağacın kökü gibidir. Bireyin ihtiyacı olan duygu, fikirleri karşılayarak onun mücadelecisi ruhunu beslemektedir. Gülşen'in ailesiyle bağı olmadığı için yalnızlık çekmekte ve yaşadığı zorluklara karşı mücadele edememektedir.

Hocanın ara sıra sohbetler düzenlemesi ve dini dersler vermesi Gülşen üzerinde olumlu etki yapmaya başlamaktadır. Ailesinden öğrenmediği ve yaşadığı sıkıntılardan dolayı küstüğü dine sahip çıkmaya başlar.

Gülşen, Şenlikoğlu'un hapisanede tanıdığı kadındır. Yazar, onun hayat hikâyesini dinlemesiyle birlikte roman yazmaya karar vermiştir. Aile kapısından kovulan kız çocuğunun iffetsizlik damgasını yemesini, namusunu korumak için erken evlilik yapmasının yanında yanlış evlilik geçirmesini, haksız yere hapis yatmasını, ateist olmasının ardından tekrar dine dönmesini anlatır. Yazar bu karakterle ailenin bireyi koruması konusundaki hassasiyeti ön plana çıkarmıştır.

Maria romanında karşımıza çıkan Maria karakteri, ailede yaşıtılan ortak inancın olması fikrini "Ah, ne zor bir şeydir bilerseniz,

¹ Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım?*, s. 169, 70.

Hristiyan bir anne ile dinsiz bir babanın kızı olmak! Keşke her çocuğun ailesi dengeli olsaydı! Her aile çocukları için dengeli olmalı değil mi?"¹ şeklinde belirtir.

Aile içinde çocuğa verilecek ortak inanç sisteminin olmaması onun kişisel gelişiminde kimlik karmaşasına neden olmaktadır. Bireyin hangi dine ait olduğunu bilmemesi aidiyet duygusunu zedelemektedir. Farklı dini değerlerin çocuğa öğretilmesi onda kafa karışıklığına, psikolojik rahatsızlıklara ve onun toplum içinde dışlanmasına neden olmaktadır. Maria, babasının deist olmasından dolayı annesi tarafından sürekli babasına karşı doldurulmakta ve Hristiyanlıktan ayrılmaması konusunda baskılanmaktadır. Bundan dolayı Maria dini alanda yaşadığı ikiliği tanıştığı Abdülvahhab ile gidermiştir.

Ailede anne ve babanın farklı dinlerde olması çocuğa, farklılıklara saygı gösterme açısından fikir zenginliği olarak anımsanmaktadır. Ancak yazar, romanlarında ebeveynlerde görülen inanç çeşitliliğini, aile düzenini ve çocuğun dünyasını olumsuz yönde etkileyen faktör olarak ele alınmıştır.

Aşkın Ağladığı Ada romanında Fatma, Jim ile aynı dinden olmadığı gerekçesiyle evlenmek istemez. Çocuklar için ailede ortak bir inanç birliğinin olması gerektiğini söyler: "Araştırmadan evlilik olmaz Jim. Çocukları da düşünmek gerekiyor. Anne dininden olsa babaya; baba dininden olsa anneye kıyamıyor. Çocuk perişan oluyor"² diyerek onunla yuva kurmaktan vazgeçer.

Müslüman Kadın Avrupa'da romanında Nadire ailesinden aldığı eğitimle birlikte kendisini geliştirmiş bir karakter olarak karşımıza çıkar. Küçüklüğünde anne ve babasından hiç dayak yemeyen Nadire'nin öz güveni ve kişiliği gelişmiştir. Babası çalışmaya Belçika'ya gittiği zaman annesi ve kardeşleriyle köyde kaldığını şu şekilde özetler: "Babam Belçika'daydı. Annem silah belinde gezerdi. Çocuklarına örnek bir anneydi"³ diyen Nadire'nin

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 24.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 18.

³ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 154.

cesaretini annesinden aldığı anlaşılmaktadır. “Annesini korkusuz gören kız çocukları bu korkusuzluğu modeller. Yalan söylemeyen annenin çocukları genelde dürüst”¹ ve açık sözlü olur. Nadire okul hayatında başarılıdır. Dinini sever ve boş vakitlerinde Kur’an kursuna gidip okumayı öğrenir. El becerilerin öğretildiği kurslara katılır.

Başarılı olduğu zaman babasından onay alır. Nadire hakkında olumsuz durumlar olduğunda babası Nadire’nin arkasında durur. Haklı kim ise onu bildirir. “Başkasına karşı çocuğunu savunan baba figürüne”² sahip olan Nadire, ileriki yaşamında işinde başarılı olur. O, ailesiyle çocukluğunu güzel geçirmiş, Belçikalılar tarafından sevilen, sayılan kadındır. Herkese yardımcı olur. Birden fazla iş yeri vardır ve girişkendir. Onu gören insanlar İslam’ı araştırıp öğrenmek isterler. Bununla birlikte Avrupa’da Müslüman bir kadın tanıtılmış olur. Yazar, Nadire örneğiyle çocukluğunu anne babasının doğru yetiştirmesiyle başarılı geçiren insanların sosyal hayatlarında olan başarısını okurla paylaşır.

Patricia romanında Patricia, Almanya’da yaşayan Josef ailesinin tek kızıdır. Avrupa’da artık görülemez olan aile bağları, Josef ailesinde en üst seviyede yaşanmaktadır. Baba Josef, Belçika NATO’da fizik uzmanı olarak çalışmıştır. Buradan emekli olmuştur.³ Onu örnek alan Patricia ve abisi babasının araştırma yönünden yararlanarak bilimsel araştırmalarda bulunup bilime katkı sağlarlar.

Josef ailesi, Almanya’da bulunan aile yapılanmalarından farklı olarak birbirini seven anne- baba ve çocuklardan oluşmaktadır. Baba destekli çalışma prensibi kazanan çocuklar ortaya koydukları bilimsel araştırmalar neticesinde İslam’ı tanırırlar.

Sorma Nasılsa Cevabı Yok romanında Can sperm bankasından alınan bir çocuktur. Doğum günü partisinde teyzesi, Can’a öz babasının dedesi olduğu gerçeğini söylemesiyle birlikte Can’ın babasını arama serüveni başlar. Babasını havaalanında bekler ve

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa’da*, s. 154.

² Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa’da*, s. 159.

³ Emine Şenlikoğlu, *Patricia*, Mektup Yayınları İstanbul 2024, s. 44.

İngiltere'den gelen sarışın turistlerle babasını bulma endişesiyle tanıştır. Kendisine benzettiği yabancılara çocukları olup olmadığını sorar.

Zengin bir ailenin çocuğu olan Can, dedesinin babalık yapmasıyla hayatında zorluk çekmez. Ancak babasının olmadığını öğrenince kendisini sahipsiz ve köksüz zanneder. Babasını aramak için elinden geleni yapar. Reşit olunca İngiltere'ye sperm bankasının olduğu yere gider. Banka çalışanlarının, müşteri bilgilerini paylaşmamasından dolayı Can, istediği cevabı alamaz.

Batıda yaygın hâlde bulunan sperm bankalarını; aile kurmak istemeyen bireyler, evlenmek istemeyen kadınlar, eşi kısır olan kadınlar, eşcinseller tercih etmektedir. Danimarka, İspanya, Hollanda, Belçika, Yunanistan, İngiltere, Gürcistan'da sperm bankalarını daha çok 36-40 yaşlarında kadınlar tercih etmektedir. Bağış yapan erkekler ise 18-39 yaş aralığındadır.

Roman, Can'ın ağzından kahraman bakış açısıyla yazılmıştır. Yazar, bir çocuğun masum duygularını doğrudan okuyucuyla buluşturarak üzüntüsünü belirtmektedir. “Yalnızlığım bile öylesine yalnızdı ki. . . Kimseler anlamıyordu bu acının boyutunu. Ne kadar derin, ne denli yakıcı, hangi ölçüde yıkıcı, ne büyüklükte yıpratıcı olduğunu kimse anlayamıyor.”¹ Can babasının eksikliğini iliklerine kadar hissetmiştir. Yalnızlıktan, onu kimsenin anlayamadığından, kalbinin acıdığından ve yıprandığından bahsetmektedir:

İntihar edeceğim ya! Ben öldükten sonra bu yazdıklarımın roman olmasını istiyorum ya!. . . Annemin hatasını ve ona olan duygularımı yazmasam bu yolla çocuk edinecek olan nasıl vazgeçer fikrinden? Bu romanı okuyanların, sperm bankalarından çocuk sahibi olmak isteyen hiç kimseye izin vermeyeceğinden eminim ve çok eminim. Bankadan çocuk sahibi olmayacaklar.²

¹ Emine Şenlikoğlu, *Sorma Nasılsa Cevabı Yok*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023. s. 25.

² Şenlikoğlu, *Sorma Nasıl Olsa Cevabı Yok*, s. 44, 45.

Can'ın annesi zengin, evli olmayan ve başka adamlarla birliktelik yaşayan bir kadındır. O, moda ve güzellik sektöründe hemcinslerinden daima bir adım önde olmayı istemektedir. Sperm bankasından çocuk sahibi olmanın sosyetik çevrede yayılmasının ardından İngiltere'ye gidip Can'a hamile kalır. Doğacak çocuğun, ilerleyen zamanlarda babasını arayacağını düşünmeyen anne Can'ın perişanlığını gördükçe vicdan azabı çeker.

Can, İstanbul ve İngiltere'de bulunduğu süre zarfında duygularını yazdığı bir defter tutar. Yaşadığı acıları ve buhranlı günlerini başka babasız çocuklar da çekmesin diye yazdıklarını roman olarak tüm insanlığa olarak sunmak ister

Yazar, modern yaşantı içerisinde gayrimeşru yollarla meydana gelen çocuk yapılanmasını eleştirmektedir. İslam kurallarına ve ahlakına uymayan davranışları belirterek toplumun bozulmaya yüz tutan akıl ve vicdan dışı uygulamalarını okuyuculara göstermektedir. Aile diyalektiğini yıkan zevk ve eğlence için dünyaya getirilecek olan çocukların hakkını savunmaktadır.

Can, toplumda yaygın olan kadın ve erkeğin namus anlayışını şu şekilde özetler: "Laik zihniyetin biraz terbiye edilmesi lazım. Bunlar birden fazla kadınla dini nikah kısılmasına karşı çıkıp söylemedik söz bırakmıyorlar ama kendileri aynı kadına veya erkeğe sayısı belirsiz partner adıyla erkekler ve kadınlar veriyorlar!"¹

Can, aile değerlerini yıkan sistemin laiklik olduğunu ve modern anlayışın kadına üç- beş erkeğin uygun gördüğünü ifade eder. Günümüzde aile, dış etkilere maruz kalmaktadır. Kadınların, karakterlerinden önce cazibesinin ön planda olması erkekleri tahrik etmektedir. Bununla beraber güzellik merkezleri, kılık kıyafet

¹ Şenlikoğlu, *Sorma Nasıl Olsa Cevabı Yok*, s. 46.

tasarımları, sosyal medya unsurlarıyla kadının göz önünde olması toplumun ahlak dengesini zedelemiştir. Özgürlük, aklın etik kuralları tanımamasıdır. Arzunun, eylemlerde ön planda olmasıdır. Gece kulüplerinin, zararlı alışkanlıkların, flört hayatının serbest olması, eşcinsellik gibi etmenler ailenin yıpranmasına neden olmuştur. Ailede aldatmalar ve boşanmalar artmıştır. Bu yüzden Şenlikoğlu, laikliği fikir özgürlüğü olarak değil bastırılan duyguların serbest bırakılması olarak yorumlamaktadır.

“Can: Niye intihar etmek istiyorum? Çünkü yok olmak, dertlerimden ve acılarımdan kurtulmak istiyorum. . . Evet, ben bunalımdayım. . . Yok olmak istiyorum. Ama ya gerçekten öteki dünya diye bir başka evren varsa? Yeniden dirilip dindarlığın söylediği gibi hesaba çekilirsem! Aman Tanrım ne acı olur benim için!”¹

Can yaşadığı aidiyet eksikliğinden dolayı intihar etmek istemektedir. Annesinin hırs ve arzu peşinde koşması, eve başka adamlar getirmesi onun onurunu zedelemiştir. Ailesinde olmayan inanç, Can'ın bunalıma girmesine, intiharı düşünmesine yol açmıştır. O, ölümden sonra dirilme var mı yok mu bilmemektedir.

Can, İngiltere’de arkadaş olduğu Chris ve Ali Hoca sayesinde İslam’ı tanımıştır. Can gizlilik yasasından dolayı bankadan babası hakkında bilgi alamaz. Arkadaşlarıyla yaşadığı evde Sperm Bankası Çocuklar Derneği adlı bir dernek kurmaya karar verirler. Ancak bunun için yetkililerden izin alamazlar. Can haklılığını ortaya çıkarmak ve diğer çocukların babasızlıktan oluşan acılarını dile getirmek için bu derneğin kurulmasını bir amaç olarak görmüştür. Can, çaresizliğin verdiği sinirle doğum günü partisinde kendini vurarak intihar etmiştir. Babasızlık ona kaldıramayacağı bir travma yaşatmıştır. Can öldükten sonra arkadaşları seslerini daha fazla duyurarak Sperm Bankası Çocuklar Derneğini kurmuşlardır.

¹ Şenlikoğlu, *Sorma Nasılsa Cevabı Yok*, s. 188, 189.

Murat, Can intihar etmeden önce onunla dertlerini paylaşan evliliği hakkında sıkıntılarını anlatan kişidir. O, evli ve çocuk babasıdır. Gittiği gece kulübünde dans eden Gülçin dikkatini çeker ve onunla sevgili olur.

Murat: Resmen erkekleri kıskırtması için sokağa salınan kadınlar vardı. Benim ilgide öyle başlamıştı zaten. O gece Gülçin, erkeğe davetiye çıkarır pozisyonlarına girmeseydi şimdi ben burada olmayacaktım.

Gülçin: Demek sen beni etim için sevdin öyle mi?

Murat: Evet, ilk etapta başka niçin sevecektim ki? Zaten gece hayatında kadın sevilirse sadece eti için sevilir. . .

Gülçin: Vicdanını rahatlatmak için dini nikâh istiyorsun?

Murat: Tabii ki öyle! Zaten insana doğruyu imanlı vicdan söyler.¹

Murat gittiği gece kulübünde Gülçin'i dans ederken görür ve evli olmasına rağmen onunla birlikte olmak ister. Ailesine karşı sadakatini yitiren Murat Gülçin'i ele geçirdikten sonra hevesi kaçır ve karısını sevdiğinin farkına varır. Çocuklarını özler. Ancak Gülçin Murat'ı bırakmak istemez. İntihara kalkışır. Murat'la evlenmek ister. Ancak Murat karısını sevmektedir. Ondan boşanmak istemez. Murat, dini nikâh kıymak şartıyla onunla beraberliğine devam edeceğini Gülçin'in intihar etmemesi için söyler.

Şenlikoğlu, inanç boyutunda aile unsurunu koruyan dini nikâhın İslam'ı bilmeyen kitleler tarafından suistimal edilip kullanılmasını eleştirmektedir. Laiklik anlamında evlilik ve aile müessesinin resmi nikâhla güvence altına alındığı ciddiyet kadar dini nikahın verdiği güvensizlik Murat, ailesi ve Gülçin örneğiyle değerlendirilir.

¹ Şenlikoğlu, *Sorma Nasıl Olsa Cevabı Yok*, s. 142, 146, 149.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Sorma Nasılsa Cevabı Yok romanında Murat'ın İslam'ı yeniden tanınması ve eşini daha iyi anlaması için kadın psikolojisini anlatan eserleri okuması onun tekrar ailesine geri dönmesini sağlamıştır.

Müslüman Kadın Avrupa'da romanında yazar ve Nadire arasında geçen konuşmada mutlu aile formülü şöyle verilir: “Yazar: Nadire, sence Batılı kadın mı mutsuz, Müslüman kadın mı? Nadire: Batılı kadın daha mutsuz. Müslüman kadın daha mutlu. Müslüman kadın mutlu ama hangi Müslüman? Kocasını da kendisi de Müslüman olan dinini beraber yaşayan kadın.”¹

Kadın ve erkeğin Müslüman kimliğiyle aile olabileceği fikri Nadire tarafından savunulmaktadır. Yazar Nadire'nin iş ve ev hayatında arkadaşları ve çocuklarıyla huzurlu olmasının altında yatan etmenleri İslam kültürüne uymanın sağladığı yararlar olarak belirtmektedir.

Gülbin ailesi İslami yaşantı içinde kendisiyle ilgilenen mutlu anne-baba görmediği için özgürlüğü dozunda yaşayamamanın verdiği pişmanlık içindedir. Can'ın annesi olan Gülbin filmlerde rol alan bir karakterdir. Güzellik, başarı ve kariyer alanında hemcinslerinden önde olmak istemektedir. Davranışları özentili olduğu için İngiltere'ye sperm bankasına gider ve hamile olarak Türkiye'ye döner. Bu hâlden, aşırı özgürlüğünden ve isteklerine yetişememekten şikâyetçi ve yorgundur:

Gülbin: Sınırsız özgürlük verilmemeli. . . Anne ve baba evladını bazı konularda engellemeli. Yaktın beni baba! Keşke bana her istediğimi yapma konusunda izin ve cesaret vermeseydin. Sen baba otoritesi kursaydın. . . Ben bir dindar adamın kızı olsaydım. O yaptıklarına cesaret edebilir miydim?

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 88.

Güngör: Evet, haklısın. Cesaret edemezdin. Oldu bir defa kızım. Ben de çağdaş uygarlık rüzgârıyla adeta uçmuştum. O dönem tanrısızlık modaydı.¹

Gülbin, babasına neden onu dinsiz ve özgür yetiştirdiğini sorar. Kendi isteklerine göre yaşamasının sebebini babasının yetiştirmesine bağlamaktadır. Gülbin'in annesi kumar masalarında vaktini harcadığı için evdeki varlığı yokluğu hissedilmez. Gülbin annesinden alamadığı sevgiyi babasından karşılamıştır. Güngör, çağdaşlığa uyduğunu ve bunun için de kızına karışmadığını ifade etmektedir.

Can babasının olmadığını öğrenmesinden sonra Güngör'ün hayatında birtakım duygu ve davranış değişimleri görünmeye başlamıştır. Alafranga hayat yaşayan Güngör okumaya, İslam'ı araştırmaya başlamasıyla evlatlarını özgürlük noktasında yanlış yönlendirdiğin farkına varır.

Şenlikoğlu, modern dönemde aile yapısının varlığını önemsemiştir. Toplumun temel yapı taşlarından olan aile bireyin inancını muhafaza ettiği kapıdır. Anne, baba ve çocuğun birbirleriyle kurduğu iletişim şeklinin kalitesi devamında huzuru getirmektedir. Doğru kültüründe İslam ile korunma altına alınan aile etmeni günümüzde modernleşme, sekülerleşme katmalarıyla tehlike altındadır.

4. 1. 1. Çocuğun Tasavvur Dünyası ve Ruhsal Hâlleri

Çocuk, toplumda nesillerinin devamı için değerlidir. Aile, çevre ve toplum çocuğun zihinsel ve ruhsal gelişimi açısından önemlidir. Çocuk kendi içinde bulunduğu yaşam şartları içinde dünyayı görmeye, duymaya başlamaktadır.

¹ Şenlikoğlu, *Sorma Nasılsa Cevabı Yok*, s. 67- 71.

Anne babanın eğitimli, bilinçli olması, ev içindeki sorumlulukları; kolu komşuya, arkadaşlarına hoşgörüler, saygıları, sadakatleri, misafir anlayışları çocuğun iç dünyasını besleyen maneviyat yapılarıdır. Aile üyelerinin meslekleri iyilik, güzellik, barış, huzur içinde ifa etmeleri; çocuğun yaşını aldıkça çalışmanın yük olarak değil görevi olarak anlamasını sağlamaktadır.

Şenlikoğlu, eşlerinin birbirine karşı davranışlarıyla çocuğa karşı anne- babalık rollerinin bilinçli olması gerekliliğini eserlerinde dile getirmiştir. Dolayısıyla bu özellik çocukta cinsiyet gelişimini etkilemektedir. Erkek çocuğu babayı; kız çocuğu anneyi model almaktadır. Babanın ve annenin birbirine şiddet uygulaması çocuklarda eş cinsellik olgusunun doğmasına sebebiyet vermektedir.

Şenlikoğlu'nun eserlerinde çocuk, toplumda korunması ve sahiplenilmesi gereken bir olgu olarak görülmektedir. Onun gelişiminde aile önemli olduğu kadar eğitim, çevre, devletin uyguladığı politikalarda önemlidir. Bununla birlikte diğer romancılardan farklı olarak Şenlikoğlu'nun eserlerinde farklı bir mekân unsuru olarak çocuk esirgeme kurumu yer alır. Yetim ve öksüz kalan çocukların feryatları dile getirilir.

Bize Nasıl Kıydınız romanındaki Rabia ve amcası şehir dışına çıkar. Eskişehir, Ankara, Çanakkale, İstanbul'u gezerler. Eskişehir'e geldiklerinde Rabia çocuk yuvasına uğrar. Orada annesi babası olmayan ve anne babasının kim olduğunu bilmeyen çocuklarla konuşur. Çocuklar Rabia'ya sarılır. Onda anne şefkati arar.

Merdivenlerden inerken çocuk bakıcısı ile aralarında şu konuşma geçer: “Rabia: O çocuklar bize bir şeyler sorar gibiydi. Anladın mı sorularını? Bakıcı: Hayır. . . Neymiş o? Rabia: Bize nasıl kıydınız? Diyorlardı. Bize nasıl kıydınız?!”¹

Rabia çocuk esirgeme kurumuna gittiğinde çocukluğunu hatırlamaya başlar. Babası ve yengesinin yasak aşkını gören kardeşi, babası tarafından öldürülüp kömürlüğe atılır. Oğlunun

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 231.

Rabia Tok

öldürüldüğünü gören annesi ise cinnet geçirir. Annesinin bakımını yapmakta zorlanan Rabia çevresinin ısrarıyla, onu akıl ve ruh sağlığı hastanesine yatırmaya ikna olur. Annesini tedavi ettirip eve getireceğini hayal ederken ölüm haberini alan Rabia, hayal kırıklığına uğrar ve annesine karşı özlemi hiç dinmez. Acı çeker. Bundan dolayı Rabia kuruma gittiği anda yetim ve öksüz kalan çocukların gözlerinde yaşayamadığı çocukluğunu, öldürülen kardeşi ve doyamadığı annesinin hasretini görür.

Rabia ihanet ve keder dolu yaşamından bunalımlı ve buhranlı günlerinden iş yerindeki Hüseyin abisinin desteğiyle kurtulur. Aile içindeki olumsuz davranışlardan etkilenen diğer kahraman ise *Mösyö Mimo* romanındaki Ali'dir. Ali, üvey babasının onu evde istememesi ve annesinden onu kıskanmasının ardından üzüntüden kurtulmak için kendini sokaklara atar. Uyuşturucuya bağımlı hâle gelir. Ali'nin bu durumuna üzülen yazar/hoca; anne babanın yanlış tutum ve davranışlardan dolayı bir çocuğun heba olmasını istemez ve Ali'yi yaşama tutundurmak için elinden geleni yapar. Ona tavsiyelerde bulunur: "Ali: Şaşkınım, nereden başlayacağımı bilemiyorum. Yazar: Önce ilim için yola çıkmalısın. Beş vakit namaza başlamalı ve her gün beş vakit kılmalısın. Namazını kılmayanlar bunalımdan ve istikrarsız adımlardan zor kurtulur. Ali: Ben namaz kalmasını unuttum. ¹ Yazar/hoca Ali'ye namaz kılmasını, Kur'an mealini tefsirlerden de faydalanarak her gün dört beş sayfa bile olsa okumayı² telkin ederek iradesini kontrol etmeyi tavsiye eder.

Gençler arasında inançsızlığın yaygın olması onları ruhsal boşluğa itmekte ve ailelerine tutunamamalarına yol açmaktadır. Ali namaz kılmasını ve Kur'an okumasını bilmemektedir. Yazarın desteğiyle İslam'ı tanımaya başlamıştır. Böylelikle aile içinde tamamlanamayan manevi boşluk; yazarın Ali'nin hayatına dahil olmasıyla birlikte dolmaya başlamıştır.

¹ Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 155.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 157.

Ali, modern yaşantıda Şenlikoğlu'nun gençlerin ahvalini anlattığı örnektir. Modern özgürlük anlayışının yanlış ifade edilmesi sonucunda ortaya çıkan tablo, gençlerin ve çocukların heba olması olarak tanımlanmaktadır. Yazar heba olan gençlik için şöyle seslenir:

Gençler özgür ama yerlerde yuvarlanıyor. Babası belirsiz çocuk doğuruyor. Ayyaş ama babasını tanımıyor. Aşırı eğlenceden çıldırmış genç kız hayat kadınlığı yapıyor... Bu özgürlüğü de dine inat çıkardılar. Özellikle kilise baskısını konu ettiler. Devrimlerini yaptılar. Sonra da pis akımı İslam'a sıçrattılar. Şu gençlerin hâline bakıp özgür ama ne hâle geldiklerini görmek lazım. Krizde ama özgür(!). Dinsizliğin insanlığı nasıl çürüttüğünü anlamak lazım kedinin önemi anlaşılсын. Gençler yaşlanacaklarına asla ihtimal vermiyorlar. Biraz akıllarına gelse yaşlanacakları kendilerini böyle harcamazlar. ¹

Gençlerin İslam'dan uzak yaşamı normalleştirmesiyle ahlakın değersizleşmeye başlaması, sorumluluk almadan yaşanan hayat dengesizliğini ortaya çıkarmıştır. Sigara, uyuşturucu, alkol kullanımının normalleştirilmesi, ölümden sonra ahiret düşüncesinden kaçınılması ve Allah'ın buyurduğu emir ve yasakların çarpıtılmasıyla dinin göz ardı edilmesi yaşam disiplindeki ciddiyeti zedelemiştir.

Merhamet romanında Akasya, babasının izin vermediği birisiyle evlilik geçirmiş bir kadındır. Yusuf adında bir oğlu vardır. Eşinin aldatması üzerine babasının evine geri döner. Babası, Akasya'nın pişmanlığını ve eve gelmesini kabul etmez. Onu eve almaz. Akasya'ya teyzesi ve eniştesi sahip çıkar. Hemşirelik yapan Akasya Yusuf'a hem anne hem de baba olmak ister. Yusuf'un gelişimini göz önünde bulundurarak "çocuğumu her hafta babasına götüreceğim"² diye karar alır.

Akasya ile mahalleden Coşkun adında bir genç adam evlenmek ister. Akasya ilk başta Yusuf'un üvey baba eziyeti çekmemesi için evlenmek istemez. Ancak Yusuf'un annesinin

¹ Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 146, 147.

² Emine Şenlikoğlu, *Merhamet*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019, s. 121.

evlenmesini istemesi ve Coşkun'un ona âşık olduğunu belirtmesi üzerine evlenmeyi kabul eder.

Evlenip bir aylığına balayına çıktıktan sonra evlerine dönen çiftin yanlarına Yusuf'un gelmesiyle Coşkun'un davranışlarında değişimler görülür. Yusuf'u eşinden kıskanır ve onun evde olmasını istemez. Coşkun kıskançlığının ve sinirinin verdiği uyuşturmayla Yusuf'u dövmeye başlar. Onu soğukta evden atar ve tavan arasında yatırır. Bu eziyetlere dayanamayan Yusuf annesine mektup yazarak kendini tavan arasında asar. Yaşamına son verir: "Elveda anneciğim. Çok uğraştım anneciğim. Ama öz baba tarafından da üvey baba tarafından da sevelemedim... Geniş sanılan evren o kadar geniş olsaydı ben de sığardım anneciğim... Bu dünya bana dar geldi anneciğim. Bari sana dar gelmesin. Artık aşağılanmaya tahammülüm kalmadı. Ben yaşamayı başaramadım anne. Sana minnettarım. Beni kirpiklerinde taşıdın. Ama hayat seninle bitmiyor melek annem..."¹

Yusuf'a yorgan götürmek için gece yatağından kalkan Akasya, onu asılmış vaziyette görür. Oğlunu ipten alan anne yakasında olan yukarıda belirtilen mektubu okur. Oğlunun başında sabaha kadar bekler. Eline bıçağı alıp Coşkun'u bıçaklar. Hapse girer.

Akasya hapisten çıktıktan sonra evlat acısını bastırmak için çocuk esirgeme kurumundan Kader isimli bir çocuk alıp büyütür. Yusuf'a yaşatamadığı çocukluğu, aile sevgisini başka bir adamla evlenerek Kader'e sağlar.

Sevgide Hiç Vefa Yok mu? romanında Asile ve Cem anne-babasının dillere destan olan aşklarına şahit olan çocuklardır. Bu aile daha iyi şartlarda yaşam sürmek kaydıyla Almanya'ya taşınır. Asile'nin babası bir kaza geçirir ve felç kalır. Annesi yatalak eşine bakmaz. Aşkından soğur ve eşiyle ilgilenmez. Gezmelere ve içme mekânlarına gider. Başka erkeklerle görüşür. Bu duruma dayanamayan ve kendini yetersiz hisseden baba yaşamına son verir. Asile ve Cem bir taraftan babalarının yokluğuna alışmaya çalışırken

¹ Şenlikoğlu, *Merhamet*, s. 243.

bir taraftan da evde olmayan anne hasretini çekerler. Anne çocuklarına kötü davranmakta, şiddet uygulamakta ve onlarla ilgilenmemektedir. O, sadece kendisi için yaşar. Asile'nin dedesi Türkiye'den gelir. Kızını döver ve torunlarını da alıp İstanbul'daki evine götürür. Onları okutur.

Asile, çocukların hasta olma nedenini ve psikolojilerini ailesinde yaşadığı mutsuz yaşamdan hareketle daha iyi anlayacağını düşündüğünden çocuk doktoru olur. Cem de çocuklarla bir arada bulunmak için öğretmen olur. Anneleriyle birlikte dedeleri öldükten sonra aynı evde yaşayan gençler, ondan rahatsızlık duymaya, küçükken yaşadıkları travmaları yer yer hatırlamaya başlarlar. Cem'in annesi bir gün trafik kazası geçirir. Felç kalır. Yatalak olur. Asile annesine her ne kadar kızsda da onunla ilgilenir.

Asile'nin içinde kanayan bir yarası vardır. Kalbinde annesine karşı kırgınlık, kızgınlık taşır. Onunla her gün tartışır. Annesini, babasının katili olmakla suçlar. Cem annesiyle aynı ortamda bulunmamak için ayrı eve çıkar. Onun anne şefkatinden mahrum kalışı ve babasının ölümü üzerine geçiremediği acıları vardır. Üzüntüsünden vereme yakalanan Cem, hastanede tedaviye başlar. Ancak bundan kimsenin haberi yoktur.

Bu gençlerin anneleri bir gün ölür. Asile, annesinin cesedi başında hem kendi kendine konuşur hem de ağlar. Hiç göremediği anne şefkatinin hesabını ona sorar. Annesinin uyguladığı şiddeti hatırlar. Belli bir zaman sonra da kardeşinin verem olduğunu öğrenen Asile kardeşinin gördüğü tedaviyle iyileşeceğini umut eder. Ancak Cem hastalığa daha fazla dayanamaz ve ölür. Kardeşinin öldüğünü öğrenen Asile gece yarısı bir taksiyle annesinin mezarına gidip kefeniyle onu oradan çıkarır: "Asile: Seni alçak seniii. Kardeşimi verem edersin ha? Ve sonra da kemikleri mezarda kalacak. Hayır! Seni dışarıya çıkartıp çürümüş etin toprak olsa da kemiklerini köpeklere yedireceğim. " ¹

¹ Emine Şenlikoğlu, *Sevgide Hiç Vefa Yok Mu?*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023, s. 122.

Asile'nin eşi Kemal gelir ve onu mezarlıktan eve götürür. Onunla ilgilenir. Asile hem çocukluğunda yaşadığı acılara hem de kardeşinin ölümünden sonra kendini toparlayamaz. Nereye baksa annesini görür. Onunla kavga eder. Bir gün annesinin sağlığında kaleme aldığı günlüğünü bulur. Defterde şu satırları okumaya başlar. "Allah'ım! O namussuz kuluna aldandım. Aklım başımdan gitmişti. Ben sevabı günahı pek bilmezdim. Babam dürüst bir insandı, mertti, yiğitti. Ama seni tanıtmadı. Senden isteğim Tanrım, senden rica yüce Allah'ım, beni affet. Çocuklarımla ahirette karşılaştığım zaman onlara burada yaptıklarımı hatırlatma. Biliyorsun Allah'ım çok utanç yaşadım, çok pişman oldum..."¹ Asile annesinin pişmanlığını, kardeşini ve kendisini sevdiğini anlar. Onun Allah'a karşı tövbe edip inancını sorguladığını fark eder. Asile'nin annesine ait olan günlüğü okumasının ardından hayatında yeni pencereler açılır. Akıl ve ruh sağlığı yerine gelir. Kötü giden evliliği düzelmeye başlar.

Esir Evliler romanında Nefise babası tarafından istemediği kişiyle evlendirilir. Çocuk olan Nefise anne- babası tarafından sahip çıkılmaz. Gittiği evde eşi ve onun ailesi tarafından dövülür. Nefise'nin evlenmeden önce başka biriyle beraber olduğu iftirasının atılmasının ardından namussuzlukla suçlayıp ev içerisinde zincirle bağlanır.

Nefise'nin köyden bir arkadaşı yazar/hocaya mektup yazıp onun içinde bulunduğu durumdan bahseder. Nefise intihar etmeden yardım ister. Yazar Kur'an öğreticiliği görevinde köye gelir. Nefise ile görüşmek, onun derdini dinleyip canına kıymasına engel olmak ister:

"Yazar: Bak canım. Ben İstanbul'dan senin için geldim. Bana güven ve her şeyi anlat. Sakın beni medya mensubuyum diye kariyer yapmak, bir derece yukarı çıkmak için insan harcayanlardan olduğumu sanma. Ben elimden gelirse seni intihar fikrinden vazgeçirmeye çalışacağım hepsi bu.

¹ Şenlikoğlu, *Sevgide Hiç Vefa Yok Mu?*, s. 151.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Nefise: Sağ olun. Ama mümkün değil. Benim mutlaka ölmem gerekiyor. Aksi hâlde aklımı oynatırım.

Yazar: Nedeni anlat da öğrenelim. İntihardan başka çözüm olsaydı Allah intiharı serbest bırakırdı.

Nefise: Peki anlatayım. Gerçi hâlim yok ama! İnsanı utandıran hayatımı size anlatıyorum. Ben erkek evladına evlat deyip kız evladını evlattan saymayan cahil bir babanın kızıyım. Bu aile geldi beni istedi. Babam da bana hiç sormadan inek satar gibi bu aileye sattı. Ben hiç istemiyordum ama beni kimse dinlemezdi bunu biliyordum... Nişan derken düğün oldu. Hayatım düğün gecesi allak bullak oldu... İşte o gece, duvak başında. Kocam içeri girdi. Bana bir tokat patlattı. Ben neye uğradığı şaşardım. Ağlamaya başladım. Bana sus, gözyaşlarını bana silah olarak kullanma sakın. Ben nasıl bir erkeğim biliyor musun? Ben adamı asarım asar haa! Sakın gıkın çıkmasın, dedi. Korkumdan nerdeyse felç geçirecektim... Ben onun haşın tavırlarından korktuğum için kaçmaya çalışıyordum... Kendime geldiğimde baktım beni feci şekilde dövüyor. Madem kız değildin, sen neden bana vardın ha?, diye vuruyor vuruyor kafamı duvarlara çarpıyor. Hırsını alamıyor tekrar eliyle vuruyor.

Yazar: Neden bir hastaneye gidelim, demiyorsun Nefise? İnan bana kanım dondu. Bu bez ve sağdıç saçmalıklarını biliyordum ama böylesini de hiç duymamıştım.

Nefise: Söylüyorum kocam olacak adam kendisine hakaret kabul ediyor. Ben çocuk değilim, diyor. Ne bırakıyorlar ne götürüyorlar. Korkunç bir hapishanedeyim. Hatta hücre bile diyebilirsiniz. Bazen kendimi ahırda bağlanmış inek gibi görüyorum. Sadece tualete gidecek uzunlukta bırakıyorlar ipimi.

Yazar: ... İnan bana ciğerim param parça olmuş hissine kapıldım. Seni Allah'ın izniyle kurtaracağım Nefise. Sakın intihar etme, ne olur. . .

Nefise: İyi de abla ben intihara kalkışımı hiç hatırlamıyorum ki. Cinnat mi geçiriyorum ne oluyor bilmem. Bir de bakıyorum hastanedeyim. Bazen fare zehri içiyorum. Bazen televizyonlarda görmüşüm bileklerimi kesmişim. Bir

defasında başıma kaynatamın tabancasını dayamışım. Tetiği çekmişim ateş almanış. Hiç birini hatırlamıyorum. Sadece intihar etmeyi düşündüğümü hatırlıyorum. “¹

Nefise küçük yaşta gelin olan bir kız çocuğudur. Evlendiği kişi tarafından tecavüze uğramış vaziyette bir gece yaşamasının ardından namussuzlukla suçlanması onun onurunu kırmıştır. Yaşama heyecanını yitirmiştir. Bu durumda annesinin ve babasının Nefise’nin yanında olmaması kendini değersizleştirmesine iten nedenlerden biridir. Nefise yazarla konuştuktan sonra hiçbir fayda görmez. İntihar girişiminde bir daha bulunarak canına kıyar. Yazar Nefise’nin ölüm haberini aldıktan sonra onun evine gider. Nefise’ye atılan iftirayı aklamak için aldığı doktor raporunu köylüye okuyarak onun iffetsiz olmadığını açıklar. Kendine ailesine, eşine, köye ispatlayamadığı için canına kıyan Nefise’nin hakkını, yazar savunur. Kız çocuğunun omzuna verilen keder yükünü köylünün vicdanına sunar.

Aşka Yenilmeyeceğim romanında Yunus karakteri annesinden gördüğü sevgiyi şöyle anlatır: “Bu yaşıma kadar beni kucağına alıp öpen sadece babaannemdi. Annem öğretmendir. Ben çocukken eve o kadar çok iş getirirdi ki beni sevip okşamaya zamanı kalmazdı. . . Annesi tarafından sevilmeden büyüyen bir çocuk oldum. Çocuğun eğitiminden sadece ana baba sorumlu değil. Ablalar, ağabeyler, dayılar, teyzeler, hatta komşular bile”²sorumluluk taşımalıdır. Yunus yurtdışında eğitim almıştır. Babası emekli akademisyen; annesi ise üniversitede akademisyendir. Ancak o, aile sevgisini anne- babasından değil çevreden karşılamaya yönelmiştir. Sevgisizlik Yunus’u ateist olmaya iterek farklı bir yola sokmuştur. Onun hayatına Asuman girdiğinde sevgi ve aşkla İslamiyet’i de tanımaya başlamıştır.

Harcandık romanında Yıldırım ise Yunus’tan farklı olarak babası tarafından dışlanan ve sahiplenilmeyen çocuktur:

¹ Emine Şenlikoğlu, *Esir Evliler*, Mektup Yayınları, İstanbul 2006, s. 84, 85, 86, 87, 88, 89.

² Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 94- 202.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Yıldırım: Dayanamıyorum. Öleceğim kahrımdan. Yedi aylık doğmuşsam benim ne suçum var? Annemin ne suçu var? Madem annemden şüphelendin ve kabullenemiyorsun o hâlde onu boşasaydın. Kadına niçin cehennem azabı çektiriyorsun?

Musa: Haklısın ama boş vermeyi öğrenmek zorundasın. . .

Yıldırım: . . . Hele ben on sekiz yaşına gireyim. Her şeyi ortaya çıkartacağım. Piçneymiş görecektir. Gerçekten ben gayrimeşru olsam bile benim suçum var mıydı bu olayda?¹

Yıldırım babası tarafından kabul edilmeyen bir çocuktur. Bu davranış onda ait olma gereksiniminin karşılanmasına engel olmuştur. Babasına nefret duymaya başlamıştır. Dolayısıyla on sekiz yaşına geldiğinde uğradığı haksızlığa cevap vereceğini söyler.

Sosyal hayatta insanlar arasında yapılan ırkçılık çocukların ruhunda büyük yaralar açmaktadır. Şenlikoğlu, gençlerin maruz kaldığı ırkçılık hareketlerini romanlarında onların diliyle anlatarak bu konuya da dikkat çekmek ister. *Çingene* romanındaki Serpil ve Sema on üç yaşlarında olmalarına rağmen komşuları tarafından ırkçılık suçlamasına uğrarlar: "Sema: Biz Çingene miyiz Serpil? Bu kadın neden bize Çingene dedi? Serpil: Kendisi Çingene. Biz Çingene değiliz. Biz gaciyiz. Pis kadın. Çingene kadın ne olacak!"²

Sema ve Serpil mahallelerinde oturan kadının hacdan gelmesi üzere hem onu ziyaret etmek hem de dağıtılan yemekten tatmak isterler. Ancak kapıya vardıklarında bekledikleri muameleyi göremezler. Kadının, onları Çingene ve hırsız olarak isimlendirmesi onurlarını zedeler.

Maria romanında Sofi esmer olduğu için utanan bir kız çocuğudur:

Sofi: Neden herkes beyaz da ben siyahım? Hep sabunla yıkıyorum yüzümü ama beyazlamıyor. Neden? Çamaşır suyuyla yıkadım yine olmuyor. . .

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 138.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 17.

Maria: Bak canım! Beyaz inci de siyah inci de çok değerlidir. Bizler beyaz inciyiz. Siz siyah inci. Sizin ülkenize bir beyaz çocuk gittiğinde o da orda ağlıyor. Herkes siyah da ben neden beyazım diyor. ¹

Sofi ten renginin siyahlığından rahatsız olan bir çocuktur. Çevresindeki insanların çoğunlukla beyaz tenli olması, onu siyah olduğundan dolayı dışlanma duygusuna sürüklemiştir. Toplumda kültürel bilgilerin gelenek göreneklerle gelecek kuşaklara aktarımı insanlar arasında davranış kalıplarına dönüşmektedir. Sorgulamadan günlük yaşamda kullanılan davranış ve fikirlerin bazıları insanlar arasında gruplaşmaya ve parçalanmaya yol açmaktadır. Irkçılık ve dine sokulan hurafeler toplumun bilinç düzeyini farklılaştıran etmenlerdendir.

İmanın Manken Kızı romanında hafız olan Fatma, ailesinin İslami yaşantısını yanlış bulur. O, ailesinin din yaşayışıyla modern yaşantının arasında kalmıştır. Babası Yakup, kızının evdeki fevri davranışlarının farkındadır. Onu sokağa itmemek için olduğunca yumuşak davranır. Onun bu davranışları eşi Gül'ü rahatsız eder: "Gül: Çok aşırı hoşgörülü davranıyorsun. Dövmüyorsun. Vurmuyorsun? Yakup İmam:Yani iyilik etmek mi suçum? Sence kötülük daha mı etkilidir?. . . İyiliğin yola getiremediğini kötülük hiç getirmez. Kötülüğün gücü yoktur. "²

Yakup İmam, kötülük yaparak kızını sokağa itmek istemez. Ancak Fatma aile ve çevre yaşantısının dinin bütünlüğüyle uyummadığını düşünür ve babasının ona, iyi davranmasını kötülük olarak algılar. O, kendisinden mahrum edilen modern yaşantıya kavuşmak için mankenlik yapmaya, gece kulüplerine gidip içki içmeye başlar. Hidayet romanlarında mankenlerin sıklıkla kullanılması yazarların vermek istedikleri mesajlarla ilgilidir. "Hidayet romanı yazarı, mankenler aracılığıyla hedef kitlesi olan, toplumu değiştirmede öncü rolüne inandığı kadınlara, genç kızlara, büyüleyici, şatafatlı dünyanın aslında hiç de görüldüğü gibi olmadığını göstermeye çalışır. Her gün magazin programlarında

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 42, 43.

² Şenlikoğlu, *İmanın Manken Kızı*, s. 21.

mankenlerin hayatlarını merakla takip eden sıradan insanlar sadece görünen yüzü görmekte, bu görüntü altındaki ruhsal boşluk ise gizlenmektedir. ¹

Babası evi terk eden bütün Fatmalar için camide verdiği vaazda şunları söyler:

Ben çocuklarımızın üzerinde İslami kurallara göre durmadığımıza inanıyorum. Hurafeler uğruna çocukların dünyalarını yıktık. . . Çocuklarımıza İslam'ı sevdirmek değil korkutarak sevdirmeye çalıştık. Ayrıca dinsizliğe karşı çocuklarımıza bir nefret aşılamadık. Çocuklarımız fitratlarında olan nefret etme duygularını düşmana değil ya anne babaya ya da birbirlerine karşı kullandılar. ²

Dinî yaşantının geçmiş, gelecek ve şimdiki zamanla bağlantısının kurulamaması ve bu bağlantının çocuklara; sosyal çevrede verilememe problemi, gençlerin dinî değerlerle dünyevî değerleri birbirinden ayrı olarak düşünmesine neden olmaktadır. Dinin sevgi yönünden daha çok korkutucu yönünün aktarılması gençlerin dinsiz yaşamasına sebep olmaktadır.

Müslüman Kadın Avrupa'da romanında Nadire, çocukluğunu güzel geçirmesi ve dinî bilgileri severek hayatına dahil etmesiyle yazarın toplumda aradığı örnek simalardandır. Yazar Nadire gibi bir insanının nasıl yetiştiğini anlamak için ondan hayatını anlatmasını ister. Ancak Nadire vakarlı davranır. Anlatmak istemez. Belirli aralıklarla yazmış olduğu anı defterini yazara verir:

Önce ailemi yazayım. . . Onları çok seviyorum. Eğer beni dövselerdi ben şimdi korkak, silik ve kişiliksiz bir sünepe olurum. Çocuk, önem verildikçe kendisini yıkılmaz yenilemez görüyor. Böyle görünce de sonraki yıllarda hayattan korkmuyor... İlk kitabım *Huzur Sokağı* idi. Sonra Ahmet Günbay Yıldız'ın romanlarını okudum... Arkadaşlarımın içinde hiç kimse namaz kılmıyor sadece ben namaz kılıyordum. Bir taraftan okula giderken cumartesi ve

¹ Veli Uğur, *1980 Sonrası Türk Edebiyatında Popüler Roman*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 387.

² Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, s. 69.

pazar günleri Kur'an'a gitmeye başladım... Burada da bir hatim indirdim... Çocuğun başarılı olmasını isteyenler onlarca iş yaptırmalıymış. Anam bana eğer o yaşta iş yaptırmasa'ydı ben Avrupa'da panikle evime çakılır kalırdım. ¹

Nadire, geçirmiş olduğu çocukluğun mimarları anne ve babasının olduğunu söylemektedir. Onlar, hata yaptığında Nadire'yi dövmemişlerdir. Bu tavır onun hayata cesur bakmasına sebep olmuştur. Kitaplar okumuş, okul olmadığı zamanlar da Kur'an eğitimi alarak hatim yapmış ve arkadaşları namaz kılmadığı vakitlerde o kılmıştır. Dikiş nakış kursuna giderek yaptığı ürünleri yıl sonunda arkadaşlarıyla sergilemiştir. Nadire sosyal etkinliklerde bulunarak insanları daha iyi tanıma fırsatı yakalamıştır. Annesi ve kardeşleriyle köyde duran Nadire; babasının Belçika'da çalışması nedeniyle oraya taşınmıştır. İşe girip çalışması, dini yaşantısı ve kişiliğiyle gayrimüslimlerin gönlünü fethetmiştir. Evleneceği kişiyi bulunca onu araştırıp sorarak yuvasını kurmuştur. Çocuklarıyla arkadaş olarak şehir hayatında onlara sahip çıkmıştır. Nadire, kendinden emin ve ülkesini düşünen bir insandır. O, ırk milliyetçiliği yapmayan, her ırkı aynı değerde gören fakat vatan milliyetçisi olan bir kadındır. ²Aile üyelerinin, çocuğu düzgün alışkanlıklara yönlendirmesi ve desteklemesi onun topluma faydalı işler yapmasını sağlamaktadır.

Patricia romanında Josef, NATO'da bilimsel çalışmalar yapan bir uzmandır. Ailede araştırma tutkusu baba Josef'ten gelir. Baba, çocuklarına aşıladığı araştırma alışkanlığı sayesinde Josef ailesinin iki çocuğunun da çalışmaları gazetede yer alır. ³ Patricia eşcinselliği ve İslam'ı araştırır. Ağabeyi ise deistliğin reddettiği fikirlere karşılık doğada bulunan hayvanların kulak, göz, kanat, burun ve ayak fotoğraflarını çekerek evde hazırladığı sergide gelen misafirlere onları sergiler. Patricia araştırma ruhunun verdiği kuvvetle İslam'ı araştırdıktan sonra Müslüman olur. Adını *Patricia Nur* olarak değiştirir.

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 154, 167, 168, 170, 171.

² Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 35.

³ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 43.

Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız* romanında diğer romanlarından farklı olarak aile içindeki bireylerin değerini korumak adına Yahya'ya ve arkadaşlarına çocuk eğitimi hakkında bir proje hazırlar. Amaç çocuğun şahsiyet sahibi olmasıdır. Sohbet babanın "içinizde bir derdi olan var mı?" sorusuyla başlar. Sorun varsa eğer çözüme kavuşturulur. Konuşma adabı, sevgi ve herkesin fikrine saygı duyma edebi uygulamalı olarak yapılan sohbetlerde görünür. Bir karar alınacaksa önce çocuğun fikri alınmış olup son sözü anne ve baba verir. Dinî eğitim içinde Kur'an, hadis ve siyer derslerine¹ ağırlık verilir.

4. 1. 2. Sevenleri İslam'da Birleştiren Aşkın Kutsallığı

Aşk, kelimesinin aslı Arapça "ışık" olup sözlükte "şiddetli ve aşırı sevgi; bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşkün olması"² anlamına gelir. Aşkın gözünde maşuk, kusursuzdur ve dünyada biriciktir. Bununla beraber duyguya kapılan aşık, akıl melekelerini dengeli kullanamaz. Heyecan, mutluluk, hüznün, keder ve ıstırap duygularını dorukta yaşamaya başlar.

Aşk, ilahi ve beşeri olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlahi aşk, Allah'a karşı hissedilen özlem ve merak duygusu; beşeri aşk ise erkek ile kadın arasında oluşan sevginin bir adım öteki adıdır. Ancak aşk Allah'a duyulan histen başka Hz. Muhammed (sav)'e, O'nun ailesine, diğer peygamberlere, ashâb-ı kirâm'a, tarikat şeyhlerine, kurum ve kuruluşlara, canlı-cansız varlıklara da duyulmaktadır.

Dünyaya imtihan için geldiğini idrak eden insan, Allah'ı merak eder ve inandığı dinden beslenerek Dünya hayatını değerlendirip sevap- günah, amel, davranış ve niyet sistemine göre ahiret hayatının kitabını yazmaktadır. Nitekim aşk, zorluklarla mücadele etmenin yükünü kaldıran bir etmen olarak karşımıza çıkar. Sevginin çoğalmış hâli olan aşk, yalnız ilahi olarak Allah'a;

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 19, 20, 21.

² <https://islamansiklopedisi.org.tr/ask> (01. 10. 2025).

Rabia Tok

ruhsal ve bedensel ihtiyaç olarak karşı cinse yöneliktir. Dolayısıyla toplumlarda evliliğin önemine binaen aşk kutsal sayılmıştır. Evlilik sonrası kişiler arasında birlikteliği devam ettiren aşk; çiftlerin yaşamında onlara yeni pencereler açmakta yaşama sevincini ve amacını geliştirmektedir.

Farklı milletlerin tecrübelerini barındıran mitler, destanlar, şiirler, halk hikâyeleri, deyimler, atasözleri, maniler, fıkralar, efsaneler, geleneksel halk tiyatroları, cönkler, romanlar vb. eserlerde aşk; olay örgüsünün devamı ve bu türlerin oluşumunda en etkili sebeptir. Kahramanlar sevgiliye kavuşmak için verdiği mücadele ve aşklarıyla ön plandadır.

Divan edebiyatı bünyesinde yazılan mesnevi, gazel, kaside, rubai, tuyuğ, murabba, kıt'a, şarkı ve musammat gibi türlerde aşk; aşık ve maşuk arasında oluşur.

Yusuf u Züleyha kıssası; Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'de anlatılmıştır. Bu hikâye Arap, Fars ve Türk sanatçıları etkileyerek onların *Yûsuf ve Züleyhâ*, *Kıssa-i Yûsuf*, *Yûsuf u Züleyhâ*, *Yûsuf ile Zelihâ* gibi isimlerde mesneviler yazmalarını sağlamıştır.

Ferhad ile Şirin, Aslı ile Kerem, Tahir ile Zühre, Ercişli Emrah ile Selvihan, Hüsrev i Şirin, Karacaoğlan ile İsmikan Sultan, Arzu ile Kamber, Asuman İle Zeycan halk hikâyelerinde; Dede Korkut hikâyelerindeki Bamsı Beyrek ile Banu Çiçek, Kanturalı ile Selcen Hatun karakterleri arasında geçen aşk, günümüzde gerek sinema ve dizilerde gerek doğan çocuklara verilen isimlerde bu tipler yaşatılmaya devam etmektedir.

Bununla birlikte Anadolu irfanının yoğrulmasında rol oynayan Bâki, Aşık Galip, Seyyid Nesimi, Yunus Emre, Akşemseddin, Terzi Baba, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bayram Veli, Hallac-ı Mansur, Mevlânâ, Somuncu Baba, Fuzuli, Kaygusuz Abdal, Aşık Veysel, Neşet Ertaş, Abdurrahim Karakoç ve Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi zatlar aşkla yücelmişlerdir. Bu isimler insanlara ilahi aşkı ve kulluk bilincini hatırlatmışlardır.

İçinde yaşanan modern dönemde edebiyatla birlikte varlığını devam ettiren aşk, gerek popüler gerek estetik edebiyat içerisinde şiir, roman, hikâye ve deneme gibi türlerde karşımıza çıkmaktadır.

Üst metin olarak edebiyatımızda aşkın etrafında kullanılan bu figürler, Emine Işınsu, Elif Şafak, Canan Tan, Nurullah Genç gibi sanatçıların eserlerine katkı sunmuş ve birçok okuyucuya da modern zamanda ilham olmuştur.

Emine Şenlikoğlu'nun romanlarının yapı taşlarından biri de aşktır. Yazara göre aşk; kişiler arasında karşılıklı olursa sağlıklı olmaktadır. Kişiruh sağlığını ancak bu şekilde koruyabilmektedir. Karşılığı olmayan aşk platonik olur ve kişinin akıl ve ruh sağlığını bozar.

Şenlikoğlu romanlarındaki aşkı; karşı konulamaz bir duygu olarak sunmuştur. Eserlerde karşımıza iki tip âşık çıkmaktadır. Birincisi Müslümanlığın idrakinde olan ve onun sorumluluğunu taşımakta titiz davranan insanlardır. Bunlar İslam'ın oluşturduğu şahsi duruşa ters gelen fikir ve yaşantıları reddederler. Aşk acısını unutmak için kendilerini okumaya ve İslam'ı derinden anlamaya verirler. İkincisi, seküler bir hayat süren insanlardır. Bu insanlar aşkı, akıl çemberinden geçirip yaşayamadıklarından haz onlar için vazgeçilmezdir. Ruhun Yaratıcı'ya olan aşkı ve inancı onları araştırmaya değil eğlenmeye, eğlenceye iter.

Hayatta var olmaya çalışan insan için inanç önemli bir ihtiyaçtır. İnanç akıl sağlığını koruyup yaşanan hayatı anlamlı şekle bürümektedir. Romanlardaki Müslümanlığa ve Hristiyanlığa bağlı olan kahramanlar, dini yaşamaya özen göstermektedirler. Bu yüzden yukarıda bahsedilen iki tip, âşıkların inançlarına verdikleri değere göre oluşmaktadır.

Estetik romanlarda aşk, inancın içerisinde âşık tarafından kimi sevgili de kimi gezilen yerde kimi de yapılan sohbetlerde aranmaktadır. Aşkın kutsallığı ve estetiği inancın içeriğinde doğrudan okuyucuya verilmez. Aksine hissettirilir. Böylelikle

Rabia Tok

okuyucu eline alıp okuduğu eserlerde aşkın yolculuğunda inancını sorgulamaya devam eder.

Popüler romanlarda ise aşk, modern yaşantının içinde karşı cinsten bulunur. Verilen eserlerde inanç sorgulanmaz. Okuyucuya inanç kapısı aralanmaz.

Şenlikoğlu'nun romanlarına bakıldığı zaman aşk; aranan, özlenen bir duygudan ziyade kahramanların inançlarından sonra gelen bir etmendir. Aşk dini inancı şekillendirmez. Aksine inanç aşkı şekillendirir. Aşk kendi kontrolüne alan âşık olduğu gibi aşkın kontrolüne giren âşık figürü de vardır. Romanlarda okuyuculara örnek hayatlarla gösterilip bu iki figürün faydaları ve zararları sunulmuştur. Estetik romanlarda sanatçının dolaylı olarak aktardığı aşkın aranma metotlarını Şenlikoğlu, doğrudan okuyucuya sunmaktadır. Eserlerinde inançlar tartışılır. Bu tartışma; kahramanların araştırmaları, ayetler, hadisler, bilimsel içerikli kitaplarla değerlendirilerek aşk, İslam'ın yörüngesine yerleştirilir. Romanlarda olay örgüsünün devamında âşık olan kadın ve erkeğin fikirlerinde değişim görülmektedir. Bir araya gelen çiftler, diğerlerinden farklı olarak aralarındaki aşkın değerini koruyarak İslami olan şahsiyetlerini geliştirmeye çaba gösterirler. İyi Müslüman olarak dünyanın düzelmesi için çalışmalar yaparlar. Fikirler sunarlar.

Yasak aşk konusunun da yer aldığı romanlarda aile içindeki bireylerin hayatları dolaylı olarak okuyucuya aktarılır. *Bize Nasıl Kıydınız?* romanında Rabia'nın babası İhsan ile yengesi Nermin'in gizli aşkı, Rabia'nın amcası tarafından öğrenilir:

Amca: Alçak. . . Karktersiz. . . Seni öldürürdüm ama lüzum görmüyorum. Sana gelince ağabey müsveddesi! Karım namussuzsa sen namuslu olabilirdin. Bu iğrenç kadından bir farkın yok bence.

Nermin: Asıl suçlu sensin. Ağabeyinle karısı birbirleriyle ne kadar samimiydi. . . Onlar ne kadar güzel geçiniyorlardı. Ben de özeniyordum. Tamam mı? Her kadın kocasından sevgi

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

bekler. Ama sevgiyi filmlerde görüyordum. İster istemez onlara özendim. Bakmaya başladım.¹

Bir gece annesinin çılgınlıklarına koşan Rabia kardeşinin cansız bedeniyle karşılaşır. Annesinin aklını yitirmesi ve kardeşinin ölümü polis tarafından araştırılır. Sonucunda ise eve gelen erkekle annesini basan çocuğun; ölümü ve öldüren kişinin annesinin sevgilisi olduğu sonucuna varılır. Rabia bunu kabul etmez. Annesine toz kondurmaz. Doktorlar tarafından akıl hastanesine yatırılmasına karar verilir. Ancak Rabia annesini bırakmaz. Onunla ilgilenir. Lakin fazla bakamayacağını anlayınca onun hastaneye yatırılmasına rıza gösterir. O, annesine karşı kızgınlık ve merhamet duygularını karışık olarak yaşar. Bir yasak aşk uğruna ailesinin dağılmasını kabullenemez. Rabia bir gece herkes yatınca babası ile yengesi Nermin'in konuşmasına şahit olduktan sonra vefat eden annesinin masum olduğunu anlar. Annesinin mevlidine gelen komşulara ve dedektif görevinde araştırmasını yapan komisere durumu açıklamasıyla yasak aşk yaşayanın İhsan ve Nermin; evlat katilinin de babası olduğu ortaya çıkar. Bunun sonucunda annesi ve kardeşinin masumluluğu ispatlanmış olur.

İhsan'ın, ilişkisini gören oğlunu öldürmesinin sebebi toplum içinde uygun olmayan bir davranışı sergilemesidir. Aşk sanılan dürtüyü kontrol edemeyen İhsan; karısına eş, çocuklarına babalık duygusunun önüne geçen düşüncenin bedelini; hem cezaevine girip özgürlüğünden olarak hem de eşini ve oğlunu kaybederek ödemiştir. Aynı zamanda kızına ve erkek kardeşine ihanet etmesi onda vicdan azabı bırakmıştır. Rabia ziyarete gittiği vakit İhsan kızından af dilemiştir. Rabia da babasının pişman olduğunu anlayıp onu affetmiştir.

Nermin, mutlu aile resmini yırtan, evinde ve kendi içinde sağlayamadığı sevilme ihtiyacını kıyıda köşede arayan diğergâmlı bir karakterdir. Televizyonda gördüğü filmleri örnek alarak eşini aldatmıştır. Eşinden göremediği ilgiyi, kıskandığı ailenin düzenini bozarak elde etmeye çalışmıştır. Aşk zannettiği hevesin peşine

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 61.

Rabia Tok

düşerek bir kadın ve çocuğun ölümüne sebep olmuştur. Rabia'nın suç ortaklarını meydana çıkarmasından sonra Nermin hapishaneye atılır. Duygularını kontrolsüz yaşamanın bedelini özgürlüğünün elinden alınmasıyla öder.

Maria romanında, Maria'nın teyzesi Terasa felç geçirir. Sebebi ise eşini çok sevmesine rağmen aldatılmasıdır. İhanete ve haksızlığa uğramasının yanında aşk acısı çekmesi onun ruh sağlığının bozulmasına da sebep olmuştur. "Maria: Hâlâ onu seviyor musun teyze? Terasa: Benim felç geçirmemin sebebi ne biliyor musun? O, beni çok seviyordu. Adeta tapıyordu bana. . . Beni çok sevmesi onu taparcasına sevmeme sebep oldu. . . Aldatılma duygusu, aşkın bitişinden daha acı verici. Anlıyor musun beni?"¹

Terasa'nın eşine karşı duyduğu aşk; onu uyuşturmuştur. Eşinden ayrılmasına rağmen acısı devam etmektedir. Evliyken eşinin onu sevmesi, yüceltmesi, değer vermesi kendisini özel, ulaşılmaz, kıymetli birine dönüştürmüştür. Aynı şekilde o da eşinin kendisine göstermiş olduğu aşırı sevgiyi ona göstermiştir. Bundan dolayı Terasa, zamanla aşksız yaşayamaz hâle gelmiştir. Onun inanç açısından da boşlukta olması içindeki inanma duygusunu aşkla doldurmasına neden olmuştur. Evliliğinde yaşadığı duygu ve davranışlar alışkanlığa dönüşmüş olup ayrıldıktan sonra eski yaşamını unutamaz olmuştur. Aşk, sevgi ve özenle kurulan yuvaları onların birbirine karşı usulsüz davranışları sebebiyle bitmiştir. Aşk duygusu, beraberinde getirdiği merhamet ve güven duygularını yitirerek insanlarda psikolojik ve bedensel rahatsızlıklara neden olmuştur.

Aşka Yenilmeyeceğim romanındaki Asuman, Yunus ile evlenmeden önce birçok problemle karşılaşır. Aşk acısı çeker. Ancak İslami hayat prensiplerinden ödün vermemesi sebebiyle aşkın sebep olacağı ruhsal rahatsızlıktan kendini korur.

Yunus ile Asuman üniversitede tanışırlar. Yunus yurtdışında okumuş ve İslam'a ön yargılı fikirlere sahip bir kişidir. Annesi,

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 35.

Asuman'ın derslerine giren Müslümanlara karşı öfkeli ve sert bir hocadır. O, Asuman'ın tesettürlü olmasını tehdit olarak algılar ve oğlunun Asuman'ı kendisine âşık ederek örtünmenin intikamını almasını ister. Ancak Yunus, Asuman'ın asaletine, İslami duruşuna, karakterine ve kişiliğine hayran kalır. Asuman ile Yunus bir gün karşılaştıklarında aralarında şu konuşma geçer: “Yunus: Beni neden reddediyorsunuz? Çıktığınız biri mi var? Asuman: “Düzgün konuşun. Ben Müslümanım. Ben çıkmam.”¹

Yunus, modern zaman kızlarının inanç, kültür fark etmeksizin hepsinin aynı olduğunu, giyim, moda, güzellik, para, şöhret peşinde koştuklarını düşünür. İncanın kişinin hayata karşı duruşunu oluşturduğunu aklından geçirmez. Netice itibarıyla Yunus'un kurallarına uyup hayatının merkezine aldığı inancı yoktur. Ancak Asuman inançlı bir kızdır. Bu nedenle Asuman ile Yunus'u bir araya getirecek aşkın yolları farklı olduğunda ilk başta çatışırlar. Asuman flört etmenin inancında yeri olmadığını belirterek Yunus'un çıkma teklifini reddeder. Daha sonra Yunus Asuman'ın Facebook adresine girip kız arkadaşıyla mesajlaşmalarını görünce Asuman'a karşı beslediği duyguların karşılıksız olmadığını anlar. Asuman da Yunus'tan hoşlanmaktadır. Ancak Yunus'un Müslüman olmaması aşkın yaşanmasına engeldir.

Yunus'un Asuman'ın annesiyle dinî ve tarihî sohbetleri onu İslam'a ve Asuman'ın gönül deryasına yaklaştırır. Yunus'un Asuman'a karşı beslediği aşk, İslam ile tanışmasına zemin hazırlar. Tutulduğu sevda ile birlikte o, evrene daha farklı bir gözle bakmaya başlar. Onun hayata karşı prensipleri oluşur. Yunus, aşkı ve İslam'ı seçtiği için anne-babasını karşısına alır. Asuman'ın aşkı ve Müslüman oluşu onun değişmesine imkân sunar.

Yunus, ailesinden ayrıldıktan sonra çalışıp para kazanacaktır. Kendine güveni tamdır. Ancak zamanla başkasının işinde çalışmak ona ağır gelmeye başlar. O, aşk ve para arasında kaldığında Asuman ile aralarında şu konuşma geçer: “Yunus: Asuman, ben bu işi yürütemeyeceğim. Benim için başörtüsünden fedakârlık eder

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 70.

Rabia Tok

misin Asuman? Ben parasızlığa yenildim. Yapamayacağım ailemden ayrı. Asuman: Asla! Bir elime Ay'ı, bir elime Güneş'i verseler, içim lime lime parçalansa tesettürümden asla taviz vermem. "¹

Yunus ile beraber Asuman da aşk acısı çeker. Yataklara düşer. Ancak Yunus'un istekleri ona mantıksız gelir ve İslam'ın emirlerinden vazgeçmez. O, "Benim inancıma aykırı bir durum var! Ben de kalbim değil önce inancım gelir"² diyerek Allah'ın çizdiği yoldan gider ve Yunus'un pişman olup geri dönmesiyle birlikte istediği aşka kavuşur. "İnanca aykırı fedakârlık olmaz. Onun adı ihanet olur"³ diyen Yunus, aşk ve para arasında kalmaktansa aşkını ve dinini seçer.

Yunus ve Asuman'ın aşkı, Asuman'ın İslam'ın ilkelerinden taviz vermemesinden dolayı kazanmıştır. İki tarafta yıpranmamıştır. Nitekim onlar ortak inanç etrafında aşka sahip çıkmışlardır.

Maria romanında Abdülvahhab ve Maria birbirini seven bir çifttir. Maria Almanya'da yaşayan Hristiyan bir ailenin kızıdır. Üniversiteye gelip gitmekle meşguldür. Abdülvahhab adlı Mısırlı bir öğrenciyle tanışmasının ardından Maria, onun kişiliğinden ve İslam'a olan bağlılığından etkilenir. Ancak Abdülvahhab'ın Müslüman olması onu kendine âşık edip intikam almayı düşünmesine sebeptir. Çünkü annesi Margaret koyu katoliktir ve Müslümanlardan nefret eder.

Maria, Türkiye'den gelen Mehmet ile tanışır ve sevgili olurlar. Yalnız onun aklında Abdülvahhab vardır. Mehmet kısa süreliğine gittiği İstanbul'dan dönmeyince Abdülvahhab'a âşık olduğunun farkına varır. Kendini bu aşktan kurtaramaz.

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 220.

² Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 159.

³ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 160.

Abdolvahhab ile dinî sohbetler yapması Maria'yı hem İslam'a yaklaştırır hem de âşık olduğu adamı daha yakından tanınmasına fırsat doğar. Bunun yanında Mısır'ın bir Afrika ülkesi olarak Almanya'dan farkı olmadığını anlar.

Abdolvahhab ile Maria birbirlerinden hoşlanırlar ancak dinleri aynı olmadığı için aşklarını birbirlerine itiraf etmezler. Çünkü ikisi de kendi dininden olmayanla evlenmek istemez.

Maria, İslam'ı Hristiyanlıkla karşılaştırdıktan bir müddet sonra Müslüman olmaya karar verir ve ismini Abdolvahhab'ın ölen nişanlısının adı Selva olarak değiştirir. Nitekim din ortak paydada sevenleri bir araya getirir. Ancak onlar, Selva'nın ölmediği haberi gelince aşk ve inanç arasında seçim yapmak zorunda kalırlar: “Maria: Sen onun hakkısın. Gidip onunla evleneceksin. . . Abdolvahhab: Sen... Sen? Maria: Beni merak etme. Dinim seninle bitmeyecek. Elbet bu dünyanın acısı bir gün biter. Belki evlenmem de. “¹ Maria, Abdolvahhab'a olan aşkını gönlüne gömmeyi kabul eder. Yalnız İslam'a olan bağlılığını bırakmaz. Abdolvahhab'a gelen yeni haberle birlikte Selva'nın öldüğünü öğrenirler. Birbirlerine kavuşmak için engel kalmadığından mutlu bir şekilde evlilik hayalleri kurarlar.

Aşkın Ağladığı Ada romanında Fatma çok sevdiği Jim'e “aşkından ölsem bile ayrı dinlerde olduğumuz sürece seninle evlenmem”² diyerek kararını belirtir. Fatma Jim'in kendisini aldattığını gördükten sonra kalbine söz geçirir ve Ankara'ya gelerek kendini İslam'ı öğrenmeye adar. Daha sonra Ali ile tanışır. Ona âşık olur. Ali'yi araştırıp soruşturduğunda inancına ters bir durumla karşılaşmaz. Ali'nin fotoğrafıyla okula, camiye, sokağa giden Fatma, onu sosyal hayatta tanımak ister.

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, 205, 206.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 80.

Ali de Fatma'nın İslami duruş sergileyen hâl ve hareketlerine âşık olmuştur. Mektupla aşkını ona itiraf eder. İlk başta Fatma'dan beklediği aşkın karşılığını bulamaz. Zamanla Fatma'nın onu tanınmasının ardından aşkına karşılık bulur ve evlenirler. Ali, Fatma'yı daha iyi tanımak için onun not defterini alıp okur. Amacı ise Fatma'nın duygu ve fikir dünyasını daha iyi anlamaktır.

Jim, Fatma'yı aldatmasından sonra Almanya'dan Ankara'ya gelip pişmanlığını dile getirir ve onu unutamadığını söyler. Ancak Fatma evli olduğu için Ali'ye haksızlık yapmaz ve sahip olduğu İslami yaşam prensiplerine uyar.

Ali ve Fatma düğünlerinden sonra balayı olarak hacca gidip gelirler. Daha sonra büyük bir geminin okyunuslara açılmasıyla Uzak Doğu seyahatine çıkarlar. Ancak yaşanan talihsizlik nedeniyle gemi devrilir ve yolcuların her biri farklı yerlere dağılır.

Fatma, Ali ve Jim aynı adaya düşerler. Jim pişman ve Fatma'yı kaybettiği için üzgündür. Kalbine söz geçirebilmek için kendisiyle savaşı. Fatma'yı Ali ile birlikte görmek istemez. Bir ağacın tepesine çıkarak intihar etmeye kalkışır. Ali, Jim söylemese bile onun aşk acısı çektiğini anlar. Eşini kıskanmaz. Jim ile arkadaş olur. Aralarında farklı konularda sohbetler geçer.

Piramitlerin Kızı Leyla romanında Leyla, ihanete uğradığı eşinden ayrılarak oğlu Ali ile birlikte yaşamını devam ettirir. Bir işe girerek geçimini sağlar. Çok güzel olan Leyla mahallenin evli ve bekâr erkekleri tarafından rahatsız edilmeye başlanır. Leyla üzerinde taşıdığı çakıyla namusunu korumaya çalışmaktadır. Bir gün sokakta yürürken kendisinin bir adam tarafından izlendiğini fark eder ve o adama âşık olur. Ancak Ali'ye üvey baba getirmemek için aşkını kalbine gömer. Belirli bir süre aşkını saklama gereği duyar. Sevdiği kişiyi tanıyıp hayatına dahil etmek istemez. Sonunda dayanamaz ve Ali'nin rızasıyla âşık olduğu adamla evlenme kararı alır.

Oturacakları evi düzenlemeye gittikleri vakit sevgilisi, Ali'nin odasının olmayacağını söylediğinde Leyla hemen evi terk eder.

Âşık olduğu adamın Ali'ye üvey babalık yapacağını vekendisini oğlundan kıskanacağını anlar. Aşk ve oğlu arasında kalan Leyla oğlunu seçer. Kendini okumalara ve çalışmalara vererek aşk hastalığından korumak ister.

Çingene romanında Sema ile Mehmet birbirine âşık olurlar. Ancak aşklarına engel olan tek şey Sema'nın Çingene olmasıdır. Mehmet'in ailesi Sema'yı kabul etmez. Bunun üzerine Sema aşkıdan korunmak için kendisini okumalara ve dinî araştırmalara verir. Mehmet ise aşkına yenik düşerek aklını kaybeder.

Kalbimi Başkasına Gönderdin romanında Nihat evli ve bir kız babasıdır. Yirmi beş yıllık evli olduğu Nisan'ı çok sevmekte evine her gün aynı heyecanla gitmektedir. Ancak zamanla eşine karşı sevgisinin azaldığını hisseder. Çünkü Nihat iş yerinde yeni fark ettiği Hacer'e âşık olur. Hacer, Nihat'ın evli olduğunu bildiği için yuva yıkan kadın olmak istemez ve kız çocuğunun baba hasreti çekmesine göz yummaz. Nihat Hacer'in Nisan'dan boşanınca kendisiyle evleneceğini düşünür. Nisan ile boşanırlar. Ancak Hacer, Nihat'ı reddeder. Nihat, aşktan kurtulmak için “İlahiyat, okudum, tefsirler okudum, dini içerikli dergiler ve kitaplar okudum hâlâ okuyorum”¹ diyerek Allah'a yaklaşmak için sebep aradığını belirtir. Hacca gider ve oradan hemen dönmez. Beytullah'ı görünce ağlar ve yuvasını dağıttığı için gözyaşları içinde tövbesini eder. “Bir yanda sen bir yanda Allah'tı. Bağrıma taş basarak Allah'ı tercih ettim. O'nun yasalarını kırmadım”² telkinleriyle düştüğü yerden kalkmaya çalışır. İslam'da hayat bulduğunu, Hacer'in aşkıdan kurtulduğunu ve yuvasına döneceğini şu sözlerle ifade eder: “Yuvamı yıktım arzularımın kurbanı oldum. Dağıttım kendimi. Sonra ben nasıl kurtulurum?, diye çok düşündüm. Aylarca yattım. Ağladım uzun süre. Baktım ki ya Allah'a döneceğim ya da helak

¹ Şenlikoğlu, *Kalbimi Başkasına Gönderdin*, Mektup Yayınları, İstanbul 1996, s. 135.

² Şenlikoğlu, *Kalbimi Başkasına Gönderdin*, s. 136.

olacağım. Ben de Allah'a döndüm. Şimdi Türkiye'ye gideceğim karımdan özür dileyeceğim. Ona yeniden düğün yapacak mutlu bir hayat süreceğim. Karımı asla kırmayacağım. "¹

Nisan boşandıktan sonra kendisine çocukluğundan beri âşık olduğunu söyleyen Hasan ile evlenme kararı alır. Nikah salonuna gelmesiyle onların evlendiklerini öğrenen Nihat geç kaldığını düşünür. Yuvasına, eşine ve kızına yaptığı haksızlığın bedelini onları kaybederek öder.

Maria romanında Maria Türkiye'ye gelirken yolculuğunda Atatürk'ün sevgilisi olarak geçen Fikriye Ata ile tanışır. Zübeyde Hanım'ın onayı olmayan sevdanın kurbanı olan ve üzüntüsünden zatürreye yakalanan Fikriye Ata, Atatürk'ün Uşakizade Latife Hanım ile evlenmesini *Milliyet Gazetesinde* gördüğünde kendisini tabancayla² vurarak intihar eder.

Aşk kontrol etmenin ve aşk kavramının herhangi bir tanımı olmadığını söyleyen Şenlikoğlu, kahramanlar aracılığıyla sevdanın tedavisi olarak bireyin meşguliyetlere, okumalara ve dinî araştırmalara yönelmesini tavsiye eder. Meşguliyeti olmayan âşıkların saplantılı olmaları hâlinde aklını yitirebileceklerini ifade eder.

4. 1. 3. Evliliğin Bireyler Arası İlişkideki Rolü

Toplum içinde en önemli değerlerden biri evliliktir. Fikriyat sahibi, belirli kültür ve irfan seviyesine gelmiş kadın ve erkeğin kurduğu sistemi oluşturan en güzide şey inançtaki birlik ve bütünlüktür.

Şenlikoğlu'na göre evliliğin oluşmasını sağlayan aslî unsurlar, aşk, sevgi ve onu takip eden dinî görüşteki emir ve yasaklardır. Birlikteliği bir arada tutan en önemli etken anlayış ve dinî yaşamdaki olgunluktur. Dolayısıyla evliliğe giden süreç dinî

¹ Şenlikoğlu, *Kalbimi Başkasına Gönderdin*, s. 161.

² Şenlikoğlu, *Maria*, s. 165.

değerler açısından önemlidir. *Aşka Yenilmeyeceğim* romanındaki Asuman ve *Aşkın Ağladığı Ada* romanındaki Fatma karakteri inançları gereği aşk hayatında ölçülü davranırlar.

Zaman ve mekân ekseninde evliliğe giden aşamalar değişim göstermiştir, göstermektedir. Görücü usulü ve terbiyesiyle yapılan evlilikler günümüz teknoloji ve modanın etkisiyle gençlerin birbirlerini beğenip anlaşmasına bağlı değişime uğramıştır.

Günümüzde dış görünüşe bağlı olarak sanal ortam gibi mecralarda oluşturulan ilişki biçimi flört olsa da görselliğe bağlı oluşan beğenme duygusu; evlilik için yeterli olmamaktadır. Sevme-sevilme ihtiyacına yüz güzelliği yetmemektedir. Nitekim İnsanlar anlaşılma istemektedirler.

Şenlikoğlu, geçmişten günümüze evliliğe giden yolları romanlarında yer vererek toplumsal sorun olarak değerlendirdiği davranışları, yaşanmış hayatları; edebiyatla birleştirip okuyucuya sunmuştur. Sevmenin ikiye katlanmış hâli olan aşk, Şenlikoğlu'nun romanlarında okuyucuyu etkileyen etmendir. Gelenek ve göreneğin geliştirilmiş hâli olarak birbirlerine âşık olan çiftler, İslam'ı araştırmakta ve İslam'ın üzerlerinde oluşturduğu ahlaki zedelememeye önem vermektedirler.

Kadınlar evleneceği eş adayını bulduğunda onu çevreye sorup soruşturarak çocuklarına ahlaki düzgün bir baba bulmak için çaba göstermektedirler. Erkeklerde ise evleneceği kadının tesettürü ve karşı cinse karşı vakarlı duruşu etkilidir. Bunun yanında eş adayının araştırmacı olması ve din bilgisi de dikkat çekmektedir. Kadınların ya da erkeklerin birbirlerini gördükleri anda kafalarında oluşan figüran; dış güzelliklerinden ziyade şahsiyetleridir. Davranışları ve hayat görüşleridir. Evlenmeye niyet eden çiftler, aralarında nikah olmadan yalnız kalmaktan sakınırlar.

Birbirini seven karakterler, aşklarından ölseler bile İslam'a ve şahsiyetlerine ters gelen davranışlar ve engeller varsa eğer çözüme kavuşmadan evliliğe adım atmazlar. Onlar, aileleri istemese bile aşklarından vazgeçebilecek kabiliyettedirler. Âşık olan kadın dul ise

Rabia Tok

çocuğunu düşünmektedir. Âşık olduğu adam üvey baba niyetinde ise kadın vazgeçmektedir. Çocuk aşktan daha önemlidir.

Romanlarda evlilik öncesi çiftlerin birbirlerini tanıma yolları yer alır. *Bize Nasıl Kıydınız* romanında Rabia karakteri amcasının kızı Leyla ile modern çağın evlilik öncesi usulü olan flört hakkında konuşurlar: “Leyla: Ne mahzuru var ki flört etmenin? Rabia: İslam’a göre hem günah hem de kızların zinaya alışmasının en büyük sebebi. Batılılar da önce öyle başlamış. Şimdi de en az beş altı erkekle gezmemiş kızı kabul saymıyorlar.”¹

Rabia; babasının annesini aldatmasından dolayı flört ve yasak aşk ilişkilerine tavırlıdır. Rabia flörtün günah olduğunu ve kızların zinaya yaklaşmasına yol açtığını söyler. Aşkın cazibesine kapılıp evlilik gibi önemli bir müessesinin önemsenmemesi gençlerin flört tercihlerini hızlandırmıştır. Şenlikoğlu, flörtün Müslüman kimliği imajına ters düştüğünü savunur. Ona göre birbirini beğenen, gönülleri ısınan kadın ile erkeğin evlenme düşüncesiyle bir araya gelmesinde ve birbirlerini tanımalarında sakınca yoktur. Romanlarda evlenme kararı alan çiftler sade bir şekilde evlenirler.

Evlenmeye niyet eden insanların birbirlerini tanıma yöntemlerinden diğeri ise geleneksel yöntem olan görücü usulüdür. Yazar bu usulü Rabia’nın ilk talibiyle arasında geçen konuşmayı da bazı yönlerden eleştirmektedir.

Talip: Bir genç kız erkeklerden takdir beklediği onlara cazibeli görünme arzusu duyduğu andan itibaren evlenmelidir.

Rabia: Ne münasebet. . . Her genç kız illa beğenilmek istemez ki. Mesela benim için insanların nazarında beğenilmek o kadar da önemli değil. Ya da yaşadığım hayat duygularımı silikleştirdi.

Talip: Yoo. . . Alınmayın Rabia Hanım. Sizi kastetmedim. Ama siz de beğenilmek isterseniz ve bu da en doğal hakkınızdır.

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 120.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Rabia: Ne münasebet! Ben beğenilmek arzusunda değilim.
Ayrıca dişiliği ile beğenilmek isteyenlerle kişiliği ile
beğenilmek isteyenler aynı kefeye konmamalı. ¹

Gelen talip, toplumda yaygın olan anlayışla kızların ergenlik dönemine girmelerinden sonra evlenmelerinin gerekliliğini savunmaktadır. Bunun üzerine Rabia, toplum aklını dinî kültürle ifade ederek yaygın olan anlam kalıplaşmasını; kadının kişiliğiyle ön planda olduğu anlayışıyla değiştğini söyler. Rabia; bir kadının cazibesinden ve çekiciliğinden önce kişiliğinin gelmesi gerektiğini savunarak zihinlerde farklı bir bakış açısı oluşturur. Dolayısıyla evlilik öncesi tanışmalarda beğenme duygusuyla birlikte ön plana çıkan fikir zenginliği, şahsiyet ve din bilgisi de göz ardı edilemeyecek kadar değerlidir.

Rabia'nın gelen talibi beğenmeme, anlaşılamama sebeplerinden biri de dinî bilgi eksikliğidir: "Amca: . . . Bir din tutturdun gidiyorsun. Din uğruna insan öyle genci geri çevirir mi? Hem de üniversite mezunu. Rabia: Peki bir genç uğruna din geri çevrilir mi amca?"²

Gelen talibini fikir ve din yaşantısından dolayı istemeyen Rabia, evliliğinde üniversite mezunu olsa bile İslami duruşu olmayan eş adayını istemediği anlaşılır.

Ramazan, Rabia ile evlenmek isteğini anlatan mektup yazar. Evlenme teklifine karşılık Rabia, onu dini için çalışan bir mücahit, dava arkadaşı olarak gördüğünden bu teklifi kabul eder. Ramazan'a evlilikten beklentisini anlatan mektup yazar:

Değerli mücahit, Ramazan'a. . . Ben sadece boğazımı doyuran bir eş değil devamlı bana destek olacak dava arkadaşı, dini sorumluluğumu bilen, gönül arkadaşlığına uygun ve ruh dünyamı anlayacak mücahit istiyorum. Ben de mutfağın ve avizelerin tozunu almakla ömür geçirecek süs gelini olmak değil davanın gelini olmak istiyorum. Yalnız bunun sırası var. . . Bir kadın önce iyi bir Müslüman, ona bağlı olarak iyi bir eş, iyi bir anne olur. . . Bozuk bir toplumda olduğumuz için dul erkeği

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 124.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 132.

Rabia Tok

yadırgamayanlar, maalesef dul kadını yadırgıyorlar. . . Yarın dul kalmak, ömür boyu bu dulluğun çilesini çekmek istemiyorum... Her şeyden önce ben İslam'da aile huzurunu göstermek istiyorum. . . Benim kavgam, dinimi yanlış tanıtanlarla dinimizi kendi çıkarlarına alet edenlerdir. Eşya olarak lazım olanları istiyorum eve.¹

Rabia, Ramazan'a yazdığı mektupta evliliğinde beklentilerini dile getirmiştir. Yazar, diğer romancılardan farklı olarak evliliğin nedenleri arasında gösterilebilecek etmenlerin dışına çıkarak aşk ve mantık evliliğini İslami anlayış üzerinde birleştirdiğini ifade eder. Bu birliktelik, İslam kültür ve yaşamını oluşturmak adına yeni hayatın ilk adımı olarak görülür.

Evlilik, davası Allah'ın dinini yaşatmak için mücadele veren kişilerin güç aldığı simge olarak görülür. Şenlikoğlu; eşlerin mücahide ve mücahit kimliğiyle bir araya gelmelerini aşkı araç hâline getirip fikir ve şahsiyeti eserlerinde işler.

Yazar, kurgusunda evlenme kararı alan bireylerin aynı dinden olmasına dikkat edip devamında onları bir araya getirirken; farklı dinden olan bireylerin bir araya gelmesine müsaade etmemektedir.

Mösyö Mimo romanında Ali uyuşturucu müptelasından kurtulup hayatına düzen verdikten sonra sevdiği kızla evlenmek ister. Ancak evleneceği eş adayı Hristiyandır. Ona manevi anlamda destek olan yazar/ hoca o kızla evlenmesini istemez: "Ali kardeşim zeki bir gençsin. İleriye düşün. Çocukların olacak. Hristiyan anne senin çocuklarını İslam'a göre büyütür mü? Kendisi Hristiyan ise Hristiyanlığını öğretir. Hangi dindar çocuğuna başka din öğretir ki? Eğer evlenirsen çocuklar ikileme girecekler. Travmadır bu durum."² Farkı inanç ikilemini düzgün yürütemeyen anne- baba çocuklarını inanç boşluğuna itebilir.

Yazar toplumsal sorun olan inançsızlık denklemini evlenmeden önce aynı inançta olanları yan yana koyarak çözüm

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 240.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 159.

sunmaktadır. Evlilikten önce çiftlerin konuşacağı konular arasında inanç birliğinin gerekliliğini belirtir.

Yazar, Ali'ye evleneceği kişiyle aynı inançtan olmasını tavsiye eder. Doğacak çocukların anne- babasının farklı inançtan olması hâlinde çocuklarda travma oluşacağını belirtir.

Şenlikoğlu'na göre evlilikte olması gerekenlerden biri de çiftlerin iffetli olmasıdır. *Aşka Yenilmeyeceğim* romanında Yunus'un evlilik, aile ve ahlak hakkındaki fikirleri şu konuşmasından anlaşılır:

Evet, düşünüyorum. . . Öyleyse evlenmeliyiz! Fakat çocuğuma anne olacak kadını nereden ve nasıl bulayım işte onu bilmiyorum. Bu zamanda kişilikli ve karakter sahibi anne, eş ve hayat arkadaşı bulmak o kadar zor ki... Bu güne kadar hangi genç kızla beraber olduysam hiç birinde namus, iffet ve şahsiyet kavramları yoktu. Bu kavramların sadece dinde olduğunu söyleyip çoğunluğu alaycı diyor. Ben ise ateist dinsiz olmama rağmen bu kavramları seviyor ve önemsiyorum. Şimdi ben o kadınlardan birini, çocuklarıma nasıl anne; kendime nasıl eş yapayım? Ben çelişkili hayat yaşadığımın farkındayım aslında. Kendim namuslu yaşıyorum fakat namuslu bayanla evlenmek istiyorum.¹

Eşinin iffetli ve şahsiyet sahibi olmasını dile getiren Yunus, ateist olsa dahi ahlak unsurlarını önemser ve çocuğunun annesinin namuslu olmasını ister.

Kadın ve erkeklerin şahsiyetlerini değerlendiren Yunus;

Bu güne kadar kadınların özellikle bana rastlayanların hiç bir kriterleri yoktu. Erkek zengin olsun tamamıdı. Bir de benim gibi yakışıklıysa kadınlar cepteydi. Kadınları bu kadar ucuz görmek insanlık onurumu zedeliyordu... Peki ya erkekler? . . . Onların bir kriteri var mı? Bence konu kadınsa ve kadın güzel olmasa bile erkek yeşil ışık yakıyorsa erkeklerin yüzde doksan beşinin kriteri de yok. Türkiye'nin kadını ya da erkeği

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 28, 29.

çoğunlukla kişiliksiz kalmış ve dökülüyorlar. Bunları düşündükçe iç temizliğin inançtan geçtiğini düşünmeye başladım¹

diyerek birtakım kadın ve erkeğin beğenilmekten, aşk ve flört hayatından başka bir şey bilmediklerini söyler. Ona göre bir insanın kişiliği, ahlakı, yaşama amacı, eğitimi ve dünya görüşü olmalıdır. Dolayısıyla kadın ve erkeğin namuslu olması evliliğin devamı ve ailenin korunması açısından önemlidir.

Yapıtlarında modern dönem eleştirisi yapan Şenlikoğlu; kadın ve erkeğin fikir sahibi, kültürlü, dine düşkün, sırat-ı müstakim üzere olmalarını önemsemektedir.

Yunus, evlenmek istediği kızı bulur. Bu kız annesinin lisans öğrencisi Asuman'dır. Ancak Yunus ateist olduğundan Asuman'ın annesi Elizabeth kızının Müslüman olmayan biriyle evlenmeyeceğini söyler:

Elizabeth: Benim kızım gerçek bir Müslüman. Gerekirse ölür yine de Müslüman olmayan bir erkekle evlenmez.

Yunus: Ama ben İslam hakkında önyargılarımı yıktım!

Elizabeth: Yetmez Yunus! Müslüman bir kız sadece Müslümanla evlenir. Aslında Müslüman erkek de öyle. Ama Müslüman erkekler ileriye düşünmeden Müslüman olmayan bir kadınla evleniyorlar. Sonra da boşanmalar oluyor ve çocukları boşanan anneler ve yüzde yetmişinde Hristiyan olmuş Müslüman çocuğu var.²

Elizabeth evliliklerde inancın öneminden bahsederek Müslüman kadının Müslüman erkekle; gayrimüslim kadının gayrimüslim erkekle evliliğinin doğacak çocuklar için inanç krizi yaşanmaması adına uygun olacağını söyler.

Müslüman Kadın Avrupa'da romanında Tasula, kocasından yediği dayağın ve evliliğinde olan huzursuzluğun nedenini kaderine yükler. Bunun üzerine Nadire, evlilikte Allah'ın

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 55, 56.

² Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 170.

alinyazısındaki hükmünü anlatır: “Tasula: Beni Tanrı mutlu etmedi. Eğer varsa beni mutsuz o yaptı. Bana kötü bir koca verdi. Nadire: Yanılıyorsun. Allah verseydi kocan kötü olmazdı. İnsanlar eşlerini iki şekilde bulur. Ya Allah diler sonra da Allah yazar onları birbirine ya insan diler Allah yazar onları birbirine. Onlar da evlenirler. . . ”¹

Günümüzde evliliğin kader olup olmadığı tartışma oluşturmaktadır. Mutlu ya da mutsuz olan çiftler yaşadıkları olaylara ve duygulara göre kader anlayışlarını değiştirmektedir.

Harcandık romanında müftü, kızına eş aday hakkında mektup yazar:

Sevgili kızım. . . Biliyorsun. Ben sık sık şunu söylemiştim: Evlatlarım! Kendinize öyle eş seçin ki yaşlandığınız zamanda sizinle sohbet edecek biri olsun. Karısı için anne babasını; anne babası için karısını harcayan kişiyi eş olarak seçerseniz ister kadın olun ister erkek bir ömür stres yaşarsınız. Sakın bir insanın fiziki güzelliğine aldanıp kişinin ruh güzelliğini unutmayın. ²

Kızına nasihatte bulunan müftü, evlenecek kişinin aile bağlarının kuvvetli olmasından bahsetmektedir. Müftü, anne-babadan sevilen kadın için vazgeçilmeyeceği gibi sevilen kadın için de anne-babadan vazgeçilmesini uygun görmez. Kızının evlenmeden önce yaşlı hâlini de göz önüne almasını isteyen baba; yaşlılığını güzel geçirebileceği eş seçmesini ister. Bunun yanında yüz güzelliği kadar baki olan kalp güzelliğinin öneminden de bahsetmektedir.

Aşkın Ağladığı Ada romanında Fatma babasıyla kavga edip evden ayrıldıktan sonra arkadaşlarıyla eve çıkar. Evde; Fas, Cezayir, Filistin ve Türkiye gibi ülkelerden kızlar vardır. Bir akşam sohbet ederken evlilik mevzusu açılır. Faslı Leyla, evlilikte irade ve alinyazısının etkisini hayalindeki eş adayıyla tanımlar:

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 107.

² Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 228, 229.

Henüz evleneceğim erkeği bulamadım. Ama nasıl erkek istediğimi biliyorum. Bir defa zeki olmasa da akıllı olacak. Berrak Müslüman olacak. İnce ruhlu şartlanmayan, şiir ve fıkra seven, kadın hakkını iyi bilen, zengin olmasa da olur ama aç kalınca bir işte çalışabilecek mesleği veya sanatı olan biri olmalı. Evlendiğimde de hatamı bana yalnızken söyleyin. Çocuklarımın yanında azarlamasın. Babanın azarladığını evlat da azarlıyor. Babanın saygı duymadığı kadına, anne de olsa evladı da saygı duymuyor.¹

Evleneceği erkeği; Müslüman, duygusal, eli ekmek tutan ve anlayışlı olması şeklinde ifade eden Leyla, kendisini iyi tanıdığından evleneceği erkeğin de nasıl biri olacağını tahmin etmektedir. Evliliği kader olarak görmeyen Leyla kendi seçimleri ve kararları sonucunda Allah'ın eş adayını karşısına çıkaracağına inanmaktadır.

Aşkın Ağladığı Ada romanında Fatma annesini bulmak için Almanya'dan Türkiye'ye geldikten sonra Ankara'ya yerleşir. O, İngilizce özel ders verir ve ev temizliğine giderek geçimini sağlar. Ali adındaki bir genç Fatma'ya âşık olur. Aşkı yazdığı mektupla belirten Ali, evlenmek istediğini Fatma'ya söyler: "Ali: Benimle evlenir misin? Fatma: Durun bakalım. Sizinle ilgili araştırmam bitsin. Görünüşünüz harika. Ama harika insan taklidi yapmadığınızı nerden bileyim?"² der.

Fatma evlilik teklifini hemen kabul etmez. Ali'nin görüntüsüne aldanmaz. Onu araştırmak ve tanımak ister. Bu roman sinema salonunda beyaz perdeye Fatma, elindeki Ali'nin fotoğrafını imama, okul müdürüne ve mahalledeki insanlara gösterirken³ görülür.

Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada* romanında diğer romanlarından farklı olarak sinema tekniğini kullanmakta ve okuyucularına beyaz perdeden seslenmektedir. Yazar, evlilik öncesi bireylerin birbirlerini sorup soruşturmasının gerekliliğini

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 96.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 236.

³ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 237.

Fatma'nın elindeki Ali'nin fotoğrafıyla cami, okulda ve sokakta görünmesiyle belirtir. Nitekim evlendikten sonra ortaya çıkacak olan şahsiyeti evlenmeden önce görmek sağlıklı evlilik için gereklidir.

Harcandık romanında Musa, Fatma gibi düşünerek evlilik öncesinde dış görünüşün yanında evlendikten sonra meydana çıkacak olan şahsiyeti önemser.

Yıldırım: Bence erkeklerden dış görünüme bakmayanları yoktur. Hele de televizyonlardaki estetik ameliyatlı kadınların teşhirci görüntülerini gördükten sonra sanmam ki Ali'den başka bir yiğit daha çıksın. Mesela sen bile topal kız almazsın.

Musa: Sen öyle zannet... Gönül ve beyin işi bu işler. Bir de insanı görebilmek inceliği var tabi. Tabii asıl şahsiyeti evlendikten sonra meydana çıkacak.¹

Yıldırım, sanal dünyada yaygınlaşan görüntülerin; erkeklerin zihnini bulandırdığını ifade ederek dış güzelliğin iç güzelliğin önüne geçtiğini belirtir. Oysa Musa, akıl ve gönül rehberliğinde evlenilecek kişinin bulunabileceğini savunmaktadır.

Hristiyan Gülü romanında Emire, kızı Gülderen'e evlilik baskısı yapar. Ona evde kaldığını söyleyerek mahalledeki kızlardan örnek verir: "Emire: Bu gidişle evde kalacaksın. Bak mahallenin kızlarına, hepsi bir sürü erkek buluyor. Gülderen: Evet ama hiçbiri koca bulamıyor. Erkek bulmak her kadın için çok kolaydır. Bir kadın doksan yaşında bile olsa bir sokak yosması bulur. . . Sokak erkek kaynıyor ama iyi bir koca bulmak kolay değil."² Emire, kızı evde kaldığı için endişelenmesine rağmen Gülderen evliliğin her yaşta olduğunu en önemlisinin de ahlaklı bir eş bulmak olduğunu söyler.

Merhamet romanında Akasya Reşat'a âşık olur. Ancak babası onların evlenmesine razı olmaz. Reşat'ın Akasya'ya uygun olmadığını söyler. Kızının kendi dengine göre kusursuz bireyle evlenmesini anlatır: "Akasya: Fakat baba kusursuz genç aramanın

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 214.

² Şenlikoğlu, *Hristiyan Gülü*, s. 92, 93.

Rabia Tok

bedeli ağırdır. Herkeste eksiklikler vardır. Baba: Ama artıları da vardır Akasyam. Sen benim yavrumsun. İstemez miyim sevdiğine varmanı? Fakat sonucu görüyorum kızım. O adamdan sana sadece sana değil hiç kimseye koca olmaz... Olamaz. “¹

Akasya babasının söylediklerine kulak asmaz. Onun fikirlerine ve kararlarına karşı çıkarak Reşat ile evlenir. Evliliği kısa sürer. Reşat onu aldatır. Akasya evlendikten sonra değiştiğini fark eder:

Eskiden çok okurdum. Onunla evlendiğim ilk yıllarda da okurdum. Sonra kendi romanlık hayatımı yaşadım. Öyle dönemler yaşadım ki şimdi nasıl dayandığıma şaşıyorum. Her gece sevdiği kıza ne demiş ne hediye almış onu anlatıyordu... Anlatılmaz acılardan sonra son gece sekreteriyle dini nikâh yaptığını söyledi. Fuhşunuza dini alet etmeyin. Gizli nikâh nikâh değildir. Sen öldüğünde ona, o öldüğünden onun mirasından sana miras kalamıyorsa o nikâh nikâh değildir. Fakat yuva yıkan hanımefendi vicdanını rahatlatmak için kendisini aldatıyorsa bir diyeceğim yok. Artık sen de benim için bir hiçsin Ne hâlin varsa gör. Demek ki ikinizde namus, şeref, güzel ahlak ve vicdan yokmuş dedim, diye önce beni feci şekilde dövdü ve sonra kolumdan tutup geceliğimle ayağımda çorap dâhi yokken sokağa attı. Ardımdan da uyuyan çocuğu kaldırmış. Ona gocuk giydirmiş peşimden gelip veledini al da git, dedi. ²

Akasya ailesinden ve çevresinden İslam'ı görmemiş olsa da o, okuyan, namaz kılan, oruç tutan inançlı bir kadındır. Eşinin onu aldatmasına karşı güzel nasihatlerde bulunur. Ancak Raşit onu dinlemez. Çocuğuyla onu evden kovar. Babasının evine gider. Ancak babası geçmişte Akasya'nın sözünü çiğnediğini belirterek onun evde kalmasına rıza göstermez. Akasya, teyzesine gider ve Yusuf belirli yaşa gelinceye kadar orda durur. Reşat'ı yeterince tanımadan yaptığı evliliğin bedelini öder. Mahalleden Coşkun adında bir adam Akasya ile evlenmek ister. Akasya birinci evliliğinde yaptığı hataya düşmemek için onu iyi tanımaya çalışır.

¹ Şenlikoğlu, *Merhamet*, s. 66.

² Şenlikoğlu, *Merhamet*, s. 121.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Eniştesi Coşkun'un iyi bir insan olduğunu söyleyerek evliliğin olma ihtimalini çıkarır.

Coşkun ve Akasya yan yana gelerek birbirlerini tanımaya çalışırlar:

Akasya: Birinci şartım çocuğum. Onu bir gün evimde istemem, dersiniz aynı gün sizden ayrılırım... Benim oğlumun en yakın dostu Allah'tan sonra benim. Ona hakaret etmenize izin veremem... Terbiye metodu uygulamak başka hakaret etmek başka şey. Bu konuda milyonlarca kadın pişmanlık içinde yanıyor. Yanında getirdiği yavrusuna hakaret edildiğini hatta dayak yediğini görüyor. Hiçbir şey yapamıyor. Kahrederek yaşıyorlar... Kadın, bir ömür çocuğu var diye eşine karşı kendisini yabancı hissetmesine itiliyor ve mutsuz yaşıyor. Eğer evlenirsek eleştirilerinizi hakaretsiz yapmanızı beklerim. Ne olur bana kendinizi tanıyarak cevap verin. Ben kendimi tanıyorum ve asla kabul edemeyeceklerimi size söylüyorum. Siz de bana söyleyin. Eğer evleneceksek birbirimizi tanıyarak evlenelim.

Coşkun: Tabii evleneceğiz Akasya Hanım. Yıllardır sizi bekledim.

Akasya: Eğer evlenirsek eleştirilerinizi güzelce yaparsınız... Ben sadece insanca tavır beklerim. Ben de sizin çocuğunuza öyle davranırım...

Coşkun: Ben hiç evlenmedim ki.

Akasya: Nee! Siz bekâr mısınız? Pardon hiç evlenmediniz mi?

Coşkun: Hayır! Hiç evlenmedim. Ben taa yirmi yaşından beri size âşığım...

Akasya: Ben dul bir kadınıym. Bekârla evlenemem! Daha sonra yıllarca kendinizi değerli beni değersiz görürsünüz. İslam ile beslenmeyen bir toplumda yaşıyoruz. Dula daima eksik insan gözüyle bakılıyor. Kadına da erkeğe de.¹

Akasya, Coşkun'un âşık olduğuna inanarak araştırmaya gerek duymaz. Onunla evlenir. Ancak Coşkun, Akasya'yı oğlu Yusuf'tan kıskanmaya, onu evde istememeye başlar. Akasya; Coşkun'un

¹ Şenlikoğlu, *Merhamet*, s. 199, 200, 201.

takıntılı, huysuz, kavgacı ve kıskanç olduğunu yavaş yavaş anlamaya başlar. Düzgün eş seçmemesinin sonucunu Yusuf'u kaybederek öder.

Erkekler Derdi Gizli Yaşar romanında Ali dini bütün aile de büyümüş bir gençtir. Evlenmeyi düşündüğü Cemile de inancına değer verir. Ali'nin bir gün anne babasının gerçek olmadığını öğrendiği zaman intihar etmek etmeye kalkışır. Kendini vapurdan denize atmak ister. Ancak intihar etme girişimi çevredeki insanlar tarafından engellenir. Ali'nin bu akıl almaz davranışını duyan Cemile onunla evlenmekten vazgeçer. Sebebi ise şudur:

Cemile: İntiharı düşünen bir babayı çocuklarımla tanıştıramazdım. İşte bula bula size bu adamı baba olarak buldum, diyemezdim tamam mı? Akıllı kız ne demek? Eş seçimini kalbine bırakmayan, eş seçiminde kriterleri kıstasları olan demek. Ben tip aramadım. Zenginlik, şan şöret aramadım. Sadece dürüstlük, iman, çalışkanlık, kadın haklarını bilmek... İşte aradığım özelliğin ana yapısı bu. Unutma ben kitap okumayan boş beyinli kızlardan değilim.¹

Anne- babasının kendisini yetiştiren gerçek ailesi olmadığını anlayan Ali, bunalım geçirir. Kendini sahipsiz hisseder. Bu zamana kadar yurttan alındığının söylenmemesi onda kandırılmanın verdiği ıstırabın oluşmasını sağlar. Cemile, Ali'nin içinde olduğu duygunun farkındadır. Ancak evleneceği kişinin aciz olmasını istemez. Çocuklarının karşısına pısrık bir baba çıkarmak istemez. Ali ile evlenmekten vazgeçer. Ali kendisini toparlayıp okumalara ve İslami araştırmalara verdiğinde Cemile tekrar evlenmeyi düşünür.

Ben Kimin Kurbanıyım? romanında Gülsen, çaresizlikten yaptığı evliliğin bedelini dini nikâhın yanında resmi nikahın olmamasıyla öder. Resmi nikâh herkese yapılmayacağı (!) için hoca nikâhı² Gülsen gibi kimsesiz kalan kadınlara yapılmaktadır. Dini nikâhın suistimal edilmesiyle birlikte evliliklerin formalite olarak görülmesi toplum nezdinde devam eden bir yanılgıdır.

¹ Şenlikoğlu, *Erkekler Derdi Gizli Yaşar*, s. 129.

² Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım?*, s. 38.

Şenlikoğlu, sağlıklı evliliklerinin devamı için eşlerin ortak din görüşlerinin olmasının yanında şahsiyetli olmalarının da önemini vurgular. O, İslam'a yapılan her türlü haksızlığa karşıdır. Toplumda dini nikâhın önemszenmemesi, Gülsen karakteriyle romana yansımıştır. Dini nikâhın yanlış anlaşılması ve sadece birliktelik için yapılması evliliğin kalitesini ve eşlerin birbirine karşı sadakatini zedelemiştir. Erkeklerin bu nikâhla istediği eş sayısına ulaşma fikrinin önünün açılması toplum ahlakını bozan yapı olarak görölmektedir.

4. 2. Kadının Toplumda Var Olma Süreçleri ve Sancıları

Şenlikoğlu'nun romanlarında ön plana çıkan kadın karakterlerin vasıfları; araştırmayı ve okumayı seven, İslam'ı öğrenme konusunda gelenek göreneklere bağlı kalmayıp Kur'an'ı okuyan, sünnete riayet eden, karar ve davranışlarını İslam'a göre belirleyip şahsiyet sahibi olan, çalışıp kendi ayakları üzerinde durmayı hedefleyen ve eşine eş; çocuğuna iyi bir anne olmayı seçen, modanın davranışsal ve psikolojik yapısından kurtulup kendi duruşunu oluşturan, tesettürüne sahip çıkan, Allah'ı seven ve namaz kılan, ahirete inanıp hayırlı ameller işleyen dünyanın güzelleşmesini gaye edinip söz ve davranışlarında müstakim olmaya çalışandır.

Okuyucusu çoğunlukla kadın olan Şenlikoğlu'nun romanları, kadınların ortak yaşama dair hikâyelerini ve bilindik simalarını hafızasında barındırır. Dolayısıyla yazarın romanlarının malzemesi okuyucularıyla mektuplaşmaları, *Mektup Dergisi*'ne gönderilen yazılar, yapılan konferans ve seminerler olmuştur. Şenlikoğlu'nun romanları, şehrin arka sokaklarında unutulmuş insanların hayatlarını barındırması yönünden okurların dikkatini çeker. Eserlerin dili halkın algı düzeyine uygundur. Sanatçı yazı dilini toplum için kullanır. Amacı ise toplum içinde unutulmuş bireydir.

Yazar, romanlarda kadınların gelenek görenek davranış ve inanç kalıplaşması içerisindeki hâllerini yansıtmıştır. Bununla

Rabia Tok

birlikte yapıtlarda toplumun zihnine kodlanan, evlenmeden önce anne- babasına; evlendikten sonra eşine, çocuğuna hizmet eden, nerede, nasıl davranması gerektiğinin bile iznini alan, çalışma hayatı evi olan kadın profili de vardır. Netice itibarıyla bu profilin yanına din, akıl ve gönülle yoğrulmuş farklı kadın imajı konularak hayata bakış açısı renklendirilir.

Hayatı anlama, yorumlama ve yapılan işleri niyetlere göre sınıflandırma becerileri ülkeler ve kültürler arasında farklı farklıdır. Kadın; hayatı sorgulama aşamasına gelmeden toplum nasıl inanırsa öyle inanır nasıl yaşarsa öyle yaşar. Nitekim kendi değerini başkasının gözüyle çizer. Baş kaldıracak cesareti bulamayıp kendini köşeye sıkışmış hisseder. Ancak Şenlikoğlu'nun romanlarında baş karakterler bu algıya isyan eder. Sahip oldukları inançları hatırlarlar ve kendilerini okumaya, araştırmaya vererek sosyal hayatta var olmalarını engelleyen durumları eleştirirler.

Piramitlerin Kızı Leyla romanında Leyla, *Bize Nasıl Kıydınız* romanında Rabia, *Müslüman Kadın Avrupa'da* romanında Nadire, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı* romanında İkrâm ve Zümrüt, *Aşka Yenilmeyeceğim* romanında Asuman, *Kızlar Ağlamak İçin Doğmadı* romanında Derya karakterleriyle Şenlikoğlu; geleneğin içindeki hurafeler tarafından kuşatılmış kadına farklı bakış açısı sunar. Kahramanlar aracılığıyla problemlere çözümler üretir.

Aşkın Ağladığı Ada romanında Fatma, İslâm'ı yaşayıp uygulayan bir tiptir. Fatma'nın Almanya gibi modern bir ülkeden Türkiye'ye gelip çocukluluğundan bu yana hasret kaldığı annesini bulmasıyla dünyası değişmeye başlar. İngilizce Öğretmenliği ve Çocuk Gelişimi mezunu olan Fatma, annesiyle Ankara'ya yerleşir. İngilizce dersi almak isteyen öğrencilere ders verir. Ev temizliğine gider. Geçimlerini temin eder. Müftünün yanına gidip İslâm ile ilgili sorular sorar. Mahallede Kur'an hocasından Kur'an- ı Kerim okumayı öğrenir, hatme katılır. Sokağa çıkarken başörtüsü ve pardösü kullanmaya başlar. Fatma, bir taraftan ilim öğrenir bir taraftan da dinini araştırmanın yanında dinî romanlar okur.

Roman, sinema tekniğiyle beyaz perdeye yansıtılıp izleyicilere sunulduğunda Fatma'nın abdest alışı, namaz kılması, tesettürü, okyunusta olduğu zaman korktuğunda Allah'a sığınması, Hz. Yunus (a. s)'u hatırlaması gibi unsurlar kameranın yakından çekmesiyle ön plana çıkmaktadır. Roman sinema salonunda film olarak okuyuculara (seyircilere) sunulduğundan onun davranışları ve Allah'a olan teslimiyeti kadınlara örnek olarak gösterilir.

Patricia romanında Patricia'nın araştırmacı yönünün olması, toplumdaki eş cinsellik konusunu çalışmasıyla televizyon programına çıkması ve Abdullah Hoca ile İslam'ı ayetler üzerinde tartışması romanda işlenen detaylardandır. Onun kelime-i şahadet getirerek Müslüman olması ve tesettüre girmesi İslam siması olarak karşımıza çıkar.

Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı romanında İkrâm; eşinden ayrıldığında annesi Kunzi'nin evine gelmesinin ardından aldatılmanın verdiği ızdıraptan ve aşk yasından kurtulmak için kendini çalışmalara verir. Tarih içindeki dinlerinde kadını araştırmaya başlaması, onu intihar etmekten ve ihanete uğramanın verdiği acıdan kurtarır.

İkrâm, Kur'an'daki kadınlarla ilgili olan ayetleri, Hristiyan inancında ve kültüründe kadının algılanış yönünü, felsefecilerin düşüncelerindeki kadın imajını, hem bugün hem de tarihteki devletlerin kadın haklarıyla ilgili uygulamalarını inceler.

Kadınlar hakkında roman yazmayı düşünen İkrâm, tarih boyunca toplumda yayılmış olan yanlışları ortaya çıkarmak istemektedir. Bunun devamında öğrendiği bilgileri komşularıyla paylaşmaktadır.

Piramitlerin Kızı Leyla romanında Leyla Mısır'da yaşayan kocası tarafından aldatılan bir kadındır. Oğlu karnındayken babasının evine gelmiştir. Ancak babası zamanında Leyla'nın yaptığı evliliği onaylamadığından onun evinde kalmasına izin vermez.

Leyla, babasının izin vermemesine karşılık çözümü kiraya çıkıp Burcu-ı Kahire'deki işine gelip gitmeyle bulmuştur. O, gelen turistlere rehberlik ederek piramitleri anlatır. Leyla, gözleri renkli, uzun boylu, Cleopatra kıyafetiyle sokaklarda dolanan bir kadındır. Dul olan Leyla, doğan oğlu Ali ile birlikte yaşamına devam eder. Ancak mahalle ve iş yerindeki erkekler tarafından rahatsız edilmeye başlanır. Evli olan erkekler bile Leyla'ya âşık olur.

Leyla ise oğluyla kurduğu küçük dünyasında mutludur. Ali'ye her ne olursa olsun üveybaba sendromu yaşatmak istememektedir.

Leyla Abdurrahman'aâşık olur. Onunla evleneceği zamanlarda Abdurrahman'ın Ali'yi kendi oğlu gibi sahiplenemeyeceğini anlar ve evlenmekten vazgeçer. Aşkından yataklara düşmüş olsa bile bu evliliği kabul etmez.

Leyla kendini oğluna adayan, sadece bir işte değil iki işte çalışan, Ali'nin sorduğu sorulara cevap verme gerekçesiyle okuyan bir annedir. Leyla oğluna verdiği nasihatlerde din, namus ve vatan adına gerekirse canını vermesi gerektiğinden bahseder. Bu değerler Leyla'nın yaşama tutunmasını sağlar. Ancak oğlunun canlı bomba olacağını öğrendiği vakit silahını Ali'ye doğrultur ve geri dönmesi için çağrı yapar. Ancak oğlu onu dinlemez ve Leyla oğlunu vurur. O, şahsiyetini oluşturan değerlerle oğlu arasında bir seçim yapmak zorunda kalır. Oğlunu vatana ihanetinden dolayı affetmez.

Yazar bu romanda; bir kadının mal, mülk, gezme, eğlenme derdinden başka vatan, namus, din derdinin de olması gerektiğini vurgulamaktadır. Vatan sevgisinin, fitrat duygusundan ileri geldiğini belirtmektedir.

Kadının hakları kutsal dinlerde korunmuştur. Ancak Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'a giren hurafelerden dolayı insanlar arasında huzuru sağlayan etkenlerin değişmesiyle kadınları koruyan değerler de bozulmaya başlamıştır.

Her toplumun yaşadığı mekâna bağlı olarak oluşturduğu kültürel değerleri vardır. Bu değerler içinde kadın figürü; kimi

zaman kıymetli kimi zaman da kıymetsiz olarak karşımıza çıkar. Toplumsal duyguların dengede olduğu coğrafyalarda kadınlar iyi muamele görürken; duyguların dengede olmadığı, yozlaşmış toplumlarda ise aşağılanmaktadır. Kadın; modernizmin etkisiyle şehirleşme ve çağdaşlaşma sonucu ataerkil toplumun baskın formundan çıkıp hürriyetini kazanmıştır. Eğitimi tamamlayıp meslek sahibi olan kadın; hizmet ve üretim sektöründe bulunarak toplumun sosyal gelişmesine katkı sağlamıştır. Erkeklerle birlikte ortak paydada söz sahibi olmuştur.

Şenlikoğlu halkın içinden çıkmış bir köy çocuğudur. Yazar köy hayatında kadınların dünyasını yakından tanıma fırsatına sahip olduğundan romanlarında onların uğradıkları haksızlıklara, şehir hayatıyla bütünleştirerek cevap vermiştir. Ona göre kadın; İslam'ı yeniden araştırmalı, farklı kaynaklardan tarih, kültür, sanat gibi alanlarda derin araştırmalar yapmalıdır. Sanatçı, feminizm anlayışından farklı olarak kadını İslam dairesinde kuşatmış olup çalışma hayatında barış, huzur için çalışan bir girişimci olarak sunmuştur.

Yazar, Batı kültürüne göre kadına sunulmuş rolleri reddeder, eleştirir ve İslam kültüründe onlara yeni roller inşa eder.

Müslüman Kadın Avrupa'da romanında Nadire'nin okuyuculara örnek gösterilebilecek bir karakter olduğu söylenebilir:

Nadire çok yürekli bir kadındır, onu Hristiyanlar da dahil herkes bu yüzden sevmektedir. Ve çok da akıllıdır... İyi bir eş, iyi bir anne, iyi bir kardeş, iyi bir kayınvalide, iyi bir hala, teyze ve iyi bir arkadaştır. Hepsine karşı vefası ve ilgisi tamdır. Belçikalılar da ona gelip derdini anlatıyorlardı. . . Üstelik tesettürlüydü Nadire. Çok başarılı iş kadını, dinine düşkün, çevresinde sevilmiş ve Batılılar onun sayesinde Müslüman tanımışlar.¹

Nadire, Belçika'da yaşamakta ve İslam'a sarılarak modernleşmenin merkezinde onu korumaktadır. O, insanlara karşı nazik ve hayırsever bir insandır. Dinine bağlıdır ve birçok insanın

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 34, 35, 41, 46.

İslam'a girmesine vesile olmuştur. Nadire, ailesini korur ve onlara sahip çıkar. Batı'da yaygın olan İslamofobi etkisiyle Müslümanların terörist olduğunu ifade edilse de Nadire'nin davranışları bu yanılgıyı yenmiştir. Onun eğitilmiş bir Müslüman olması çevresindeki insanların İslam hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamıştır.

Romanda, Nadire ve Sema gibi karakterlerin şekillenmesiyle birlikte örnek Müslüman davranışları pekişmektedir. Yazarın baş karakterlerden biri olduğu bu eser anıların birikiminden oluşmuştur.

Yazar ve Sema'nın Kristel'in eşini ziyarete gelmeleri Kristel tarafından yadırganır:

Kristel: Görüyorum ki Müslüman kadın, bir Avrupalı erkeği ziyarete geliyor. Bu ne büyük çelişki! Her kadın her erkeği ziyarete gelir mi?

Sema: İmdat isteyen bir erkeğe yardım için doktor olmasına gerek yok. Her Müslüman kadın erkeğe o elini uzatır. Erkek ister ayık ister sarhoş olsun. İster Müslüman ister gayrimüslim olsun. İster dinli ister dinsiz olsun fark etmez. Fakat birileri, dinimizi lekelemek için üç beş inanmış Müslüman'ın yanlış tavırlarını genele yayıyorlar. Unutmayın dünyanın ilk hemşiresi sahabeden bir Müslüman kadındır.¹

Kristel, İslam'ın inceliklerini bilmediğinden dolayı eşine ziyarete gelenlere şaşırmıştır. Toplum içinde dinin yanlış anlaşılması başka toplumlara da sirayet etmiştir. Sema, İslamiyet'in geleneklerinden bahsederek cinsiyetçilikten önce insanlığın geldiğini Kristel'e hatırlatmaktadır.

İslami romanlarda kadınların erkeklere; erkeklerin kadınlara yardım etmesi, birlik beraberlik içinde yaşanabilir bir hayat örneği olarak okuyucuya sunulmuştur. Toplum içinde kişiliği ve ürettikleriyle var olan kadın simgesi zenginleştirilmiştir.

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 140, 141.

Aşkın Ağladığı Ada romanındaki Fatma, Almanya'dan Türkiye'ye gelerek annesini bulur ve onunla Ankara'ya yerleşir. Fatma, Jim tarafından aldatılmasının ardından aşk acısını unutmak için annesini bulmanın ve İslamiyet'i öğrenmenin peşine düşer. "Leyla'nın dininize emek verin, öğrenin, sözü beni çok etkiledi. Ben dinimi öğreneceğim Allah'ın emriyle. İnsana doğru yürüyüş yapacak, kendimi insanı tanımaya vakfedeceğim. . . Kendime geleceğim ve Jim'i unutacağım"¹ diyen Fatma, aşk acısından kaçmak için İslam'a sığınmaktadır. İnsanı anlamak için çalışmalara başlayacağını belirtmektedir.

Şenlikoğlu, romanlarına kahraman bir kadın aktör koyar. Onu İslam'ı anlamaya ve çalışmaya yönlendirerek aşk acısından kurtuluşa erdirir.

Ankara'da evine ve sokağına alıştıktan sonra müftünün yanına giden Fatma, onunla sohbet eder. Din hakkında ön bilgileri öğrenmeye başlar. Bununla birlikte mahalledeki Kur'an Kursu'na gider. Orada Kur'an-ı Kerim'i tecvitli okumaya başlar ve başını tülbentle örter:

Fatma başörtüsünü çıkarır. Çantaya koyacağı zaman iç sesi duyulur: Neden başörtüsünü çıkarıyorsun? Hâlâ başını örtmeyecek misin? Kendinle çelişkiye düşme Fatma. Sen Müslümansın. O hâlde inandığın gibi yaşa... Fatma, başörtüsünün ucunu öperek onunla konuşur: Artık hâlâ seni terk edenlerden olmayacağım. Allah izin verirse imanımı da Kur'an'ın dediği gibi Kur'an ile besleyeceğim de seni yerlere atmayacağım, Allah izin verirse artık başımın tacı olacaksın. Başımın tacı olarak seni bir daha oradan indirmeyeceğim.²

Fatma, başına örttüğü tülbentini çıkarırken iç sesiyle konuşmaya başlar ve Müslümanlığın nişanı olan örtüsüne sahip çıkar. Böylelikle onun kararlı duruşuyla Kur'an- ı Kerim'deki ayetleri hayatına dahil etmeye başladığı anlaşılır.

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 109.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 138.

Yazarın romanlar boyunca oluşturduğu örnek kadın resminde başörtüsü önemli bir simgedir. Yazara göre başörtüsü kadının onurudur. Müslüman sembollerinden biridir. Kur'an kursunda "cemiyete katılan kadınlar Fatma'nın Kur'an okuyuşuna hayran kalırlar. Kur'an'ı öyle aşk ve özlemle okur ki gözlerden yaşlar süzülür Fatma'nın. "¹Fatma, haftanın bazı günleri öğrendiği dini bilgileri başkalarına öğretmek için mahallede kadınlarla buluşur. Bazı günlerde de öğrencilerine İngilizce özel ders verir ve ev temizliğine gider. O, bir kadın olarak kendi ayakları üzerinde durmakta annesiyle hayatına devam etmektedir. Parasını helal yollarda kazanan Fatma'nın Müslümanlığın değerleriyle yoğurduğu şahsiyetini korumak istediği anlaşılır.

Bilim, fıkıh, tefsir, dinî ve tarihî roman alanında okumalar yapan Fatma, bir gün pencereden dışarı bakarken kendisiyle konuşmaya başlar: "İslam medeniyetini çok güzel anlamalı ve anladığım İslam'ı tüm dünyaya haykırmak için çalışmalıyım. . . Kaç kişiye sesim, ulaşırsa, o kişileri İslam ile tanıştırmalıyım. Dünyayı düzeltmeye niyet etmeliyim. . . "² Fatma, İslam'ı öğrendiği kaynakları genişleterek bilgilerini çoğaltmak istemektedir. İslam medeniyetini hakkıyla öğrenip insanlara ulaştırmayı kendisine dava edinen Fatma, tebliğ görevine talip olmak ister.

Şenlikoğlu; roman kahramanlarını tebliğ hizmetine dahil ederek okuyuculara, yaşanan hayatın anlamlı olması için öğüt vermektedir. Romanlara farklı atmosfer katmak isteyen yazar, farklı olarak bu türe İslam sanatını yerleştirdiği söylenebilir. Fatma Müslüman kimliğinin bir parçası olan başörtüsünden sonra tesettürüyle karşımıza çıkar: "Bej uzun ve bol pardösü üzerine bej zeminli üzerinde lacivert bordo çizgileri olan uzun şal tipi başörtüsü bağlar. Başörtüsünün uçlarından biri beline kadar uzanır. Bol kıyafeti, ayakkabısı ve çantası laciverttir. Fatma hem İslam'a hem de şık örtünme modeliyle tesettüre girmiş hâlde ekranda görünür. "³

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 140.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 143, 145.

³ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 151.

Fatma bol pardösü üzerine bağladığı uzun şalıyla Müslüman tesettür örneğini temsil etmektedir. Omuzlarını örten ve beline kadar uzun olan şalı ile model olan Fatma, Türkiye’de 12 Eylül ve 28 Şubat olaylarından sonra sarsılan kadın figürünü yeniden canlandırmaktadır. Bununla birlikte tesettür konusu romanda ikinci kez farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Fatma, boyu topuklara kadar olan bol ve beyaz pardösü giymiştir. İçinde siyah pantolon üzerinde kırmızı tunik vardır. Başına bordo zemin üzerine beyaz desenleri olan şal şeklinde uzun başörtüsü örtmüştür. Başörtüsünün bir ucu arkadan beline kadar sarkar. Öteki ucu önden göğüs kısmını iğneyle tutturur. Rüzgâr estikçe başörtünün uçları arkaya doğru savrulur.¹

Fatma ile birlikte farklı renklerde tesettürün sergilemesi ve bu örtülerin bedeni nasıl örteceği konusunda fikirlerin sunulması, yazarın İslamiyet kültüründe ve kadınların dünyasında renklerin de var olduğunu göstermesi toplum içinde anlam kalıplaşmasına uğramış yanlışları uyandırır. İslam’da kadınların giyim kuşamı çarşaftan ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. Bedeni örten kıyafetlerin renkli olmasının yanında bol ve uzun olması dikkat edilen ayrıntılardan biridir.

Ali ile evlenmeden önce elinde resimle dolaşan Fatma; onun nasıl bir insan olduğunu anlama çabasıdadır. “Allah’ın izni ile bundan sonra benim için birinci planda iyi bir anne olmak. İkinci planda davasına bilinçli bir şekilde hizmet etmek”² ifadeleriyle kendini tanımlayan Fatma, evlenme adımıyla farklı bir döngünün içine atılır.

Fatma adada mahsur kaldığında korkularını ve endişelerini kıldığı namazlarla gidermektedir. “Fatma abdestini alır. Çiçeklerden yaptığı örtüyü başına takar. Çimlerin içinde namaz kılar. Başka bir gün güneşe bakarak sağına doğuyu; soluna batıyı getirir. Hafif sola dönerek kibleyi bulur ve namazını kılar. Başı açık namaz kılmak onu rahatsız eder. Saçlarını tutar ve toplar. Ancak

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 265.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 252.

çaresizliğinin verdiği durumdan ilmi hâle göre hareket edip namazını kılar. “¹

Ada hayatında yaşam ve imkânlar zor olsa da Fatma, şartları zorlayarak namazını kılmaktadır. Fatma’nın beyaz perdeye yansıtılan adada mahsur kaldığı zamanlardaki yaşantısı ve bulunduğu davranışlar Müslüman kadınların imkânsızlıklar içinde İslam’ın emirlerini yerine getirme gayretlerini göstermektedir.

Almanya’da büyümüş olmasına rağmen dine bağlılığı kadar milliyetçi ruha da sahip olan Fatma önce hacca gitmeyi sonra Türkiye’nin farklı yerlerini görmeyi ister. ² O, dünyada gezilecek yerler içinde en önemlisi şehirlerin başında Mekke ve Medine’nin olduğunu düşünür.

Çin İşkencesi romanında dinî ve millî fikirlerden dolayı hapis haneye atılan Uygur Türklerinden olan Kaan, Sevimgül ile tanışır. Arkadaş olur. Sevimgül üniversite okuyan bir genç kızdır. Yemeklere domuz eti katılmasını protesto ettiği gerekçesiyle arkadaşlarıyla birlikte vatan haini damgası yiyerek hapis haneye atılır. O da Kaan gibi komünizmin kurbanlarından.

Kaan’ın anılarından oluşan roman, kahraman bakış açısıyla oluşturulmuştur. Bununla birlikte aile, okul ve hapis hane hayatından bahseden Kaan; tanık olduğu olay, duygu ve düşünceleri okuyucuya aktarmaktadır. Sevimgül başı açık bir genç kızdır. İslam’ın hükümlerini hatta farzlarını dahi bilmez. Ama çok şahsiyetli, son derece azimli biridir. ³Yazar, romanlarında tesettürüyle birlikte İslam’ı öğrenme azmi gösteren kadınların yanında inanç sorumluluklarını bildiği kadarıyla yerine getiren, bulunduğu zor şartlara rağmen dininden taviz vermeyen kadınlara da yer verir. Sevimgül’ün yarım yamalak bildiği dinî bilgiler neticesinde ibadetlerini yerine getirmeye çalışması ve sahip olduğu kültür bilgisiyle hapis hanede erkeklerin içinde kendini koruması,

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 337, 283.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 252.

³ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 141.

inancına olan bağlılığını göstermektedir. O, başı açık olarak namazını da kılmaktadır.

İmamın Manken Kızı romanında Fatma kararlılığı, hafızlığı ve inancına olan sadakatiyle karşımıza çıkar. Ancak İslam kültür ve geleneğinin hurafeli algılanmasının kurbanı olup evden ayrılan Fatma, arkadaşlarıyla ev tutar. Meslek olarak mankenlik yapmaya başlar. O, arkadaşlarıyla gece kulüplerine gider. İçki içer. İslam'ın ona sunduğu hayattan ve geçmişinden kurtulmak için adını Demet olarak değiştirir. Ancak evde arkadaşlarıyla dinî sohbet ve felsefe konuşmaları olduğunda İslam'ı savunur. Fatma geçmişi ve geleceği arasında buhranlı zamanlar yaşamaya başlar. Zamanla dinini özlediğinin, içindeki boşluğun Allah sevgisinin yokluğu olduğunun farkına varır. “Lacivert abaya üzerine omuzlarını örten örtüsüyle aynanın karşısında”¹ kendine bakan Fatma içinde bulunduğu yaşantının kendine ait olmadığını anlayıp evine geri döner.

Romanda ön plana çıkan baş karakterler yazarın okuyuculara dolaylı yoldan mesajlarını iletmesi açısından önemlidir. Kadınlar âşık olsalar bile toplum içinde gururlarını incitecek inanışlar varsa eğer çözüme kavuşmadan aşklarına kavuşmak istemezler. Kendilerini İslam hizmetine sokarak okuma ve araştırma faaliyetlerinde bulunurlar.

Çingene romanında Sema sevdiğiyle evlenmek istemektedir. Ancak toplumda bazı önyargılardan dolayı evlenmesine engel olan olumsuzluklar vardır. “Seda: Dünden beri on yaş yaşlanmış gibi çökmüşsün. Ne var, nedeni ne bu hâlin? Sema: Çingene kızıyla evlenilmezmiş. Sen bunu bilmiyor musun? Yani nikâh olmazmış. Ben nikâhsız bir metres olarak yaşayamam ki. Benim bir dinim, onurum ve şerefim var. Bunları arzuları için veya bir erkek için feda edemem.”²

Sema dinini ve onurunu korur. Metres hayatını kabul etmez. Onun aşkı; inancından, şerefinden sonra gelmektedir. O, aşk

¹ Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, s. 205.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 58.

acılarından kurtulmak için hem açıköğretimde okur hem de dinî konularda kendini yetiştirme gayretinde bulunur.¹

Çingene olmasından dolayı Ali'nin ailesi Sema'yı istemez. Diğer toplumlardan hayatı üç adım geri yaşayan Çingeneler dışlanmış olarak yaşamlarını devam ettirmektedirler. Ancak evlilik konusunda haksızlığa uğramayacağını ve aşağılanmayı kabul etmeyeceğini söyleyen Sema, aşkını kalbine gömer ve onurlu şekilde kendini çalışmalara verir.

Araştırmacı ve hoca rolünde olan yazar; kitaba ilerleyen bölümlerde dahil olarak olayların akışında Sema ve Serpil'in bilgi ve araştırma yönüyle İslam'a bakmalarını sağlar. Onların kişiliğine dokunur.

Serpil şarkı söylemeyi çok sever. Ses yarışmasına katılır ve birinci olur. Ona barda çalışması teklif edilir. Belirli süre burada çalıştıktan sonra ekmeğini yanlıs yerde kazandığını düşünür ve oradan ayrılır. Bardan âşık olduğu bir gençle evlenir. Ancak eşi içki içer. Eve geldiği her vakit onu döver. Bu zulme daha fazla dayanamayan Serpil evini terk eder. Çektiği acılara boyun eğmez ve kendini okumalara verir. Çeşitli çalışmalar yapan, başörtüsünü savunan ve farklı yerlerde mevlit okuyan² Serpil, yazarla birlikte Çingene konusunu araştırır.

Serpil ve yazarın Çingene konusu üzerine bilimsel araştırmalara girmesi sonucunda toplum içinde hurafelerin odağı olan bu ırkın gerçekte olmadığını, aksine bu kavme dahil olan insanların roman olduklarını ve atalarının da Hindistan'dan geldiği gerçeğine ulaşılır.

Serpil ve Sema toplumda dışlanmış olsalar dahi şahsiyetlerinden ve yaşam prensiplerinden vazgeçmeyerek inançlarına bağlanmışlardır. Onlar güzel işler yaparak insanlığa faydalı olmanın peşinden gitmişlerdir. Yazar tarafından desteklenen bu kızlar böylelikle topluma kazandırılmış olur.

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 159.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 153.

Romanlarda aşk acısına tutulan kadınlar, sahip oldukları dirayeti korumak adına kendilerini çalışmalara ve İslamiyet'i yeniden öğrenmeye verirler.

Şenlikoğlu, İslam'ın toplum içinde yansımalarına eleştiri olarak romanlarında seçtiği baş karakterlerle Müslümanlığa araştırmacı gözüyle yeniden bakar. İkinci dilden öğrenilen din, kişinin kendi çabasıyla birlikte yeniden tebliğ edilir. Böylelikle bireyin kendisine tebliğde bulunduğu din; kelebek etkisiyle yayılmaya başlar. Böylelikle yazarın yaşadığı toplumdan öğrenemediği din ve dini bulma serüveni karakterlerin yaşamlarıyla karşımıza çıkmaktadır.

Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı romanında yazar; bilimsel yöntemle Ülkü ismini verdiği kahramana toplumların değişen zaman içinde kadına yüklediği misyonun çalışmasını yaptırır. Araştırmasını yaptırdığı bu eser sanatçının; diğer romanlarında da bahsettiği toplum içindeki kadın konusunu destekler.

Eşi tarafından aldatılan Ülkü, aşk acısını unutmak için kendisini okumalara verir. "Acılarım, beni kendine güvenen biri yaptı çıktı. Hele bu kadınları araştırma konusu yok mu? Kendime güvenim zirve yaptı"¹ diyerek kadın konusunda istikrarlı çalışmalarda bulunduğunu belirtir. Nitekim bu konu için Batı ve Doğu tarihlerini araştırır. Evliliğini eşinin aldatmasıyla bitiren Ülkü, uğradığı haksızlığı ve çektiği acıyı anlatmak için araştırıp elde ettiği bulguları, yazacağı kitapla topluma sunmak istemektedir.

Batı'da olmayan cadılar için yüz binlerce kadın yakıldı ve öldürüldü. 1483 yılına kadar kadının ruhu var mı yok mu? Onu tartışmıştır kilise. XIX. yüzyıla kadar kadın insandan sayılmamış. Sadece bir zevk aracı olarak kullanılmıştır. Roma hukukunda kadının söz hakkı erkeklerden sonra gelmektedir... Batı'da kadın bedenlen; Arap dünyasında ise kalbinden yakılıyormuş.²

Araştırdığı konular sayesinde kadın ve İslam alanında derin araştırmalara dalan İkrâm, öğrendiklerini komşuları ve ailesiyle

¹ Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 13.

² Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 76, 86, 150, 217.

paylaşır. Onların İslam'dan etkilenmesine sebep olur. Ülkü'nün araştırmalarından ve yaptığı sohbetlerden etkilenen kardeşi Zümrüt tepeden aşağı kapanır. Komşusu olan Ayça da çarşafa girer.

1

İkram'ın deniz kenarında kalbi duran kırk yaşlarındaki bir adama suni teneffüs yapması² İslam'ın insanları sevgi ve yardım konusunda bir araya getirdiği mesajını vermektedir.

Aşk unsurunun, İslam'ı öğrenmesine vesile olduğu bir diğer kahraman ise *Maria* romanındaki Maria'dır. Maria ailesiyle birlikte Almanya'da yaşamını devam ettirir. O, gazeteci kimliğiyle bir gün İstanbul'a gelir. Türkiye'nin batılaşmış hâlini gördüğünde şaşırır. Nitekim Türkiye'deki Batılılaşma bir dinsizleştirme programıdır. Kendisi de babası tarafından Batılılaşma faaliyetlerine katkı sunmak maksadıyla gönderilmiştir. Maria, İstanbul'u gezmek ister. Sahaflar Çarşısı'na ve Sultan Ahmet'e gider. İnsanların Müslümanca yaşayıp Batı tarzı mimari ve moda sahne olduklarını görür. Onlara şöyle seslenir: "Aldanmayın! Sizi yıkmak isteyenler; sizi yıkmak için Arapça, Türkçe Farsça, Lazca, Kürtçe ne kadar dil varsa öğrenip içinize giriyorlar. Aldanmayın! Biraz dirilin!"³

Papaz ve Abdolvahhab din üzerine tartışır. Bu tartışma sonunda İslam'ın evrensel bir din olduğunu anlayan Maria, Müslüman olur. İsmi Selva olarak değiştirir. Maria örtünmek ister ve cilbab giyinir. "Başım açıkken de Müslümandım. Ama şimdi içim daha rahat. Görünüşümde Müslüman oldu"⁴ diyerek kendini huzurlu hissettiğini söyler.

Selva İslam'ı, üzerine giydiği kıyafetle ve kimliğindeki isimle görünür kılmıştır. Devamında babasının da Müslüman olmasına vesile olmuştur.

¹ Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 273, 282.

² Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 251.

³ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 187, 188.

⁴ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 197, 198.

Patricia romanındaki Patricia, Almanya'da yaşayan bir Yahudi ailenin kızıdır. Babasından edindiği araştırma alışkanlığını eşcinselliği ve İslam'ı araştırarak kullanmıştır.

"Tabii ki âşık genç olarak acı çektim. Fakat acılarım la yaşamaya hatta o acıyı hatırlamamaya bile alıştırdım kendimi. . . . Zaten gönül işlerine ayıracak zamanım yok. Çok önemli bir konuda araştırma yaptım. Onu kitap hâline getirmeyi düşünüyorum"¹ ifadeleriyle kendisini çalışmalara verdiğini belirten Patricia, Johnny tarafından aldatılmanın acısını unutmak ister.

Araştırmaları neticesinde ve yakın arkadaşının İslam'ı tanınmasından etkilenen Patricia, cami imamı Abdullah Hoca'nın yanına giderek İslam hakkında detaylı bilgiler almıştır. Müslüman olan Patricia ismini Patricia Nur olarak değiştirir. Annesinin de Müslüman olmasına vesile olur.

Patricia, arabasıyla giderken bir kaza olduğunu fark eder. Aracın yanına geldiğinde yaralanan kişinin Johnny olduğunu anlar. İlk yardım müdahalesinde bulunur ve aralarında şu konuşma geçer: "Johnny: Benimle ilgilenmen çok güzel. Patricia Nur: Ben seni tanımadan durdum. Benim için sen veya başkası fark etmez. "² Patricia Nur, Johnny'nin onu yanlış anlamasına fırsat vermeden tanımadığı kimse olsa bile yardım edeceğini dile getirir. Müslüman olduğunu söyleyen Patricia Nur, Johnny'nin "Peçe mi takacaksın?" sorusuna karşılık "Başörtülü bol ve uzun bir kıyafet"³ giyeceğinden bahseder.

Patricia Nur, lacivert uzun bir ferace, lacivert zemin üzerine yeşil ve bordo çizgileri olan şal tipi boğazını örten başörtüsüyle "İslam'a Yapılan İftiralar" isimli paneller düzenler. Broşürler hazırlar. ⁴Kıyafeti ve örnek duruşuyla dini tebliğ edeceği etkinliklerle İslam'ı savunur.

¹ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 207.

² Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 352.

³ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 350.

⁴ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 358.

Kızlar Ağlamak İçin Doğmadı romanında Derya, babası tarafından zorla evlendirilmek istenir. Köyün zenginlerinden olan ağa, zalim bir o kadar da gaddardır. Derya'nın ağabeylerini ve ablalarını istemedikleri evliliğe zorlamıştır.

Derya uyumlu bir kız ve tesettürle kapalıdır. O, düğünlerde gelin başı yapar. Gelinlerin ve kızların aradığı, sevdiği tip olarak sevilir. Piyesler hazırlar. Boş zamanlarında çeyiz yapar. Çeyiz yaparken radyo dinler. Şiir yazar. . . Kendi imkânlarıyla bir köy gazetesi çıkarır. ¹ Köye gelen öğretmen aracılığıyla eğitim hayatını devam ettiren Derya, babasından habersiz açık öğretim sınavlarına girmektedir.

İstemediği kişiyle evliliğe zorlanan Derya, babası tarafından dövülür ve ahıra bağlanır. Annesi kızının bu hâline dayanamaz ve bir gece Derya ile kaçmayı planlar. Tam kaçacakları sırada yakalanırlar. Annesi arabayla eşine çarpar. Derya'nın babası ölür. Annesi ise hapishaneye girer. Babasının serveti üzerine hanım ağa olan Derya köyünü adaletle yönetir. Kardeşlerine düşen mirası hakkaniyetle dağıtır.

Merhamet romanında Akasya iki evlilik yapmıştır. Birinci eşi Reşat'tan Yusuf adında bir oğlu vardır. Akasya: "Kendime yeni bir plan hazırladım. Bir, geçmişini unutacağım. İki, çocuğumu her hafta babasına götüreceğim ve babasını ona kötülemeyeceğim. Üç, çalışacağım. Dört, bir daha babamın kapısını çalmayacağım"² telkinleriyle hayata tutunmaya çalışır. Başından geçen evliliklerden önce dinine bağlılığını şu şekilde ifade eder: "Ben hemşirelik yaptığım sürece babamı dinledim. Üstelik çok dikkat ettim. Hastalara iyi davranmaya çalıştım. Ne yazık ki başka şeyleri bahane edip benim görevime son verdiler. Hastalara iyi davranışımı hiç görmediler... Zira başörtüsünden dolayı işlerinden olan tarih yazdılar ve ben de o tarihin içinde yer almaktayım. "³ İşinden ayrıldıktan sonra başka işlerde çalışmakta olan Akasya Yusuf'a iyi

¹ Şenlikoğlu, *Kızlar Ağlamak İçin Doğmadı*, Mektup Yayınları, 2. bs. , İstanbul 2021, s. 14.

² Şenlikoğlu, *Merhamet*, s. 121.

³ Şenlikoğlu, *Merhamet*, s. 68.

bir gelecek sunmak istemektedir. İkinci eşi olan Coşkun Akasya'ya âşık olduğunu beyan ederek onu evliliğe ikna eder. Coşkun, Yusuf'tan eşini kıskanır. Yusuf'un üvey babasının eziyetlerine daha fazla dayanamayarak intihar etmesi üzerine Akasya Coşkun'u bıçaklar. Hapse girer. Hapisten çıktıktan bir kız çocuğu sahiplenir. Bir işe girer. Mahallede sevdiği bir adamla evlenerek hayatına devam eder.

Ben Kimin Kurbanıyım romanında Gülsen, eşini öldürdüğü gerekçesiyle hapishaneye atılır. Borç sahipleri gece gelip evde eşini öldürmüştür. Dolayısıyla suç Gülsen'in üstüne kalmıştır. Çocuk yaşıta olan Gülsen hapishanede on bir yıl kalmıştır. Gülsen'in İkramiye ile olan sohbetinden kadınların işledikleri suçlar anlaşılır: “Gülsen: Bana bu kadar kadın nasıl bir araya toplandı, onu anlatır mısın? İkramiye: Anlatayım. Bak şu kadın çocuk katili. Şu üst ranzada oturan kocasını öldürmüş. Şurada da seni alacağım, dediği hâlde almayan alçağını gebertmiş. Şu da ağabeyini öldürmüş. Şuradaki de dayısını malum sebepten öldürmüş.”¹

Hapishanede kadınların cezalarına bakıldığı zaman bu cezaların çocuk katili, kocasını öldürme ve tecavüze uğrama gibi sebepler olduğu anlaşılmaktadır.

Yazar/hocanında hapishaneye gelmesiyle Hülya/Gülsen yeniden hayata tutunmaya başlar. Çektiği acıları kaderi olarak kabullenmesi, onu dinine isyan etmeye, küfürlü konuşmaya ve açık kıyafetler giymeye itmiştir. Ancak yazarı tanıdıktan sonra kendini düzeltmeye başlamıştır.

Yazar/hoca dinî sohbetler yapar. Bu sohbetlere Hülya da katılır. Dinî romanlar okur. “Mahkemeye çıkacağı zamanlar tesettürüyle gider.”²

Hülya, İslam'ı öğrenmesiyle birlikte hayata tutunmaya çalışmış bir kadındır. Ailesi tarafından dışlanması ve on yıla yakın

¹ Şenlikoğlu, *Sabıkalı ve Dul*, s. 87.

² Şenlikoğlu, *Sabıkalı ve Dul*, s. 197.

haksız olduğu hâlde hapis yatması onu inançsızlığa itmiştir. Ancak yazarın onun hayatına girmesiyle birlikte yeniden umudu yeşermiştir.

Mahkeme on yıl sonra beraat kararı verdiğinden Hülya, özgürlüğüne kavuşur. Gardiyan Taştan ile içerde evlenmek için anlaşılan Hülya, hapisten çıktıktan sonra arkadaşlarından birinin yanında kalır. Taştan'ın ailesi onu istemeye gelir. Ancak isteme mutlu sonla bitmez. "Taştan'nın annesi: Sen! Sen dul hâlinle oğlumu alacaksın ha! Değil dul kız bile olsan cezaevinden çıkmış bir sabıkalıyı ölürüm de yine gelin yapmam. Biz şerefli bir aileyiz. Hülya: Tamam bu iş burada biter. Ben kimsenin ailesiyle arasına giremem. Tamam. Aşkından deliye dönsem bile oğlunuzu asla almayacağım. Alın. Oğlunuz sizin olsun. "¹

Hülya masum olduğu hâlde hem dul hem de sabıkalı olarak dışlandığı için sevdiği ile evlenemez. Gururundan aşkını kalbine gömer ve babasının köyüne Merzifon'a gider. Ancak köyde dedikodu olacağından evinde duramaz. İstanbul'a geri döner ve kendine iş arar. Ancak tesettürlü, sabıkalı ve dul olduğundan kimse ona iş vermek istemez. Sonunda bir iş ilanı için görüşmeye gider. Bu ilanda yaşlı kadına ilgilenecek bakıcı aranmaktadır:

Kadın: Söyle bakalım. Sen bu örtünle mi çalışacaksın?

Hülya: Tabii.

Kadın: Canım ne gerek var böyle kapanmaya? Senin için temiz olsun. Ben açığım ama kalbim temiz.

Hülya: Örtünmek önce Allah'ın emridir efendim. Bu bir kalp işi değildir. Ben Müslümanım. İncancımın gereğini yapıyorum. ²

Hülya çalışacağı yerle anlaşır ve orada yatılı olarak kalmayı kabul eder. Namazını rahatlıkla kılabilceğı ve inancını yaşamasına imkân sunulan bu işte çalışmaya başlar. Misafirlerin geleceğı zamanlarda Hülya duruşundan taviz vermez. Başörtüsü ve uzun

¹ Şenlikoğlu, *Sabıkalı ve Dul*, s. 18.

² Şenlikoğlu, *Sabıkalı ve Dul*, s. 36.

elbisesiyle misafirleri karşılar. Eve gelenlerden biri de gazetecidir. Bu gazeteci geçmişte Hülya'nın cinayet haberlerini yapmıştır. Hülya ikramları misafirlere sunarken gazeteci, Hülya'yı tanır ve onun katil, sabıkalı ve dul olduğunu söyler. Bunu fırsata çeviren ev sahibi onu kovar: "Kadın: Hülya! Sahi mi kızım? Sen sabıkalı mısın? Katil miydin? Hülya: On yıldır belki on bin defa benim suçum yok. Ben katil değilim dedim. Kimseler bana inanmadı. Şimdi siz hiç inanmazsınız. "¹

Hülya sabıkalı ve dul olduğu için kimse onun masum olduğuna inanmaz. O, bulunduğu çevrede tesettüründen dolayı yadırganmaya başlar. Gidecek yeri ve parası olmadığından ödünç aldığı abayayı giymemeye ve başını örtmemeye başlar.

Hülya sokakta kalmamak ve iffetini korumak için yaşlı bir adamla evlenir. Resmi nikâh istemesine rağmen eşi ona imam nikâhı kıyar. Kocasını gazino işletir. Kumar oynar. İçki içer. Eve sarhoş geldiği zaman onu döver. Hülya izin vermese de hayat kadınları evinde kalır.

Hülya tesettüre yeniden girer. Bir oğlu olur. Onun boğazından haram lokma geçirmemek için kaset satmaya çabalar. Vereme yakalanır. Hapishane arkadaşlarından yazar/hocaya mektup yazar. Ondan yardım ister. Yazar/hoca onun hayatının gazetede yayınlanmasını sağlayarak insanlardan yardım almasını sağlar. Herkes ona yardımcı olmak ister. Hastanede tedavisini görür.

Hülya karakteri toplumda dul ve sabıkalı kadınların sadece bir örneğidir. İş bulmak ve toplumda var olmak için dul ve sabıkalı olmak bir engeldir. Hülya çocuk yaşında bunun zorluklarını görmüş ailesi ve sistem tarafından ihmal edilmiştir. Onun sabıkalı olması iş hayatında çalışmasına ve istemediği bir evlilik yapmasına neden olmuştur.

¹ Şenlikoğlu, *Sabıkalı ve Dul*, s. 81.

4. 3. İslam'ın Modern Dönem İçindeki Yeri

Şenlikoğlu'nun romanlarında İslam inancı tartışılan konulardan biridir. Elhamdülillah Müslümanım diyen insanların, İslam'ın kural ve ilke bütünlüğünü yansıtan, emir ve isteklerini gelişigüzel hayatlarına aktardıklarından dolayı toplum içinde birlik olma onuru zedelemiştir. Sözlerin ve fikirlerin eylemlerle örtüşmemesi ya da sahip olunan İslami bilgilerin asıl kaynaklarından öğrenilmeyip kulaktan duyma bilgilerle yüceltilmesi İslam'a zarar vermiştir.

“İslam dini özgürlükçüdür, ilericidir, devrimcidir, bağımsızdır, sömürünün her türlüsüne karşıdır. Başta yabancılaşmaya karşıdır. Bu din, insanın yalnızca emeğinin karşılığını yiyebileceğini vurgular. “¹ Nasıl ki sahip olunan fikirler kişinin şahsiyetini oluşturuyorsa İslam'ı kabul etmiş kişide de bir şahsiyet oluşur. Romanlarda baş karakterler İslam'ı öğrenmeyi amaçlar. Bilgileri ve İslami görüşleri değerince çevreleri tarafından değer görülüp örnek alınır.

Şenlikoğlu, İslam'a zıt fikirlerle yaklaşip getirdiği düzenin birçok yönüyle modern çağı; cahiliye dönemi geleneklerine benzediğini savunur. Nitekim kölelik fikir benzerliklerinin bu dönemde de olduğu fark edilir.

Şehirleşmeyle birlikte moda anlayışı ekseninde zamanı bilinçsiz şekilde kullanan insanoğlu, akıl ve hissiyatını muhafaza edemez hâle gelmiştir. Giyinme, barınma, eğitim ve sağlık gibi konularda sistemin söz hakkı olması İnsan Haklarına ters düşmektedir.

Şenlikoğlu'na göre modern ve cahiliye dönemleri; insanları kullanma, onurlarını yere düşürme açısından dönemin belirli aralıklarında birbirini kaybedip sonrasında bir araya gelen nesillerin devamı gibidir. İki zamana da bakıldığında insanın ziyanda olduğu fark edilir. Yazar, romanlarında günümüz insanının

¹ Nuri Pakdil, *Tüm Karanlığa Yiğit Direniş Konuşmalar 2*, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 2016, s. 63.

inanç değerlerinden şikâyet eder. Eserlerinde göstermiş olduğu örnek hayat hikâyelerinin temelinde yanlış anlaşılıp uygulamada absürde kaçan din anlayışı hâkimdir.

Şenlikoğlu, eserlerinde şahit olduğu gerçek hayat hikâyelerini toplumun nabzı olarak yansıtmıştır. Yazar, insanoğlunun isyanına merhem olarak İslam'ın yeniden okunması ve anlaşılması gerektiği fikrini sunmuş olup, geleneksel İslam anlayışına karşı bireyi yeniden Kur'an'ı Kerim ve Peygamber'in sünnetlerini anlamaya çağırmıştır. Şenlikoğlu'na göre dogma olarak toplumun içinde sirayet etmiş İslam ile zihnî ve kalbin çalışmasını destekleyen İslam aynı değildir. İslam hayatı gençleştirir. Ancak dogma İslam hayatı çekilmez hâle getirir. Nitekim romanlarda geleneksel İslami anlayış ile akılla anlaşılan İslam'ın toplum içindeki yansımaları kahramanlar aracılığıyla gösterilmeye çalışmıştır.

Edebiyatı inançla birleştiren sanatçı, eserlerinin içeriğini toplum tarihinden yaralanarak oluşturmuştur. Toplumsal belleğin din ve tarihinden beslenerek oluşturulan romanlar İslam'ı tebliğ etme görevi taşımıştır.

İslam, fıtrat dinidir. Yaşanılan zamanın niteliğine göre şekil değiştirmez. Bu inanç, insanın anlam dünyasını oluşturduğu için onun ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Tarihte Hristiyanlığı temsil eden kilise, baskıcı ve araştırmayı engelleyen bir faktör olarak görülmüş olup yönetim, sanat ve bilimde etkisi azaltılmıştır. Şenlikoğlu'na göre aynı durum İslam için de tehlike oluşturmaktadır. İslam'ın modern yaşantıdan geri kalmasına Kur'an'ın bilimsel yanının olmaması sebep gösterilmektedir. Bu da zihinlerde Kur'an'ın modern çağa hitap etmediğine, İslam ve bilimin ayrı olarak düşünülmesine yol açmaktadır.

Şenlikoğlu, Osmanlı'dan sonra yüz yıldır toplum içinde "İslam teknolojik gelişmelere düşman" yanlılığına dikkat çekmek için romanlarında kahramanlar arasında geçen diyaloglarda İslam'ın bilimselliğini ayetlerle tartışmıştır. Günümüzde hâlâ bu konu hakkında çözüme kavuşturulamayan sorunlar vardır. Bu da

insanların Kur'an'dan yüz çevirmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla tefsirciler tarafından Kur'an'ın yeterli derecede açıklanamaması ve bazı İslam âlimlerinin dünya ve ahiret hayatını anlatma konusundaki yetersizliği toplumda İslam'a bağlılığı kıran sebepler olarak gösterilmektedir. Dünya ile ahiret hayatı farklı düzlemlerde yer almaktadır. İnsanoğlu'nun zihninde farklı tasavvurlar oluşturmaktadır. Toplumu yönlendirmede önemli unsurlardan biri de diğer meslek guruplarından farklı olarak tarihçilerin özellikle hocaların dine ve tarihe olan yaklaşımıdır.

Özümsenmeden, samimiyet ve derin inanç bilgisi olmadan tebliğ edilen din, inanca olan bağlılığı zedelemektedir. Halk arasında dini yanlış anlama ve aktarma sürecine bağlı olarak farklı gruplaşmalar meydana gelmektedir. Günümüzde bu bölünmeler neticesinde bireyler dinde tefrikaya düşmektedirler. İnsanlar toplumların geçmişte yaşadıkları tecrübeleriyle var oluş aşamalarına bakarak hayatını yönlendirmektedir. Dolayısıyla salih ve saliha tarihçilere ihtiyaç vardır. Tarihin inanç ayrımı yapılmadan okura nesnel şekilde anlatılması gerekmektedir.

Şenlikoğlu, romanlarında insanların son nefesine kadar ihtiyaç duyacağı inanç faktörünü ele almış olup tarih, psikoloji ve sosyoloji gibi edebiyatın birçok alt disiplininin yararlanmıştı. Edebiyata saliha olarak giren yazar; İslam'ın insanları ortak bir paydada toplayacağına inanmaktadır. Sanatçı, İslam başlığı altında farklı inançtaki bireyleri bir araya getirip yaşanılabilir bir dünya oluşturabileceğine inanmaktadır. Okurlarına karşı evrensel bir dil seçen yazar, onları da bu düşünceye ve hayale inandırmak istemektedir.

Yazarın farklı dillere çevrilen ve yabancı sinemalarda beyaz perdeye aktarılan romanlarının olması onun istediği okur ve izleyici kitlesine ulaşmaya başladığını göstermektedir.

Sade bir anlatım seçen yazar; tarihçilerin, din adamlarının ve edebiyatçıların mesleklerine farklı bir eleştiri getirerek romanlarında inanç konusunu sanat olarak işlemiştir. Şenlikoğlu'na

göre dünya hayatı gelip geçidir. Asıl olan ahiret hayatıdır. Yazar bu anlayışa uygun yaşanmayan toplumda Kur'an ve Hz. Peygamberin sünnetini düstur edinip dünya barışına katkı sunmak için çalışmaktadır. Bu duruş ve çalışma prensibi roman kahramanlarına da yansımıştır. *Patricia* romanında Patricia Nur, *Aşkın Ağladığı Ada* romanında Fatma; *Ne Olur İhanet Etme* romanında Tuba; *Erkekler Derdi Gizli Yaşar* romanında Ali karakterleri örnek gösterilebilir.

Yazar İslam'ın sadece ahiret hayatından ibaret olmadığına dikkat çekmek adına eserlerinde; haksızlığa, adaletsizliğe, soykırıma, yanlış tarihsel anlatılara, İslam nurunun sönmesine, kadın erkek arasında oluşan zıtlıklara, yıkılan ailelere, yetim kalan çocukların çığlıklarına sessiz kalmamıştır. İnsanların davranışlarından İslam'ın kurallarını birbirinden ayırmıştır. Sanatıyla toplumda oluşan cehaleti ve yanlış anlatılmış İslam'ın doğru anlaşılıp gerçek hayata dönüştürülmesinde bireyler arasındaki çatışmayı ele almıştır.

Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı* romanında tarikat şeyhlerinin İslam'ı kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmasını ve hocaların cemaate vereceği İslami bilgilerin yetersiz olduğunu dile getirmiştir:

Yakup İmam: Ben onu kaç tane Kur'an kursuna gönderdim. Bilgi edindi.

Fatma: Allah'ın dinine göre değil falancı hocanın zuhuratına göre yaşanan zuhurat diniyle döşenmiş kursa. . . Allah'tan başka herkese kul olmuştuk. En büyükten hocanın çocuklarına kadar herkesten korkuyorduk. Zorla yaptırılan ibadetler de cabası. O kursta Allah ve Resulü yoktu sanki. O kursta Allah'tan başka herkesten korkuyorduk. Hazır okuma aşkımı da öldürdüler. Beni de.¹

Yakup İmam, kızını Kur'an kurslarına gönderdiğini dile getirmekte ancak Fatma kurslarda hocaların hâl ve hareketlerinde anormallikler olduğunu söylemektedir. Nitekim romandakorku ve itaat duygusu Allah'a karşı değil O'nu öğreten kişilere duyulmaya

¹ Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, s. 65.

başlanmıştır. Cemaatlerde Allah ve din büyüklerine karşı saygı sınırını koruyamama durumu inanç duygusunu zedelemiştir. Fatma, hocalarının ona karşı yaklaşımına bağlı olarak dinden uzaklaşmaya başlamıştır. Fatma'nın çevresinde ve ailesinde İslami yaşantı görememesi onu mankenlik yapmaya ve kötü arkadaşlıklar edinmesine yol açmıştır. Bu inançsızlık zamanla Fatma'nın içindeki boşluğu doldurmamaya başlamıştır. O, istediği hayale sahip olmasına rağmen ruhunda oluşan inanç boşluğunu fark etmiştir. Fatma'nın hafız olması ve okuduğu dinî romanlar vasıtasıyla geçmişini hatırlaması onun tesettüre girmiş bir vaziyette evine dönmesini sağlamıştır.

Şenlikoğlu, Kur'an mealinin insanlar tarafından yeterince anlaşılma sorununun *Aşkın Ağladığı Ada* romanında Fatma ile müftünün konuşmasında belirtir:

Fatma: Sayın müftüm ben yurt dışında büyüdüm. Buraya geleli bir yıl oldu. Çok yorucu bir hayat yaşadım. Babam dinimi öğretmedi. Şimdi bir yıldır dinî eserler okuyorum. Kur'an'ı Türkçesinden okudum fakat bir şey anlayamadım. Kur'an'a olan heyecanımı sarsıyor Türkçe açıklamasını anlamamak.

Müftü: Ne yazık ki Kur'an'ın Türkçe açıklamasını herkes hakkıyla yapamıyor. Fakat ihlaslı ve samimi olanlar, Kur'an'ı anlamaya çalışmaktan yine de vazgeçmiyor. Sizin gibi gençler çalışırsa bu engeller aşılabacaktır. ¹

Fatma babasından öğrenemediği dinî bilgileri, kendi çabasıyla Kur'an mealini ve dinî eserleri okuyarak öğrendiğini dile getirmektedir. Almanya'da büyümüş olmasına karşın inanç krizi yaşayan Fatma, Ankara'ya geldiğinde çözümünü din temsilcisi olarak gördüğü müftünün yanına giderek bulmuştur.

Kur'an-ı Kerim'i, Türkçe mealini okuduğu hâlde anlayamadığından bahseden Fatma, İslam'ı öğrenme hevesinin sarsıldığını belirtmektedir. Bunun üzerine müftü, Kur'an açıklamasını herkesin hakkıyla yapamadığını belirterek ihlaslı ve

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 124, 125.

derin dinî bilgiler rehberliğinde ancak Fatma gibi gençlerin yapacağını belirtmektedir.

Müftü Fatma'yı Kur'an'a yönlendirip onu Allah ile baş başa bırakmak istemiştir. Dolayısıyla Şenlikoğlu, kahramanlara inancını sorgulatıp bilgi ve akıl yoluyla dini yeniden ele almaya yönlendirmektedir.

Binbaşının Kürt Kızı romanında ayetlerin farklı yorumlanmasına değinilir:

Bahar: Ayetlerin bir tek manası yok mu?

Yalnız Kadın: Ayetler çok ilginçtir yavrum. Kur'an, varlığı ile mucizedir biliyorsun. Bu mucizelerinden biri de Kur'an her okuyana göre derin anlamlar taşır. Aynı ayetten avam başka şey anlarken âlim bambaşka şey hatta şeyler anlar. İyi niyetle araştıran dinsiz başka; kötü niyetle araştıran dinsiz başka şey anlar.¹

Kur'an'ı Kerim'de bulunan ayetlerin anlam derinliği olduğunu belirten Yalnız Kadın, ayetlerin insanların ruh yapısı ve bilgisine göre cevap verdiğini söylemektedir. Anlam olarak geniş yelpazeye sahip olan Arapça; insanların farklılıklarını ayetlerde toplar.

Bize Nasıl Kıydınız? romanında Rabia, Cemil, Ali ve Hüseyin arasındaki diyalogda Müslüman ebeveynlerin İslam'ı yaşayış şekilleri anne- baba üzerinden eleştirilir: "Cemil: Benim babam çok dindardır. Nefret ediyorum dindarlardan. Huysuzun tekiydi. Anlayışsızdı. Rabia: Demek babanız gerçek dindarlardan değilmiş. Benim annem de dindardı ve çok da anlayışlıydı."²

Cemil, babasının dindar olmasını sebep göstererek onun huysuz ve anlayışsız olduğunu ifade etmektedir. Rabia annesinin de dindar olduğunu söyler ve inançlı insanların huzursuz olmalarının sebebini İslam'a değil kişilerin karakter özelliğiyle olabileceğini belirtmektedir.

¹ Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 142, 143.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 69.

Cemil: Canım senin annen gibi olan dindarlara saygı duyarım. Ben benim babamdan bahsediyorum. Benim babam tam gerici.

Rabia: Ne yaptı babanız?

Cemil: Ne yapacak? Tutturmuş namaz kıl, diye. Ben deklımıyorum. İslam'da inanç özgürlüğü yok mu? İster kılarım ister kılmam, dedim.¹

Babası Cemil'den namaz kılmasını istediği için Cemil onu gerici olarak görmekte, İslam'ın emir ve yasaklarını yerine getirmesinin kendi isteğine bağlı olduğunu savunmaktadır:

Ali: İslam'da inanç özgürlüğü kâfirler için vardır. Müslümanlar için yoktur. Çünkü İslam fikirlere bağlı değildir. Fikirler İslam'a bağlıdır.

Cemil: Zorla mı ibadet ettiriyor İslamiyet?

Ali: Müslümana şart koyar dedik kâfire karışmaz. Tabi bu dünyada.

Cemil: Bir başka dünyada mı var?

Rabia: Olmaz olur mu? Cemil ağabey bu ne biçim soru?

Cemil: Peki o hâlde her Müslüman niçin senin gibi değil?

Hüseyin: Müslüman. Evet Müslüman. Ama İslam'ın otuz iki farzını ezberlemekten ibaret zanneden Müslüman, yıllardır uyutulmuş.²

İslam'daki özgürlük inananlar için farklı algılanmıştır. Yerine getirilen İslam kuralları kişinin fikir ve maneviyatında geri dönüşüm oluşturmaya ya da oluşturmaması yukarıda verilen diyalogda tartışılmıştır. Toplumun din algısı, Cemil ve Hüseyin örneğiyle anlaşılabilir. Hüseyin dinini araştıran ve araştırmalarının neticelerini eylemlerinde gösteren bir kişidir. Cemil ise kulaktan

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 70.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 70.

duyma bilgilerle inanç dünyasını oluşturan ve dinini araştırmayan bir kişidir.

Yaşamın bir parçası olan dini, sosyal hayatta sergileme insanlar arası iletişimin içeriğini belirlemektedir. İslam ile kendini eğitmemiş imamlar, müftülük, vaizler, yazarlar, çizerler, programcılar kendi eğitimlerini tamamlamadan hizmet sektörüne gelen insanlar¹ toplumdaki insanları inançlarından soğutabilir.

Rıza, Rabia'nın çalıştığı iş yerinin patronudur. Rabia ile aralarında Kur'an'ı Kerim'in anlaşılıp anlaşılmaması üzerine bir konuşma geçer. "Rıza: Kitabımız büyüktür. Ama Kur'an'ı kimse anlayamaz. Boşuna uğraşma diyecektim. Rabia: Anlamayacağımız bir kitaptan Allah bizi sorumlu tutmaz ki. "²

Rabia ve patronu arasında Kur'an'ın büyüklüğü ve onda anlatılanları kavramak için emek verilip verilmeyeceği tartışılmaktadır.

Dini bilgisi zayıf olan Rabia iş arkadaşlarının konuşmalarından etkilenmekle birlikte annesinin ona öğrettiği bilgiler kadarıyla inancını savunmaktadır. Kendisinden yaşça ve üst kademede olan patronun din hakkında söylemleri Rabia'yı şaşırtmıştır.

Rabia, annesini kaybettikten sonra psikolojik sorunlar yaşamaya başlamıştır. Kafasını toplamak için tekstile girer. Ancak buradaki çalışma arkadaşlarının dinî sohbetlerini anlamakta zorlanmaktadır. Annesinin öğrettiği dinî bilgiler girdiği ortamlarda onun yabancı kalmasına neden olmuştur.

Rabia, dava arkadaşı olarak gördüğü Hüseyin abisine mektup yazar. Dini hakkında donanımlı olmadığı için bunalımda olduğunu ve onu gereğince savunamadığını anlatır:

...Çok bunalımdayım. Dinimi bilmediğim için onu müdafaa edemiyorum. Bu acizlik beni kahrediyor. Senin gibi dinini mükemmel savunan ve dinin emrine göre yaşayan

¹ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 130.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 167.

birisi olabilmem için mutlaka eğitimden geçmem gerekiyor. Ne pahasına olursa olsun ne kadar zulme uğrarsam uğrayım bundan sonra dinime askerlik yapacağım. Allah'tan tek istediğim sana benzemek. İnsanlardan takdir beklemeden sadece Allah için dava adamı olmak.¹

Rabia, dini yaşantı göremediği çevresinde İslam'ı öğrenmek ve ona sahip çıkmak ister. Allah'ın isteklerini yerine getirerek dava sahibi olmayı düşünür.

Hüseyin, iş yerinde molalarda arkadaşlarına dini anlattığı için Cem tarafından şikâyet edilir. Kolluk kuvvetleri örgüt kurma suçuyla onu hapse atar.

Rabia'nın mektubunu okuyan Hüseyin cevap olarak "İslam'ı ne kadar çok yaşarsan toplum tarafından o kadar çok hoşlanmama ve tenkit göreceksin. . . Bu dava ucuz değil. Bu dava çok büyük, çok çileli fakat mükâfatlıdır"²diyerek Rabia'ya Allah'ı tanımak istemeyen toplum içinde kendisini O'nu bilmeye adanmanın bedelleri olacağını söyler.

Sen Kur'an'a ve Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem hadisi-şeriflerine kulak ver. Sadece mesuliyetinin idrakinde ol. Çevrenin tenkitleri seni yıldırmasın. İnsanlar sana kötü muamele yapsalar da sen onlara İslam'ı güzelce anlat. Bilmediğin konuları rahatça 'bilmiyorum' de. . . Sakın nefsinin hilesine kapılıp bilmediğin konularda mantık yoluyla cevap vermeye çalışma. Bu tür hareket Müslümanın felaketidir. Kitap oku. Bir Kur'an kursuna git veya hoca bul Kur'an okumasını öğren. Tecvitli öğren. Mahreçlere çok dikkat et. Harflerin üzerinde dikkatlice çalış. Eğer çevrende Arapça bilen biri varsa ona git. Arapça öğren. Bazı iyi niyetli kardeşlerimizin yaptığı hatayı yapma. Kur'an öğrenince İslam'ı öğrendiğini zannetme. Bir de evleneceğin erkeği iyi araştır. Bilgisini, dindarlığını ve ailesini sor soruştur. Sakın seni Allah'tan ayıracak biriyle evlilik yapma. Bunlar sana ağabey nasihatidir. Her önüne gelen kitabı okuma. Müttaki olup bilen kişilerden sor soruştur. Şimdi dinsizler bile dinî kitaplar yazıyorlar.³

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 168.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 234.

³ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 235, 236.

Hüseyin mektubunda Rabia'nın dinini öğrenmesindeki gayretini devam ettirmesini istemektedir. Kur'an'a ve hadis-i şeriflere kulak vermesini, bilmediği konular hakkında sorulan sorulara fikir üretip cevap vermektense bilmediğini dile getirmesini, Kur'an kursuna gitmesini, Kur'an'ı tecvitli okumasını ve Arapça öğrenmesini tavsiye etmektedir. Kur'an'ı öğrenmesinin yanında dinî romanlar, bilimsel kitaplar, fıkıh, kelim vb. okumasını ve okuma yaparken seçici ve uyanık olmasını tavsiyelerinde sıralar. Evlilik yapacağı kişinin dini bütün olmasına dikkat etmesini söyler.

Rabia, Hüseyin'den gelen mektuba şöyle cevap verir: "Bana yıllardır dargın duran garip garip evimizin raflarına terk edilen Kur'an'ımı artık garip bırakmayacağım. Gençliğin kaybolmasına sebep olan girdapları gençliğe göstereceğim. Senin hapse girmene sebep olanların gönüllerine giren gizli putları evlatlarıma anlatacağım."¹

Rabia'nın dinine sahip çıkma konusunda gün geçtikçe daha kararlı duruş sergilediği anlaşılmaktadır. Kur'an'a sahip çıkacağını söyleyen Rabia; onu bırakmayacağını ve yaşadığı inançsızlık buhranını gençlere anlatacağını belirtmektedir. O; salih ve dava insanı olmayı seçerek çocuklarına Allah'tan başkasına kulluk yapanların akıbetini anlatacağını söylemektedir.

Yazar, Rabia'yı dinine yabancı biri olarak alıp zamanla onun uğradığı değişimi okuyuculara sunmuştur. Genç okuyuculara bu romanın rehber olmasını isteyen yazar Rabia'nın inanç dünyasını paylaşmıştır.

Mösyö Mimo romanında yazar/hoca uyuşturucu müptelası olan Ali'yi hayata katmak için şu nasihatlerde bulunur:

Namazını aksatmadan okuluna devam edeceksin. Seni çeken kadına kıza bakmayacaksın. İçinden gelse de ibadetlerini aksatmayacaksın. Seni yoldan çıkarmaya çalışan arkadaşlarından uzak duracaksın. Haftada en az iki dinî kitap

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 248, 250.

okuyacaksın. Sporunu aksatmayacaksın. Mutlaka Kur'an mealini tefsirlerden de faydalanarak dört beş sayfa bile olsa okuyacaksın. İslam emeksiz öğrenilmez.¹

Ali, Almanya'da inançsız bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Üvey babasının onu evde istememesi sonucunda acısını unutmak için uyuşturucu kullanmaya başlar. Bağımlı hâle gelir. Yazar, Ali'yi kurtarmak için namaz kılmasını, iffetli olmasını, ibadetlerini aksatmamasını, arkadaş çevresini iyi seçmesini, dinî kitaplar okumasını ve Kur'an mealini tefsirlerden yararlanarak anlamasını tembihler.

Modern çağın gençlerine çağrı yapan Şenlikoğlu; onları sanal dünyadan ve kötü alışkanlıklarından korumak adına uyarıda bulunmaktadır. Kalemını gençler için de kullanan sanatçı; onları topluma dönüştürme yolculuğunda Ali'nin hayatıyla bağdaştırır.

Ali yazarı dinler. Onun söylediğı bilgileri hayatına uygulayarak sağlığına kavuşur. Namaz kıldığını gören annesi oğlunun aşırı dinci olur korkusuyla namaz kılmasına karşı çıkar:

Kadriye: Olamaz! Yavrumun beynini mi yıkadın? Aşırı dinci mi olacak yavrum?... Oğlum aşırı dinci olacağına eroin kucağında ölsün daha iyi. Benim oğlum aşırıya gidemez! Ben Atatürkçü bireyim. Laiğim. Laik kalacağım.

Yazar: Laiklikte fertler istedikleri kadar dindar olsun. Laiklik buna karışmaz. Laiklik dinî kanun olursa ona karışır. Dinsizlikten ne gelirse gelsin kabul eder. Dinden harikalıklar bile gelse kabul etmez.²

Atatürkçülük anlayışının ve laiklik ilkesinin aynı manaya gelip gelmediğı toplumda tartışılan konudur. Laiklik inanç özgürlüğünü savunur. Ancak yazar, laikliğin İslam'a uygun davranışlarını reddettiğini; dinsizlikten gelen davranışlara da göz yumduğunu eleştirir.

¹ Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 157.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 166, 167.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Aşka Yenilmeyeceğim romanında muhafazakârlığı temsil eden İslami kesimin nasıl ifade edildiği belirtilir: Asuman, Banu ve Yunus'a kelime-i şهادetin öneminden bahseder:

Banu: Kelime-i şهادetin kaynağı Kur'an'dır. Müslümanlık Kur'an'da açılımını Peygamber ifadesi olan hadis-i şeriflerdedir. Kelime-i şهادet kuldan bir devrimdir. Kelime-i şهادetin şartları birincisi gerçekten Allah'a dönmek isteyen temiz bir kalp. İkincisi Allah'ı bilen, takdir eden ve dinî bilgiyle donanımlı akıl.

Banu: Her kelime-i şهادet getiren manasını biliyor mu?

Asuman: Hayır Dünya'da milyonlarca Müslüman var kelime-i şهادet getirir, ne dediğini bilmezler! Biz neden bu durumdayız? Bundan dolayı.¹

Yunus ve Banu ateisttir. Sevdikleri Müslüman olduğu için onlarda Müslüman olmayı isterler. Asuman İslam'a giriş simgesi olan kelime-i şهادeti ve anlamını anlatarak bunun üzerinde Müslümanların yeterince düşünmediklerini ifade etmektedir.

Asuman, Müslüman kimliğini taşıyan insanların hayatlarında eksik olan temiz kalp ve ırfanlı bilginin yokluğuna sitem etmektedir.

Şenlikoğlu'nun gördüğü, Müslümanların yaşam prensiplerinde İslam'ın olmayışı ve Batı modernizminin ahlak anlayışını değiştirmesidir. Evlilerin birbirlerini aldatması, içki, kumar ve uyuşturucu gibi alışkanlıkların çoğalmasına bağlı olarak gece hayatının normalleşmesi, aile kavramının değersizleştirilmesiyle birlikte bireyin evden uzaklaşması özgür düşünce ahlakını meydana getirmiştir.

Yunus İslam'ı bulma yolculuğunda Asuman'dan sonra Elizabeth ile yaptığı sohbetler neticesinde Müslümanlığa adım adım yaklaşmaktadır. "Elizabeth: Bu dünyada ibadetlerin karşılığını alırım diye zannetme. Diyalektik sistem gibi gizli bir diyalektik sistem vardır hayatta. . . İbadetlerin karşılığı bu dünyada

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 179.

bekleme. Sadece Allah için Müslüman ol. Müslümanlık üstün kalite demektir. Akıllılık demektir. Medeniyet demektir. Bir âlimin dediği ötekini tutmayabilir. Sen sadece Allah’a bak. İslam’da zorla bir başka ülkeye girmek ve talan etmek yoktur.”¹

Müslümanlığın niteliklerini anlatan Elizabeth; Yunus’a sadece Allah için Müslüman olması gerektiğini anlatır. Nitekim ondan; yaptığı ibadetlerin karşılığını bu dünyada beklememesini söyler. Müslümanlığı üzerinde taşıyan kişinin parmakla gösterilecek bir hayat yaşamasını ve İslam’ı kendi çabasıyla öğrenmesini tavsiye eder.

Yunus, Elizabeth’ten dinlediği sohbette İslamiyet ile ilgili daha önce hiç duymadığı sözleri duyar. Dinin doğruluğu karşısında şaşırır. İlerleyen zamanlarda Müslüman olur.

Çin İşkencesi romanındaki Kaan:”İsmet amca beni her gördüğünde mutlaka yüce dinimizin esaslarından söz eder. Kulluğun gereklerini anlatır ve her seferinde dinimiz hakkında birkaç hüküm öğretmeden beni bırakmazdı”² diyerek hapisanede zor şartlar altında İsmet amcanın dini tebliğ etme azminden bahsetmektedir.

Kaan’ın inanç dünyasının şekillenmesinde emeği olan İsmet amca namaz kıldığı gerekçesiyle asılmıştır. İnançları gereği hapishanelere giren insanları anlatan *Çin İşkencesi* romanındaki bazı bilgilerin yazarın bizzat hapisanede yaşadığı zorluklara benzer olduğu söylenebilir.

Kaan, İslam’ı bilmemenin bedelini hem ailesini kaybederek hem de ajan olduğu gerekçesiyle hapishaneye atılarak ödemiştir. Kaan birçok işkencelere maruz kalır. Hafızasında olan İslami bilgileri hatırlayıp işkencelerde çektiği acılara dayanır. Hiç kimseyle konuşmasına izin verilmediği için zikir çekerek ve kendini düşünmeye vererek hayatta kalma mücadelesi verir.

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 204, 206.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 122.

Hristiyan Gülü romandaki Cemile ise ailesinden görmediği İslami yaşantıyı, Müslüman zannettiği Yehova Şahitleri'nin tuzakına düşmesiyle anlamıştır. Cemile, Yehova Şahitleri'nden ayrıldıktan sonra onlarla Müslümanlar arasındaki şu ayrımları yapar:

İhlassız ve bilgisiz Müslümanın zalim bir Hristiyan kadar zalim olabileceğini itiraf etmek. Dünya vitrinine iki tip Müslüman sunmak. Müslümanın iyisi de vardır. Kötüsü de vardır. İslam'ı yaşayan gerçek Müslüman kötü değildir. İşte ben bu ayrımı önceden bilseydim yaşadıklarımı yaşamayacak gördüğüm birkaç zalim Müslüman uğruna onca çileyi çekmeyecektim.¹

Cemile, bilgisiz Müslümanı zalim Hristiyana denk tutarak ikisi arasındaki ayrımı yapar. Onun salih ve salih Müslümanların varlığından haberdar olmayışı Yehova Şahitleri'ne katılmasına sebep olmuştur. Aile sevgisinden mahrum kalan Cemile, ruhundaki inanç boşluğunu doldurmak istemesi ve sevgiye ihtiyacı olması nedeniyle kurallarını bilmediği dine yabancı kalmıştır.

Cemile, Müslümanlardan nefret etmesinin sebebini "Açıkkçası benim gördüğüm Müslümanlar, Yehova Şahitleri gibi ufkumda devrim yapacak bir iz bırakmıyorlardı. Sadece hatalarını söylüyorlar. Böylece görevlerini yaptıklarına inanıyorlardı. Benim rastlamadığım bilinçli Müslümanlarda vardı tabii ama onları tanımıyordum"²diyerek günlük yaşam içerisinde söz ve davranışlarında bütün olan Müslümana rastlamadığını anlatır. "Müslümanların içinde bulunduğu kısıncı şimdi anlıyorum. Eğer Yehova Şahitleri gibi onlar da kapı kapı gezerek adres adres broşür bırakarak çalışmış olsaydılar, devlet gücünü elinde tutanlar Müslümanlara nefes aldırılmazlardı. "³ Bilinçli Müslümanın saha içindeki eksikliğini anlatan Cemile, devletin desteklediği Yehova Şahitleri'nin faaliyetleri kadar Müslümanların İslam'ı anlatmasının desteklenmediğini söylemektedir.

¹ Şenlikoğlu, *Hristiyan Gülü*, s. 36.

² Şenlikoğlu, *Hristiyan Gülü*, s. 17.

³ Şenlikoğlu, *Hristiyan Gülü*, s. 18.

Şenlikoğlu İslam'ı araştırdığı zamanlarda Yehova Şahitleri'nin saha içerisindeki faaliyetlerine, kitap ve broşür dağıtımlarına şahit olur. Taksim'de Zeki Müren'in moda evinde çalışırken bu mezhebe mensup olanların esnaflarla konuşmasını görür. Onların inançları uğruna verdiği mücadeleyi anlar. Yazar da İslam'ı benimsedikten sonra Yehova Şahitleri'nin yaptığı gibi sırtında taşıdığı kitapları kapı kapı gezerek ücretsiz dağıtır. Onların çalışmalarına karşılık Şenlikoğlu; kalemini eline alma sebebini *Burası Cezaevi* eserinde şu şekilde belirtir: “Hristiyanlaştırılmış Müslüman evlatlarını da görmüştüm. Artık dayanamazdım. Kitap tekniği bakımından bilgim yoktu. Edebiyatı zaten hiç okumamıştım. Dediğim gibi sadece üç özelliğim vardı: dava aşkım, samimiyetim, gayretim. Bir kitap yazmak için bunların tek başına yetmeyeceğini yıllar sonra öğrenecektim. Fakat tüm eksiklerime rağmen inanıyordum. Rabbim kitabıma tesir gücü verirdi. “¹ Yazar, modernizmin içinde oluşan inanç karmaşasına bu şekilde duruş sergiler.

Bir İmam Hatipli Vardı romanında Gülderen, gençlerin İslam'ı seçmesinden çok Yehova Şahitleri'ne katılma sebeplerini anlatır:

Yehova Şahitleri'nin çalışabilmesi için dünyadaki dönen sisteme baktığımız zaman çalışmaları için çok rahat bir ortam oluşmakta. Yani artık moda demiyorum. Ama bunun başka adı olmalı. Şuan Dünya üzerinde yaşanan tüm olaylar İslam'ı anlamak isteyen bir gence cevap verebilecek yetenekte değil. Çünkü yanlış tanıtılan din var. Bu birinci kapı. Bu kapıdan geri dönen genç, ikinci kapıya geliyor. Burası da Hristiyanlığı anlatan, yaşanan kaos ortamından faydalanan şahitlere ait. Onlar İslam'ı reddedip Kutsal Kitap adı altında Zebur, Tevrat'ı ve İncil'i tanıtıyor. Yehova Şahitleri'nin dinlerinde her şey bu dünyada hallediliyor. Siyasi olayları değerlendirmek açısından doğru yanları da var. Daima dünyanın bozulan dengesi üzerinden propaganda pardon tanıtım yapıyorlar. İslam'ı uydurmalarla bilenler de onlara hemen aldanıveriyorlar. ²

Gençlere; İslam'ı anlayacak ortamın sağlanmamasıyla ve yaşanan toplumsal olaylarla ilerleyen Yehova Şahitleri, modern

¹ Şenlikoğlu, *Burası Cezaevi*, s. 24.

² Şenlikoğlu, *Hristiyan Güllü*, s. 44, 45.

dönemin inanç karmaşası içinde bunalım geçiren bireye seçenek sunar.

“Yehovalar sarhoş olmayacak kadar içki içerler. Kadın şahitler de denizde mayo giyer. Erkeklerin içinde yüzerler. Başları açık. Çok mini giymeseler de kısa etek giyiyorlar. İstedikleri yere gidiyorlar.”¹ İslam’a karşı gelişen modern Hristiyanlık; gerçek İslam’ın yaşanmadığı toplumda bireyler için tehdit unsuru olarak görülmektedir.

Bir şahit önce çok güzel yetiştirilir. İmanından emin olunduktan sonra vaftiz edilir. Vaftizinden sonra da tetikçisi tarafından takibe alınır. Bilgisi geliştirilir. Bazen bir Yehova Şahiti adayı vaftiz olmadan da bilinçli birinin yanında tarlaya çıkabilir. Zaman süreci içinde nasıl gelişme gösterdiği takip edilir. . . . Sonra tecrübeli birisiyle kapı kapı gezme görevi başlatılır. Bu çalışmanın adı tarlaya çıkmaktır. Erkeklerine Birader; kadınlarına Hemşire derler. Bu noktada kendi kavramlarını kullanan Yehovacılar; sırayla ayet, iman, cennet, şehitlik gibi Kur’an’a ait olan kavramlara gelince kendi kavramlarını kullanmazlar. Öyle ki onları dinleyenler bir müddet Kur’an’dan bahsedildiğini bile zannedebiliyor. Sırf bu yüzden aldanıp Yehova Şahitleri’ni Müslüman sananlar bile olmuştur.²

Cemile, Yehova Şahitleri’ne katılan bir kişinin şahit olma aşamalarını anlatır ve bu mezhebin İslam’a ait olan kavramların belirli yere kadar kullanıldığını belirtir.

Hristiyan Güllü kitabıyla modern Hristiyanlığın tanıtılması ve Cemile’nin hayat hikâyesi örneğiyle birlikte İslam’ın hurafelerden sonra karşı karşıya geldiği bu mezhep; okuyucularla paylaşmak istenmiştir. İnançlar konusunda objektif olduğunu ve taraf tutmadığını belirten Şenlikoğlu eserlerinde hak din olan İslam varlığının altını çizer. Yehova Şahitleri’nin İslam’a karşı oluşturduğu yapıyı fikir romanında ayrıntılı olarak işler.

¹ Şenlikoğlu, *Hristiyan Güllü*, s. 120.

² Şenlikoğlu, *Hristiyan Güllü*, s. 73.

Cemile, Müslümanlığı tebliğ eden Filiz Hoca ile karşılaşarak hayatının dönüm noktasını yaşar. İslamiyet'e döner. Nitekim Müslümanlığı yanlış ortamlarda tanıyıp bunun bedellerini ödeyen kahramanlar, tebliğ eden yardımcı kahramanla birlikte doğru yola ulaşırlar. Hidayete ererler.

Romanlarda İslam'ı öğrenmenin peşinden giden, derin düşünen, yaptıkları işler ve giydikleri kıyafetlerle İslam'ı üzerinde taşıyan şahsiyetler de vardır. *İmamın Manken Kızı*'nda Fatma lacivert abaya üzerine omuzlarına kadar örten örtüsüyle; ¹ *Aşkın Ağladığı Ada*'da Fatma, bej uzun ve bol pardösü üzerine bej zeminli üzerinde lacivert bordo çizgileri olan uzun şal tipi başörtüsüyle² *Patricia*'daki Patricia Nur uzun ve bol bir kıyafetle başörtülü şekilde³ karşımıza çıkar.

Şenlikoğlu'nun romanlarında erkek kıyafetlerinden çok kadın kıyafetlerinin ön planda olduğu görülür. Kıyafetler içinde uzun pardösü, abaya, omuzları örten başörtüsü, çarşaf kullanan kadınların vücut hatlarının belli olmaması öne çıkarılır.

Aşkın Ağladığı Ada romanında Fatma karakteriyle birlikte abdest almanın detaylarını sinema salonunda izleyicilere gösteren yazar, eserleri arasında sinema tekniğini kullanarak romanda ilk defa inanç simgesini görselle sunmuştur. Fatma'nın perdede abdestalışı ve akşam namazını huşu içinde kılması⁴ salonda tüm seyirciler tarafından izlenmiştir.

Romanlarda Müslüman yaşantı ve ahlakını temsil edip insanların dikkatini çeken kahramanlar da vardır. Bunlardan biri Nadire'dir. *Müslüman Kadın Avrupa'da* romanında Nadire karakteri davranışlarıyla çevresinde sevilir hâle gelmiştir. Gayrimüslimlere örnek olan Nadire; Avrupa'da Müslüman kadının kimliğini göstermiştir. Sevilmesinin nedenini "Hiç kendim için yaşamadım.

¹ Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, s. 205.

² Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 151.

³ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 350.

⁴ Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, s. 208.

Elimden geldiğince Rabb'imın rızası için yaşadım"¹ diyerek davranışlarının temelinde Allah'ın rızası olduğunu belirtir. Nadire kendi işini yapan, çalışanları olan bir iş kadınıdır. Evlatlarının annesi ve mahallede sevilen komşudur.

Patricia romanında Patricia Nur, dinî araştırmaları ve düzenlediği dinî programlarla dikkat çeker. Müslüman bilim insanını temsil eden Patricia Nur'un eşcinsellik ve din üzerine yaptığı çalışmaları vardır. Eş cinsellik hakkında yaptığı çalışmayı anlattığı röportajı televizyonda yayınlanmıştır. Bunun yanında inançla ilgili kafasına takılanları cami imamı Abdullah'a sormuştur.

İçimde Beni Aldatan Biri Var romanında Barış, "Uzun boylu, siyah gözlü, siyah kaşlı, esmer, sempatik ve çok zeki bir gençtir. "² Küçüklüğünde kardeşi Filiz'e hediye alındığında sadece kızlara hediye alındığını zannederek karşı cinse içinde bir duygu uyanmaya başlar. Zamanla içinde oluşan bu duyguyu yener. Okul hayatında başarılı geçmişe sahip olan Barış sınıfları atlayarak mezun olur. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanır. Ata ve bir arkadaşıyla kiraya çıkıp okula gelip gitmeyle meşgul olur. Barış'ın hastalandığı bir gün ona yoğun ilgi gösteren Ata, çorbasından meyvesine kadar Barış'a getirip onun iyileşmesini sağlar. Zamanla Barış'ın Ata'ya karşı beslediği sevgi çoğalır. Ailesinin yanına geldiğinde Ata'yı özler ve hemen gitmek ister. Ata bu durumu fark eder ve Barış'ın seviyesiz duygusunu aşk olarak yorumlar. Onun gey olduğunu söyler.

Barış: "... iki ayda önce beni imamlardan soğuttu. Sonra diğer dindarlardan. Cinsiyet değiştirmeyi, gey ve o yoldaki bütün harfleri sevdirdi. Eş cinselliğe karşı olanların yobaz olduğunu beynime soktu!" diyerek Ata'nın LGBT topluluğuna çağrı yaptığını belirtir.

Gece kulübüne giden iki arkadaş sabah aynı yatakta uyanırlar. Ata'nın kadın kıyafetlerini giymiş vaziyette gören Barış, aralarında bir şeylerin yaşandığını iddia eden arkadaşına iki yumruk atar.

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 199.

² Emine Şenlikoğlu, *İçimde Beni Aldatan Biri Var*, TK Yayınları, İstanbul 2025, s. 25.

Barış yaşadığı travmayı atlatamaz ve kendini gey olarak kabul etmeye başlar. Bu durumu öğrenen dedesi yaşadığı şok karşısında vefat eder. Öğretmen olan anne ve babası Barış ile olan ilişkilerini keserek artık onunla görüşmezler. Çevre Barış'ın kadın olmaya özenmesini ayıplar. Aile, mahalle baskısına dayanamayarak evini terk eder. Barış'ın babası daha fazla oğlunun yaptıklarına dayanamaz ve kahrından ölür.¹ Barış hatasını ve kandırıldığını anlar. Evine geri dönmek ister. Ancak ailesini evinde bulamaz. Yeni adresten de haberi yoktur. Fatih adında bir arkadaşına gider. Orada belirli süre kalıp kendine iş bakar. Ancak yüzündeki kalıcı makyaj sebebiyle kadın izlenimi verdiği gerekçesiyle insanlar tarafından dışlanır. Bir ev temizleme işi bulur. Ev hanımı Miray ona iyi davranır. Dışlamaz. Barış hem parası hem de kalacak yeri olduğu için işini çok sever. Kendini anlayan aile ile karşılaşması onu tövbe etmeye iter.

Bir gün camiye gidip namaz kılmak ister. Ancak abdest almayı unuttuğunu fark eder. Avluda abdest alanları izler. Namaz çıkışı imamı yakalar: "Barış: Selamünaleyküm hocam, ben bir deist veya ateist idim. Tövbe ettim. Durmadan kitap okuyorum. Ufkumda devrimler oldu. Bugün ruhumda acayip bir sıkıntı var. Bana bir şey anlatmanızı rica ediyorum. Delirecek gibiyim de"² diyerek onu sohbet etmeye davet eder. Yapılan muhabbette İslam'ın bilimsel bir din olduğunu ve insanlığa faydalı olan her şeyin dinde olduğunu öğrenir.³

Barış, ailesinin adresini Miray'ın eşinden öğrendikten sonra hemen gidip onları görmek ister. Ancak annesi onu affetmez. Eve bile girmesine müsaade etmez. Bunun üzerine ailesi tarafından istenmeyen Barış intihar ederek yakasına yazdığı notla hayata veda eder: "Suçunu ve hatasını gören insan affedilmez miydi anneciğim?

¹ Şenlikoğlu, *İçimde Beni Aldatan Biri Var*, s. 22, 23.

² Şenlikoğlu, *İçimde Beni Aldatan Biri Var*, s. 205.

³ Şenlikoğlu, *İçimde Beni Aldatan Biri Var*, s. 207.

Ben o zekâ ve birikimle nasıl kötü yola düşürüldüm biliyor musun anne? Dinimi ve insan yapısını tanımadığım için..."¹

Barış toplumda anlaşılmayan duyguların kurbanı olan gençleri temsil etmektedir. *Patricia* romanında Patricia Nur'un çalışmasında, bahsedilen eş cinselliğin yaratılıştan gelmediğini Barış örneğiyle bütünleştiren Şenlikoğlu; insan fıtratına ters gelen duygu ve davranışları reddeder. Özellikle modern toplumda gençlerin yalnızlığa ve dinsizliğe itilmesine karşı çıkar.

Romanda İslam kadınlarının yanında İslam erkekleri de karşımıza çıkar. Bunlardan biri *Maria* romanındaki Abdulvahhab'tır. "Maria: Peki ya erkekler? Sizde sadece kızlar mı namuslu olur, erkekler namuslu olmazlar mı? Abdulvahhab: Tabii olmalı! İnancımız namus konusunda kadını da erkeği de aynı ölçüde değerlendirir."²

Namus sözcüğünün kadın ve erkekte aynı anlama geldiğini savunan Abdulvahhab, İslam'ın; Müslüman bir bireyden beklentisini açıklar. Nitekim Şenlikoğlu, toplumda kadın ve erkeğin namus ayrımcılığına karşı İslamiyet'in helal- haram çerçevesinde sunduğu şartları benimser.

Müslüman Kadın Avrupa'da Müslüman erkeğin nitelikleri Sema ve Yazar diyalogunda karşımıza çıkar:

Sema: Müslüman kadının hiç olmazsa başörtüsü var. Erkeğin dindarlığını gösteren neyi var ki? Neyi yazsın Yazar?

Yazar: Olur mu öyle şey? Din, sadece başörtüsü müdür? Başı açık Müslümanları nereye götürüyorsun? Başı açık kardeşlerimiz de Müslüman değil mi? Erkeklerle gelince göbeği meydanda kadınların sokakta olduğu bir dünyada zina yapmayan, eşine kuma getirmeyen, bir de namazını aksatmayıp büyük günahlardan kaçan erkek çok değerlidir. Değerden öte onlar evliyadır bence. Bu değer üzerine bir kitap yazılsa çok faydalı olur. Müslüman erkeğin de motive olmaya, fark edildiğini fark etmeye ihtiyacı var.³

¹ Şenlikoğlu, *İçimde Beni Aldatan Biri Var*, s. 244.

² Şenlikoğlu, *Maria*, s. 18.

³ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 143.

Yazar, kadınların Müslümanlığını sadece başörtüsünün belirlemediğini savunarak başı açık olan kadınlarında Müslüman kimliğine dahil olduğunu söylemektedir. Erkeklerin dindarlığını gösteren ana unsurun ahlak olduğunu belirten yazar, onların ailelerine sadakatli olmaları, namazlarını kılmaları neticesinde modern yaşantı da büyük başarı gösterdiklerini belirtir.

Harcandık romanında Musa, Yıldırım, Ali ve onların birkaç arkadaşı İslam'ı daha iyi anlamak için Mus'ab bin Umeyr'in hayatını okurlar ve ondan etkilenirler:

Sözüne sadık. Efendiliği tescilli. Vakarlı bir Müslüman Mus'ab, dikkatleri İslam'ın üzerine çekmişti. Peygamberdir onun öğretmeni. Allah'tan sonra en çok peygamberi seviyor. Dinini yaymak için canı pahasına çalışıyordu. Onda öyle bir sevgi vardı ki üzerindeki eski elbiseden zerre kadar kompleks duymuyordu. Çünkü o izzeti ve şerefi elbisede aramaz. Bütün güzelliklerin kalpten dışa doğru gökkuşağı gibi yayıldığına inanırdı.¹

Yazar, *Harcandık* romanıyla birlikte Mus'ab bin Umeyr örneğiyle erkeklerin model alacağı bir karakter ortaya koymuştur. Dolayısıyla sözüne sadık, efendi ve vakarlı duruşuyla Allah'ı, Hz. Peygamber'i seven, dinini yaymak için çalışan ve gönlü tok sıfatlarını taşıyan erkekler, toplum içinde ahlakın yeniden doğuşuna katkı sunarlar.

4. 4. Modern Yaşamdaki Deizm ve Ateizmin Yansımaları

Şenlikoğlu'nun romanlarında deizm, ateizm, agnostisizm; modern zamanın inanç problemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. “Çağın en büyük ruh problemi fizik ötesi inancı problemidir.”² Gençlerin hayatı sorgulamaya başladığı çevrede sordukları sorulara yeterince cevap bulamamaları sonucunda deizm, ateizm ve agnostisizme yönelmeleri bir sebep olarak gösterilmiştir.

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 161, 162.

² Sezai Karakoç, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I Perde Devrildiği An*, Diriliş Yayınları, 3. bs. , İstanbul 2008, s. 23.

“Allah’a yönelik son zamanlarda ortaya çıkan inanç problemleri: O’nun varlığını tümünden reddeden ateizm; varlığını kabulle birlikte hayata müdahalesini öngörmeyen deizm; bu konuda yaşanan kafa karışıklığı veya bilinmezliğini savunan agnostisizm”¹ şeklinde görülmektedir. “Ateizm, tanrıtanımazlık olarak isimlendirilip Yaratıcı’nın varlığını reddetmektir. Bunun yanında deizmin temel ilkesi akıl dini olmasıdır. Akla ve bilime güvenir ancak vahiy temelli olan Yahudilik, Hristiyanlık İslam, mucize, peygamber, Kutsal Kitap, dua ve ibadet kavramlarını reddeder. Aklî olmayan duygu ve sezgilere karşıdır. Tanrı vardır ama hayata müdahale etmez.”² Agnostisizm ise ilahi veya tabiat üssü varlıkların bilinmeyeceğini ve bilimsel kurallarla ispatlanamayacağını savunur.

Modernizmin getirmiş olduğu inanç boşluğu; dinlere sokulan hurafeler aracılığıyla insanlar arasında ateizm ve deizm olarak yansımıştır. Şehirleşmenin ve sanayileşmenin ardından meydana gelen, ses, söz, bilgi kirliliği neticesinde var olan fikirler ve duygular; buğulu vaziyette hayatın içine dahil olmuştur. Bunun sonucunda maddi göstergelerin manevi değerlerin üzerini örtmesi itibarıyla insanların inanç duygusunu zedelemiştir.

Toplumun sahip olduğu inancın hurafelerle karışmasıyla kültür ve değerlerin devamlılığını yitirmesi yeni din arayışını meydana çıkmıştır. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik kalkınma seviyesi, eğitim anlayışları, dine bakış açıları, sosyal hayat anlayışları; sahip olunan inancı sorgulamaya çağırmıştır.

Edebiyata yansımış olan; din ve gelenek göreneklerin eşitlenmesi, kültürlerin karışması, ülkeler arasında sınırların kalkması bireyler arasında inanç çatışmasına yol açmıştır. Modern ile geleneksel anlayış arasında bocalayan birey; ateizmi ve deizmi seçerek var olmak istemiştir. Bunun sebebi ise yanlış inanç uygulamaları, yönetim sistemlerinin yanlış siyaset gütmeleri,

¹ Yunus Emre Sayan- Mehmet Emin Günel, “Son Zamanlarda Gündeme Gelen İnanç Problemlerine Dair Din Eğitimi Açısından Bir Değerlendirme”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, C. 26, S. 3, Aralık 2022, s. 1073-1078.

² <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/deizm> (15. 10. 2025).

ekonomik koşullar ve bu koşullar içinde sağlanan hizmetler, adalet anlayışı, eğitim programın içeriği ve teknolojiyle bağı, eğitim anlayışının hedefleri gibi etkilidir.

Toplunun sahip olduğu inanç ile yaşantısının birebir örtüşmemesi, çalışma hayatının sosyal hayata zaman tanımaması, anne- babanın çocukları adına din eğitiminde bilinçsiz olması, geleneksel kültür ve sanat etkinliklerinin geleceğe hitap etmemesi gibi etkiler genç nesilleri modern çağda yalnızlaştırmıştır. Gençler, sözleri ve davranışları tutarlı çevre bulamadığından kendi iç dünyalarına çekilmişlerdir. Deist ve ateist gibi inançlara savrulmuşlardır. Dolayısıyla modern çağda çeşitli yöntemlerle yalnızlaştırılan bireyin inancına müdahale edilerek; inançsız ve sorumluluk taşımayan insan tipolojisi oluşturulmuştur.

Şenlikoğlu'nun romanlarının temelinde modern çağın getirdiği "inançsız yaşam" sloganına isyan söz konusudur. Yazar, roman karakterleri aracılığıyla topluma egemen olan geleneksel din anlayışının yansımalarını göstermektedir.

Sanatçı, bu din anlayışına göre insanların; deizm ve ateizme kaymasını sebep göstererek araştırma yöntemleriyle birlikte ayet, hadis ve tarihi sorgulayarak İslam gerçekliğini ortaya koymak istemiştir. Karakterler arasında geçen diyaloglarla din; ikinci, üçüncü kişiler yerine asıl kaynağından öğrenilir.

Yazar, İslam ile tanışmadan önce hayatında inanç krizleri yaşamıştır. Okudukları ve toplumda gördüğü dinin anlam karmaşası içinde kalmıştır. Romandaki kahramanlarda inanç krizleri yaşamakta ve bu krizler içinde deist, ateist ve agnostik olabilmektedir. İnanç krizleri iki düzlemde oluşup gelişir. Bunlardan bir tanesi metafizik olgulardan hareketle Tanrı (tanrılar) ve insanlar arasındaki inanç krizi ve bu kriz sonunun inançsızlık krizine doğru kayma sürecidir. Tanrı-insan krizinin ötesinde gelişen ikinci tür kriz ise nesnelleşen dünyada metafizik olgulardan hareketle insanın toplumla ilişkisinde yaşamış olduğu inanç krizleridir. Aslında bu krizin özünü dinî değerleri kendi amaçları

doğrultusunda kullanan kişiler oluşturmaktadır. ¹Bu kişiler kurumlar bünyesine dâhil olup bireyin duygularını sömürmektedir. İnancın kaynağı olan Tanrı'yı reddetme, ahlakî davranışları faydasız görme, din adına söylenenlerin mevcut akla uymaması, din ve bilimin yan yana gelmemesi inanç krizini tetikleyen faktörlerdir.

Batı akımlarına karşı modern yaşantıda din dilinin güncellenmemesi ve İslam felsefesinin geniş yelpazeli olmaması dini, seküler dönemde kenara sürüklemiştir. Nitekim toplumda din öğretimi ve örnek hayat göstergelerinde nebevi yollar yeterince geliştirilmemiştir.

19. yüzyıldan sonra pozitivist bilimi ve materyalist düşünceyi desteklemesi; bilim önünde dini engel olarak göstermiştir. Bilimsel düşüncenin yaygınlaşması geleneksel dinin yeniden sorgulanmasına yol açmıştır.

Bize Nasıl Kıydınız? romanında Rabia ve arkadaşları inançları hakkında konuşurlar:

Cemil: . . . İnsan gözü ile görmediği bir şeye nasıl inanır? .
. . . Toprağın altı da üstü de fen ve tekniğin avuçları içinde.
Öbür dünya denilen yere rastlanmadı. Olsaydı bulmazlar mıydı?

Ali: Rabia kardeş! Öteki dünya mezarlığın altında değil ki. Allah'ın yarattığı her yere ulaşamaz insanlık. Ahiret günü ruhla beden birleşecek. O zamana kadar bedenin ne olduğu hiç önemli değil. İster dondurulsun ister çürüsün. Allah'ın gücü sınırsızdır. Ama kimileri sınırsız ne demek onu bile idrak edemezler. . . ²

Cemil, deisttir. Gözüyle görmediği şeylere inanmanın mantıksız olduğunu savunmaktadır. Bilim ve teknolojinin göstermiş olduğu olgulara inanmaktadır. Ölümden sonra dirilmenin olacağına ihtimal vermez.

¹ Yusuf Akyüz, *İnanç Krizi ve Edebiyat: Edebî Eserler Örneğinde İnanç Krizini Çözümleme*, ed. Ali Baltacı, Nobel Edebiyat Yayıncılık, Ankara 2023, s. 277.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 71.

Rabia'nın dinî bilgileri; rahmetli annesinin öğrettiği kadardır. Arkadaşları arasında din tartışması olduğu zaman sadece bildikleri hakkında konuşabilmektedir. Cemil onun bilgisizliğinden yararlanarak deist yapamaya çalışmaktadır.

Ali, Cemil ile çatışarak İslamiyet'i savunur. Ölümden sonra dirilmenin olduğunu ve o zamanda ruhla beden birleşeceğini söyler. İnsanların bilimle kanıtladığı şeylerle Allah'ın yaratıcılığını sınırlandırmanın doğru olmadığını belirtir.

Ateizm inancında akıl ön planda olduğundan ölümden sonra hayatın olduğu düşüncesi garip karşılanmaktadır. "Cemil: Arkadaşlar! Allah Allah diyorsunuz. Nerede bu Allah? Neredeyse gösterin biz de inanalım? Hüseyin: Allah eserleriyle kendini gösteriyor. Ama görene "köre ne" hem o zaman Allah'a inanmak neden makbul olsun ki?"¹

Cemil, çevresine bakar ve arkadaşlarına Allah'ın nerede olduğunu sorar. Somut delil arar. Hüseyin Allah'ın eserlerini göstererek ona kanıt sunar. Ancak Cemil inanmamakta kararlı görünmektedir.

Rabia: Müslümanların beyinlerinde örümcek mi var?

Cemil: Elbette. Bak işte Türkiye. Niçin geri kalmış ülkeler arasında?

Rabia: Peki Türkiye'nin halkı İslam dinine bağlı mı ki? Devlet İslam kanunları ve adaletli kişilerle mi yönetiliyor ki sen Türkiye'nin geri kalmışlığını İslam dininin üzerine atıyorsun?²

Rabia, Müslümanların beyninde örümcek olup olmadığını Cemil'e sormaktadır. Cemil ise Türkiye'yi ve başka geri kalmış ülkeleri göstererek bu ülkelerin geride olmasını Müslüman olmalarına bağlar.

Müslüman ülkelerin Batıya göre kıyaslanması yapıldığında geri kalmışlığının sebebi olarak İslam gösterilmektedir. Geri kalmış

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 73, 74.

² Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 93, 94.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Müslüman ülkelerin genellikle laik sistemle değil İslamiyet ile yönetildiği ifade edilmektedir.

Rabia: Âdem babamıza inanmıyor musun?

Leyla: Tabii inanmam. İlk insan maymundan türemedi mi? Sen hiç kitap okumadın mı kızım? Okulda ders kitaplarında okumadın mı?

Rabia: Okudum ama onların sahtekârlığını anlayınca artık inanmıyorum. Âdem'e inanmayanlar maymuna ne de çabuk inanıyorlar? İnsan şaşıyor. ¹

Leyla, insan soyunun maymundan geldiğini ve bunu ders kitaplarından öğrendiğini belirtir. Rabia ise insan soyunun Hz. Âdem'den geldiğini savunarak Leyla'nın okuduğu kitapların yanlış bilgi verdiğini eleştirmektedir.

Mösyö Mimo romanında Peri düzgün aile yapısı olmadığından ve çektiği acılar sebebiyle deist olur. Yazarla aralarında şu konuşma geçer:

Peri: Her yerde ayrı ayrı ibadetler var. Sence Allah birse mabetler de bir inancın mabedi olmalı değil mi?

Hoca: İnsan doğrudan sapıyor. Allah, sapıklıkları da hak yolu da serbest bırakıyor. Eğer sapık yolda olanları şiddetle engellemiş olsa o zaman imtihan adil olur mu? Allah kullarının eylemlerine karışmıyor. ²

Peri, laik sistemde mabetlerin çeşitliliğini çok tanrılı inanca bağlamaktadır. Yazar ise mabetlerin farklı olmasını imtihan vesilesi olarak kabul eder.

Mösyö Mimo Almanya'da deist yaşam süren bir insandır. Yazardan İslam'ı kendisine anlatmasını ister. Yazar bu romanda tanık olduğu olayları sunar. Aşağıda verilen mektubu yazarak ona İslamiyet'i anlatır.

¹ Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, s. 117.

² Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 205.

Kur'an güzeller dünyasıdır. Fakat ilk okuyuşta herkes anlayamaz. Belli bir birikim istiyor Kur'an. Öldükten sonrasını yok oluş sayanların Kur'an'ı anlaması çok zordur. Fakat iyi niyetlilerin anlaması sadece iman etmek ve İslam'a emek vermesiyle mümkündür. Kur'an tümünden varımdır. Ancak iman bakımından tümünden varım. Evet, size İslam'ın ne olduğunu tamamını anlatamadım. Ancak ne olmadığını anlattım. İslam adaletsiz değildir, İslam emperyalist değildir, İslam insan haklarına saygısız değildir gibi birçok konuyu anlatmaya gayret ettim.¹

Yazar, İslamiyet'in emir ve yasaklarında emperyalist bir özellik olmadığını savunarak Kur'an'ı insan haklarını koruyan anayasa kitabı olarak değerlendirmektedir. Geçmiş, şimdi ve gelecek zamandan haber veren Kur'an; edebiyat, tarih, sosyoloji, tıp, psikoloji gibi bilimleri besleyerek insanoğlunun fitratına uygun şekilde cevap vermektedir.

Aşka Yenilmeyeceğim romanındaki Yunus "Hiç dindar olmadım. Bir ara ateizmle dini karşılaştırmak istedim. Fakat ateizmle dinleri karşılaştırmalara cesaret edemedim ya din kazanırsa diye"² itirafta bulunarak ateizmin İslam karşısındaki acizliğini belirtmektedir. Oysa ateistlik insanlığın yaratıldığı ilk çağdan beri vardır. Çünkü insanın olduğu her yerde her türlü fikir vardır. . . Ateizm ilerisini değil derin düşünmemektir.³ Bundan dolayı Yunus'un agnostik olduğu ve dinler hakkında araştırma yapmaya cesaret edemediği anlaşılmaktadır.

Yunus, Asuman ile tanıştıktan sonra inanç yönünü değiştirerek İslamiyet'i anlamaya çalışır. Elizabeth'in sohbetleriyle⁴ kültür ve tarihine merak duymaya başlar.

İmanın Manken Kızı romanında Fatma, iş sahibinin kardeşiyle aralarında geçen tartışmada şöyle der: "Bu felsefeciler neden hep eski, çağ dışı kalmış fikirlerin sahibini okuyorlar? Neden kendileri yeni filozoflar çıkaramıyorlar? İki bin, beş bin yıl önceki kişilerin

¹ Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, s. 236, 237.

² Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 10.

³ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 179.

⁴ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 109, 110, 111.

sözlerini değerlendirmeye alıyorlar da fikri her zaman yeni olan Hazret-i Muhammed (sav)'in sözünü almıyorlar? Nedeni gayet basit. Dinsizliklerinden. ¹ Fatma, eski felsefecilerin yerine neden hayatı yeniden yorumlayan düşünürlerin gelmediğini sorgular. Doğu felsefesinin varlığını, Batı felsefesinin tarihiyle örtüştüğünü iddia eder ve aklın anlamayacağı evvelsizlik sırrının materyalist felsefeyle maddeye² atfedildiğini söyler. Materyalist felsefenin zihinlerde oluşturduğu Tanrı neden görünmüyor, Tanrı nasıl bir şey, Allah neye benziyor, Allah nasıl yaşıyor?³ Soruları inanma ihtiyacını göstermektedir. Nitekim cevap bulunamayan soruların olduğu yerlerde kötülükler çoğalmaktadır. "İçkinin zararlarını dünya hâlâ göremiyordu. İçki yasak olsun. Şiddet, cinayet, çıldırma ve intihar en aza inecekti. Bunu hâlâ anlamayanlar, Allah'ı yaşam dışında tutmak istediklerinden ve ateistliği seçtiklerinden dolayı bu düşünce dünyayı mutsuz ediyordu. ⁴

Şenlikoğlu, inançsızlık problemlerinin nedenlerini sorgulayarak gençlerin içine düştüğü durumu ifade eder:

Gençler mutlu olmak için içki, kumar, uyuşturucu vb. kullanarak sahip olmakta zorlandıkları din kökünü bulamadıkları için vatanlarına da düşman yaşamaktadır... Gençlerimizi kimler bu duruma getirmişti? Nasıl olmuştu da bazı gençler; vatan, millet, şeref ve izzet sözcüklerini diline almaz olmuştu? Ve nasıl olmuştu da dinden bu kadar uzak yaşıyordu İslam milletin evlatları?⁵

Allah'a giden yolu bulamayan bireyler, bunalımlarını zararlı alışkanlıklarla geçirmektedir. Yönetim sistemine, ailelere ve öğretmenlere seslenen yazar; gençlerin içinde bulunduğu krize çözümler aramaktadır.

¹ Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, s. 78.

² Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, s. 147, 168.

³ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 368, 372.

⁴ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 50.

⁵ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 12.

Maria romanında Sam, misyonerlik faaliyetleri içinde bulunan bir ajandır. Kızıyla arasında geçen sohbette özgür yaşam sürmelerinde ateizmin önemli etkisi olduğunu belirtmektedir:

Sam: Maria, biliyor musun? Bugün Hans ile çıkabiliyorsan bunu ateizmin çalışmalarına borçlusun. . . Yani çağdaş dünya görüşüne. . . Yani laikliğe.

Maria: Baba bu da nerden çıktı birden bire?

Sam: Bak kızım. Dinde özgürlük olmadığını iyice anlamaman lazım. Hristiyanların orijinali denilen üç yıl önceki İncil’de bir kadının flört etmesi, böyle senin gibi bir erkekle gezmesi asla normal sayılmadığı gibi bunu yapana korkunç cezalar verilir. . . İncil’e göre dul kadınla evlenen zina yapmış olur. . . Ateist görüş. . . Yani çağdaş görüş, din felsefesindeki o saçmalıkları yıktı. Sen bugün flörtü hoş görüyorsan, ben de bundan mutluluk duyuyorsam ve sana baskı yapmıyorsam bunu dinsiz görüşe borçluyuz. Yani medeni, modern ve ileri görüşe borçlusun. Tüm dünyada aynı şeyi gerçekleştireceğiz. Peçe takan berberler ülkesindeki Müslüman kızlar bile bir gün gelecek senin gibi olacaklar. Başlarında örtü olmayacak. Hatta iç çamaşırsız gezdireceğiz onları...

Maria: İyice soğudum kiliseden. Aramızda kalsın babacığım. Annem üzülmesin diye Pazar ayınlerine gidiyorum. Ama iyice saçma buluyorum ayinleri.

Sam: Aferin kızım. . . Akıllı insanın İncil’e ihtiyacı yoktur. Sonra senin Allah’a da ihtiyacın yok ki. Neden onun için birtakım sıkıntılara giresin?¹

Hristiyan olan Maria, babasının anlattığı ateist felsefesinin devamı olan laikliğin sunduğu imkânları anlamaya çalışmaktadır. Hristiyanlığa sokulan hurafelerin insanları dinden soğuttuğu dönemde özgürlüğü kısıtlanan bireylere, ateizmin; sunmuş olduğu haz anlaşılmaktadır. Allah’ın emir ve yasaklarına karşı sorumlu olmayı reddeden bu felsefe, toplumda ahlak nizamının bozulmasına yol açmıştır.

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 45-58.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Ateizmin, farklı yansımalarından olan Kemalizm'in, sosyalizmle olan bağlantısı Maria'nın Mehmet ile arasında geçen diyalogunda karşımıza çıkar:

Mehmet: Maria. . . Ben Müslüman değilim ki! . . .

Maria: Neee! Sen Müslüman değil misin?

Mehmet: Hayır, değilim. Ben ateistim. Sosyalistim.

Maria: Sen . . . Yani dinsiz misin?

Mehmet: Evet. Ben çağdaş, demokrat bir Kemalistim.¹

Zaman içinde dinlere hurafelerin girmesine tepki olarak düşünürlerin söyledikleri fikirler; ideoloji olarak benimsenmiştir. Sosyalizm, komünizm, Marksizm, faşizm, Kemalizm gibi toplumu etkileyen fikirler; inancın eksik görünen yönünü tamamlamak için geliştirilmiştir. Tanrı'nın yok sayıldığı dünyada onun koyduğu nizamla ters ve dengede olmayan duygu ve fikirlerin sığınağı hâline gelen ideoloji familyası; insanların inanç boşluğunu dolduramamasından dolayı zamana hükmetmesi kısa süreliğine olmaktadır.

4. 5. Bireyin Tarikat ve İdeoloji Fikirleri Arasında Kalan İnanç Duygusu

Toplumlar kabul ettikleri inançlara ve yaşanan coğrafyaya bağlı olarak gelenek göreneklerini, yaşam felsefelerini ve edebiyatlarını oluşturmuşlardır.

Modernizm ve emperyalizm, egemen oldukları alanlarda insanı özne hâline getirmek, aklını ve duygularını köreltmek istemektedir. Bu ideolojilerin temelinde deizm ve ateizm kaynaklı Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr etme fikri yer almaktadır.

Şenlikoğlu, romanlarında toplumun temel problemlerinden birinin de ideolojiler ve dine yerleştirilmiş hurafeler olduğunu

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 104.

belirtir. Yazar, insana verilmiş olan akıl ve gönül nimetlerini; ayetler, hadisler, romanlar, şiirler, bilimsel kitaplar eşliğinde gösterir. Batı kaynaklı ideolojilerin temelinde dinsizliğin izleri vardır. Kilise etkisinin azalmasından sonra ortaya çıkan ideolojilerin modern Doğu'da yansıması tarikatlar olarak adlandırılır. Tarikatların topluma yararı olduğu kadar zararı da dokunmuştur. Zamanla içleri boşalan bu yapılar birey için tehlike oluşturmaya başlamıştır.

Tarikatların, Türklerin İslam'ı kabul edip Anadolu'ya yerleşmesinde ve İslam'ın diğer ülkelere yayılmasında etkisi olmuştur. Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre ve Mevlâna gibi büyük zatların etrafında oluşmuş halkalar; birbirinden bağımsız gibi görünse de bunlar hurafesiz İslam'ın temsilcisidir. Bu yapılar; Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin ilerlemesinde ve gelişmesinde halkın yanında olarak maneviyatlarını güçlendirmişlerdir. Toplumun iç huzurunu sağlamışlardır.

Günümüz de ise bu zatlardan beslenip kendi yollarını oluşturan ve fıkıh, akait alanında yeni fikirler sunan cemaatler vardır. Bunlar Kur'an-ı Kerim'i ve sünneti farklı yorumlayıp halkın ayrışmasına neden olmuştur. Gruplar arasına nifak tohumları ekilmiştir. Toplumdaki cemaatlerin insanlık adına bir araya gelmemeleri İslam adına yapılan büyük bir yıkımdır. İslam; insanı ve hayatı merkeze alan bir tevhit dinidir. Ancak bazı tarikatlar ve cemaatler tevhit inancını yansıtan dinde ikilik çıkarmıştır. İnsanlar, birbirlerine sınır çizerek gruplara ayrılmıştır. Yahudilikte oluşan Ortodoks Yahudilik, Reform Yahudiliği, Muhafazakâr Yahudiliği mezhepleri; Hrisyanlıkta Protestanlık, Ortodoks, Yehova Şahitleri mezhepleri; İslam da ise Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli dört büyük mezhepten farklı olarak oluşmuş Zeydiyye, Nusayrilik, Cebriyye, Şiilik, Babilik, Selefilik, Maturidilik, İmamiye, Mürcie ve Alevilik gibi birçok mezhep vardır. Dinler içinde bu kadar mezhebin olması tevhit inancına yeni eklemelerin yapıldığını göstermektedir.

İdeolojiler, Avrupa'da kilisenin; eğitim, bilim ve kültür alanından çekilmesiyle farklı fikirler olarak meydana çıkmıştır. Reform ve Rönesans hareketlerinin özgür düşünce yolunu

açmasıyla kutsal olan değerler yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Hristiyanlığın yanlış uygulama ve yaşantısından sıkılan insanlar fikirler geliştirerek 'izm'lerin yolunu açmışlardır. Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi'nden sonra modern hayatın yaygınlaşmasında sosyal yapı, akımlar gelişmeye devam ederek dönemin özelliklerini yansıtmıştır. Klasizm, romantizm, realizm, natüralizm, sembolizm, faşizm, nihilizm, komünizm, Marksizm sürrealizm, modernizm, postmodernizm gibi akımlar yaşanan şartlara bağlı olarak gelişmiştir. Günümüzde dinin tarikatlar yoluyla; özgür düşüncenin de bu akımların etkisiyle baskı altında olduğu söylenebilir.

Çin İşkencesi romanında yazar, Çinlilerin Doğu Türkistan'daki Müslüman Türklere yaptığı işkenceleri anlatır. Komünizm ve Marksizm ikileminde sıkışan insanlar inançlarına olan sadakatlerini canlarıyla ödemektedirler.

Çin İşkencesi romanında Kaan ve Turgut aileleri tarafından yatılı okumaya şehre gönderilir. Ancak öğretmenlerin derste anlattığı konular, sordukları sorular ve okuttukları kitaplar bu gençlerin İslam'dan soğumasına yol açar. "Öyle hâle geldik ki ne Türk oluşumuzu ne de Müslüman oluşumuzu hatırladık. Önce sosyalist ayaklarıyla bize yaklaşıldı. Sonra komünizmde netleşti tavırlar"¹ diyen Kaan, abisi Turgut ile geldikleri noktayı anlatmaya devam eder: "İkinci yılımızda tam bir militan olmuştuk. Hayallerimizde bombalama ve adam öldürüp gazetelere çıkma vardı. . . Faşistlere dünyayı dar edecektik. Bir yandan bize komünizm gelirse bütün insanlığın rahat edeceği telkin ediliyordu. Bütün gayretimizle komünizmin gelmesi için uğraş vermeye başladık."²Ailelerini unutan kardeşler "Bizim için ana- baba da kim oluyordu? Varsa yoksa davamız. . . Dünya'yı afyon olan dinlerden kurtaracaktık! Özellikle de İslam'dan"³ diyerek şartlanmış hâlde değerlerini "Bizim tanrımız da, canımız da Lenin ve Marks olmuştu artık. Stalin de küçük ilahımız"⁴ diyerek yok saymışlardır.

¹ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 23.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 23.

³ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 25.

⁴ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 24.

Devamında “Çin’de devrim oldu olacaktı. . . Mao gelecek. Faşizm bitecekti”¹ diye anlatan Kaan, köyler basıp yüzlerce insan öldürenlerin içine katılmıştır.

Köyden okumak için ayrılan kardeşler, inançlarını hatırlayamayacak kadar körü körüne bağlandıkları komünizm sayesinde anne- babasını öldürecek bir zihin yapısına ulaşmışlardır. Kaan kendi köylerindeki insanları ajan diye öldürmeye geldiğinde babasıyla karşı karşıya gelir ve kandırıldığını anlar:

Baba: Dur! Öldürecekse bari müsaade et. Abdest alıp iki rekat namaz kılalım. Öyle öldür!. . . Dur evladım! Ne olur, baba katili olma yavrum! Ben seni beni öldürmen için büyütmedim. Bunun için okutmadım.

Kaan: Sen ne diyorsun can babam! Ben sana kıyar mıyım?

Kaan: . . . Biz kurban seçildik. Din dediler. Gerçek dinimiz yerine kendilerinin istediği dini sundular. Vatan dedik. Vatanımızı elimizden aldılar. . . Bizi kendilerinden milletimize düşman yaptılar...²

Babasının gözyaşlarını görünce ait olduğu yeri hatırlayan Kaan, yaşadıklarını anlatmasıyla kandırıldığını itiraf eder. Komünizm uğruna vatanını, dinini ve ailesini kaybettiğini anlar. Babasının abdest almak istemesiyle birlikte Müslüman kimliğiyle dirilir.

Kaan’ı babasıyla sarılıp ağladığını gören Turgut, onu ajan olmakla suçlar. Kaan, komünizmden yana olmadığını itiraf ettiğinde Turgut, onu davaya ihanet ettiği için hapse atmayı göze alır. Kaan’ın annesini, babasını, ablasını, sevdiği kızı ve arkadaşlarını komünizm militanları öldürür. Kendisi de hapisaneyeye düşer. Suçu olmadığı hâlde defalarca mahkemeye çıkar ama yine mahkûm hükmüne tabi tutulur.

İsmet amca, Kaan’a dinî sohbetler yapan, Kur’an’dan ayetler okuyan ve namazlarını kılan bir kişidir. Ancak bu durum fark edilir.

¹ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 26.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 33, 34, 37.

Kaan ve İsmet amca mahkûmlar içinde dini örgüt kurma faaliyetlerinden dolayı asılırlar. ¹ Ancak Kaan ölmez. Ayrıca mahpusların içinde öğretmen, profesör² gibi meslek gruplarından olanlar da vardır.

Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi* romanı üzerinden okuyucularına Doğu Türkistan'da Çinlilerin Uygur Türklerine yaptığı katliamı hatırlatırken aynı zamanda tarihimize yer alan 12 Eylül olayları hakkında da dolaylı bilgiler verir.

Türkiye'de 1970-1980'li yıllarda ideolojik ve siyasi çatışma, Sağ- Sol davası yaşanmıştır. Sokak olayları, çatışmalar, mahallelere kadar yayılmıştır. Sağ milliyetçi ve muhafazakâr İslamcı gruplar temsil ederken; solu Marksist ve komünist sosyalist grupları temsil etmektedir. Sağ- sol davası birçok ölüme, tutuklamalara neden olmasıyla birlikte şehirler, ilçeler ve mahalleler iki gruba ayrılmıştır. Üniversiteler belirli süre eğitim öğretime devam edememiştir. Baskı ve sansürün artmasıyla birlikte kutuplaşmanın oluşması bireyleri yeni kimlik arayışına yönlendirmiştir. Bunun sonucunda 12 Mart 12Eylül/ Sağ- Sol davası ve 28 Şubat olayları birçok romana konu olmuştur.

Yazarın bazı romanlarında dini sohbet yapan ya da dinî kitap okuyan kesime polis baskısının olması bize 12 Eylül dönemini hatırlatır.

Bize Nasıl Kıydınız romanındaki Hüseyin dini sohbet verdiği için Cemil tarafından şikâyet edilip belirli süre hapis yatmıştır. *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı* romanında Ülkü, dinî bilgi ve araştırmalarını arkadaşlarına anlattığı için polis, evine baskın yapar. *Harcandık* romanında Musa, Ali, Yıldırım ve Mehmet dini sohbetler yaptıkları için baskına uğrayıp sorgu odasında polislerce dövülmüşlerdir. *Çingene, Hristiyan Gülü, Sabıkalı ve Dul* romanlarında da sohbet mekânlarına baskın olmuştur.

¹ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 45.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 87, 91.

Bir İmam Hatipli Vardı romanı imam hatip lisesi öğrencilerinin 28 Şubat'tan sonra maruz kaldığı durumları anlatır. Türkiye'de bulunan imam hatip liselerin maruz kaldığı olaylar bu romanda okura yansıtılmak istenmiştir. Mina'nın tesettürü ve sahip olduğu İslami yaşantı okul arkadaşlarına örnek olmuştur. Romanda öğrencilerin, Müslüman olmalarından dolayı bazı öğretmenler tarafından hakir görülmeleri karşısında verdikleri mücadeleler anlatılmıştır.

Mina bir gün derse geç kalır ve Albay öğretmen sınıftadır: "Albay öğretmen: Burası dingonun ahır mı? Çık dışarı küstah! Mina: İlk defa geç kaldım özür diliyorum. Albay öğretmen: Çık dışarı pis dinci. "¹ Mina dışarı çıkar ve hiçbir şey olmamış gibi bekler. Albay öğretmen Mina'yı tesettüründen ve inancından dolayı onu rencide etmiştir.

Ayla Hoca okulda teftiş görevinde bulunan albayın söylemini derse girince öğrencilere şu şekilde açıklar: "Size selamünaleyküm diyerek selam vermeyi çok isterdim. Fakat biz ne yazık ki bu selamı vermemek üzere ultimatoma aldık. Devlet selamı yasakladı. Yani resmi dairelerde selamünaleyküm Kenan Evren'in emriyle yasaklanmıştı. Şimdi tekrar yasaklandı. Albay mı ne varmış bu okulda adam önümü kesti ve yasağı söyledi. Ben bu yasağa uyarım..."² Okullar eğitim öğretimin yapıldığı toplumsal barış ve huzurun sağlanması adına temeller atılan kurumdur. Ancak Kenan Evren döneminde baskı ve şiddet her alana yayılmıştır. Başörtüsünün kurumlarda yasak olduğu özellikle belirtilir. "Mina: Hocam neyiniz var? Müdür: Ne olsun kızım. Yukarıdan baskı üzerine baskı geliyor. Eğer bir daha okulda başörtülü yakalanırsa görevime son verilecekmiş. Feci etkilendim..."³

Şenlikoğlu, 28 Şubat mağdurlarından olmasının yanında bu dönemde inancından dolayı ekmeğinden olmuş Müslümanları da

¹ Emine Şenlikoğlu, *Bir İmam Hatipli Vardı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 137.

² Şenlikoğlu, *Bir İmam Hatipli Vardı*, s. 92.

³ Şenlikoğlu, *Bir İmam Hatipli Vardı*, s. 96.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

anlatır. İmam hatip öğrencisi Serkan ile dayısı arasında geçen konuşmada yönetimdeki iktidar eleştirilir:

Serkan: Aman dayıcığım din işlerini boş verelim de senin işlerini konuşalım. Nasılsın?

Dayı: Hiç iyi değilim Serkancığım. Namaz kılarken yakalandım. Beni memurluktan atmaya çalışıyorlar. O yüzden canım çok sıkkın. Nereye başvurdum ise onlar da 28 Şubatçılar çıktı. Hâliyle beni atmak isteyenlerden yana oldular.

Serkan: Öyle saçmalık olur mu? Herkes ibadetini özgürce yapar.

Dayı: İşte sizinkiler bu ağabey. Allah'tan korkmuyorsunuz. Kanunlardan korkmuyorsunuz. Bir kamusal alan uydurdunuz babanızın çiftliği gibi at koşturuyorsunuz. Kamusal alanda rüşvet alıp maç izleyebiliyorsunuz. Ama namaz kılmuyorsunuz...¹

Bu dönemde başörtülü olup işinden olan insanlar değil Müslüman yaşantıya sahip olanlar da mağdur olmuşlardır.

Mina, derse giren albay öğretmeni arkadaşlarına şu şekilde ifade eder:

"Albay girdi derse. Saçma sapan şeyler anlatıp konuyu bize getirdi. Erbakan Hoca'nın koltuğu bırakmasından başladı işe. Birçok hocanın artık vaazı bırakmasına kadar her şeye değindi. Sonra da İşte Mezarıcı. Nasıl susturduk? Kodeste. Kim gitti ziyaretine? Ödlekler. Sizin birbirinizi nasıl sattığınızı da gördük. Bizim fikirlerimize siz de yardım ettiniz. Bizim fişlediğimizi siz de fişlediniz... Bir yazar kadın vardı. Onu hapse attık. Kadın hapisten çıkınca birçok Müslüman korkudan ona selam bile vermedi. Ulan kardeşliğiniz bile sahte. Biz ne yaparsak yapalım siz kabul ettiniz. Çünkü siz birbirinizi yiyen kurtlara benziyorsunuz..."²

İktidar; baskı, zulüm ve siyaset metoduyla din adına yapılan işlere engel olmuştur. İslam davasını savunan şahsiyetlerden biri olan Hasan Mezarıcı tehlike olarak görülmüştür. Şenlikoğlu, bu

¹ Şenlikoğlu, *Bir İmam Hatipli Vardı*, s. 149.

² Şenlikoğlu, *Bir İmam Hatipli Vardı*, s. 116.

Rabia Tok

dönemde hapse atıldığını ve din kardeşleri tarafından yalnız bırakıldığını albayın konuşmasıyla okura hatırlatır.

Ne Olur İhanet Etme romanında hapse düşen Tuba ile gardiyan arasında bu dönemi anımsatan şu konuşma geçer:

Gardiyan: Çarşafını çıkar.

Tuba: Çarşafımı neden çıkarıyım?

Gardiyan: Onunla içeriye girmek yasaktır. Çıkar dedim.

Tuba: Kusura bakmayın çıkaramam. Savcı Bey ile görüşmek istiyorum

Gardiyan: Bana bak, savcı senin çarşafını görse ortadan ikiye cart diye ayırır. Uzatma çıkar dedim. Sonra bu çağda kapalılık genç kadına yakışmaz. Onun çekiciliği kalmaz. Onu çağdaşıktan uzaklaştırır. Sana yazık değil mi? Böyle geriye dönüş olur mu?

Tuba: Tam tersi açılmak mağara devrine dönüş olur. O zaman herkes açıldı. Ayrıca bu bir zevk meselesidir. Hele bizim zevkimiz hiç tartışılmaz.

Gardiyan: Tesettürden zevk mi olur be? Ne o öyle öcü gibi?¹

Tuba, Belkıs ve Nalan Fatma Kadın'ın Emine adındaki kayıp kızını bulup köye getirdikten şikâyetler üzerine kolluk kuvvetlerince çocuk kaçırma suçlamasıyla hapse atılır. Gardiyan, tesettüründen dolayı Tuba'ya hakarete bulunur. 28 Şubat olaylarından sonra cesaretlenen iktidar yanlısı kamu çalışanları, Müslümanlara kıyafetlerini bahane ederek baskı yapmaya devam etmişlerdir.

Tuba ve arkadaşları hapiste dini sohbet yaptıkları için şikâyet edilir:

Savcı: Tuba hanginiz?

Tuba: Benim efendim.

¹ Şenlikoğlu, *Ne Olur İhanet Etme*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019, s. 204, 205.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Savcı: Senin başkanlığında örgütsel faaliyet varmış içeride. Hakkınızda dilekçe var. Bak işte burada.

Tuba: Ne yapıyormuşuz?

Savcı: Mahkûmların beynini yıkıyormuşsunuz. Sonra Atatürk ilke ve inkılaplarına karşı propaganda yapıyormuşsunuz.

Tuba: Hayret. Cezaevine gireli bir kez bile Atatürk kelimesi çıkmadı ağzımdan. . . Efendim ben sadece İslam'ı anlatıyorum.

Savcı: Peki senin ilahiyattan diploman var mı? . .

Tuba: İslam ilahiyat fakültesinde midir efendim?¹

Savcı, kızların dini sohbet yapmalarından rahatsız olarak Atatürk'e karşı propaganda yapmakla suçlanmıştır. Din hakkında konuşma hakkının sadece ilahiyat diploması olanlara has bir özellik olarak ifade etmiştir.

Harcandık romanında Musa ve arkadaşlarını polis tutuklar. Musa ile polis arasında şu konuşma geçer: "Musa: Biz İslami ilimlerden bir şeyler öğreniyorduk. Neden bize böyle muamele ediyorsunuz? Suçumuz dinimizi öğrenmek veya öğretmek mi? Polis memuru: Hakkınızda ihbar var. Fazla konuşup başımızı şişirmeyin. Sizin ayak oyunlarınızı yapmayız biz...Siz kimsiniz ki Türkiye Cumhuriyeti'ni yakacaksınız ulan!"²

Evde, dini sohbet yaptıkları sırada devlet kurma suçlamasıyla Yıldırım'ın babası tarafından ihbar edilen gençler, karakola götürülür. Çeşitli sorgu ve işkenceye maruz kalan gençler, okudukları din kitabından dolayı dokuz gün hücrede kaldıktan sonra serbest bırakılır.

Bu olaydan sonra Musa'nın devlete olan güveni ortadan kalkar. Adını bilmediği tarikat şeyhinin yoluna girer. Bu tarikatın

¹ Şenlikoğlu, *Ne Olur İhanet Etme*, s. 228.

² Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 189, 190.

Rabia Tok

üyeleri devlet kurumlarına karşıdır. Onlara göre devlet dinle çatışarak tağutçuluk yapar.

Gençler arasında geçen konuşmada sosyalizm ve komünizmin İslam karşındaki durumu tartışılır.

Ali: Komünist ile sosyalist arasında küçük bir nüans vardır. Bana göre hepsi aynı kapıya çıkar. İkisi de dini temelinden reddeder. Belki bana biraz refah verir ama karşılığında ahretini ve cennetini alarak. Beni cehenneme götürdükten sonra bu sistem bana altından bir dağ verse ne değeri olur ki?

Musa: Siz korkmayın. Ben dinsiz olmam. Ama sizin gibi dinci olmaya da niyetim yok.

Yıldırım: Biz dinci değiliz. Müslümanız.¹

Romanda komünizm ve sosyalizmin yansımaları tartışılarak inanç değerlerinin satın alındığı eleştirilmiştir.

Musa, arkadaşları ve ailesinden habersiz fikirleri hoşuna giden tarikat şeyhinin sohbetine katılır. Farkına varmadan bu tarikatın düşüncelerini benimsemeye başlar. Hücreye atılıp işkenceye maruz kalmasıyla dinine ve devletine küsen Musa, haberleri izlediği bir gün ülkede çıkan orman yangılarına sevindiğini söyleyince babasıyla arasında tartışma oluşur:

Müftü: Oğlum sen ne biçim konuşuyorsun böyle? Devlet bir simgedir. Devleti aleyhimizde kullanan zalimler varsa ormanların ne suçu var? Ormanlar bizim. . . Biz ormanlar olmasa yaşayamayız. Kendi ülkemizin orman yangını seni nasıl sevindirir? Kaldı ki Yunanistan'ın ve Ermenistan'ın ormanları yansa yine sevinemezsin. Çünkü ormanlar evrensel fayda sağlarlar oğlum. . . Sen Müslüman mısın vatan haini misin? Sen ki bilgisi az olsa da temiz ihlaslı bir dindarsın. Yoksa ifrata mı düştün? Unutma ki ifrattan tefrit; tefritten dinsizlik doğar. Sen el olmuş gibisin. İslam adına vatan hainlerine hizmet eden olmuşsun?

Musa: O zaman çok iyiydik de ne oldu? İki de bir polis kapımıza dayandı. Cinayet işleyenlere, sabaha kadar içenlere, kadın- kız peşinde

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 199, 200.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

ahlaksızlık için dolaşanlar, onları satanlara, devleti talan edenlere hiçbir şey sorulmadan biz hemen takip altına alındık. İrticacı damgası yedik. . . Kitap okumaktan başka ne yapıyorduk ki biz?. . . Ablamın başındaki örtüye bile tahammül edemediler de zavallının dünyasını kararttılar. Onun hayallerine kıydılar. Ayrıca sen! Senin konuşmaya ne hakkın var? Annem ve sen! Bana bir kelime dini bilgi öğrettiniz mi?¹

Müftü, devletine düşman olan oğlunun bu türlü cevaplarına akıl sır erdiremez. 28 Şubat olaylarında kadınlara başörtüsü yasağı olmuştur. 1997'li yıllarda kamu alanında başörtülü olarak çalışamayan, başını açmak şartıyla okula girmesine izin verilerek rencide edilen kadınların yanında erkeklerinde inançlarından dolayı yaşadığı mağduriyetler Musa karakteriyle anlaşılabilir. Davası için ölümü göze alan Musa hapse atılmasının ardından inancına düşman kesilen bir kişiliğe bürünmüştür.

28 Şubat olaylarında tesettürüne sahip çıkan kızların ve inancını savunan erkeklerin yanında onlara; abla, hoca, öğretmen statüsünde destek olan Şenlikoğlu, *Harcandık* romanında Musa'nın içine düştüğü karanlığı anlatarak gençlerin o dönemde yaşadığı inanç krizine dikkat çekmek istemiştir. Toplumun yaşadığı bu olaya sosyal eleştiri getiren yazar devletin yönetim anlayışını sorgulayarak gençlerin içine düştüğü dramları eleştirmiştir.

Musa, Yıldırım'ın dini görüşlerinden dolayı onun şeyhine düşman olduğunu düşünür. Şeyhinden aldığı emirle ormanlık alana götürdüğü arkadaşını tabancasını çekip vurur.

“Kurumdan daha kara olan zihniyetler rejimler gençliğin ruhsal yapısını mahvetti. Birileri farklı fikirden olan hükümetleri veya grupları kıskanır onlara karşı sizi kullanırlar. Sizi ele aldıklarında hemen belki etmezler niyetlerini. Size sizden görünürler. Vatani ve milleti kurtarma adına sizi dürüst olan insanlara karşı bomba hâline getirirler. Önce nefreti ve kini sonra önyargıyı iyice bilinçaltınıza işlerler.”²

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 310, 311.

² Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 299, 362, 361.

Şenlikoğlu'nun romanlarında tarikat ve ideolojiler bir arada ele alındığından insanları harcamaları ortak sonuç olarak görülür. Nitekim yazar; insanların arasına nifak sokan düzene karşı sohbetinde şu nasihatlerde bulunmuştur:

Bazı insanlar sanki cennete girme kuralları onların elindeymiş gibi herkesi cehenneme gönderiyorlar. Bunlar yanlıştır Müslüman kardeşlerim. Biz kendi dinimizi öğrenmezsek bize uydurma bir din sunarlar. İşin en acı yanı o uydurma dine inanırız. Uydurma dinler bir yerden sonra tıkanacağı için bunalıma gireriz. Vahiy dinine yani Allah'ın dinine dönmeliyiz...! Şunu unutmayın ki Allah adına yalanlar söyleniyor. Allah'a ve O'nun Resulü Peygamberimize iftiralar yapılıyor!¹

İnsanların, Allah'ın dinine dönmelerini söyleyen yazar; inancımızı kendimiz araştırıp öğrenmemiz gerektiğini belirtmektedir. İslam'a ve Allah'a karşı uydurulan yalanların ardından gelen ideolojilerin ve tarikatların tehlikeli olabileceğinden bahsetmektedir.

Çingene romanında kütüphanede araştırma yaparken Serpil ile yazar arasında geçen konuşmada Allah ve peygamberlerden başka kimsenin sözüne kesin olarak bakılmamasının gerekliliği vurgulanmaktadır:

Serpil: Hocam, ben merak ettim. Kim o İhsan Süreyya Sırma? Söylediği mutlaka doğru mudur?

Yazar: Allah'tan başka hiç kimsenin sözü mutlak doğru olamaz. Peygamberler din konusunda yanlış yapmazlar. Çünkü onlar Allah'ın tembihiyle konuşurlar. Hocamıza gelince, o hem düzenden hem de Müslümanım diyenlerden darbe yiyen bir araştırmacıdır. Doğrularını alırız. Şüphe ettiğimiz sözleri varsa almayız veya araştırırız. Bu kural her yazar için geçerlidir. ²

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 120.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 190.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Binbaşının Kürt Kızı romanında Binbaşı ile Yusuf arasında geçen konuşmada Irak Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin'in yönetim anlayışı eleştirilmiştir:

Yusuf: Baba. . . Bu durumda demokrasiye aykırı değil mi? Meclisi boşuna mı kurulmuş? Demokrasiye rağmen dünyaya bomba yağıyorsa demokrasi ne oluyor?

Binbaşı: Oğlum şunu unutma: Irak'ta kararları Saddam verir. Meclis de o kararları ilk defa alıyormuş havasında tekrar eder. . . Bu yöntem dünyanın her yerinde uygulanır.

Yusuf: Sizin gibi düşünenler ordudan ayrılırsalar yine Türkiye'ye savaş açılır mı?

Binbaşı: Biz Saddam nasıl düşünürse öyle düşünür nasıl inanırsa öyle inanırız. Veya inanmasak da öyle görürüz. Ordu mensupları aldatılmış. Beyinleri yönlendirilmiş. . . Bir kısmını Amerika satın almış...Şeytan da şeytanlaşmış insanlar ve ideolojiler de birer düşmandır.¹

Yasama, yürütme ve yargı unsurunu barındıran meclisle yönetilen Irak halkının geleceği, Saddam'ın aldığı kararlarla belirlendiği ifade edilmektedir. Saddam'ın askerlerinden olan binbaşı, onun görüşlerini ve aldığı kararları sorgulamamanın bedelini ilerleyen zamanlarda Halepçe katliamında kaybedeceği oğlu Yusuf ile öder.

Bununla birlikte sahip olduğu konuma nasıl geldiğini oğluna anlatan Binbaşı, sosyalizm ve komünizm kurbanı olduğunu belirtir:

Yusuf: Baba, siz sosyalist değil miydiniz?

Binbaşı: Önceleri evet. Dedim ya, sosyalizm komünizmin kardeşidir. Önce sosyalizmle işe başladık. Sonra komünizmi isteyen gençler oluverdi. Her şey öğretmenim bize olan içten sevgisiyle başladı. Sonra kitaplar. . . Sonra bir de baktık ki hem dinsiz hem de o gün batının DNA'sına insanlık ruhunun işlenmediğini anladım ve gördüm. Nefret ettim. Amerika'sından Batı'sından. Yıllar geçti üzerinden ben ve

¹ Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 16, 36.

benim gibiler bir de baktık komünist olmuşuz. İyi niyetliyim ama iyi niyetimizi kötüye kullananlar vardı. . . ¹

Saddam'ın askeri olan Binbaşı; ona güvendiği kadar ajan damgası yiyerek idam edilmekten de korkmaktadır. O, annesinin Kürt olduğunu saklar ve evine geldiği zaman dinlenilme ihtimaline karşı sessiz kalır veya olabildiğince bahçede konuşur. İnsanları yok sayan sistemin içinde bulunan Binbaşı, haksızlığa uğrayacağını düşündüğünden beğenmediği sistem içinde bulunmaya devam eder.

Bu romanı yazmak için Irak'a giden Şenlikoğlu, ideoloji kurbanı Halepçe Kürtlerinin dramını eserine taşımıştır. Bu katliamdan sonra sessizliğe bürünen dünyaya seslenen yazar; dine savaş açan bütün ideolojik fikirlerin insanları gruplara ayırdığını belirtmektedir.

Toplumu baskıyla tutmanın başka bir türü olan ideolojiler, misyonerler aracılığıyla ülkelerin kültür, din, sanat ve medya gibi iletişim organlarında faaliyet göstermektedir. *Maria* romanında ideoloji misyonerlerinin toplumu yönetmek için inançlara sızmasının ardından toplumda meydana gelen durumlar analiz edilmiştir:

Fransız: Arkadaşlar! 1789 bizim için asıl Rönesans hareketidir. Büyük mesafe katettik. Bu programlı ve disiplinli çalışmaya hiç ara vermeden devam edersek Arap ve Türk toplumları artık bizim emrimizde olacaktır. Bizim için gerekli Rönesans olan 1789 İhtilali sayesinde kiliseyi devirdik sayılır. İslam dinini de devirdik. Ama İslam dininde mabedi yıkmak yeterli olmuyor. Kur'an isimli bir kitapları var onların. Bu kitabı ellerinden almak lazım. . . Mustafa Kemal çok zeki bir Cumhurbaşkanı. Onun sayesinde Türkiye uygarlaştı...

Türk: İslam'ın yanlışlarını buldukça halka ulaştırıyoruz. Onlara bir afyon verdik. Dini öğrenme. Öğrenir de yapmazsan günahın artar, dedik. Bu yönlendirmemiz çok tuttu. Halkımız cahil. . . Bakın şu gazeteye. Yarıçıplak kızlar yarışmaya giriyor. Buyurun Milliyet Gazetesi. . . Kur'an'ın tesettür emri ile yetişmiş bir milletin kızları arasından bugün yakası ve kolu açık bir kadın resminin gazeteye konabilmesi bir müjdedir.

¹ Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 87.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

. . Halk, şeriatla İslam'ı ayrı şeyler zannedip şeriatı yok etmek için elinden geleni yapıyor ve İslam'a vuruyor. . . Yazarlarımız da çağdaş olmak Türkiye'yi Batılı yapmak için elinden geleni yapıyorlar, derdi babam. Biz çok gizli çalıştık. Filmler yapıyoruz. . . Müslümanı Müslümana düşman etmeyi başardık. . . Onların birbirine güven duygularını yok ettik. . . Üniversitelerde bile İslam ile dalga geçen hafızlar var artık.¹

Maria'nın masanın altına girerek dinlediği misyonerlik toplantısında Müslüman ülkelerin değişiminde rol alan kişiler vardır. Din, sanat, kültür, eğitim, moda ve medya yoluyla toplumun belleği olan kültür ve geleneğin içine sızılarak Müslümanların zihinleri ve duyguları esir alındığı anlaşılmaktadır. Küreselleşen dünyada emperyalizmin tehlikesi altında olan toplumların dini; tehlike oluşturmaktadır.

Maria romanındaki Mısırlı Abdulvahhab emperyalizm mağdurlarındandır:

Maria: Sizi sömürdüklerine inanıyorsunuz. Emperyalizm sizi de hortumladı yani.

Abdulvahhab: Tabi ki sömürdü. Ayrıca biliyorsunuz emperyalist olan sizlersiniz. Yani Batılılar. Müslüman ülkeleri sömürüp sonra da tahakküm altına aldığınızdan her şeyinizle gençlerimizi kendinize özendirdiniz. Ama bu sömürü karşısında biz tam uyanamadık. . . Bütün dilleri Allah yarattı. Ama sömüren ülkelerin dili mukaddes ilan edildi. Oysa başka bir dile düşman olan herkes faşisttir. . .

Maria: Yani Müslümanlar aptal mı demek istiyorsunuz? Neden kendilerini sömürtmüşler?

Abdulvahhab: Evet, bizim temiz duygularımızı kullanarak aptallaştırdınız.

Maria: O hâlde neden bizim ülkemize geliyorsunuz?

Abdulvahhab: . . . Biz değerlerimizi Batının, bilhassa İngilizlerin işgaliyle kaybettik. Bizden çok şeyler aldınız ve bizi de peşinizde sürüklüyorsunuz. . . Bizden aldıklarınızı bizi

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 70, 74.

sömürerek geliştirdiğiniz sanayinizle değişik modellere
sokup bize hava atıyorsunuz. . .¹

Abdolvahhab emperyalizminin; Afrika kıtasında bulunan
ülkelerin samimi duygularını kullandığını ifade etmektedir. Onları
cahil ve fakir görüp yeraltı kaynaklarını işleyecek sistem kurmayıp
sömürüldüklerini anlatmaktadır. Nitekim toplumun her alanına
giren bu ideoloji; değerleri yıkarak emperyalizmin din merkezli
toplum yapısı oluşturduğu belirtilmektedir.

Şenlikoğlu bu romanında emperyalizmin sömürdüğü ülkelere
yerleşme yöntemini anlatmıştır. Özellikle sosyal ihtiyaç olan dinin;
insanların elinden alınarak kendi tasarladıkları inanca
yönlendirildiği ifade edilmektedir.

4. 6. Hurafelerin Gerçek Hayatla İlişkisinin Dine Göre Sorgulanması

Hurafe, toplumun inanç, kültür ve geleneklerine yerleşmiş
eklentilerdir. “İslamiyet’ten önceki dinlerden kalan veya dinde
olmadığı hâlde sonradan oluşturulmuş gerçekle ilgisi bulunmayan
batıl inanç, efsane ve hikâye rivayetlerdir.”²

Din dışı alanları da kapsamakla birlikte dinî konularda
daha yaygın olan hurafe hemen hemen bütün dinlerde
mevcuttur. Hurafelerin genellikle otantik dinî metinlerin
zamanla yok olması ve geçmiş kavimlere ait batıl inançların
yeni dine taşınması yoluyla oluştuğu kabul edilir. İslam’ın ana
kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’in bizzat Hz. Peygamber
tarafından yazılı bir metin hâline getirilmesine ayrıca
Müslümanlarca ezberlenmesine rağmen bu dine de çeşitli
hurafelerin sokulduğu görülmektedir.³

İnsan, doğası gereği gelişen ve değişen bir varlık olarak
yaşamını sürdürür; toplumun kendine özgü değer ve kültürüyle

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 16, 17.

² <https://sozluk.gov.tr/?q=&aranan=> (13. 10. 2025).

³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/hurafe> (13. 10. 2025).

kimlik kazanır. “Değer yargıları, inanç sistemleri ve gelenek görenek gibi unsurlar toplumun dil, sanat, yaşam tarzı gibi çeşitli alanlarında belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Bu kapsamlı oluşuma da kültür adı verilir.”¹

Kültürün inşa malzemelerinden olan din, insanlar arasında dayanışma kurarak onları bir araya getirmektedir. Kur'an dışındaki kutsal metinlerin bozulmuş olmasıyla dinlere ait olan değerler tahrif olmuş nitekim toplumda inanç kirlenmesi meydana gelmiştir. İslam'ın varlığı Kur'an ve sünnetle devam etmesi üzerine İsrailiyat kaynaklı bilgiler nüfuz etmiştir.

Kültürün önemli bir unsuru olan din; insanlığın başlangıcından bu yana insanla birlikte var olan, içerdiği inanç ve ibadet ilkeleriyle daima kültürler üzerinde büyük etkisi olan bir olgudur. Her toplumda olduğu gibi Müslüman Türk toplumunda da inançlar; kültürü ve yaşama biçimini kültürler ise inanç değerlerinin bir kuşaktan diğer kuşağa aktarılmasında etkili olmuştur. Bidat ve hurafeler gelenek göreneklerle kuşaktan kuşağa aktarılırken süreç içerisinde birtakım yozlaşmalar ortaya çıkmıştır. Halk arasında yaygın olan inançların büyük bir kısmı dini ve milli kültürümüzün zenginliğinden kaynaklanmaktadır. Fakat buna rağmen yanlış inanç ve uygulamaların olduğu da bir gerçekliktir.²

Kültürün bir parçası olan tarih, inanç, uygulama ve ritüeller edebiyatla birlikte mekânı zenginleştirir. İnsanların hayatı anlamlı ve huzurlu yaşamasını sağlar. Başka milletlerin kültür unsurlarını özümsemek sahip olunan kültüre zenginlik ve canlılık kazandırır. Ancak dine ait olduğu kabul edilen unsurlar, farklı kültürlerden alındığı vakit toplumun inanç mekanizması zarar görebilmektedir. İnanca ve geleneklere sokulan bu yapılardan biri de hurafelerdir.

“Sosyal hayatın her alanında var olan hurafeler, eski inançlardan arta kalan kırıntılarla din, örf, adet ve gelenek aracılığıyla ortaya çıkmaktadır.”³ Dolayısıyla bu inançlar; sözlü

¹ Şerafettin Turan, *Türk Kültür Tarihi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1990, s. 12.

² Leyla Yıldırım- Fikret Karaman, “Bidat ve Hurafelerin Ortaya Çıkış Sebepleri”, *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 11, S. 2, 2020, s. 480.

³ Fatma Yılmaz, *Din Eğitimi Işığında Kadınlar Arasında Yaşayan Hurafeler*, Cihan

veya yazılı olarak edebiyatla güncelliğini korumaktadır. Baykuşun öttüğü evden cenaze çıkacağına inanmak, ateşe su dökünce cinlerin geleceğine inanmak, yeni doğan bebeğin göbek bağına cami bahçesine gömmek, eve gelen kelebeğin ölen kişinin ruhunu taşıdığına inanmak, gece tırnak kesmek, merdiven başında oturmak, iki bayram arasında nikâh kıymak hurafelere örnektir. Topluma anlam zenginliği katan hurafeler sosyal hayatı renklendirmesi açısından değer görmüş olmasına rağmen inancın doğasına karşı aykırılığının olduğu da tespit edilmiştir.

Şenlikoğlu, romanlarında toplumun dirliğini bozan unsurlardan biri olan hurafelerin farklı boyutunu işler. Yazar, hurafelerin dinleri istismar edip değerlerinin düşürmesini eleştirir. Din hoşgörü ve sevgi başlığında farklı fikirlerdeki insanları bir araya toplayarak güveni sağlar. Yazar da bu güveni zedeleyen unsurları okuyucuya sunarak toplum içinde zedelenen dokuları onarır. Hurafeleri anlatan yazar, insan onurunu değersizleştiren etmenlere dikkat çekerek toplumun ufkunu genişletir.

Dine ve kültüre ilave edilen hurafelerden; toplum içinde kadınlar, dul kadınlar ve İslam etkilenmiştir. Yazar, gerek Türkiye’de gerek yurtdışında verdiği konferans ve sohbetlerinde dinlediği hayat hikâyelerinden yararlanarak romanlarını zenginleştirmiştir.

Okuyucuların çoğu kadın olan Şenlikoğlu; hurafelerin kadını aile ve toplum içinde değersizleştirmesini dile getirir. Yazarın birçok romanında yer alan kadın karakterler; aşklarına sadık kalarak İslam’ı öğrenmeye başlamalarıyla birlikte toplumda yaygınlaşmış olan hurafeleri araştırmaya yönelirler. Böylelikle ayet ve hadisler temelinde okunan kitaplarla birtakım dogmalar aydınlığa kavuşturulur. Özellikle ezilen kadınlar eğitim ve araştırmalarıyla çektikleri acılara, uğradıkları haksızlıklara baş kaldırır. Onlar bunu kendi çabalarıyla başardıkları eğitimlerinden sonra çalışma hayatına atılmalarıyla gerçekleştirir. Belirli eğitim seviyesinde olan

kadınlar, evdeki derin ve eleştirel okumalarıyla din alanında uzmanlaşırlar.

Şenlikoğlu romanlarında bazı karakterlere dinlere yayılmış olan hurafeleri buldurur. Okura ayet, hadis ve bilimle kanıtlayarak onların manasızlıklarını ortaya koyar.

Yazar, İslam'a yayılmış olan hurafelere dikkat çekerek insanların dini kuralları yanlış uygulamalarından dolayı inancın zedelenmesine ve kirlenmesine müsaade etmez. Sanatçı, başkarakterler aracılığıyla hurafeli İslam'ın karşısına berraklığıyla dikkat çeken İslam'ı ortaya koyar.

Yazar, insanların çoğulculuk anlayışına bağlı olarak yanlış uygulamalarından dini sorumlu tutmaz. İslam pürüzsüz bir şekilde sanrılardan uzak hâlde varlığını korur. Romanlarda yeni bir bakış olarak Kur'an, tozlu raflardan inip modernizm ve hurafelerin getirdiği kafa karışıklığının önünde durur.

Allah tarafından gönderilen üç büyük kitap hurafeler nedeniyle aşınmıştır. Kitaplar farklı yorum ve ilavelerle değiştirilmiştir. Bunun sonucunda anlam bütünlüğü bozulmaya başlanmış olup emirler, yasaklar ve dünya- ahiret hayatı yanlış anlaşılmaya başlanmıştır. Toplum, içinde büyüyüp geliştiği dini zamanla kendi zevkine göre yaşamaya başlamıştır. Gerçeklerden ziyade duygu, hırs ve arzular meydana çıkmış olup kişinin dürtüsel olarak bastırdığı davranışlar yayılarak halkın ahlak dinamiği bozulmaya başlamıştır.

Aşka Yenilmeyeceğim romanında Elizabeth, Hristiyanlıktan İslam'a geçmiş bir kadındır. Yunus'a İslam tarihini anlatırken dinde görünmeyen hurafelerden bahseder:

Bugün İslam âlemi Rönesans'tan önceki dönemi yaşıyor. Dinimizi çıkmazlar sokağı gösterdiler. Din görünmüyor. Yani hurafelerden din görünmüyor. Hristiyanların önceleri birbirini mezhep farkı yüzünden kırdıkları gibi şimdi aynı hatayı Müslümanlar yapıyor. İslam âlemi hurafe ve uydurmaları Rönesans öncesi durumu sergiliyor. Batının

Rönesans'ı bir yandan gelişmeyi getirirken bir yandan da dinsizliği getirdi. İslam âlemine de bir Rönesans lazım. Ama bizim Rönesans'ımız dini getirmeli. Gerçek din bir hayat çizgisidir. Gelişmektir. . . Yeniden doğmaktır. ¹

Rönesans öncesi dönem Orta Çağ olarak adlandırılmaktadır. 5. ile 15. yüzyıl arası dönemde Avrupa'da feodalizm yönetimi benimsenmiş olup halk; kral ve kraliyet ailesi, soylular, rahipler, burjuvalar ve köylüler olarak beş bölüme ayrılmıştır. Kral destekli, zengin kısmı ifade eden soylular yanına kiliseyi de alarak toprakların işlenmesini sağlamışlardır. Toprağı işleyen işçiler ise köylülerdir. Sınıflar arası geçiş imkânsızdır. Kilise halkın inanç boşluğundan yararlanarak aforoz edip dinden çıkarma, engizisyon mahkemeleriyle yargılama, kutsal metinlerle kehanetlerde bulunma girişiminde bulunmuştur.

“Feodalizm, Orta Çağ Avrupası'nın siyasi ve sosyal yapısını belirleyen temel bir sistemdir. Bu sistemde toprak sahipleri ve vassallar arasında bir bağımlılık ilişkisi vardır. “² Köylüler ise kiralanan toprağın içinde olandır. Onların söz hakkı olmadığı gibi para kazanmak için boyun eğmekten başka çareleri de yoktur.

Ekonomi üzerine kurulmuş olan bu sistemde soylular hariç kadın ve çocuklar değer görmemişlerdir. Kadın lanetli sayılmış ve çocukluğunu yaşayamadan evlenmeye zorlanmıştır.

Rönesans öncesi dönemde toplumda meydana gelen ekonomik bölünme sonucunda insanların haksızlık yaparak birbirinin sırtından geçinmeye başlaması diğer haksızlıkların önünü açmıştır. Kilisenin gücünün yanında yer almasıyla birlikte halkın dine olan bağlılığı zayıflamıştır.

Reform ve Rönesans sonrası aklın ve bilimin öncülüğünde kast sistemi ortadan kalkmış, kilisenin baskısı ve insanı aşağılayan bilgileri reddedilip Hristiyanlık yeniden yorumlanmıştır.

¹ Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, s. 170.

² <https://entarih.net/ortacag-avrupasi/#ortacag-avrupasi8217nin-toplumsal-yapisi> (14. 10. 2025).

İslam dünyasının Rönesans öncesi inanç bunalımı yaşadığını söyleyen Elizabeth, hurafelerin dini kuşatmasının yanında ekonomi, siyaset, sağlık ve yönetim gibi kamusal alanlarda din eksikliğinden kaynaklanan bir çürümenin olduğundan bahseder. Dinsizliğin sebep olduğu bu çürümeler neticesinde ortaya çıkan etkiler, insanları farklı inançlara yönlendirir. Bununla birlikte;

Rönesans ve Reform hareketleri, Avrupa'nın sosyo-kültürel ve dini yapısını derinden etkilemiştir. Bu dönemde meydana gelen değişiklikler, modern dünya görüşünün, bilimsel düşüncenin ve bireysel özgürlük anlayışının temellerini atmıştır. Başlıca etkiler şunlardır: Dini tolerans ve çeşitlilik anlayışının yayılması, sanat ve bilimde yeniliklerin ortaya çıkması, insan hakları ve özgürlük kavramlarının ön plana çıkması, toplumsal ve siyasi yapının dönüşümü¹

şeklinde. Eğitim, kültür, ekonomi, bilim ve teknoloji alanlarındaki bu yenilikler modern Batının temellerini atmıştır. Elizabeth; İslam dünyasındaki yaşantının yeniliğe ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Günümüzde kadın, çocuk ve yaşlıların normal hayat standartlarında güvende olmadığı, kapitalist sistemle işçinin üzerine gidilmesi, dinin çıkar grupları tarafından suistimal edilerek insanları bölükler hâlinde toplaması, eğitim kalitesinin düşmesi, aile yapısının bozulması, ailenin bireyle çatışma hâlinde olması, suç oranlarının artması ve cezaların yetersiz kalması, İslam'a farklı inançların yerleşmeye başlamasıyla İslam kültür ve medeniyetinin etkilenmesi gibi birçok sebepten 21. yüzyılın İslam Rönesans'ına ihtiyaç olduğunu belirtmektedir.

Eserlerin gereksiz samimi dil kullanılarak İslam'ı anlatması, hurafelerin yayılmasına fırsat sunmuştur. "İslam âleminde bazı işgüzarlar da Tevrat'ta ve İncil'de İslam'a aykırı ne kadar inanış varsa onları toplamış ve İslam toplumuna, *Envâri'l-Âşıkîn* gibi hurafe dolu kitaplarla İslam'ın emri gibi insanlığa sunmuştur."²

¹ <https://hareket.gen.tr/ronesans-ve-reform-hareketleri.html>. (14. 10. 2025).

² Şenlikoğlu, *Maria*, s. 185.

Envârü'l- Âşıkîn 1451 yılında Gelibolulu Ahmed Bican tarafından yazılmış bir eserdir. İslam'ın Türkler arasında yayılmasında ve Anadolu'nun Müslümanlaşmasında yararlı olmuş yazılı kaynaklardandır. Kitapta "Kainattaki nizam, gök ve yerdeki varlıklar peygamberlerin hayatları ve mucizeleri, Hz. Peygamber'in hayatı, dört halife, melekler, ibadetler, cennet, cehennem "¹ işlenen konular arasındadır.

İhtiva ettiği dinî bilgiler bakımından güvenilir bir eser kabul edilen *Envârü'l-Âşıkîn* kaynakları arasında İncil ve Tevrat gibi muharref kitapların bulunması, faydalanılan tefsirlerdeki bazı bilgilerin kontrolsüz kullanılması sebebiyle yer yer İsrailiyat kabilinden bilgileri de ihtiva etmektedir. *Envârü'l-âşıkîn*'ın, yüzyıllarca geniş halk kitleleri tarafından okunan *Ahmediyye* ve *Muhammediyye* gibi dinî-didaktik eserler içinde önemli bir yeri vardır. Kitabın Balkanlar, Anadolu ve daha sonra Kazan'da basıldığı göz önüne alınırsa Türk dünyasının İslam dini ve kültürü hakkındaki başlıca kaynaklarından biri olduğu söylenebilir. Ahmed Bican diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de edebî olmaktan çok öğretici bir yol takip etmiştir. Maksudı hakikat ve şeriatin inceliklerini bir araya toplayarak okuyucularının dünya ve ahiret saadetine ulaşmalarını sağlamaktır. Günümüzde de anlaşılabilir nitelikte oldukça sade ve açık, yer yer secilerle zenginleştirilmiş, kısa ve tercümeden kaynaklanan, konuşma diline yakın olma düşüncesinin de etkili olduğu devrik cümlelerden kurulu bir anlatımı olan *Envârü'l-Âşıkîn*'ın Türk nesir tarihinde önemli bir yeri vardır.²

Türk halkı kulağından beslendiğinden onlar için duymak okumaktan daha önce gelmektedir. Evlerde, kütüphanelerde bulunan kitapları okumak yerine kıraathanelerde dinlenen hikâyelerin, tasavvufi bilgilerin, destanların, masalların, dinî sohbetlerin dinleyene faydası olduğu gibi zararları da olmuştur.

¹ [https://tr.wikipedia.org/wiki/Env%C3%A2r%C3%BC%27l-%C3%A2%C5%9F%C4%B1k%C\(14.10.2025\).](https://tr.wikipedia.org/wiki/Env%C3%A2r%C3%BC%27l-%C3%A2%C5%9F%C4%B1k%C(14.10.2025).)

² <https://islamansiklopedisi.org.tr/envarul-asikin> (14.10.2025).

Bununla birlikte kulaktan kulağa anlatılan bilgiler abartılı ve olmayan şekliyle İslam'a zarar vermiştir.

Şenlikoğlu, *Envârü'l-Âşıkîn* kitabıyla dini anlatan kitapların yanlış anlaşılması sonucu inanca farklı anlamlar gireceğini savunmuştur. Ona göre din konulu eserlerin evrensel bir dili olmalı ve tüm zamana hitap edecek anlatımı kuvvetli olmalıdır.

Bize Nasıl Kıydınız romanındaki Rabia babasının imam olmasına rağmen onun cemaat tarafından sevilmediğini düşünmektedir. İnsanlar babasının kıymetini bilmemekte ilim sahibine de saygı duymamaktadır. İslami yaşantı süren insanlarla İslam arasındaki farkı ayırt edemeyen Rabia ailesiyle çatışma yaşar. Bağnaz düşüncelerin egemen olduğu hayattan kaçmak ister. İslam'ın yanlış anlatılması Rabia'nın dinini ve ailesini bırakmasına neden olur.

Fatma: Ben de diğer çocuklar gibi hayatımı yaşamayacak mıyım? Daha çocukken başladı hayatım zehir olmaya. Bebek oynarken çevre beni Aaa! imamın kızı bebek oynar mı?, diye hesaba çekti. İp atlasam hoca kızı ip atlar mı? Top oynasam hacı kızı top oynar mı? Babam imam diye benim de imam olmam istendi. Babası İmam olsa da çocuk çocuktur, demediler. Devamlı baskı... Şimdi de aynı hikâyelerle gençliğimi yaşatmayacaklar. Yaşatmayacaksınız?

Gül Hanım: Kızım İslam'a uygun yaşarken gençlik yaşanmıyor mu? Sen yaşamak diye serserilerin, zibidiler hayatına diyorsun. Günah içinde özgürlük olursa mı yaşar insan? İslami sınırlar içindeki özgürlük sana yetmiyor mu?

Fatma: Hani, nerede, İslam'daki özgürlüğü bana kim yaşattı, kim?¹

Fatma on sekiz yaşında genç bir kızdır. Çocukluk döneminde toplum tarafından anlaşılmadığını ifade etmektedir. Ona çocuk değil de hoca sıfatıyla baktıklarından kendisini baskı altında

¹ Şenlikoğlu, *İmanın Manken Kızı*, s. 35, 36.

Rabia Tok

hissetmektedir. Dolayısıyla Rabia çocukluğunda baskılara maruz kaldığı için gençliğini özgürce yaşamak istemektedir. Sosyal yapıda değerlerini reddetmek ya da kabul etmek bireyin kontrolüne bağlıdır. Aileler çocuklarını zararlı olarak gördükleri şeylerden korumak isterler. Ancak bu koruma yöntemi çocuğa izah edilmediği için onda yasaklanan nesneye, fiile karşı merak uyanır ve çocuk onu elde etmek için çalışır.

Din, davranışları güzelleştirme ve iyileştirme aracıdır. Yakup İmam kendisine öğretilen bilgilerle kızını eğitmek ister. Ancak kızı hafızdır. Fatma dinî romanlar, fıkıh, kelim vb. türde okumalar yapmaktadır. Bu kitaplarda öğrendiği dini değerleri; çevresinde göremeyince buna isyan eder. Karşı çıkar. Çevresinin kaba davranışlarını hazmedemez. Var olmak için evini terk eder. Onun terk ettiği ailesi değil bağnazlık ve yaşamına gölge oluşturan hurafeli davranışlardır.

Fatma mankenlik yapar. İçki içer. Gece kulüplerine gider. İçinde bastırdığı istekleri gerçekleştirir. Ancak bu yaşantıyı beğenmez. Onun istediği din ve hükümlerinin olduğu bir yaşamdır.

Müslüman Kadın Avrupa'da romanında yazar, Batının romanını yazmak için Avrupa'ya gider. Belçika, Hollanda gibi ülkelerde bulunur. Doğu ve Batı arasında oluşmuş ön yargıları, hurafeleri anlamaya çalışır. "Müslümanların çoğu Batı insanın hepsinin gavur olduğunu sanıyordu. Bazı Müslümanlar için hiç iyi Batılı yoktu. Bazı Batılılara göre de hiç iyi Müslüman yoktu. "¹Belçika'da yaşayan Nadire karakterinin Batı ve Doğu arasında köprü işlevi görmesi, iki zıt kutbun arasında oluşan gerilimleri azaltmıştır. Nadire tesettürlü, dini bütün, herkese yardım eden ve dükkânları olan bir iş kadınıdır. Doğu- Batı arasında oluşan hurafeli bakış açısını kaldıran figürdür.

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, s. 16.

Yazar, bakımevlerini ziyaret eder. Orada yaşlıların Doğu hakkında fikirlerini öğrenir: “Yaşlı Kadın: Ben kadınları kül kedisi; erkeklerini de barbar ve Kürt gibi hayal ederdim. . . Bir başka kadın: Müslüman kadınları hemşire Terasa’ya benzetirdim. İtalyan kadın: Ben erkeklerini jön gibi bilirdim. Hâlâ öyle yargım. Belçikalı Kadın: Ben Müslüman kadını hep kafes içinde düşünmüştüm. . . Bir roman okudum. Galiba o romandan etkilendim. “¹

Bakımevinde yapılan sohbette yaşlıların bir kısmının Doğuyu tanıdığı bir kısmının da bu kültüre karşı önyargısının olduğu anlaşılmaktadır.

Batı toplumlarında var olan Hristiyanlık kültürü, Doğudaki İslam kültürüne karşı bir algı oluşturarak Müslümanları terörist gösterip iki inanç grubu arasına duvarlar örmüştür. Batı bilimi ve çağdaşlığı; Doğu ise barbarlığı, cahilliği, savaşı, kadının değersizliğini, sefaleti simgeler. Bu simgeleri tarih kitapları, medya, sosyal medya, sinema, edebiyat gibi iletişim kanalları sağlamaktadır. Bu sebeple yazar bu romanında iki medeniyet arasında örülen duvarları aşarak İslam atmosferinde kavuşturur.

Patricia romanında yazar Yahudi ve Müslüman aileyi bir araya getirir:

Josef: İnsanın sizin gibi komşuları olması güzel. Ayrıca siz Müslüman biz Hristiyan. Fakat siz bizi Yahudi sanıyorsunuz. Buna rağmen ilginiz ne güzel. Keşke dünya bu manzarayı görseydi.

Maruklu: Onlar görürler ama görmezden gelirler Mösyö. İşin içinde Müslümana övgü varsa iyi olarak anılacaksa Müslüman, o konutu dünya duymaz. Bir Müslüman, acı içinde biri varsa onun dinini namusunu, ırkını ve inancını sormadan yardıma koşar. ²

Josef’in oğlu kaza geçirmiştir ve Müslüman komşuları hastaneye ziyaretine gelmişlerdir. Şenlikoğlu, birbirine karşı

¹ Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa’da*, s. 102, 103.

² Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 151.

önyargıları olan iki dini insanlık konusunda bir araya getirerek barışçıl ortam oluşturmuştur.

Hurafeler, farklı inançları bir araya getirmeme sorununun yanında aynı ülkede yaşayan insanlar arasında ırkçılığın oluşmasına neden olmaktadır. Çingenelerin yıllardır diğer milletler tarafından aşağılanması dile getiren Şenlikoğlu, onları karşı karşıya getiren ön yargılara izin vermez ve bir araya getirir.

Çingene romanında Sema ve Serpil halk arasında kendilerine tanımlanan Çingene kavramına ve Müslüman olmamakla itham edilmeye karşı çıkarlar.

Komşu Kadın: Bak kızım. Çingene de Allah'ın kuludur. Müslüman olamazlar ama onlar iyi insanlardır.

Serpil: Neden Müslüman olmaz?

Komşu Kadın: Hz. Muhammed (sav) öyle demiş.

Serpil: Ne demiş?

Komşu Kadın: Çingeneleri ben hiç sevmem, demiş.

Serpil: O beni nasıl sevmez! Ben onu seviyorum ya. O neden sevmiyor beni, neden?

Komşu Kadın: Sen Gıbtisin yavrum. O ise Arap. ¹

Serpil dinine bağlı bir kızıdır. Hz. Peygamber'in ırkçılık yaptığına dair söylenen hurafeli duyuma inanmaz. Hz. İbrahim ateşe atılmadan önce odunları taşıyan kişilerin ardından Allah'ın lanetli kavim söylemi yüzyıllardır kulaktan kulağa yayılarak Romanların Çingene olarak adlandırılmasına ve dışlanmalarına sebep olmuştur. Hırsızlık, gasp, cinayet gibi suçları işleyenler bu gruba dahil edilmiştir. Bununla birlikte;

Çingeneler dünyanın birçok yerinde çeşitli adlarla anılmıştır. Kültürel açıdan birçok farklı özellik göstermelerine rağmen kendilerine verilen adların yüklü olduğu pejoratif anlamlar benzerdir. Bu adlandırmalar, her ne kadar

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 22, 23.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Çingenelerin yaşadıkları yerler, kültürel ve mesleki özelliklerine vurgu yapmak amacıyla kullanılsa da zamanla Çingeneler, tehlike, eğlence ve yabancı gibi sıfatlarla nitelendirilmiş bunun sonucunda içinde yaşadıkları her toplumda küçümsenmiş ve ötekileştirilmişlerdir.¹

Şenlikoğlu, yıllar boyunca bu insanlara yapılan haksızlığı romana taşıyarak hurafeli Çingene algısını Serpil ile yaptığı araştırmalar neticesinde ortaya koyar.

Çingene romanında işlenen konulardan biri de kader anlayışıdır. Mevlitte hoca ve genelevinde çalışan kadınlar arasındaki sohbette kadınlar bu işte çalışmalarını kadere bağlamakta ve hoca da onaylamaktadır. Ancak bir kadın, çalıştığı işe Allah'ın kader olarak yazmasına karşı çıkar:

A: Bu bizim alın yazımız. Kaderimiz. Bunu bize Allah yazdı. Ona isyan edemeyiz ya.

Hoca hanım: Kader konu olunca insan ne diyeceğini şaşıyor. . . Allah yazarsa kul silemez.

B: Hayır! Allah öyle şey yazamaz! Size yalan söylenmiştir. Hocalar peygamberler değil ya onlar da dinî konularda yanılırlar. . . Zina da sosyal hizmet değildir. Kim sosyal hizmettir diyorsa kendisi o hizmeti yapsın. Ya da göndersin bakalım kendi canından birini de görelim. Kadınsa kendi gitsin ya da kızını, kardeşini göndersin. Erkekse karısını.²

Kader insanlar arasında tartışılan bir konudur. Yaşanılan acıya, sevince bağlı olarak isteklerin gerçekleşme durumu farklı yorumlanmıştır. Hoca, genelevinden sohbeti dinlemeye gelen kadınların mesleklerini yapmalarına kader isimlendirmesi yapmıştır. Bununla birlikte İslam'da yanlış yorumlanan kader anlayışı hurafeye dönüşmektedir.

¹ Muhammet Fırat- Reşat Açıkgöz, "Elazığ'da Yaşayan Çingenelerin Değişen/ Dönüşen Meslekleri Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Journal of Economy Culture and Society*, S. 1, Eylül 2020, s. 230.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 51.

Ben Kimin Kurbanıyım romanında Gülsen yaşadığı acıların ve sıkıntıların sebebi olarak kaderini mevlithana sorar: “Gülsen: Bu kaderi kim yazıyor? Mevlithan: Tabi ki Allah. Gülsen: Yani benim şu çıktıklarım Allah’tan mı? Mevlithan: Tabii. . .”¹

Kaderin, hocalarca farkı yorumlanması kişileri ileriki hayatında isyan etmeye sürüklemektedir. Özellikle dine sokulan hurafeler olarak söylenmiş yanlış yorumlamalar bireyselleşmeye neden olmaktadır. Gülsen’in hapiste olmasının kaderi olarak yorumlanması onun dinden soğumasına ve intihara kalkışmasına yol açmıştır.

Kadınlar Üç Bin Yıl Geç kaldı romanındaki Ülkü eşinin onu aldatması üzerine çocuğuyla annesinin evine gelir. Aldatılmasını ve ihanete uğramasını gururuna sindiremeyen Ülkü, kadınların toplumdaki mağduriyetini artık kabul etmek istemez. Bunun için çalışmalara başlar. Tarih, eski dinler ve İslamiyet’te kadına nasıl davranıldığını araştırmaya koyulur. Araştırmalarında birtakım hurafeli davranışlar karşısına çıkar.

Tarih boyu kadın hakları din adıyla gasp edilmiştir. Yunan felsefesi ve Roma hukuku, sadece Müslüman din adamlarını değil kilisenin doktrinini oluşturan Hristiyan âlimlerini de etkilemiştir. Bazı Hristiyan din adamları için kadın en büyük düşmandır.² Batıda kadınlar 15. yüzyıldan 18. yüzyıl arasında içlerine cadı kaçtığı gerekçesiyle yakılmıştır. Bununla birlikte Hz. Âdem ve Hz. Havva insanın cennetten çıkmasına sebep olduğu için günahkâr olarak görülmüştür. Doğan bebek günahkâr sayıldığından yetişkinliğe erişinceye kadar çocuk olarak değer görmemiştir.

Doğuda İslam’ın hakim olmasıyla birlikte toprağa diri diri gömülecek olan kız çocukları kurtulmuştur. Toplum içinde kadınlar evde ve çalışma sahasında aktif olmaya başlamışlardır. Nitekim Hz. Peygamber Veda Hutbesi’nde faiz, kan davası, ırkçılık, can, mal,

¹ Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım*, s. 93.

² Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 65, 66, 152.

namus ilkelerinin yanında kadın haklarını da belirtilerek toplumsal barış sözleşmesi oluşturmuştur.

Ancak dört halifeden sonra insanlar cahiliye devri alışkanlıklarına tekrar dönmeye, dine yeni fikirler sokulmasıyla mezhepler, cemaatler, tarikatlar oluşmaya başlamıştır. Bu yeni oluşumlar dine fayda sağladığı gibi akla uymayan fikirleri sebebiyle dinî değerlerde aşınmalar meydana gelmiştir.

Kadının hakkı olan resmi nikâhı hak olarak görmeyen erkekler dini suistimal ederek dini nikâh kıymaktadır. Evli kadının üzerine kuma gelen kadın hiçbir yasal hakkı olmamasına rağmen bu nikâhı kabul etmektedir. Özellikle "kadını resmi nikâha layık görmeyen erkek, dini nikâhla onu oyalamaktadır. Çarpıtılan bir din var gerçek dine inat. O hurafe dolu dinde yerini bilmeyen yine kadın. "1 Kadın erkeğin yönetim alanına girerek birçok hakkının gasp edilmesine boyun eğmektedir.

İslam anlayışında yanlış yorumlanan evlilik konusu *Maria* romanında netleştirilir: "Abdolvahhab: Bizim peygamberimiz de tek evliliği yasaklamamıştır. Hatta isteyen zina yapmamak şartıyla hiç evlenmeyebilir de. Maria: Ama sizin dininizde isteyen herkes dört kez evlenebilir. "2

İslam'da erkeğin dört kadınla evlenme konusu din adamları tarafından yanlış yorumlanmıştır. Bununla birlikte dini nikâhın lüzumsuz kullanılması ve kadınların birbiri üstüne kuma olarak gelmesi değerlerini düşürmektedir.

Peder: Sanki siz Müslümanlar, dinimizin hükümlerini çok mu uyguluyorsunuz?

Abdolvahhab: . . . Bizim Müslümanlar suçlu ama dinimiz suçsuz. Yani dinimizde hata yok. Elimizde asla değişmeyen, Kur'an isimli bir kitap var. Bizim bu hoş olmayan hâle gelmemizin birinci sebebi dinimizi

¹ Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, s. 7.

² Şenlikoğlu, *Maria*, s. 62.

bilmememiz. İkincisi siz sebep oldunuz. . . Akla hayale gelmeyen hurafeler İslam âlemine sizden geçti. Bütün İslam âleminin İslam'ı bilmeyen kesimi, İncil ve Tevrat'taki hak söze aykırı sözlerin Kur'an'da olduğunu biliyor. . .¹

Abdolvahhab, papazla İslam hakkında tartışarak dine sokulan hurafelerin onlardan geldiğini söylemekte; Kur'an'ın değişmezliğini savunarak dinin korunduğunu belirtmektedir. İnsanların hâl ve tavırlarından İslam'ın sorumlu olmadığını; aksine bireylerin sorumlu olduğunu belirtmektedir.

4. 7. Irkçılığın Yaşamdaki Tezahürleri ve İnsanoğlunun Çektiği Izdıraplar

Irk (قِرْعَال) kelimesi Arapça'da "kök, bitkinin gövdesi, yaprağın sapı, damar, asıl, irsî özellik, nesep, menşe, ata"² birlik bütünlük anlamlarına gelirken zamanla insanların farklı fikirlere sahip olması ve hak dinlerden ayrı olarak başka dinlerin ortaya çıkmasıyla birlikte "nesil, nesep, zürriyet, soy, sülâle gibi"³ anlamlarda da kullanılmaya başlanmıştır.

Din grupları arasındaki ayrılığı ifade eden ırkçılık; zamanla toplum içinde ten rengine göre oluşan sınıflandırmalara dönüşmüştür.

Yaşanılan yere bağlı olarak siyahi, beyaz, kırmızı, esmer, bronz vb. birçok ten renkleri oluşmuştur. Bununla birlikte ten rengi yaşanılan coğrafyaya bağlı olarak ayrışmalara, savaşımlara, soykırımlara sebep olmaktadır.

"Emperyalizmin baskısı altındaki ülkelerde insanların eşya ile ilişkileri, birbiriyle kurdukları ilişkiler hem çarpık hem de istikrarsız hâle gelir. "⁴Amerikalılar Kızılderililerin yaşam alanlarını işgal edip ten renklerinden dolayı onları öldürmüştür. Afrika kıtasında siyahiler beyaz tenli Batılı uygar toplumlar(!) tarafından

¹ Şenlikoğlu, *Maria*, s. 108.

² <https://islamansiklopedisi.org.tr/irkcilik> (04. 10. 2024).

³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/irkcilik> (04. 10. 2024).

⁴ İsmet Özel, *Cuma Mektupları- II*, Tiyo Yayınları, İstanbul 2018, s. 354.

gericiliği, yobazlığı, geri kalmışlığı temsil ettiği için dışlanmışlardır. Toprakları ve yeraltı zenginlikleri kullanılarak geçim kaynakları sömürülmüştür. Bunun yanında Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya gibi birçok ülkenin geçimini Afrika kıtası sağlamaktadır.

Beyaz ve siyah tenler arasında oluşan ön yargı ve barbarlık tutumu, iki grup arasında oluşan korku, nefret, geri kalmışlık sendromu Malcom Little, Marcus Garvey, Rosa Parks gibi devrimcilerin çalışmaları neticesinde azalmıştır. Bununla birlikte uluslararası yolculuklar, küresel ve kültürlerarası müzik, edebiyat, resim, mimari, bilimsel çalışmalar, devletlerarası iş birliğini sağlamak için yapılan anlaşmalar, kuruluşlar, sanayileşmeye bağlı olarak yiyecek, giyim, iletişim şirketlerinin çoğalması vb. etmenler tenler arası oluşan ikiliğin ortadan kalkmasına ve farklı kıtaların (ırkların) birbirini tanımasına sebep olmuştur.

Dünyanın farklı ülkeleri ve Afrika kıtasına olan yabancılık; son altmış yıl içinde gerek uluslararası eğitim hizmetleri gerek radyo, televizyon, gazete, dergi vb. bilgi paketleriyle kamusal ve gönüllü olarak kurulan dernek ve vakıflar aracılığıyla azalmıştır.

Şenlikoğlu'nun romanlarında ırkçılık insanlar arasında birlik beraberliği bozan bir argüman olarak ifade edilmiştir. Bu argüman savaşlara ve ailelerin yıkılmasına sebep olmuştur.

Şenlikoğlu, dünya barışını engelleyen faktörlerden birinin ırkçılık olduğunu; *Maria, Binbaşının Kürt Kızı, Çingene, Patricia, Çin İşkencesi* romanlarıyla dile getirmiştir. İnsanları bölüklere ayıran modern sistemin yanılgılarını; sosyal, aşk, iş ve siyaset güdümündeki yansımalarını romanlarına taşımıştır. Okuyucularına, medeniyet başlığı altında bireyin değersizleştirildiğini hatırlatmıştır.

Yazar *Çingene* romanında kavmiyetçiliği eleştirmektedir. Bu romanı yazarak esmerliğinden ötürü Çingene olarak Romanların yaşamlarını, hayatları boyunca; değer yargısı sıfatıyla insan yerine konulmadıklarını okuyucularına göstermiştir. Zorlu yaşam sıkıntılarını çocuk yaşta olan Sema-Serpil arkadaşlığı,

araştırmacılığı; Sema-Mehmet aşkı serüveninde yansıtmıştır. Bu romanda yazar; hoca/araştırmacı rolündedir. Serpil ile birlikte kütüphanelere gider ve Kıptiler yani Romanlar hakkında araştırmalar yapar. Romanda işlenen konunun akademik çalışmasını yapan İsmail Altınöz'ü göstererek güven bağını koparan Çingene hurafesinin üzerini kırmızı kalemle çizer ve evrensel barışa düğüm atar.

Anadolu'da Çingene olarak nitelendirilen Romanlar; hırsızlık, yankesicilik, gaspçılık gibi suçlarla bilinirler. Bir de halk arasında "lanetli kavim" olarak anılmaları bu insanları toplumda eşya muamelesi görmeye sürüklemiştir. Çocuklar, eğitim hayatında bazı eğitimciler tarafından; oyun hayatında ise arkadaşları ve çevre yönünden yalnızlaştırılmaya ve dışlanmaya maruz kalmıştır. Bunun üzerine geçimlerini sağlayamayan aileler; kâğıt toplayıcılığı, hurdacılık, çalgı- çengi estrümanlığı, roman dansçısı ve şarkıcı gibi sınırlı meslek gruplarına atılarak hayatlarını idame ettirmektedir. Konargöçer hayatı yaşayan, gecekondu yerleşkelerine layık görülen bu insanların yaşam alanlarının kısıtlanmasının yanında inançları da sorgulanmaktadır.

Sema ile Serpil İstanbul'un Bayrampaşa semtinde oturan on üç- on dört yaşlarında kız çocuklarıdır. Düzgün bir aile hayatına sahip olmayan bu çocuklar yaşlarının küçük olmasına rağmen Çingene olarak adlandırılmaktan utanırlar. Mahallede komşularının hacdan döndüğü haberini alınca ziyaret edip karınlarını doyurmak isterler. Kadın onları kapıda karşılar. LakinÇingene olduklarını söyleyip kapıyı yüzlerine çarpınca Serpil ve Sema arasında kimliklerini reddeden şu konuşma geçer: "Sema: Biz Çingene miyiz Serpil? Bu kadın neden bize Çingene dedi? Serpil: Kendisi Çingene. Biz Çingene değiliz. Biz gacıyız. Pis kadın. Çingene kadın, ne olacak!"¹

Kızlar, Çingene kelimesinin kötü manaya geldiğini kapı yüzlerine kapanınca idrak ederler. Doğdukları yerde kendilerine "Çingene", "gacı", "Roman" denildiğini bilmektedirler. Ancak

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 17.

kadının küstahça tavrından dolayı kimliklerinden utanmaya başlarlar.

Sema, okulda öğretmeninin Tepecik'ten gelenlere farklı davrandığını görünce kendisini kötü hisseder.¹ Okul öğretmenlerin örnek davranışlarıyla birlikte öğrencilere ilim ve irfanın verildiği kurumdur. Öğretmene güvenilir ve saygı duyulur. Bu meslek kutsal kabul edilir. Ancak Sema'yı öğretmenin ırkçılık yaptığını gözlemlemesi onu hem üzmüştür hem de ileride yazarla birlikte Çingene başlıklı çalışmasının yolunu açmıştır.

Eğitimin verildiği kurumlarda öğrencilerin ırkından dolayı akranları tarafından zorbalığa; öğretmenleri tarafından psikolojik şiddete maruza kalması eğitimin denetime ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Sema Çingeneliği yüzünden okulda uğradığı ayrımcılığı sokakta da yaşamaktadır. Annesiyle birlikte tuhafiyeye giden Sema, dükkân sahibi tarafından hırsızlıkla suçlanır: "Dur kız! Ne çaldın bakayım"² diyerek onun üzerini arar. Hem de bunu sokak ortasında yapar. Nasıl utandıysa o günü unutamaz Sema. Tezgâhtarın uygunsuz hareketleri onun öz benliğini zedelemiştir. Aşağılanmıştır. Tezgâhtarın düşüncesi ise Çingenelerin büyük küçük demeden hırsızlığa yatkın olmasıdır.

Çocukluğundan beri ırkçılığın travmasını yaşayan Sema, Mehmet ile evlenmek ister. Ancak Mehmet'in ailesi İslam'da Çingeneyle evlilik olmadığını söyler ve Sema'yı gelin olarak almak istemez.

Mehmet: Ah Sema'm. Yandım. Yandım Sema'm. Aileme söyledim. Dinimize göre bize çingeneyle evlenmek yasakmış. . . Nikâh yapılamazmış. . .

Sema: Neden nikâh olmazmış? Çingene insan değil mi? Onları da Allah yaratmadı mı?

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 35.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 20.

Mehmet: Tabii ki Çingeneyi Allah yarattı. Ama gel bizimkileri dinle şok olursun. Neymiş onların mezarları bile ayrıymış. Onların kestiği yenmez. Gusül abdestleri kabul olmazmış. . . . Yahudi kızıyla evlenilirmiş. Ama Çingene kızıyla evlenilmezmiş. . .

Sema: Yeter Mehmet! Bu saçmalıklara dayanamıyorum. . . . Hangi Çingene fanatik Yahudilerin Müslümanlara yaptığı kötülüğü yapmış? Onların Filistin’de aşırı şartlanmış Yahudi eliyle ölenleri hiç mi duymamışlar?¹

Yukarıda verilen diyalogda görüldüğü üzere Mehmet ile Sema’nın kavuşamama nedenlerinden biri ırkçılıktır. Sosyal hayatta Romanların Çingene olarak adlandırılmasının etkileri görülmektedir. Mehmet’in Sema ile evlenmesine engel ırkçılığın kültürel yansımalarıdır.

Sema Çingeneliğini ilk defa burada kabul ederek Mehmet’in söylediklerine itiraz eder. Kendini ve ırkını savunur. Çingenelerin katliam yapmadığını belirterek Yahudilerin Filistinlilere yaptığı soykırımı hatırlatır.

Şenlikoğlu, okuyucularının tarihi bilgilerini yeni tarihselcilik anlayışına göre yorumlamalarını istemiştir. Filistinlilerin vatanlarını ve inançlarını korumak için fanatik Yahudiler tarafından katledildiklerini hatırlatmaktadır. Yahudilerin diğer milletlerden kendilerini üstün görmelerini sağlayacak olan ticaret, sanayi, ekonomi ve sağlık sektöründeki başarıları ön plandadır. Nazilerin yaptığı katliamdan sonra var olmak isteyen bu millet; haksızlığa uğradığını gösterdikten sonra yaşanmış olan soykırımın bedelini Filistinlilere ödetmektedir.

Almanya Yahudileri, Naziler tarafından 1933-1945 yılları arasında soykırma uğradıktan sonra Filistin topraklarında İsrail olarak yeniden dirilmeye başlamışlardır. Bunlar uğradıkları haksızlıktan ötürü bu sefer kendilerine ait olmayan toprakları ele geçirmekte; çoluk çocuk, yaşlı genç demeden soykırım yapmaktadırlar.

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 50.

Sema'nın sevdiğiyle evlenmesine mâni olan kimliği canını sıkarak. İçine düştüğü duruma çözüm bulmak ister. Çeşitli hocalara gider. Onların sohbetlerini dinler. Lakin istediği cevabı alamaz. Bir gün yazar/ hocanın sohbetine katılır. Hocanın Çingeneler hakkında söyledikleri onu umutlandırmaya başlar. "İki buçuk veya yetmiş iki buçuk millet yoktur. . . Cin ile Gane hikâyeleri yalandır. İftiradır. . . İbrahim Aleyhisselam'ın ateşe atılması gerçekten iki sapık yüzünden bile olsaydı bugünün Roman ırkı ondan sorumlu olamazdı"¹diyen vaize Sema'yı ırkını sahiplenmeye yöneltir.

Şenlikoğlu "Yeryüzünde inançla ilgili iki millet vardır. Biri İslam diğeri küfür milleti"²fikrini Hatice Hoca üzerinden söyleyerek romanlarında değinmek istediği konuların birinden bahseder. İslam'da bütün kavimler kardeşlerdir. Kavimlerin kendi aralarında farklılıklarını gösterecek özellikleri vardır. Ancak bu özellikler Allah'ın sanatını, yaratma iradesini ve gücünü göstermektedir. İki çeşit millet vardır. Bunlar İslam milleti ve küfür millettir. "Allah'ın emir ve yasaklarına uyan cennetlik millet; Allah'ın emir ve yasaklarına uymayan millet" olarak insanlar ikiye ayrılır. Bu düşünce Şenlikoğlu'nun sanatında kullandığı kılavuzudur. Tüm insanların kardeş olduğunu ve aynı babadan geldiğini savunur. Yazar eserlerinde ırkçılık hareketiyle meydana gelen kıyımları göstererek yanılğı ihtiraslardan uzak bir şekilde tüm insanların İslam sancağı altında kardeş olduğunu belirtir.

Serpil karakteri kendini geliştirir. Yazar/ hocayla birlikte kütüphanelere gider. Araştırmalar yapar. Roman soyunun Hindistan'da bulunan Kıptilere kadar gittiği bilgisine ulaşır.

Serpil:Şimdi ben Çingene değil miyim?

Yazar: Hayır! Sen Hint kökenli melez bir Müslüman'sın. Ötekiler de Hint. Bütün Çingene bildiklerimiz de Çingene değiller. Sadece Çingenelik yapanlar Çingene. Bir insanın Çingene olması için şu şartları taşıması gerekiyor: Hırsızlık,

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 123, 124.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 122.

arsızlık, kavgacılık, yüzsüzlük, falcılık, keyfi dilencilik, pis ve pasaklık. İşte bunlar kimde varsa onlar Çingenedir. . .¹

Roman ve Çingene arasındaki fark açıklığa kavuştuktan sonra Sema ile Mehmet'in kavuşmasına bir engel kalmaz.

Yazar; hırsızlığı, arsızlığı, yüzsüzlüğü, falcılığı, pasaklığı vb. özellikleri Çingenelik olarak tanımlamaktadır. Bu romanla birlikte okuyucuların zihinlerindeki Çingene-Roman kavramlarını birbirinden ayırmaktadır. "Kötü ırk yoktur. Her ırkın kötüsü vardır. Ancak içinde yaşadığımız dünya düzenleri Çingeneleri dışlaya dışlaya bazı Çingeneler çok bozulmuşlar. İnsanlıktan çıkmışlardır. .
."2

Yazarın ırkçılığı tartıştığı diğer bir eseri *Binbaşının Kürt Kızı* romanıdır. Halepçe katliamı Saddam'ın 1988 yılında Kuzey Irak'ta kimyasal silah kullanarak Kürtlere yaptığı katliamdır.

Bahar'ın Kürt; Mehmet'in Türkmen oluşu Bahar'ın babaannesi ile İsmail'in babası tarafından evlenmelerine mâni olarak görülmektedir. Ancak bu sorun Bahar'ın babası Binbaşı Yusuf tarafından çözülmüştür. Romanda çözüme kavuşan Kürt-Türk yansıması Türkiye'nin toplumsal sorununu bizlere hatırlatmaktadır.

Kürt meselesi Türkiye'nin iç sorunu gibi gösterilip uluslararası güçler tarafınca çözülmesi gereken bir problem olarak yansıtılmıştır. Lakin asırlar boyunca farklı milletleri bağrında beslemiş Anadolu'da Kürtler ve Türkler birbirlerine oğul-kızlarını vererek akraba olmuşlardır. *Binbaşının Kürt Kızı* romanında Bahar ve Mehmet'in evliliği yazarın Kürt-Türk kavmiyetçiliğinden çok kardeş ve dostluk bağını vurgulamaktadır.

Bahar ailesiyle birlikte Halepçe'de yaşar. Babası Saddam'ın askerlerinden biridir. Babaannesi ise Kürt'tür.

Bahar, komşuları olan Yalnız Kadın/yazar ile okumalara başlar. Kendini geliştirir. Yazarla fikir tartışmaları yapar.

¹ Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 199.

² Şenlikoğlu, *Çingene*, s. 123.

Romandaki Yalnız Kadın karakterinin Şenlikoğlu olduğunu söylenebilir. Sanatçı roman içerisinde farklı karaktere bürünerek Kürtlerin katledildiği Halepçe katliamı üzerinden insanoğlunun hürriyetine el konulmasına tepki göstermektedir. Bununla beraber romanda işlenen Kürt sorunu günümüzde güncel olan olayları ve toplumsal sorunları dile getirmektedir.

Türkler Orta Asya; Kürtler ise Ön Asya kökenli bir millettir. Anadolu'nun fethinden önce Abbasilerin zayıflamasının ardından İran, Azerbaycan, Kuzey Irak, Suriye'de Türk ve Kürt hanedanları kurulmuştur. Bu iki millet siyasi çatışma yaşamış olsa da bir araya gelerek Anadolu'nun İslamlaşmasına ve Türkleşmesine katkı sunmuşlardır. Malazgirt Savaşı'nda Kürtler savaşın kazanılmasına destek olmuşlardır. Ancak bu beraberlik öncesinde Kürt hanedanlarından "Mervâniler Anadolu'nun fethinden altmış yıl önce Diyarbakır, Silvan çevresini fethetmiştir."¹

Günümüzde Kürtler Güneydoğu, Doğu, Irak'ın Kuzeyi, İran'ın Horasan, Batı Azerbaycan, Kirmanşah ve Luristan bölgelerinde yaşamaktadırlar. Kürtlerle Türklerin akrabalığı çok eskiye dayanmaktadır.

"Bahar: Babaannem oğlunuzu Türk diye istemedi. Siz de beni Kürt diye istemediniz. Size şunu sormak istiyorum. Benim Kürt oluşumda benim günahım var mıydı? İsmail'in babası: Tabii ki yok ama biz yarısı Kürt torunlar istemiyoruz. İşte gördün Kürtler PKK'lı oldular."²

Bahar ile İsmail birbirini seven iki gençtir. İsmail Türkmen; Bahar ise Kürt olduğu için aileleri evlenmelerine izin vermez. Çünkü Bahar Kürt olduğu için doğacak çocuğu PKK'lı olur. İsmail ise Kürtlere eziyet eden Türk milletinden gelmedir.

Yusuf ile babaannesi arasında geçen konuşma Türkiye'de Kürtler ile Türkler arasında oluşan sınıfsal ayrımlara örnek gösterilebilir.

¹ Bekir Biçer, "*Selçuklular Ve Kürtler*", The Journal of Academic Social Science Studies, S. 6, 2013, s. 169.

² Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024, s. 186.

Babaanne: Ben Türkiye'ye gittiğim yıl hastanede yattığım zaman ziyaretime gelen ablamın oğluyla Kürtçe konuştum, diye hastanenin başhekimi beni dövmüş yapmadık hakaret bırakmamıştı! Vallahi sırf Kürdüm, diye dayak yedim. Türkler var ya bizi insandan saymıyor. Türkiye'de Kürt köylerine elektrik, su vermiyorlar. Yol yapmıyorlarmış. 1980'de ben Türkiye'deyken anlattılar bana.

Yusuf: Türklerin hepsi ırkçı olsa Kürt olan Bediüzzaman Said Nursi'yi ve Selahaddin Eyyubi'yi severler miydi?¹

Babaanne, hastanede yattığı zamanlarda başından geçen bir olayı torunu Yusuf'a anlatır. Kürtçe konuştuğu için hastane başhekimi tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığını ifade eder. 1980'li yıllarda Türkiye'de Kürt köylerine su, elektrik verilmediğinden bahseder.

Türkiye'de Kürt, Arap, Laz, Çerkez, Bulgar vb. birçok millet bir arada yaşamaktadır. Bu milletlerin kültür ve değer yargıları Türk kültür ve tarihini oluşturmaktadır. Değer yargılarından biri de Bediüzzaman'dır. Bediüzzaman yalnız medresede oturmuş, kitap yazdırmış, evrat ve ezkariyle meşgul olmuş bir âlim değildir. O, yalnızca iman ve Kur'an hizmetinde değil vatan savunmasında da öne çıkmıştır. 1. Dünya Savaşı ve sonrasında ülkenin sıkıntılı anlarında Bediüzzaman, bizzat cephede gönüllü alay kumandanlığı yapmış Ruslarla ve Ermenilerle savaşarak vatanın müdafaasında² bulunmuştur.

Bu roman "Irak'ın kuzeyinde bulunan Halepçe'de 16 Mart 1988 yılında kimyasal silahın kullanılması sonucunda beş bin kişi hayatını kaybetmiştir. Yedi bin kişi ise sakat kalmıştır"³ bilgisinden hareketle yazılmıştır. Çünkü yazar için evrende insandan daha kıymetli bir varlık yoktur. Nitekim insanlar din, ırk, renk, kültür ayrımı yapmadan huzur içinde yaşamalıdır.

¹ Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 41.

² <https://www.risalehaber.com/muhammed-numan-ozel-gazi-bediuzzaman-said-nursi-ve-nur-talebeleri-28026yy.htm> (05. 10. 2025).

³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/baas-rejiminin-elma-kokusuyla-gelen-halepce-katliaminin-uzerinden-37-yil-gecti/3510962> (05. 10. 2025).

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Çaresizdir Halepçe halkı. . . Ölülere battaniyeye koyuyor. Hiç yıkamadan mezarlığa götürüyorlardı. Ölülere mezara koymaya yetişemediklerinden bazı yerlerde üst üste olan ölülere dozerin kepçesiyle götürüyorlar. Toplu hâlde gömüyorlardı. . . Tam beş bin kişi beş bin can gömmüşlerdi iki günde. Caddelerde ölü insanlar serilmiş hâldeydi. . . Kimi yerde üst üste kimi yerde kucak kucağa ölümler uzanıyordu. Ölüler şehri olmuştu Halepçe. . . Diri kalanlardan bazıları çıldırmış kakhaha atıyor. Bazıları hıçkırarak hıçkırarak ağlıyor. Bazıları da şoktan hiç ses çıkaramadan sadece ölümlere bakıyordu. ¹

Şenlikoğlu bu soykırımın acısını okuyucularına aktararak o günlerin hatırlanmasını istemiştir. Halepçe katliamında yapılan haksızlığı romanlarına taşımasıyla birlikte okuyucularını vicdanlı olmaya çağırmıştır.

Romanda Yalnız Kadın ve Bahar arasındaki konuşmada Suriye'nin Hama kentinde Hafız Esad tarafından yapılan katliamdan bahsedilir:

Yalnız Kadın: Hiç unutmadığım olayların başında Suriye'nin Hama şehrinde yapılan katliam geliyor. . . Hafız Esad, toplu katliamda Ermenileri aratmayacak cinayetler işlediği hâlde ondan hiç hesap sorulmadı. . . Çağdaş katliam unutuldu gitti. Dünya kılını bile kıpırdatmadı. Çünkü orada öldürenler Müslümandı. Orda ölenler köpek veya kedi olsaydı dünya ayağa kalkardı. Cinayeti işledikleri yetmiyormuş gibi katil olduğu hâlde bir de ölenleri terörist ilan ettiler. ²

Bu katliam, Hafız Esad hükümetinin 2 Şubat-28 Şubat 1982 tarihlerinde Hama'da Müslüman Kardeşler Cemiyetine yaptığı saldırıdır. Sivillerle birlikte ölü sayısı yirmi beş bini bulmuştur. Dünyadaki siyasiler devlet yöneticileri bu katliama Müslümanların kendi sorunları olarak gördüklerinden sessiz kalmışlardır.

Romanda Binbaşı Yusuf'un annesi Kürt; babası Arap'tır. Binbaşı Saddam'ın ordusunda yer aldığı için Kürt olduğunu

¹ Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 115, 116.

² Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, s. 60.

saklamaktadır. Eve geldiği vakit dinlenilmediğinden emin olduktan sonra rahat davranmaktadır. Binbaşı Halepçe katliamının olacağını bildiği hâlde engel olmamıştır. Bu katliamda Yusuf ölür. Babası Yusuf'un öldüğü haberini alır ve kendisini affetmez.

Binbaşının Kürt Kızı romanının tarihte Kürtlere yapılan soykırımı anlatmak için kaleme alındığı söylenebilir. Bununla birlikte ırkçılık yapılarak binlerce masum sivilin katledilmesi faşist ırkçıların inançsız ve vicdansız olduğunu göstermektedir.

Yahudi katliamını anlatan *Patricia* romanı yazarın ten renginden ziyade inanç ırkçılığını gösterdiği eseridir.

Şenlikoğlu bu romanı Almanya'da bir evde dinlediği hikâyeden esinlenerek yazmıştır. Patricia, ailesiyle yaptığı bir sohbette eski komşuları olan Agop'un ailesinin; halasının ve ninesini Yahudi katliamında öldüğünü öğrenir. Eserde yazar, Hitler'in din adına başka din mensuplarını yok edişini ve katliam sonucunda yarım kalan hikâyeleri okurlarına hatırlatmaktadır.

Romanın ilk sayfalarında yer alan "Binlerce insan Berlin Duvarının tellerinde günlerce asılı oldukları halde çürüdü. Öldü"¹ söyleminden hareketle okur, yazarın Almanya'daki Yahudi katliamını anlatacağı hakkında fikir sahibi olmaktadır.

"Berlin Duvarı, Doğu Almanya vatandaşlarının Batı Almanya'ya kaçmalarını önlemek için telle çevrilmiş Doğu Alman meclisinin kararı ile 13 Ağustos 1961 tarihinde Berlin'de yapımına başlanan 46 km uzunluğundaki duvar[dır]."² Bu duvar 1989 yılında yıkılmıştır. "Nazi Almanya'sı döneminde 1941-1945 tarihleri arasında altı milyon Yahudi öldürülerek etnik temizlik yapılmıştır."³ Yahudiler, Romanlar, Sovyet savaş esirleri sivil halkı oluşturmaktadır. Nazi toplama kampında esirler üzerinden tıbbi deneyler yapılmıştır. Bununla birlikte kamplarda bilim adamları Yahudilerin, Romanların ve diğer ırksal grupların kısırlaştırılması

¹ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 13.

² https://tr.wikipedia.org/wiki/Berlin_Duvar%C4%B1 (05. 10. 2025).

³ <https://eksiseyler.com/33-bin-yahudinin-olduruldugu-tarihin-en-buyuk-toplu-katliamlarindan-biri-babi-yar> (05. 10. 2025).

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

için birçok deney yapmıştır. Ölüm kamplarına getirilen esirler zehirli gaz ile oksijensiz bırakılarak, kurşuna dizilerek öldürülmüştür.

Romanda Patricia ve Agop'un sohbetlerinde, Nazilerin Yahudilere ve İsrail'in Filistinlilere yaptığı katliamlar yer alır.

Patricia: Ben bütün Yahudilerin İsrail'in Filistin'e yaptıklarını onaylıyor sanıyordum.

Agop: Olur mu öyle şey? Siz İsrail'e karşı Filistin için eylemler yapan iyi niyetli Yahudileri hiç mi görmediniz. Duymadınız?. . . Ben İsrail Devleti'nin Filistin halkına yaptığı haksızlığı yakından görünce İsrail'in tutumunu Nazi hükümetinin bizde yaptıklarına benzettim.¹

Agop, Nazi katliamında çocuklarını ve eşini kaybetmiştir. Patricia babasının anlatımından halasının öldüğünü bilmektedir. İki karakterin de acıları ortaktır. Agop, katliam hakkında Patricia'yı bilgilendirmektedir. "Dachau Müzesi"² yaşanan Yahudi katliamının sergilendiği müzedir. Agop, Nazilerin Yahudilere yaptığı işkencelerin seksen yıldır İsrail'in Filistinlilere yaptığı işkencelere eş değer olduğunu söyler.

Şenlikoğlu'nun Filistin konusuna yer verdiği bir diğer romanı ise *Harcanmak*'tır. Musa ve arkadaşları otobüste giderken yabancı ülkeden insanlarla karşılaşır. Musa İngiliz bir kadının Filistinlileri görünce verdiği tepkiye şaşırır:

İngiliz Kadın: Onlar Filistinli teröristler değil mi? Onlar bizi öldürürler.

Musa: Olur mu öyle şey? Filistinliler kendi haklarını ve topraklarını savunuyorlar. Neden onlara terörist diyorsunuz ki? Neden gerçekten terörist olanları görmüyorsunuz? Niçin sormadınız? Amerika'nın Hiroşima'da, Vietnam'da, Afganistan, Irak ve öteki ülkelerde ne işi vardı?, diye. Ya da

¹ Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 57, 59.

² Şenlikoğlu, *Patricia*, s. 55.

İsrail Filistinlilerden ne istiyor? Yüz binlerce can aldı.
Amerika ve onun yordakçıları.¹

Filistinliler özgürlüğüne ve dinine bağlı bir millettir. Onlar, seksen yıldır fanatik Yahudilerin katliamlarına ve vatanlarının ellerinden alınmasına karşı mücadele içindedir. 1987 yılında kurulan İslami Direniş Hareketi (Hamas), Filistin Ulusal Yönetimi'nde seçimle belirlenmiş Sünni siyasi bir partidir. İsrail'e karşı hem savaşmakta hem de sivil halkı korumaktadır. 7 Ekim 2023'ten günümüze kadar İsrail ile savaşan Hamas, dünya devletlerinin desteklemesinin yanında sivil insanlar tarihte ilk olarak Filistinlilerin yanında yer almaktadır. Dünyanın dört yanında İsrail'e lanet; Filistin'e destek protestoları düzenlenmektedir. Küresel filolar oluşturulup farklı ülkelerden gelen insanlar Filistin'e ulaşmak için Akdeniz'e açılmışlardır. Sanatçıların, doktorların bulunduğu filolara İsrail askerleri tarafından müdahaleler olmuştur. Filistinlilerin bir bölümü Gazze sahil şeridinde sıkıştırılıp başka yere göç etmekle ya da öldürülmekle tehdit edilmektedir.

Amerika'nın Afganistan ile savaşı 2001 yılında başlamış olup 2021 yılında bitmiştir. Savaşta üç milyon insan ölmüştür. Geri kalan insanların kimisi eğitim, giyinme, barınma hakkından mahrum kalmış kimisi mülteci olarak ülkesini terk etmiştir.

Irak Savaşı, Amerika'nın Irak ve Saddam Hüseyin rejimi arasında 2003-2011 yılları arasında olmuştur. Savaş yedi yıl sürmüştür ve dört yüz altmış bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Musa ve Yıldırım'ın konuşmasında Doğu ve Batı ülkelerinin birbirine bakış açısı yer almaktadır.

Yıldırım: Peki Batılıların günahı ne? Onlara neden kötü gözle bakıyorsunuz?"

Musa: Yanılıyorsun. Ülkenin kodları hepsine açık. Fransız, İngiliz, Yunanlı, Ermeni ve Arabı da iyi niyetle gelenlerin hepsi hoş gelsin. . . Ama aynı şeyi Araplara,

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 237.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Kürtlere, Yemenlilere, Çinlilere, Zencilere, Aburjinlilere velhasıl herkese yapalım. Sizlerden bazılarınız Batılılar karşısında yerlere kadar eğilirken Doğu ve Orta Doğu insanına nefretle bakıyorsunuz.¹

Musa, Doğu ve Batı ülkeleri arasında olan ayrışmalara dikkat ederek iki kültür insanına inanç kaynaklı ayrımcılıklar yapmadan davranılması gerektiğini belirtmektedir.

Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi* romanında Doğu Türkistan'da yaşayan Türklerin Çinliler tarafından soykırıma uğradığını anlatmaktadır.

Çinliler, komünizm başlığı altında Uygur Türklerinin Ruslara çalıştığını ima ederek hain damgası vurmaktadır. “Çin Halk Cumhuriyeti denilen bu ülkede komünizm, öldürmekten çok işkenceye ağırlık”² vermektedir. İnsanların evlerine, iş yerlerine çökerek yaşamlarını gasp etmektedir. Çoluk çocuk demeden öldürülmektedir. 1949 yılından bu zamana kadar otuz milyon Uygur Türkü hayatını kaybetmiştir.

Çin ve Rus emperyalizmine karşı direnen Türklerin ibadetlerine engel olunmaktadır. Asimilasyona uğratarak kültürleri elinden alınmak istenmektedir. Ancak seslerini dünya duymamaktadır. Ülke liderleri bu soykırımı bildikleri hâlde Çin'in iç meselesi olarak yorumlayıp Uygur Türklerini ölüme terk etmektedir. Oysa “Başka milletlerin varlıklarına hürmet eden, milli iradeyi esas alan bir milliyetçilik fikri”³ inanç ve ırk ayrımı yapmamalıdır.

Sincan Özerk Uygur Bölgesi'nde yaşayan Türkler yurtdışına kaçarak var olduklarını ve Çin soykırımını duyurmak istemektedirler. Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan bu insanlar uluslararası yardım dernekleri, vakıflar aracılığıyla geçimlerini sağlamaktadırlar.

¹ Şenlikoğlu, *Harcandık*, s. 257.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 73.

³ Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, 16. bs. , İstanbul 2020, s. 64.

“Gözümüzün önünde öldürüyorlardı Doğu Türkistanlı Müslümanları. Sonra da’bu faşist köpekler yurdumuzu Rusya’ya satacaklardı, o yüzden öldürdük’ diyor, halkı da buna inandırıyorlardı. Meğer o canlar Müslüman diye öldürülürmüş de bize yalan söylenirmiş ‘vatan hainidir’ diye. “¹

Faşizm kurbanı olan Uygur Türklerinin medyadan uzak olmasının yanında coğrafya olarak da küresel kültür ve edebiyatın gerisinde olması seslerinin duyulmasına engel teşkil etmektedir. Onlar, Müslüman olduklarının bedelini canlarıyla ödemektedir. Kadınlar Çinli erkeklerle evlendirilmeye mecbur bırakılarak aile yapısı parçalanmak istenmektedir.

Bu romanda Kaan sayesinde Türklere yapılan soykırımı öğreniriz. Kaan hapis haneye düşer. Orada tanıştığı Tuğrul amcanın işkenceye maruz kalmasına rağmen inancına olan bağlılığı tüm Uygur Türklerinin İslam’a olan sadakati olarak okurlara sunulur.

“Harika bir imam Tuğrul amca. Bunca işkence arasında ne yapıp eder namazını kılardı. Bugün Türkistan’da, Doğusunda ve Batısında eğer İslam’ın bütününe inananlar varsa bu inanış böylesi yürekli Müslümanlar vesilesiyle olmuştur. Allah Resulü’nün bize bıraktığı emaneti O’na ihanet etmeden teslim edeceğim! fikrine sahiptir. “² Tuğrul amca hapis hanede din bilgilerini Kaan ile paylaşır ve Çin işkencelerinden yılmayarak İslam’ı tebliğ etme sorumluluğuna devam eder. Bu roman Kaan’ın Çin hapis hanesinde kaldığı günlerini hatırlatan anılardan oluşmuştur. Kaan, maruz kaldığı ırkçılık işkencelerine rağmen hapis hanede inancıyla baş başa kalır. Allah’ı düşünür. Bununla birlikte Turgut ve Kaan roman boyunca komünizmden etkilenip birbirine düşman olan kardeşler. Ailesini bu soykırımda kaybeden Kaan, abisinin onu hapisten çıkarmasıyla birlikte onu affeder.

Romanın sonunda Turgut ve Kaan bir araya gelerek Uygur Türklerinin soykırımı uğradığını duyurmak için el ele verip tüm dünyaya anlatmaya karar verirler. “Doğu Türkistan’ın, Batı

¹ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 23.

² Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 79, 78.

Türkistan'ın ezilen ve yok edilen bir ulusun kimliğinin mazlum sesine kulak ver!"¹ sloganıyla kararlılıklarını gösterirler.

Şenlikoğlu ırkçılığın insan kıyımlarına sebep olduğu soykırımları romanlarında işlemiştir. Tarihte günümüzde devam eden soykırımları hatırlatan olaylarla örgüyü kuran sanatçı, toplumların acılarını ve çılgınlıklarını kalemiyle duyurmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte İslam karşıtı ve dinsizliğin ürünü olan kavimcilik anlayışının yansımalarını göstererek gelecekteki büyük acıların önüne geçilmesi gerektiğini savunmuştur.

¹ Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, s. 187.

SONUÇ

Şenlikoğlu'nun romanlarını incelediğimizde roman türüne ait olan betimleme, mecazi anlam, metafor, yan anlam, dolaylı anlatım gibi unsurların yerine yalın, basit, sade, halkın okuma yazma seviyesine uygun anlam dili kullandığı görülmüştür.

Şenlikoğlu'nun yazar olmak isteyenler için oluşturduğu *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* deneme kitabı hem roman sanatını hem de yazar olmak isteyenlere verdiği tavsiyeler nispetinde fikir dünyasından oluştuğu tespit edilmiştir.

Yazarın *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* kitabıyla birlikte otobiyografik anlatımıyla verdiği tavsiyeler neticesinde roman sanatını oluşturmaktaki gayesi İslam'ı tebliğ etmek olduğunu anlaşılmıştır. Şenlikoğlu, edebiyat ve estetik düşüncelerinden çok sanatın ve sanatçının toplumu anlatması gerektiğini ve sorunlarının çözümünde İslam'ı savunduğu görülmüştür.

Beyaz Devrim Kalemle Başlar eseri, yazarın kendi hayatından verdiği örnekler ile sanatçı adayına verdiği bilgilerden oluşmuştur. Eserin içeriğinde adayın sahip olması gereken özellikler ve sanat eserinin taşıması gereken nitelikler belirtilmiştir.

Sanatçı adayı, inancını iyi öğrenmeli ve davasına hizmet etmelidir. Yazacağı eserlerde inanç ayrımı yapmadan aşk etrafında yapıtlarını oluşturmmalıdır. Aşk unsuru olay örgüsünü devam ettirmesiyle birlikte eserde belirtilen fikirlerin önüne geçmemelidir.

Eserler, tüm insanlara hitap etmeli ve ırkçılık yapılarak toplumlar bölünmemelidir. Vatan konusunda milliyetçi tavır takınan Şenlikoğlu'nun eserlerinde tüm insanları İslam şemsiyesi altında topladığı görülmüştür. Kadın- erkek cinsiyet ayrımı yapmadan insanlar iyilik için çalışmalıdır. Bundan dolayı yazar adayının toplumu iyi anlaması ve sanatını yaşanabilir dünya için yönlendirmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Şenlikoğlu'nun *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* adlı eseri ve bazı romanları incelendiğinde toplum içinde yaşayan ferdin önemi anlaşılmıştır. Yazarın roman sanatına Müslüman bakış açısı katması roman sanatında İslam'ında olabileceği düşüncesinin önünü açmıştır.

Şenlikoğlu; yazar, eser, okur, olay örgüsüne Müslüman şahsiyeti kazandırma endişesiyle birlikte bu kavramları dava düşüncesiyle yorumladığı anlaşılmıştır.

Yazar, eserlerinde toplumun sorunlarına değinmiştir. Çözüm olarak özenle oluşturduğu baş karakterler aracılığıyla İslam'ı tebliğ etme metodunu kullanmıştır. Ancak oluşturulan roman dili ve hayal unsurlarının arka planda kaldığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında sanatçı olay, kişi, zaman ve mekân unsurları yerine okuyucularına ait olan yaşam hikâyelerini daha çok ön plana çıkarmıştır. Eserlerde toplumsal sorunların asıl malzeme olarak kullanılması dilin edebîliğini yavaşlatmıştır.

Sanatçının yapıtları arasında edebiyat estetiğinin hissedildiği tek romanı hayal/ ütöpik şeklinde yazdığı *Aşkın Ağladığı Ada* olduğu anlaşılmaktadır. Bu yapıtın, roman sanatı açısından diğer yapıtlarıyla karşılaştırılması sonucu Şenlikoğlu'nun asıl sanatını temsil ettiği anlaşılmıştır. Betimleme unsurunun üst safhada olduğu bu eserde okurun anlam dünyasına renkler dahil olmuştur.

Araştırmalarımızda yazarın ifade dilini kimi zaman edebî kimi zaman düz bulmuş olsak da sanatçının, dava bilincini okurlara iletmesi ve evrensel barış dilini kullanma niyetinde olduğundan bu üslubu seçtiği anlaşılmıştır. Sanatçının halkın okuma ve anlama seviyesine uygun olarak hikemî üslup tercih ettiği görülmüştür.

Şenlikoğlu'nun ateist yaşam sonrası büyük bir coşkuyla İslam'a sarılması onu hem dini öğrenme hem de öğrendiklerini

başta edebiyat olmak üzere sohbet, dergi, köşe yazarlığı gibi yöntemlerle insanlara tebliğ etme yolculuğuna çıkarmıştır. Tebliğ etme misyonunu edebiyatla paylaşan Şenlikoğlu'nun netice itibarıyla Türk İslam Edebiyatı bünyesine dahil olduğu fark edilmiştir.

Araştırmamızda kullandığımız romanların içeriğinde yazarın toplumsal meselelere İslami çözümler sunduğu fark edilmiştir. Şenlikoğlu'nun İslam'ı ve Müslümanlığı yaşanan toplumsal olaylar çevresinde dile getirmiş olması dinin sanatsal anlatımını kısıtlamıştır.

Türk edebiyatındaki İslami romanın Şenlikoğlu'nun eserleriyle ne kadar anlaşılabilir, İslamiyet'in romandaki anlatım işlevinin estetik mi yoksa hikemî özellik mi taşıması gerekir, Müslüman figürünün anlatımında kullanılan dilin kıstasları var mıdır?, soruları edebiyat araştırmalarında beklenen cevaplar arasındadır.

Şenlikoğlu'nun romanlarını incelememiz neticesinde Türkiye'de İslami romancılığın henüz şiir, hikâye ve tiyatro kadar edebiyatımızda yerini bulamadığı tespit edilmiştir. Batı edebiyatının kültür ürünü olan roman; Türk edebiyatı ve kültürüne uyarlanması dönemler içerisinde sorunlara, eleştirilere, kültür ve inanç çatışmalarına sebep olmuştur. İncelememizde Şenlikoğlu'nun bu çatışmayı, roman sanatına İslami düşünceyi serpiştirerek gidermeye çalıştığı anlaşılmıştır. Nitekim İslami roman teorisinin, Türk teorisyenler tarafından göz ardı edilmesi ve bu türün edebiyatımızda henüz gelişme yolunda olması Şenlikoğlu'nu anlamının edebiyat araştırmacılarını zor durumda bıraktığı anlaşılmıştır. Bundan dolayı Türk kültürü irfanının iç malzemesi olan İslam'ı, romanlarda daha iyi anlamak adına farklı ve özgün İslam teorilerinin olması gerektiği tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akay, Hasan, *İzleri Temizlemek; Yapısökümcü Bakış Tarzı ve Metin Yorumlama*, Şule Yayınları, İstanbul 2021.
- Akın, Mahmut Hakkı, "Sosyal Etkileşim ve Sosyal Benlik Kaynağı Olarak Aile", *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, C. 3. S. 1, 2019, s. 1-14.
- Aktaş, Şerif, "Edebi Metin ve Özellikleri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 15, S. 39, 2009, s. 187-200.
- Akyüz, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, Ankara 1995.
- Akyüz, Yusuf, *İnanç Krizi ve Edebiyat: Edebî Eserler Örnekleminde İnanç Krizini Çözümleme*, ed. Ali Baltacı, Nobel Edebiyat Yayıncılık, Ankara 2023.
- Andı, M. Fatih, *Güneşe Tutulan Ayna*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018.
- Aykut, Şeyma, *Yakın Dönem İslamcı Dergilerde Kadın imajı: Mektup Dergisi Örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022.
- Ayyıldız, Mustafa, *Roman- Tanım- Tarihçe- Teknik*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.
- Biçer, Bekir, "Selçuklular ve Kürtler", *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 6, 2013, s. 165-202.
- Çalışkan, Adem, *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı (1960-2000)*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Samsun 2002.
- Çalışkan, Adem, *Edebiyat Bilimi ve Modern Türk Edebiyatında Edebiyat Felsefesi*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2018.
- Çalışkan, Adem, *Edebiyat Bilimi ve Türk Modern Edebiyatında Edebiyat Teorisi I*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2022.

Rabia Tok

Çalışkan, Koray, “Özenilesi Yaşamlar/İslamî Romanlar Üzerine Bir İnceleme”, *Birikim*, S. 92, Kasım 1996, s. 89-95.

Çapcıoğlu, İhsan, “Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile”, *Turkish Studies*, C. 13, S. 2, 2018, s. 19-34.

Çetin, Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap Yayınları, 13. bs. , Ankara 2013.

Erdem, Cavit, “Din Eğitimi Olarak Sanat Ve Edebiyatın Kullanımı”, *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Dergisi*, C. 8, S. 2, 2022, s. 196-208.

Fırat, Muhammet-Açıkgöz, Reşat, “Elazığ’da Yaşayan Çingenelerin Değişen/ Dönüşen Meslekleri Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Journal of Economy Culture and Society*, S. 1, Eylül 2020, s. 229-248.

Gündüz, Osman, “Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839- 2000*, ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yayınları, 9. bs. , Ankara 2014.

Gündüz, Sevim, *Öykü ve Roman Yazma Sanatı*, Toroslu Kitaplığı Yayınları, İstanbul 2003.

Gürgen, Hasan, “Mimêsis Kavramı, Üç Yansıtma Kuramı ve Bu Kavramın Temel Sanat Akımları Üzerine Etkisi”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 51, s. 349-366.

<https://eksiseyler.com/33-bin-yahudinin-olduruldugu-tarihin-en-buyuk-toplu-katliamlarindan-biri-babi-yar> (05. 10. 2025).

<https://entarih.net/ortacag-avrupasi/#ortacag-avrupasi8217nin-toplumsal-yapisi> (14. 10. 2025).

<https://hareket.gen.tr/ronesans-ve-reform-hareketleri.html>. (14. 10. 2025).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/ask> (01. 10. 2025).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/envarul-asikin> (14. 10. 2025).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/hurafe> (13. 10. 2025).

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

<https://islamansiklopedisi.org.tr/irkcilik> (04. 10. 2025).

<https://sozluk.gov.tr/?q=&aranan=> (13. 10. 2025).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Berlin_Duvar%C4%B1 (05. 10. 2025).

<https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/deizm> (15. 10. 2025).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Env%C3%A2r%C3%BC%271-%C3%A2%C5%9F%C4%B1k%C3%AEn> (14. 10. 2025).

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/baas-rejiminin-elma-kokusuyla-gelen-halepce-katliaminin-uzerinden-37-yil-gecti/3510962> (05. 10. 2025).

<https://www.risalehaber.com/muhammed-numan-ozel-gazi-bediuzzaman-said-nursi-ve-nur-talebeleri-28026yy.htm> (05. 10. 2025).

<https://www.yenisafak.com/hayat/yazarlik-hikayem-bir-gozyasiyla-basladi-4762210> (01. 11. 2025).

https://www.youtube.com/watch?v=5_9U3CKqAsA (28. 11. 2025).

https://www.youtube.com/watch?v=sq_yGX50wrcp (05. 08. 2025).

<https://www.youtube.com/watch?v=gsWUmMxxLHI> (18. 12. 2025)

Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı IV*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 13. bs. , İstanbul 2006.

Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı V*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 12. bs. , İstanbul 2006.

Kalkan, Ahmet, *Müslümanın Sanat Anlayışı*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2007.

Kaplan, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2*, Dergâh Yayınları, 5. bs. , İstanbul 2002.

Kaplan, Mehmet, *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, 16. bs. , İstanbul 2020.

Karakoç, Sezai, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I Perde Devrildiği An*, Diriliş Yayınları, 3. bs. , İstanbul 2008.

Rabia Tok

- Karakoç, Sezai, *Gün Saati Günlük Yazılar IV*, Diriliş Yayınları, 4. bs. , İstanbul 2011.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Edebiyat Mahkemeleri*, Büyük Doğu Yayınları, 5. bs. , İstanbul 2013.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Öfke ve Hiciv*, Büyük Doğu Yayınları, 15. bs. , İstanbul 2022.
- Koç, Turan, *İslam Estetiği*, İSAM Yayınları, 2. bs. , İstanbul 2009.
- Kundera, Milan, *Roman Sanatı*, çev. Aysel Bara, Can Yayınları, 3. bs. , İstanbul 2009.
- Moran, Berna, *Edebiyat kuramları ve Eleştiri*, Cem Yayınevi, 4. bs. , İstanbul 1981.
- Özdenören, Rasim, *Ruhun Malzemeleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Özdenören, Rasim, *Müslümanca Düşünce Üzerine Denemeler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Özgül, M. Kayahan, *Seke Seke Ben Geldim*, Hece Yayınları, Ankara 2008.
- Özel, İsmet, *Cuma Mektupları- II*, Tiyo Yayınları, İstanbul 2018.
- Pakdil, Nuri, *Tüm Karanlığa Yiğit Direniş Konuşmalar 2*, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 2016.
- Sayan, Yunus Emre-Günel, Mehmet Emin, "Son Zamanlarda Gündeme Gelen İnanç Problemlerine Dair Din Eğitimi Açısından Bir Değerlendirme", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, C. 26, S. 3, Aralık 2022, s. 1071-1089.
- Şağlık, Şaban "Kitle Kültürü ve Popüler İslami Romanlar ", *Dergâh*, S. 107, 1999, s. 1-19.
- Şağlık, Şaban, *Popüler Roman Estetik Roman*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- Selçuk, Ekin Kadir, "Kemalizm'in ve İslamcılığın Kadın İmgesini Romanlar Üzerinden Okumak", *TAM Akademi Dergisi*, C. 2. S. 3, 2023, s. 7-26.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Şenlikoğlu, Emine, *Burası Cezaevi*, Mektup Yayınları, İstanbul 2005.

_____, Şenlikoğlu, *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, Mektup Yayınları, İstanbul 2007.

_____, Şenlikoğlu, *Sabıkalı ve Dul*, Mektup Yayınları, İstanbul 2014.

_____, Şenlikoğlu, *Müslüman Kadın Avrupa'da*, Mektup Yayınları, İstanbul 2014.

_____, Şenlikoğlu, *Hristiyan Gülü*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.

_____, Şenlikoğlu, *Harcandık*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.

_____, Şenlikoğlu, *Çingene*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.

_____, Şenlikoğlu, *Merhamet*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.

_____, Şenlikoğlu, *Ne Olur İhanet Etme*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.

_____, Şenlikoğlu, *Bize Nasıl Kıydınız?*, Mektup Yayınları, İstanbul 2021.

_____, Şenlikoğlu, *Piramidin Kızı Leyla*, Mektup Yayınları, İstanbul 2022.

_____, Şenlikoğlu, *Kadınlar Üç Bin Yıl Geç Kaldı*, İstanbul 2022.

_____, Şenlikoğlu, *Sorma Nasılsa Cevabı Yok*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

_____, Şenlikoğlu, *Maria*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

_____, Şenlikoğlu, *Çin İşkencesi*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

_____, Şenlikoğlu, *Ben Kimin Kurbanıyım?*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

_____, Şenlikoğlu, *Sevgide Hiç Vefa Yok mu?*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

_____, Şenlikoğlu, *Aşkın Ağladığı Ada*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

_____, Şenlikoğlu, *Bir İmam Hatipli Vardı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.

_____, Şenlikoğlu, *Sevgide Hiç Vefa Yok Mu?*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.

Rabia Tok

- ____, Şenlikoğlu, *Erkekler Derdi Gizli Yaşar*, Mektup Yayınları, İstanbul 2022.
- ____, Şenlikoğlu, *Kızlar Ağlamak İçin Doğmadı*, 2. bs. , Mektup Yayınları, İstanbul 2021.
- ____, Şenlikoğlu, *Kalbimi Başkasına Gönderdin*, Mektup Yayınları, İstanbul 1996.
- ____, Şenlikoğlu, *Ne Olur İhanet Etme*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.
- ____, Şenlikoğlu, *Merhamet*, Mektup Yayınları, İstanbul 2019.
- ____, Şenlikoğlu, *Esir Evliler*, Mektup Yayınları, İstanbul 2006.
- ____, Şenlikoğlu, *İmamın Manken Kızı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2023.
- ____, Şenlikoğlu, *Gerçek Medeniyet Tesettürle Başlar*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Patricia*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Binbaşının Kürt Kızı*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Mösyö Mimo*, Mektup Yayınları, 2. bs. İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Aşka Yenilmeyeceğim*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Anne Büyüklere Bir Şey Söyle*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Baba Sen de Bir Şey Söyle*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *Eşler Arası İlişkide İletişim Stratejisi*, Mektup Yayınları, İstanbul 2024.
- ____, Şenlikoğlu, *İçimde Beni Aldatan Biri Var*, TK Yayınları, İstanbul 2025.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, haz. , Abdullah İlman, Dergâh Yayınları, 19. bs. , İstanbul 2012,
- Tarlan, Ali Nihad, *Edebiyat Meseleleri*, Akçağ Yayınları, 2. bs. , İstanbul 2021.

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, 2. bs. , İstanbul 2002.

Timur, Kemal, *Türk Romanında Dinler ve İnançlar*, Elips Yayınları, İstanbul 2006.

Topçu, Nurettin, *Sosyoloji*, Dergâh Yayınları, 13. bs. , İstanbul 2020.

Tökel, Dursun Ali, “Niyet Boyutundan Okumak: Yazarın Niyeti”, *Hece*, S. 65, 66, 67, 2017, s. 229-270.

Turan, Şerafettin, *Türk Kültür Tarihi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1990.

Türkmenoğlu, Sevgi “Türk Romanının Din Algısında Popülist Bir Durak: Hidayet Romanları”, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, C. 3, S. 2, 2015, s. 261-274.

Uğur, Veli, *1980 Sonrası Türk Edebiyatında Popüler Roman*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2009.

Uğur, Veli, “Kadın Kimliği Ve Modernizm Karşıtlığı: Hidayet Romanlarının İdeolojisi”, *Researcher*, C. 5, S. 4, 2017, s. 810-826.

Ünal, Gülseren, “Aile İçi Şiddet”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, S. 8. , 2005, s. 1-8.

Wellek, R. - Warren, A. , *Edebiyat Biliminin Temelleri*, çev. Ahmet Uysal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983.

Yetkin, Suut Kemal, *Edebiyat Üzerine Denemeler*, Palme Yayıncılık, Ankara 2007.

Yıldırım, Leyla- Karaman, Fikret, “Bidat Ve Hurafelerin Ortaya Çıkış Sebepleri” *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 11, S. 2, 2020, s. 471-489.

Yılmaz, Fatma, *Din Eğitimi Işığında Kadınlar Arasında Yaşayan Hurafeler*, Cihan Yayınları, İstanbul 2008.

EMINE ŞENLİKOĞLU'S LIFE, ART, AND THE SOCIO- IDEOLOGICAL ANALYSIS OF HER NOVELS

Note: In accordance with academic presentation standards for international indexing (BKCI) criteria, this comprehensive academic chapter draft (Purpose, Scope, Findings, and Conclusions) has been meticulously translated and adapted into English, preserving the original formatting and source citations.

1. INTRODUCTION AND THEORETICAL FRAMEWORK OF THE STUDY

For centuries, Turkish culture and tradition have developed in an intertwined manner with Islam, and the commands and prohibitions of Islam have been strongly reflected in literature—one of the most effective languages of art—and presented to the public. As emphasized by literary critics and thinkers, religion possesses the power to unite individuals around a sacred feeling, a shared consciousness, and a conscience, and it largely fulfills this unifying mission by utilizing the magical and aesthetic power of the word. While sacred texts teach the audience the basic principles and moral codes of religion, they also bring them into contact with metaphysical reality, leading them to a literary awareness and a deep-rooted linguistic taste.

However, after the Tanzimat Edict, radical changes occurred in the understanding of language, art, and aesthetic taste in Turkish literature; Western-originated literary genres such as novels, short stories, essays, and theater were added alongside classical Divan literature genres like kaside, ghazal, and masnavi. By the Republican Era, the acceleration of modernization and Westernization movements led to traditional and Islamic discourses being pushed into the background of the literary scene. During this period, a deep gap emerged between the classical Islamic literary theory, which had been in effect for over a millennium, and the modern Islamic literary theory that needed to be developed against the challenges of Western modern literature. After the 1940s, powerful figures such as Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Nuri

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

Pakdil, and Cahit Zarifoğlu restored visibility to conservative/Islamic discourse in Turkish literature through genres like poetry, short stories, essays, and columns. In contrast, the lack of works that directly addressed the broad masses of the public and explained Islam in plain language within the novel genre created a serious void in the literary arena.

After the 1960s, this literary and social gap evolved into a new genre that pitted imitative Westernization against traditional/religious life values. The breakthrough achieved by Hekimoğlu İsmail with his work *Minyeli Abdullah* in the field of salvation novels (*hidayet romanları*) brought about a new literary philosophy that positioned the pen as a weapon of defense and paper as ammunition. It is precisely Emine Şenlikoğlu who, since the 1980s, took over and popularized this tradition of salvation novel writing, becoming one of the most productive conservative female writers who directly addressed the faith crises experienced by society during socio-political crisis periods—such as the September 12, 1980 military coup and the February 28, 1997 postmodern coup—both in the field and at her writing desk. Despite the fact that Şenlikoğlu's books sold millions of copies, establishing a vast readership and a bond of the heart, the lack of sufficient analysis and scientific study on her work within the academic world constitutes the fundamental starting point of this research.

2. PURPOSE OF THE STUDY

The primary purpose of this research is to analyze the rise of the "salvation novels" (*hidayet romanları* / novels of salvation and returning to one's essence) genre in Republican Era Turkish literature, and to reveal the literary, social, and ideological significance of the works of Emine Şenlikoğlu—the most popular, widely read, and socially resonant representative of this genre—on an objective academic ground. The study seeks answers to the fundamental question, "What is the literary and social response to the rise of the salvation novel genre in Republican Era Turkish literature and the works of its most popular representative, Emine Şenlikoğlu?" through a meticulous method of textual analysis.

In line with this general purpose, the following sub-objectives have been determined:

1. To uncover Emine Şenlikoğlu's extraordinary biographical journey, her educational struggle, the faith crises of her youth, and the intellectual sources of inspiration that influenced her literary development.
2. To decipher her unique literary identity, wherein she chose to be a "theme writer" rather than a "style writer," and the codes of her Islamic understanding of art that developed with a focus on "message and proselytization (*tebliğ*)" rather than aesthetic concerns.
3. To identify the Quran- and Sunnah-centered solutions she offers to socio-religious issues embodied in her novels, such as the preservation of the family structure in the secular age, the perception of marriage and love based on companionship in a cause, and the faith crises of modern youth trapped by deism, atheism, and agnosticism.
4. To analyze her geopolitical conservative consciousness and literary resistance method developed against Western-centered missionary infiltration and global Muslim suffering (the Halabja massacre, the East Turkestan genocide), extending beyond the national scale.
5. To examine the roles, missions, and concrete technical stages of successful literary production she assigns to future conservative writer candidates, based on her essay book *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* (*White Revolution Begins with the Pen*), which serves as a theoretical guide.

3. SCOPE AND METHODOLOGY OF THE STUDY

This academic research covers the life story, ideological transformations, philosophy of art, and the extensive literary corpus of Emine Şenlikoğlu, which totals 95 works. In order to determine the

thematic and literary boundaries of the study, her essay book *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*, which reflects her literary theory and autobiographical experiences, was selected as the central framework. In addition, her novels *Çingene* (The Gypsy), *Binbaşının Kürt Kızı* (The Major's Kurdish Daughter), *Çin İşkencesi* (Chinese Torture), *Müslüman Kadın Avrupa'da* (The Muslim Woman in Europe), *Mösyö Mimo* (Monsieur Mimo), *Bize Nasıl Kıydınız?* (How Could You Cruelly Destroy Us?), *Maria, Hristiyan Güllü* (The Christian Rose), and *Harcandık* (We Were Wasted), in which the author most intensely addresses socio-political and religious issues with high social impact, constitute the textual scope of the study.

The "textual analysis method," one of the qualitative research designs, was utilized in the study. The characters, plot lines, time, and space designs constructed by Şenlikoğlu were subjected to a comparative analysis with her own life experiences and the real-life stories she collected from her readers through letters, telephone calls, or conferences. Sociological, psychological, and theological approaches were employed in analyzing the works; the religious symbols in the texts (verses, hadiths, hijab, creed/*aqidah*, superstitions) were classified through content analysis to deeply examine the author's way of transferring social reality into literature.

4. FINDINGS AND CONTENT ANALYSIS

4.1. Biographical Findings and Intellectual Development Process

Emine Şenlikoğlu was born in 1953 in the Anbaran village of Dereli district in Giresun, lived in the villages of Adapazarı until the age of seven, and settled in Istanbul with her family at the age of ten. Today, she continues her life in a village in Akseki, Antalya; she is married and has two children. During her childhood, she was not sent to school by her father on the grounds that she looked older than her age. However, without losing her passion for reading and learning, she benefited from the knowledge of her friends who went to school; using the soil as a notebook and a nail as a pen, she learned the letters and practically established her own school in the backyard of her house. Her father's

Rabia Tok

aloud reading of newspaper clippings at home ensured the formation of a strong general knowledge infrastructure in her mind at an early age.

Entering official education very late, Şenlikoğlu completed primary school after the age of twenty, and middle school and Istanbul Imam Hatip High School externally after the age of forty through a determined struggle. After the age of fifty, she conducted research on Islam at Al-Azhar University in Cairo, carried out readings on human relations at Newport University, and prepared a master's thesis titled *Eşler Arası İlişkide İletişim Stratejisi (Communication Strategy in Relations Between Spouses)*, receiving neuro-linguistic programming (NLP) development seminars.

In her youth, witnessing the deep contradictions between the words and behaviors of people with Muslim identities in her environment led to faith crises in her mind, causing her to live as a "deist" for a period. The inability of tutors at the Quran courses she attended to provide satisfying answers to her rational questions deepened this crisis. To overcome this existential crisis, she engaged in a thorough investigation of world religions, reading the Bible and the Torah line by line alongside the Holy Quran. She educated herself intellectually and religiously by taking Islamic sciences, creed, and hadith methodology lessons from her husband Recep Özkan and private tutors.

The author's first published book is the essay work titled *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar (They Stole the Faith of the Youth with Questions)*. The accusations of the military leader of the period, Kenan Evren, against the conservative segment, the aggressive Christian propaganda carried out door-to-door by Jehovah's Witnesses, and the indifferent, unconcerned stance of Muslims against this situation prompted the author to take action. However, following the publication of this work, she was sentenced to eight and a half years in prison in 1985 for violating Article 163 of the Constitution; she was tried under a "terrorist" identity and stayed in Sağmalcılar, Sakarya, and Çanakkale prisons. Becoming the first female writer in Turkish history to be imprisoned due to her religious

thoughts and writings, Şenlikoğlu was released after serving two and a half years in prison under a law enacted by the Turgut Özal government. She penned seven books during her time in prison; however, she could not publish them as the prison administration confiscated her manuscripts.

4.2. Understanding of Art and Criteria of "Theme Writing"

Şenlikoğlu adopted a literary stance focused on "message, ideas, and proselytization (*tebliğ*)" rather than artistic stylistic concerns and aesthetic rules. Instead of including complex literary elements such as descriptions, metaphorical meanings, metaphors, and indirect narration in her novels, she preferred direct expression and a plain, simple language that is perfectly compatible with the reading-writing level of the public. Due to this deliberate choice, the "structure and aesthetics in the novel" aspect of her works—evaluated under the category of conservative/popular novels—remained weak, and the author chose to be a clear "theme writer" rather than a "style writer".

The fictional mortar of her works consists of Quranic verses, authentic (*sahih*) hadiths, data from history, geography, sociology, and psychology sciences, and most importantly, thousands of letters, phone calls, and real-life stories she listened to after conferences. Within her corpus, only the novel *Aşkın Ağladığı Ada* (*The Island Where Love Cried*) was written entirely as a product of imagination; all her other novels were based on real-life experiences extracted from the heart of society. By combining fiction with real life, the author aimed to criticize the inadequacy of society in conveying Islam and to present a researched, superstition-free, authentic religious understanding to the world as her main artistic goal.

4.3. Muslim Authorship Theory: Beyaz Devrim Kalemle Başlar

One of the most striking theoretical findings obtained in the study is the "Muslim writer" manifesto that the author brought to the conservative literary world through her work *Beyaz Devrim Kalemle Başlar*. Strongly opposing the understanding of the fragmentation of the individual and the erasure of the author in the text under the influence of

Rabia Tok

postmodernism, Şenlikoğlu re-invites the author into the text, presenting them as a "savior and guiding mentor (*mürşid*)" to the individual trapped within the anxieties of the modern era.

According to Şenlikoğlu, the indispensable qualities that a person aspiring to produce a literary work must possess are as follows: The writer must primarily have deep knowledge of the creed (*aqidah*), love, dreams, and high morale. The writer must be a person of mission who has clear principles toward life, washes their perspective and knowledge in the clear river of revelation, and sets out by filling their pen directly with the ink of revelation.

She offers a highly meticulous and strict publication process recipe for writer candidates to mature technically:

- In the beginning, the written book must be kept aside in a corner to mature for at least 1 year (at least 3 months for subsequent experienced books).
- One year later, the writer must re-read the work with an objective eye.
- The text must absolutely be checked by a competent literature teacher to pass the language and grammar examination.
- Before printing, the work must be read by different groups of people from all cultural levels (from housewives to university students) and their critical opinions must be obtained.
- After the typesetting and proofreading stages, the author must personally read the work carefully from beginning to end at least three times.

Additionally, she recommends a specific mandatory reading list consisting of works focused on language and literary theory, such as *Türkçenin Sırları* (Secrets of Turkish), *Huzur* (A Mind at Peace), *Edebiyat Kuramları* (Literary Theories), *Roman Tekniği* (Novel Technique), and *İslam Estetiği ve İnsan* (Islamic Aesthetics and Human), for writer candidates to

gain intellectual consciousness. *Mektup Dergisi* (Letter Magazine), which she published between 1985 and 2010 together with her husband Recep Özkan and served as the editor-in-chief, functioned as a literary laboratory and academy where hundreds of new conservative writer candidates were raised by presenting a productive Muslim woman profile who seeks her rights, reads, and questions, completely different from traditional Islamist women's magazines.

4.4. Socio-Ideological Analysis of Thematic Findings in the Novels

4.4.1. The Concept of Family, Marriage, and the Exploitation of Legal Women's Rights in the Secular Age

Şenlikoğlu focuses on the problem of how the conservative nuclear family can be protected in the anxious, selfish, and spiritually detached environment created by modern cities. Through her characters, she loudly criticizes how the lack of religion and moral unruliness brought by modernism and capitalist culture corrupts the family and the youth. She completely rejects modern secular criteria (material wealth, luxury, status) in establishing the institution of marriage. She argues that the actual building blocks that form a marriage are "unity in faith, integrity, and religious commands and prohibitions" rather than aesthetic pleasures.

In the perception of marriage embodied through the character of *Rabia*; the character rejects suitors who lack an Islamic stance and action, even if they are university graduates; she stipulates that the man she marries must be a "mujahid and companion in a cause" who works for his religion and understands her spiritual world. She draws the image of a conservative woman who refuses to be a "decorative bride" wasting her life dusting the kitchen and chandeliers. To prevent human love from turning into an obsessive and mind-altering psychological disease, she offers a radical treatment method: directing the individual toward occupations, deep readings, and religious research.

Her most striking legal-social criticism is directed against the abuses of religious marriage (*imam nikâhı*). Through the character of *Hülya*,

she sharply exposes the degenerated traditional male model who does not deem the woman worthy of a civil marriage, stalling her only with a religious marriage, gambling, drinking alcohol, inflicting violence on his wife, and depriving the woman of any legal rights. Defending the vital importance of civil marriage in protecting the woman's chastity, reputation, and legal rights in society, Şenlikoğlu displays a clear legal stance against the abuse of religion.

4.4.2. Faith Crises in the Youth Generation: The Origins of Deism, Atheism, and Superstitions

The author identifies the greatest spiritual crisis of modern times as the "metaphysical faith problem," meaning the entrapment of youth within the grip of deism, atheism, and agnosticism. However, Şenlikoğlu does not blame only the youth for these waves of disbelief; she sees the repulsive, oppressive, and illogical attitudes exhibited by the traditional environment, families, and especially inadequate tutors in religious institutions (Quran courses) as the main source of this crisis.

In the fictional arc of the character *Fatma* drifting away from guidance (*hidayet*); the abnormal behaviors and movements of the tutors at the Quran course and their attempts to construct a blind "sense of fear and obedience" instead of love and logic cause the young girl to rapidly distance herself from religion. This understanding of religion, which is not fed by true Islamic sources (the Quran and authentic sunnah) and is based on hearsay and illogical superstitions, creates a deep void of faith in the souls of young people. Fatma, falling into a void of faith, turns to the glittering world of modeling and bad friendships that exclude family and spirituality, becoming an ideological victim of modernism. The author argues that the blessings of reason and heart can only be protected through a scientific, rational, and monotheistic (*tawhidi*) religious education purified of superstitions.

4.4.3. Global Conservative Consciousness: February 28, the Halabja Massacre, East Turkestan, and Western Missionaries

Şenlikoğlu's novels transcend national borders to construct an umbrella of universal Islamic brotherhood and anti-colonialism; in this context, she strongly opposes the understanding of tribalism/racism, which she views as a product of an anti-Islamic stance and irreligion. Closely following the painful memory of Turkey's recent history, the September 12 and February 28 processes, the author courageously criticized headscarf bans in public spaces, tragic persuasion rooms in universities, the labeling of conservative reading youth as "reactionary," and the state's oppressive application of secularism contrary to freedom of religion and conscience. In the novel *Harcandık*, she presents the historical character *Mus'ab bin Umeyr*—who can be modeled by men, who seeks dignity not in clothing but in purity of heart, is dignified, gentlemanly, and works with all his might to spread his religion—as a modern prototype against these oppressive processes.

The author's universal socio-political sensitivity reaches its peak in these two concrete findings:

1. *Binbaşının Kürt Kızı* and the Halabja Massacre: In order to write this novel, the author personally braved dangers and went to northern Iraq, bringing the ideological drama and genocide of the Halabja Kurds—where five thousand innocent people were massacred using chemical weapons by the Saddam Hussein regime on March 16, 1988—into the literary world. While defending the right of Kurds, Arabs, Lazi, and Turks to live together around shared Islamic values, she challenged the world that remained silent to this atrocity through literature.

2. *The Uyghur Genocide in East Turkestan*: In another documentary-style novel, she cries out to the world the oppressed voice of the Uyghur Turks who are persecuted and sought to be destroyed in East Turkestan. While addressing the genocide through the struggle of the novel's main characters, *Turgut* and

Kaan; to support the fiction with real photographs, she shares the concrete documents and visuals of Ahmet's *Igamberdi Newspaper* and Sevimgül's *Süüyümbike Magazine* among the pages of the novel, giving the literary work the character of a certified historical document.

In the context of global threats, the author analyzes Western-centered ideological missionary networks through the novel *Maria*. She deciphers the proselytizing strategies carried out by Jehovah's Witnesses utilizing global chaos and crisis environments, and how they manipulate the Torah and Bible under the name of the Holy Book to confuse the minds of youth. Analyzing the colonial plans in secret French and Western missionary meetings constructed in the novel—such as *"To destroy Muslims, it is not enough just to destroy temples, we must take the book called the Quran from their hands; for this, we must make secret movies, media elements, and turn Muslim against Muslim"*—she calls on Muslim society to be vigilant against corruption and ignorance in the media.

5. CONCLUSION AND DISCUSSION

The following fundamental conclusions have been reached as a result of this meticulous academic text analysis on Emine Şenlikoğlu's life story, literary theory, and selected socio-ideological novels:

1. The Popularization and Sociological Equivalence of the Salvation Novel Genre: Emine Şenlikoğlu prevented the salvation novel genre from remaining merely an academic category in modern Turkish literature and the conservative writing world, turning it into a sociological phenomenon reaching millions. She successfully filled the massive literary gap formed by traditional conservative thinkers (Necip Fazıl, Sezai Karakoç, etc.) who did not produce popular works directly addressing the public in the novel genre.

2. Deliberate Rejection of Aesthetic Concerns and Priority of Theme: The simplicity of language, lack of deep metaphor, weak fictional structure, and backgrounding of literary arts

Emine Şenlikoğlu'nun Hayatı, Sanatı ve Romanları

observed in the author's novels are not a technical inadequacy; rather, they are the natural result of the "proselytization and direct message transmission" strategy she consciously and intentionally chose. Şenlikoğlu preferred to be a dedicated "theme writer" aiming to heal the wounds of society rather than an "artist of style".

3. Organic Mirror Relationship Between Fiction and Reality: The secret behind her novels selling so well and establishing an unbreakable bond of the heart with the reader is that the fictional characters and spaces are not distilled from fabricated imaginations, but from real-life dramas coming from letters, telephone calls, and conference halls of the public. Her works served as a social mirror showing the practical ways of living while remaining Muslim to the conservative individual whose identity was tested and who was squeezed in the face of secular urban transformation.

4. Institutionalization of the Muslim Writer Mission: Her work *Beyaz Devrim Kalemle Başlar* transformed the profession of writing from a personal hobby or a secular vehicle for fame into a divine responsibility (the ink of revelation). The strict publishing stages she presented to candidates (keeping it for 1 year, proofreading, testing on different cultural groups) constitute a theoretical guide aiming for the construction of a new literary generation with high intellectual and creedal awareness in the conservative field.

5. Universal Responsibility and Literary Document Character: Şenlikoğlu's literary vision goes far beyond a conservative line restricted within national borders. She carried the local resistance she displayed while defending the rights of young headscarf-wearing girls in February 28 Turkey into a global anti-imperialist and human rights advocacy by integrating newspapers, magazines, and official documents into her novels

Rabia Tok

against the Halabja massacre in Iraq and the Uyghur genocide in East Turkestan.

In conclusion, Emine Şenlikoğlu is a unique, pioneering writer who aims to unite all humanity under a common umbrella of justice and Islam without making gender discrimination or ethnic/racial distinctions, uses her pen skillfully as an ideological weapon of proselytization, and has brought a permanent and uncompromising "Muslim personality" to the literary stage. In this respect, her works constitute a rich sociological archive that deserves to be examined within the scope of BKCI and international indexes in order to understand the socio-political transformation of Turkey and its recent conservative history.